
ΝΕΑΙ ΙΔΕΑΙ

ΠΕΡΙ ΤΗΣ

ΓΑΛΛΙΚΗΣ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΕΩΣ

ΠΩΣ ΚΡΙΝΟΝΤΑΙ ΥΠΟ ΤΟ ΝΕΟΝ ΙΣΤΟΡΙΚΟΝ ΦΩΣ
ΟΙ ΜΕΓΑΛΟΙ ΤΗΣ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΕΩΣ
ΑΝΔΡΕΣ

(Ἐκ τοῦ συγγράμματος τοῦ ΤΑΙΝ «ΑΙ ΑΡΧΑΙ ΤΗΣ ΓΑΛΛΙΑΣ»)

(Συνέχεις ἴδ. τευχ. Γ' σελ. 334).

II

Οὐδὲν ἔχει φρενοπαθοῦς ὁ Δαντών· ἐξεναντίας, οὐ μόνον ἔχει ὑγιέστατον πνεῦμα, ἀλλὰ κέκτηται τὴν πολιτικὴν ἰδιοφυίαν, εἰς βαθμὸν τοιοῦτον, ὥστε ὑπὸ τὴν ἔποψιν ταύτην οὐδεὶς τῶν συνεργατῶν αὐτοῦ ἢ τῶν πολιτικῶν ἀντιπάλων κατεδείχθη παραπλήσιος αὐτοῦ, καὶ ἐκ τῶν ἀνδρῶν τῆς Ἐπαναστάσεως, μόνος ὁ Μιραμπώ ἰσοφάρισεν ἢ ὑπερτέρησεν αὐτόν.— Εἶνε μεγαλοφυΐα πρωτότυπος, αὐτόματος, καὶ ὄχι, ὡς οἱ πλείστοι τῶν συγχρόνων αὐτοῦ, θεωριολόγος λογικευόμενος καὶ ἀσμενίζων νὰ γεμίζη φυλλάδες, δηλαδὴ φανατικώτατος σχολαστικὸς, ὃν τεχνητὸν καὶ πλαστὸν ἐκ τῶν βιβλίων, ἵππος στρέφων μυλόπετραν, ὅστις βαδίζει μὲ δεμένους τοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ γυρίζει ἀδιεξόδως ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ πάντοτε κύκλου. Ἡ ἐλευθέρᾳ αὐτοῦ κρίσις δὲν δεσμεύεται ὑπὸ ἀφηρημένων προλήψεων· δὲν προέρχεται φέρων κοινωνικὴν συνθήκην ὡς ὁ Ῥουσσώ, οὔτε κοινωνικὴν ἐπιστήμην ὡς ὁ Σιεγιέ, ἀρχὰς ἢ συστήματα, κατασκευασθέντα ἐντὸς γραφείου· ἀπέφυγεν αὐτὰ ἐξ ὀρμεμφύτου, ἴσως

καὶ ἐκ περιφρονήσεως· δὲν εἶχεν ἀνάγκην αὐτῶν. Τῷ ἦσαν ὅλως περιττά. Τὰ συστήματα εἶνε δεκανίκια πρὸς χρῆσιν τῶν ἀναπήρων, αὐτὸς δὲ εἶνε ἄρτιος καὶ εὐρωστιῶν· οἱ πολιτικοὶ καὶ κοινωνικοὶ κανόνες ἢ ῥήτραι εἶνε διόπτραι πρὸς χρῆσιν τῶν μυώπων, αὐτὸς ὁμως ἔχει ὄξυδερκεῖς ὀφθαλμούς. «Ἀνέγνωσεν, ἐμελέτησεν ὀλίγον», λέγει μάρτυς πεπαιδευμένος καὶ φιλόσοφος*· «δὲν ἤξευρε σχεδὸν τίποτε, καὶ δὲν εἶχε τὴν ὑπερφάνειαν ὅτι ἐμάντευσέ τι»· ἀλλὰ «παρετήρει καὶ ἔβλεπε». «Ἡ φυσικὴ αὐτοῦ κατάληψις, ἣτις ἦτο μεγίστη, καὶ ἣτις οὐδὲν εἶχε προσδεχθῆ, ἐκλείετο φυσικῶς πρὸ τῶν ἀορίστων, πολυπλόκων ἢ ἐσφαλμένων γνώσεων, καὶ ἠνοίγετο φυσικῶς πρὸ πασῶν τῶν ἐξ ἐμπειρίας γνώσεων, ὧν ἡ ἀλήθεια παρίστατο ἐναργῆς...» Ἐπομένως, «τὸ ἐπὶ τῶν ἀνθρώπων καὶ τῶν πραγμάτων αἰφνίδιον, σαφές, ἀμερόληπτον καὶ ἀληθές βλέμμα τοῦ ἦτο θετικώτατα καὶ παγιώτατα συνετόν». Ἡ ἀκριβὴς ἀντίληψις τῶν ἐν διαφωνίᾳ καὶ ὁμοφωνίᾳ, τῶν κατ' ἐπιφάνειαν καὶ κατὰ βῆθος, τῶν ἐν τῷ παρόντι ὑφισταμένων ἢ ἐν τῷ μέλλοντι ἐνδεχομένων θελήσεων τῶν διαφόρων κομμάτων καὶ εἰκοσιν ἐξ ἑκατομμυρίων ψυχῶν, ἡ ὀρθὴ ἐκτίμησις τοῦ μεγέθους τῶν πιθανῶν ἀντιστάσεων καὶ τοῦ μεγέθους τῶν διαθέσιμων δυνάμεων, ἡ ἐξεύρεσις καὶ χρησιμοποίησις τῆς κρίσεως στιγμῆς ἣτις εἶνε μοναδική, ὁ συνδυασμὸς τῶν ἐκτελεστικῶν μέσων, ἡ ἐξεύρεσις τῶν δραστηρίων ἀτόμων, ὁ ὑπολογισμὸς τοῦ ἐπιτευχθέντος ἀποτελέσματος, ὁ προὔπολογισμὸς τῶν ἐγγύς ἢ πόρρω ἀφισταμένων ἀντιδράσεων, τὸ μὴ μεταμελεῖσθαι καὶ τὸ μὴ ἐπιμένειν πεισμώνως, ἡ ἀποδοχὴ τῶν ἐγκλημάτων ἀναλόγως τῆς πολιτικῆς αὐτῶν ὠφελείας, ἡ λοξοπορεία πρὸς παράκαμψιν τῶν ὑπὲρ τὸ μέτρον ἰσχυρῶν προσκομμάτων, ἡ ἔγκαιρος στάσις, παρορωμένων ἐνόστε καὶ αὐτῶν τῶν ἀξιώματων, τῶν ἐπιδεικτικῶς προβαλλομένων, ἡ μὴ ἐξέτασις τῶν ἀνθρώπων καὶ πραγμάτων ἢ ὡς ὑπὸ μηχανικοῦ, κατασκευαστοῦ μηχανῶν καὶ ὑπολογιστοῦ δυνάμεων**, ἰδοὺ τὰ προτερήματα ἅτινα ἐπεδείξατο τὴν 10 Αὐ-

* Γαρά. Ἐπισημειώματα, III. «Ὁ Δαντὸν οὐδεμίαν ἐποίησατο τακτικὴν μελέτην τῶν φιλοσόφων ἐκείνων, οἵτινες ἀπὸ ἐνός περίπου αἰῶνος, διέκριναν ἐν τῇ ἀνθρωπίνῃ φύσει, τὰς ἀρχὰς τῆς κοινωνικῆς ἐπιστήμης. Δὲν ἐπεδίωξε ποσῶς ἐν ἰδίαις μελέταις καὶ σκέψεσι τὰ εὐρέα καὶ ἀπλά συστήματα ἅτινα ἀπαιτεῖ μέγα κράτος.... Εἶχε τὸ ἔνστικτον τοῦ «μεγάλου» ὅπερ ἀποτελεῖ τὴν μεγαλοφυΐαν, καὶ τὴν σιωπηλὴν ἐκείνην περίσκεψιν ἣτις ἀποτελεῖ τὴν λογικὴν κρίσιν».

* Ὁ πολιτικὸς ἄρχων κράτους τινὸς δύναται νὰ θεωρῆ ἑαυτὸν ὡς διευθυντὴν θεραπευτηρίου ἀσθενῶν, παραφροῶν καὶ ἀναπήρων· θεβαίως καλῶς πράττει συμβουλευόμενος τοὺς ἠθικολόγους καὶ τοὺς φυσιολόγους· ἀλλὰ προτοῦ ἐφαρμόσῃ τὰς ὁδηγίας

γούστου, τὴν 2 Σεπτεμβρίου, κατὰ τὴν πραγματικὴν δικτατωρίαν ἣν ἰδιοποίηθη ἀπὸ τῆς 10 Αὐγούστου μέχρι τῆς 21 Σεπτεμβρίου, εἶτα ἐν τῇ Convention, ἐν τῷ πρώτῳ Κομητάτῳ τῆς κοινῆς σωτηρίας*, τὴν 31 Μαΐου καὶ τὴν 2 Ἰουνίου· τὸν εἶδον εἰς τὸ ἔργον. Μέχρι τέλους, μόλους τοὺς ὀπαδοὺς αὐτοῦ, προσεπάθησε νὰ ἐλαττώσῃ ἢ τοῦλάχιστον νὰ μὴ ἐπαυξήσῃ τὰ προσκόμματα, ἅτινα ἡ κυβέρνησις ἔδει νὰ ὑπερβῆ.

Σχεδὸν μέχρι τέλους, μόλους τοὺς ἀντιπάλους αὐτοῦ, προσεπάθησε ν' αὐξήσῃ ἢ τοῦλάχιστον νὰ μὴ καταστρέψῃ τὰς δυνάμεις τὰς ὁποίας ἡ κυβέρνησις ἠδύνατο νὰ μεταχειρισθῆ. Παρὰ τὰς φωνασίας τῶν πολιτικῶν συλλόγων οἵτινες ἀπῆρτον τὸν ἐξολοθρευτὸν τῶν Πρώσων, τὸν αἰχμαλωτισμὸν τοῦ βασιλέως τῆς Πρωσίας, τὴν ἀνατροπὴν πάντων τῶν θρόνων καὶ τὸν φόνον τοῦ Λουδοβίκου ΙΣΤ', διεπραγματεύθη τὴν σχεδὸν εἰρηνικὴν ἀποχώρησιν τοῦ Βρουῆνσθικ, εἰργάσθη ὅπως ἀποσπάσῃ τὴν Πρωσίαν ἀπὸ τῆς δημοκρατίας συμμαχίας, ἠθέλησε νὰ μεταβάλῃ τὸν προπαγανδικὸν πόλεμον εἰς πόλεμον συμφέροντος, ἐγένετο αἷτιος ἵνα ψηφίσῃ ἡ Convention ὅτι «ἡ Γαλλία δὲν θ' ἀναμιχθῆ κατ' οὐδένα λόγον ἐν τῇ διοικήσει τῶν λοιπῶν δυνάμεων,» ἐπέτυχε τὴν συμμαχίαν τῆς Σουηδίας, ἔθεσεν ἐκ τῶν προτέρων τὰς βάσεις τῆς συνθήκης τῆς Βασιλείας, ἐσκέφθη νὰ σώσῃ τὸν βασιλέα. ** Ἐν μέσῳ τῆς

αὐτῶν, δέον νὰ ἐνθυμηταί ὅτι πάντες οἱ τρόφιμοι τοῦ θεραπευτηρίου του, συμπεριλαμβανομένων τῶν τε φυλάκων καὶ ἑαυτοῦ, εἰσι κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἦττον ἀσθενεῖς, ἀνάπηροι καὶ φρενοπαθεῖς.

* Δε Συβέλ, Ἱστορία τῆς Εὐρώπης κατὰ τὴν Γαλλικὴν Ἐπανάστασιν. «Δυνάμεθα ἀπὸ τοῦδε νὰ δηλώσωμεν ὅτι τὰ δραστήρια ταῦτα μέτρα τοῦ Δαντῶν καὶ τοῦ πρώτου Κομητάτου τῆς κοινῆς σωτηρίας προστιθέμενα εἰς τὰς διχονοίας αἵτινες διήρουν τοὺς Συμμάχους, προσέδωσαν εἰς τὴν Δημοκρατίαν τὴν δύναμιν ν' ἀντιστῆ κατὰ τῆς Εὐρώπης. Ὁ ἀ ἴδωμεν ἐξεναντίας ὅτι πάντα τὰ μέτρα τοῦ κόμματος τῶν Ὑρειῶν, μακρὰν τοῦ νὰ ἐπιταχύνωσι τοὺς ἐφοπλισμοὺς, ἀπεναντίας τοὺς παρεκώλυον.»

** Μαρτυρία τοῦ κόμητος Θεοδώρου δὲ Λαμέθ, τοῦ ὑπεροτόκου ἐκ τῶν τεσσάρων ἀδελφῶν Λαμέθ, συνταγματάρχου, βουλευτοῦ ἐν τῇ Νομοθετικῇ. Κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς Νομοθετικῆς εἶχε πολὺ γνωρίσει τὸν Δαντῶν· μετὰ τὰς σφαγὰς τοῦ Σεπτεμβρίου, προσέφυγεν εἰς Ἐλβετίαν, καὶ ἦτο ἀναγεγραμμένος εἰς τὸν κατάλογον τῶν μεταναστῶν. Ἐνα περίπου μῆνα πρὸ τοῦ θανάτου τοῦ βασιλέως, ἠθέλησε ν' ἀποπειραθῆ ὑπερτάτην προσπάθειαν, καὶ μετέβη εἰς Παρισίους. «Διηυθύνθη κατ' εὐθείαν παρὰ τῷ Δαντῶν, καὶ χωρὶς νὰ εἴπω τὸ ὄνομά μου, ἐπέμεινα ἵνα εἰσαχθῶ ἀμέσως. Τέλος εἰσήχθη καὶ εὗρον τὸν Δαντῶν ἐντός τοῦ λουτήρος του. — Σὺ ἐδῶ, ἀνέκραξεν, ἤξευρες ὅτι με μίαν μου λέξιν ἠμπορῶ νὰ σὲ ἀποκεφαλίσω; — Δαντῶν, τῷ εἶπον, εἶσαι μέγας ἐγκληματίας, ἀλλ' ὑπάρχουν ἀτιμίαι, ἃς ἀδύνατον νὰ διαπράξῃς, μετὰξὺ ἄλλων, νὰ με καταγγείλῃς. — Ἦλθες διὰ νὰ σώσῃς τὸν βασιλέα; — Ναί.» — Καὶ ἡ συδιάλεξις ἐξακολούθει φιλικωτάτῃ καὶ ἐμπιστευτικωτάτῃ — «Δέχομαι, εἶπεν ὁ Δαντῶν,

δυσπιστίας και τῶν ἐπιθέσεων τῶν Γιρονδίνων οἱ ὅποιοι θέλουσι νὰ τὸν ἀτιμάσωσι και νὰ τὸν καταστρέψωσιν, ἐπιμένει νὰ τείνη πρὸς αὐτοὺς τὴν χεῖρα, δὲν κηρύττει πρὸς αὐτοὺς τὸν πόλεμον ἢ διότι ἀρνοῦνται αὐτῷ τὴν εἰρήνην*, και προσπαθεῖ νὰ προσφυλάξῃ αὐτοὺς ὅταν εὐρέθησαν ἐκτεθειμένοι.— Ἐν μέσῳ τσοῦτων φλυάρων και τσοῦτων μελανωτῶν χάρτου, ὧν ἡ λογικὴ εἶνε προφορικὴ ἢ ὧν ἡ μανία εἶνε τυφλὴ, οἵτινες εἰσὶν ὄργανετα φράσεων ἢ φονικά μηχανήματα, ἡ διάνοια αὐτοῦ, πάντοτε εὐρεῖα και λιγεῖα, βαίνει εὐθὺ πρὸς τὰ γεγονότα, οὐχὶ ὅπως παραμορφώσῃ αὐτὰ και διαστρέψῃ, ἀλλ' ὅπως ὑποταχθῇ αὐτὰ, ὅπως ἐναρμοσθῇ οὕτως εἰπεῖν, και ὅπως τὰ κατανοήσῃ. Μὲ τοιοῦτον πνεῦμα, δύναται τις νὰ προσδεύσῃ πολὺ, ἀδιάφορον ἐν ποίῳ σταδίῳ ὑπολείπεται μόνον ἡ ἐκλογὴ τοῦ σταδίου. Και ὁ Μανδρὲν ἐπίσης, ἐπὶ τῆς ἐποχῆς τῆς βασιλείας, ὑπῆρξεν ἐν παραπλησίῳ εἶδει, ὑπέροχος ἄνθρωπος· ἀλλ' ὡς στάδιον, εἶχεν ἐκλέξει τὴν ληστεῖαν.

Μεταξὺ τοῦ δημαγωγοῦ και τοῦ ληστοῦ, ἡ ὁμοιότης εἶνε στενοτάτη· ἀμφοτέροι εἰσὶν ἀρχηγοὶ συμμοριῶν, και ἐκάτερος αὐτῶν ἔχει ἀνάγκην εὐκαιρίας διὰ νὰ σχηματίσῃ τὴν συμμορίαν αὐτοῦ. Διὰ νὰ σχηματίσῃ τὴν ἰδικὴν του ὁ Δαντὼν εἶχεν ἀνάγκην τῆς Δημοκρατίας.— «Ἄνευ γένους, ἄνευ προστασίας», ἄνευ περιουσίας, εὐρίσκων τὰς θέσεις κατειλημμένας και ὡς δικηγόρος «τὸ δικαστήριον ἀπρόσιτον», γενόμενος τέλος δεκτὸς ὡς δικηγόρος μετὰ «μεγάλας προσπαθείας», ἐπὶ μακρὸν παρέμεινεν ἀργίς, πλανητεύων και ἀναμένων εἰς τὰς ὁδοὺς και εἰς τὰ καφενεῖα, ὅπως σήμερον οἱ ὅμοιοι αὐτοῦ εἰς τὰ ζυθοπωλεῖα. Εἰς τὸ καφενεῖον τῆς Σχολῆς, ὁ διευθυντὴς αὐτοῦ ἀγαθὸς και ἀπλοϊκὸς ἄνθρωπος «ἀφῆρων μικρὰν φενάκην, φαιόχρουν φράκον, και ἔχων ἐπὶ τοῦ βραχίονος χειρόμακτρον», περιεφέρετο μειδιῶν ἀνὰ τὰς τραπέζας, και ἡ θυγάτηρ αὐτοῦ καθημένη εἰς τὸ βᾶθος τοῦ καφενεῖου ἐκράτει τοὺς λογαριασμοὺς τοῦ καταστήματος και ἐλάμβανε τὰ χρήματα. Ὁ Δαντὼν συνωμίλησε νὰ προσπαθῶσιν νὰ σώσω τὸν βασιλέα, ἀλλὰ χρειάζομαι ἐν ἐκτομύριον διὰ νὰ ἀγοράσω τὰς ἀναγκαῖας ψήφους, και τὸ χρειάζομαι ἐντὸς ὀκτῶ ἡμερῶν. Σὲ προειδοποιῶ ὅτι ἐὰν ἐνδυνηθῶ νὰ σώσω τὴν ζωὴν του, θὰ ψηφίσω τὸν θάνατόν του. Θέλω νὰ σώσω τὴν κεφαλὴν του ἀλλ' ὄχι νὰ χάσω και τὴν ἰδικὴν μου.— Ὁ κ. δὲ Λαμέθ ἐνήργησε πρὸς εὐρεσιν χρημάτων, εἶδε τὸν Πρέσβυν τῆς Ἰσπανίας, εἰδοποίησε τὸν Πίττ, ὅστις ἠρνήθη.— Ὁ Δαντὼν, ὡς προειδοποίησεν, ἐπεψήφισε τὸν θάνατον. Εἶτα διηκόλυσε τὴν φυγὴν τοῦ Λαμέθ.

* Γκαρά. Ἀπομνημονεύματα, 317. «Εἰκοσέκκις, μοὶ ἔλεγεν ἡμέραν τινὰ, προσέφερα αὐτοῖς τὴν εἰρήνην· δὲν τὴν ἠθέλησαν· ἠρνοῦντο νὰ μὲ πιστεύουσιν διὰ νὰ διατηρήσωσι τὸ δικαίωμα νὰ μὲ καταστρέψωσιν.

μετ' αὐτῆς πολλάκις, και ἐζήτησεν αὐτὴν εἰς γάμον. Ὅπως λάβῃ αὐτὴν ὡς σύζυγον ἠναγκάσθη νὰ τακτοποιήσῃ τὴν ζωὴν του, ν' ἀγοράσῃ τὸ ἀξίωμα δικηγόρου παρὰ τῷ Συμβουλίῳ τοῦ βασιλέως, νὰ εὕρῃ ἐν τῇ γενεθλίῳ αὐτοῦ πόλει ἐγγυητὰς και δανειστάς. Ὅταν ἐνυμφεῖθη, ὅταν ἐγκατεστάθῃ εἰς τὴν μελαγχολικωτάτην στοὰν τοῦ Ἐμπορίου, «ἔχων πλειότερα χρέη ἢ ὑποθέσεις», ὅταν περιωρίσθη ἐν ἐδραστικῷ ἐπαγγέλματι, ὅπερ ἀπῆται αὐστηρῶς ἐπιμέλειαν, μετριοπάθειαν, εὐπρέπειαν, ὕψος σεμνὸν και κόσμιον και περιβολὴν ἀνεπίληπτον, ὅταν περιωρίσθη εἰς οἰκιακὸν βίον στενόχωρον, ὅστις οἰκονομικῶς θὰ καθίστατο ἀδύνατος ἂν ὁ πενθερὸς αὐτοῦ δὲν προκατέβαλλε καθ' ἐκάστην ἐβδομάδα ἀνὰ ἓν εἰκοσάφραγκον, αἱ εὐρεῖαι αὐτοῦ τάσεις, αἱ ἐπάλληλοι αὐτοῦ ἀνάγκαι ἀκατασχέτου ὀρμῆς και νωχελείας, αἱ ὀρμαὶ αὐτοῦ πρὸς ἀπόκλισιν και κυριαρχίαν, τὰ ἰσχυρὰ και βίαια αὐτοῦ ὀρμέμεντα διαχυτικότητος, πρωτοβουλίας και ἐνεργείας, ἐξανέστησαν· εἶνε ἀκατάλληλος διὰ τὰς ἡρέμους τρίβους τῶν πολιτικῶν ἡμῶν σταδίων· δὲν ἀρμόζει αὐτῷ ἡ τακτικὴ πειθαρχία γεγενηκαίας κοινωνίας, ἣτις ὑρίσταται εἰσέτι, ἀλλ' ἡ πολυθόρυθος ἀγριότης κοινωνίας διαλυομένης ἢ ἤδη σχηματιζομένης. Ἐξ ἰδιοσυγκρασίας και ὡς ἐκ τοῦ χαρακτῆρος, εἶνε «βάρβαρος», και βάρβαρος γεννηθεὶς ἵνα ἀρχῇ ἐπὶ τῶν ὁμοίων του, ὡς φεούδαρχός τις τοῦ ἔκτου αἰῶνος ἢ βαρῶνος τοῦ δεκάτου, Κολοσσός με κεφαλὴν «Ταρτάρου», κατὰστικτον ἐξ εὐλογίας, δυσμορφίας τραγικωτάτης και φοβεράς, προσωπεῖον συνεσπασμένον κυνὸς βουλδὸγ ὑλακτοῦντος*, μικροὶ ὀφθαλμοὶ κελωσμένοι ὑπὸ τὰς τεραστίαις πτυχὰς ἀεικινήτου, ἀπειλητικωτάτου μετώπου, φωνὴ βροντώδης, χειρονομίαι πολεμιστοῦ, δαψίλεια και κοχλασμός αἵματος, ὀργῆς και δραστηριότητος, ὑπερεχειρίσεις δυνάμειος ἣτις παρίσταται ἀπεριόριστος ὡς αἱ δυνάμεις τῆς φύσεως, ἀπαγγελία ἐκμανῆς ὁμοία πρὸς τοὺς μυκηθμοὺς Ταύρου, ἧς οἱ ἠχηροὶ φθόγγοι ἀκούονται διὰ μέσου τῶν κλειστῶν παραθύρων ἐξ ἀποστάσεως πενήκοντα βημάτων, ἐν τῇ ὁδῷ, εἰκόνες ὑπερμέτρως ἐξωγκωμένοι, ἔμφασις εἰλικρινεστάτη, φρικασμοὶ και κραυγαὶ ἀνανακτήσεως, ἐκδικήσεως, πατριωτισμοῦ, ἱκαναὶ νὰ ἐξεγείρωσι τ' ἄγρια ἔνστικτα ἐν τῇ εἰρηνικωτέρῃ ψυχῇ** και τὰ γενναῖα ἔνστικτα ἐν τῇ ψυχῇ τῇ μᾶλλον ἀποζωθεῖσθαι, βωμολοχίαι και βλασφημίαι, κυνικὴ ἀναίδεια, οὐχὶ μονότονος και ἐκουσία ὡς ἡ τοῦ Ἐβέρτ, ἀλλ' ἐκρέουσα αὐτόματος και ῥαγδαιοτάτη, χονδρολογήματα

* Ὁ Λαρεδεγιέρ-Λεπὸ ἀποκλεῖ αὐτὸν «Ὁ Κύκλωψ».

** Ὁρισμὸς τοῦ Φωσέ. «Ὁ Πλούτων τῆς ρητορικῆς».

φοβερὰ ἀντάξια τοῦ Ῥαβελαι, δόσις τις φαιδρᾶς ἡδονικότητος καὶ σκωπτικῆς ἀπλοικότητος, ἦθος ἐγκάρδιον καὶ οικειότατον, τόνος εἰλικρινείας καὶ συναδελφότητος, τέλος ἐσωτερικαὶ καὶ ἐξωτερικαὶ ιδιότητες καταληλόταται ὅπως ἐλύσωσι τὴν ἐμπιστοσύνην καὶ τὰς συμπαθείας ὄχλου γαλατικοῦ καὶ παρισινοῦ. Τὰ πάντα συμβάλλουσιν ὅπως ἀποτελέσωσι « τὴν ἐμπεφυκυῖαν καὶ θετικωτάτην αὐτοῦ δημοτικότητα » καὶ ὅπως καταστήσωσιν αὐτὸν « μεγιστάνα τῆς ἀβρακωσύνης ».

Με τοιαύτας ιδιότητας πρὸς ἐκτέλεσιν ρόλου τινός, ἔχει τις μεγάλην κλίσιν ὅπως ἐκτελέσῃ αὐτὸν, ἅμα ὡς ἀνοίγεται τὸ θέατρον, οἰονδήποτε καὶ ἂν ἦ τὸ θέατρον τοῦτο, ὕποπτον καὶ βορβορώδες, οἰοιδήποτε καὶ ἂν ὦσιν οἱ ὑποκριταί, ἄνδρες ἄξιοι ἀγρόνης καὶ γυναῖκες τῆς ἀπωλείας, οἰοσδήποτε καὶ ἂν ἦ ὁ ρόλος, ἀγενής, φονικός, καὶ ἐπὶ τέλος θανάσιμος διὰ τὸν ἐκτελέσοντα αὐτόν.— Ὅπως ἀντιστῆ εἰς τὸν πειρασμόν, ἀνάγκη νὰ προϋπάρχῃ ἡ ἀποστροφή ἢ ἡ λεπτή ἢ βαθεῖα ἀνάπτυξις γεννᾶ ἐν ταῖς αἰσθήσεσι καὶ ἐν τῇ ψυχῇ· καὶ παρὰ τῶ Δαντῶν ἡ ἀποστροφή αὕτη ἐλλείπει. Καὶ ἐν τῷ ὕλικῷ καὶ ἐν τῷ ἠθικῷ κόσμῳ ἀγνοεῖ τὴν ἀποστροφήν καὶ τὴν ἀηδίαν· ἀσπάζεται τὸν Μαρά, συναδελφούται μετὰ μεθύσων, συγχαίρει τοὺς Σεπτεμβριανούς, ἀπαντᾷ διὰ βωμολογιῶν εἰς τὰς ὕβρεις τῶν πλανοδίων γυναικῶν, συζῆ ὡς ἴσος πρὸς ἴσους μετὰ κακοηθεστάτων ἀνθρώπων, κλεπτῶν καὶ λοιπῶν ἐγκληματιῶν, μετὰ τοῦ Καρρά, τοῦ Βέστερμαν, τοῦ Ἰγενέν καὶ τοῦ Ῥοσινιόλ, μετὰ τῶν ἐγνωσμένων κακούργων, οὓς ἀποστέλλει εἰς τοὺς νομοὺς μετὰ τὴν 2 Σεπτεμβρίου.— « Ἐ! (εἰδῶ μία φοβερὰ βωμολογία) μήπως νομίζετε ὅτι θὰ στείλωμεν κορίτσια ; »— Χρειαζόνται βορβορώδεις ἄνθρωποι διὰ νὰ ἐργάζωνται ἐν τῷ βορβόρῳ· δὲν πρέπει νὰ κλείῃ κανεὶς τὴν μύτην του, ὅταν ἔρχονται καὶ ζητοῦν τὴν ἀμοιβήν των· πρέπει νὰ τοὺς καλοπληρόνη, νὰ ἐπιδαφιλεύῃ εἰς αὐτοὺς ἐνθαρρυντικούς λόγους, νὰ τοὺς δίδῃ πλήρη ἐλευθερίαν. Ὁ Δαντῶν συναινεῖ νὰ ἐνδίδῃ ὡς πρὸς τινα καὶ συμμορφούται πρὸς τὰς διαφοροὺς κακίας· δὲν ἔχει τύψεις συνειδότος, ἀφίνει καὶ πέρνουν.— Καὶ ὁ ἴδιος ἐπῆρε, διὰ νὰ δώσῃ ὅσον καὶ διὰ νὰ κρατήσῃ, διὰ νὰ ὑποστηρίξῃ τὸν ρόλον του ὅσον καὶ διὰ νὰ ζήσῃ ἀπολαμβάνων, δαπανῶν ταῦτοχρόνως τ' αὐλικά χρήματα κατὰ τῆς αὐλῆς, πιθανῶς μετ' ἐνδομύχου σκεπτικωτάτου γέλωτος, μετὰ τοῦ γέλωτος ἐκείνου ὃν μαντεύει τις παρὰ τῷ χωρικῷ τῷ ἐξαπατήσαντι τὸν ἀστὸν ἰδιοκτήτην τοῦ κτήματος, μετὰ τοῦ γέλωτος ἐκείνου ὃν οἱ παλαιοὶ ἱστορικοὶ περιγράφουσι παρὰ τῷ Φράγκῳ ὅταν οὗτος ἐνε-

θυλάκονε τὸ ῥωμαϊκὸν χρῆμα ὅπως κάλλιον καταπολεμήσῃ τὴν Ῥώμην. Ἐπὶ τοῦ ἀγρίου πληθειοκοῦ κορμοῦ ὁ ἐμβολιασμός δὲν εὐδοκίμησεν· ἐν τῷ συγχρόνῳ ἡμῶν κήψω τὰ φύτρα εἶνε τὰ αὐτὰ ὅποια ἦσαν καὶ ἐν τῷ ἀρχαίῳ δάσει· ὁ ἄθικτος αὐτῶν χυμὸς διετήρησε τὴν ἀρχικὴν ἀγριότητα, καὶ δὲν παράγει ποσῶς τοὺς ἀγαθοὺς καρποὺς τοῦ πολιτισμοῦ ἡμῶν, τὴν ἀντίληψιν τῶν ἠθικῶν ἀρχῶν, τὴν τιμὴν καὶ τὴν συνειδήσιν. Ὁ Δαντῶν δὲν σέβεται οὔτε ἑαυτὸν, οὔτε τοὺς ἄλλους. Οἱ ἀκριβεῖς καὶ λεπτοὶ περιορισμοὶ οἱ περιβάλλοντες τὸ ἀνθρώπινον ἄτομον φαίνονται αὐτῷ συνθῆκαι νομοθετῶν καὶ εὐπρέπεια αἰθούσης. Ὡς ὁ Κλόβις καταπατᾷ αὐτοὺς, καὶ ὡς Κλόβις, με ὁμοίας ψυχικὰς δυνάμεις, με ὁμοία μέσα, μετὰ χειρόνων ὀπαδῶν, ὄρμᾳ ἀνὰ μέσον τῆς κλονιζομένης κοινωνίας, ὅπως καταρρίψῃ αὐτήν, καὶ ἀνοικοδομήσῃ εἴτα αὐτήν πρὸς ἴδιον ὄφελος.

Ἀπ' ἀρχῆς, ἠγνόησε τὸν ἴδιον χαρακτήρα καὶ τὸ κανονικὸν μέσον τῆς Ἐπαναστάσεως, δηλαδή τὴν χρῆσιν τῆς λαϊκῆς βίας· τῷ 1788, παρίστατο ἤδη ἐν ταῖς ὀχλαγωγικαῖς στάσεσιν. Ἀπ' ἀρχῆς ἠγνόησε τὸν τελικὸν σκοπὸν καὶ τὸ ὀριστικὸν ἀποτέλεσμα τῆς Ἐπαναστάσεως, δηλονότι τὴν δικτατορίαν τῆς βιαίας μειονότητος· τὴν ἐπαύριον τῆς 14 Ἰουλίου 1789, ἴδρυσεν ἐν τῇ συνοικίᾳ αὐτοῦ μικρὰν ἀνεξάρτητον πολιτείαν, ἐπιθετικὴν καὶ κυριαρχικὴν, κέντρον τῆς φατρίας, ἄστυον τῶν τολμητιῶν, συνεντευκτῆριον τῶν ἐνθουσιαστῶν ῥητόρων, πανδαιμόνιον πάντων τῶν ἐξηγμένων πνευμάτων καὶ πάντων τῶν διαθεσίμων ἀληθῶν, ὀπτασιαστῶν καὶ κακούργων, ἀγορητῶν τῶν ἐφημεριδαρίων ἢ τῶν τριόδων, δολοφόνων ἐν λόγοις ἢ ἐν ἔργοις, τοῦ Καμίλλου Δεμουλὲν, τοῦ Φρερῶν, τοῦ Ἐβέρτ, τοῦ Σωμέτ, τοῦ Κότζ, τῆς Τερουάν, τοῦ Μαρά, καὶ ἐν τῇ πλείον ἢ ἰακωβινικῇ ταύτῃ Πολιτείᾳ, πρότυπον ἐκείνης ἦν θ' ἀποκαταστήσῃ βραδύτερον, ἄρχει, ὡς θὰ ἄρχῃ βραδύτερον, πρόεδρος ἰσόβιος τοῦ διαμερισματος, ἀρχηγὸς τῶν στρατιωτικῶν δυνάμεων, ῥήτωρ τοῦ πολιτικοῦ συλλόγου, παρασκευαστῆς τῶν πραξικοπημάτων. Ἐκεῖ, ἡ ἀρπαγὴ ἔχει νομιμοποιηθῆ· δὲν ἀναγνωρίζεται οὐδεμία νόμιμος ἐξουσία· ἀψηφοῦσι καὶ βασιλέα καὶ ὑπουργοὺς καὶ δικαστὰς καὶ Ἐθνικὴν Συνέλευσιν, καὶ δῆμον καὶ δήμαρχον καὶ ἀρχηγὸν τῆς πολιτοφυλακῆς. Ἐτέθησαν, ὡς ἐκ τῆς φύσεως καὶ τῶν ἀρχῶν, ὑπεράνω τῶν νόμων· τὸ διαμερίσμα ἐκεῖνο λαμβάνει τὸν Μαρά ὑπὸ τὴν ἑαυτοῦ προστασίαν, τοποθετεῖ δύο φρουροὺς πρὸ τῆς θύρας αὐτοῦ ὅπως ἐξασφαλίσῃ αὐτὸν κατὰ πάσης καταδιώξεως, καὶ ἀνθίσταται ἐνόπλιως κατὰ

τῆς στρατιωτικῆς δυνάμεως, τῆς ἐπιφορτισμένης τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ ἐν-
τάλματος τῆς συλλήψεως. Ἐτι πλέον, ἐν ὀνόματι τῶν Παρισίων, «πρώ-
του φρουροῦ τοῦ Ἔθνους», ἀξιοῦσι νὰ διοικήσωσι τὴν Γαλλίαν· ὁ Δαν-
τῶν δηλοῖ ἐνώπιον τῆς Ἐθνικῆς Συνελεύσεως ὅτι οἱ πολῖται τῶν Πα-
ρισίων εἰσὶν οἱ φυσικοὶ ἀντιπρόσωποι τῶν ὀγδοήκοντα τριῶν νομῶν, καὶ
προσκαλεῖ αὐτὴν, τῇ προσταγῇ αὐτῶν, ν' ἀνακαλέσῃ ἐκδοθὲν διάταγμα.

Ἔστω τὸ πνεῦμα τῶν Ἰακωβίνων ἐδῶ ἔγκειται· διὰ τῆς ὑπερόχου
αὐτοῦ ἀντιλήψεως ὁ Δαντῶν, κατενόησεν αὐτὸ κατὰ βάθος, καὶ διεκῆ-
ρυξεν αὐτὸ ἐν ἰδίᾳ διατυπώσει· ἤδη ὅπως ἐφαρμόσῃ αὐτὸ ἐν μεγάλῳ, δὲν
ἔχει πλέον ἢ νὰ παρέλθῃ ἀπὸ τῆς μικρᾶς σκηνῆς εἰς τὴν μεγάλην,
ἀπὸ τῶν Κορδελιέρων εἰς τὸν Δῆμον, εἰς τὸ Ὑπουργεῖον, εἰς τὸ Κομη-
τάτον τῆς κοινῆς σωτηρίας, καὶ ἐπὶ πασῶν τῶν σκηνῶν τούτων, ἐκτε-
λεῖ τὸν αὐτὸν ρόλον μετὰ τοῦ αὐτοῦ σκοποῦ καὶ τῶν αὐτῶν ἀποτελε-
σμάτων. Δεσποτισμὸς παγιωθείς διὰ τῆς κατακτῆσεως καὶ διατηρούμε-
νος διὰ τοῦ φόβου, ὁ δεσποτισμὸς τοῦ ἰακωβινικοῦ καὶ παρισινοῦ ὄχλου,
ἰδοὺ ὁ σκοπὸς αὐτοῦ καὶ τὰ μέσα· οὗτος, προσαρμόζων τὰ μέσα εἰς τὸν
σκοπὸν καὶ τὸν σκοπὸν εἰς τὰ μέσα, γίνεται ἡγήτωρ ἐν ταῖς κρίσεσιν
ἡμέραις, καὶ προκαλεῖ τ' ἀποφασιστικὰ μέτρα τῆς Δημοκρατίας τὴν 10
Αὐγούστου, τὴν 2 Σεπτεμβρίου, τὴν 31 Μαΐου, τὴν 2 Ἰουνίου, τὸ ψή-
φισμα ὅπερ στρατολογεῖ ἐν ἐκάστῃ μεγάλῃ πόλει στρατὸν μισθοφόρων
ἀβρακώτων, «ὅπως διατελῶσιν οἱ ἀριστοκράται ἐν διηνεκεῖ ἀνησυχίᾳ,»
τὸ ψήφισμα, ὅπερ ἐν ἐκάστῃ δῆμῳ ὅπου εἶνε ἀνατετιμημένα τὰ σιτηρᾶ,
ἐπιβάλλει φορολογίαν εἰς τοὺς πλουσίους ὅπως καταστῇ ἡ τιμὴ τοῦ ἄρ-
του προσιτὴ εἰς τὰ βαλάντια τῶν ἀπόρων, τὸ ψήφισμα τὸ χορηγοῦν εἰς
τοὺς ἐργάτας δύο δραχμὰς κατὰ πᾶσαν συνεδρίασιν ὅπως παρίστανται
εἰς τὰς συνόδους τῶν τμημάτων, τὴν σύστασιν τοῦ Ἐπαναστατικοῦ Δι-
καστηρίου, τὴν πρότασιν ἵνα «τὸ Κομητάτον τῆς κοινῆς σωτηρίας πε-
ριβληθῇ ἐξουσίαν προσωρινῆς κυβερνήσεως,» τὴν ἀνακήρυξιν τῆς Τρο-
μοκρατίας, τὴν ἐφαρμογὴν τοῦ Ἰακωβινικοῦ ζήλου εἰς πραγματικὰ
ἔργα, τὴν χρῆσιν τῶν 7000 πληρεξουσίων τῶν προκαταρκτικῶν συνελεύ-
σεων ἀποσταλέντων εἰς τοὺς τόπους αὐτῶν ὅπως καταστῶσιν ἐν αὐτοῖς
ὄργανα στρατολογίας καὶ γενικοῦ καθοπλισμοῦ, τοὺς φλογεροὺς λόγους
τοὺς ἐκσφενδονίζοντας ἅπασαν τὴν νεολαίαν εἰς τὰ σύνορα, τὰς συνε-
τάς προτάσεις τὰς περιορίζουσας τὴν γενικὴν ἐπιστράτευσιν εἰς ἐπιστρα-
τεῖαν τῶν ἀνδρῶν τῶν ἀγόντων ἡλικίαν δέκα ὀκτὼ μέχρις εἴκοσι πέντε
ἐτῶν καὶ θετούσας τέρμα εἰς τὰ σκανδαλώδη ἐπαναστατικὰ ἄσματα τὰ

ἄδόμενα μετ' ὀρχήσεως ὑπὸ τοῦ ὄχλου ἐν αὐτῇ ταύτῃ τῇ αἰθούσῃ τῆς
Convention.— Ὅπως παγιώσῃ τὴν πολιτικὴν συσκευὴν, ἐσάρωσε πᾶν
τὸ περιττόν, ὑπέβαλεν εἰς τῆξιν τὸ μέταλλον, ἐγάλειυσεν ἰσχυρὰ ὄργανα,
ἐρρίνισε πᾶσαν ἀνωμαλίαν, καθώρισεν τὴν κεντρικὴν κινητήριον μηχανὴν,
προσῆρμωσε τοὺς δευτερεύοντας μηχανισμούς, προσέδωκε τὴν πρώτην ὄθη-
σιν καὶ τὴν ὀριστικὴν κίνησιν, ἐσφυρηλάτησεν τὸν θώρακα τὸν προασπι-
ζοντα τὸ ἔργον κατὰ τοῦ ἐχθροῦ καὶ κατὰ πάσης ἐχθρικῆς προσβολῆς.
Ἡ συσκευὴ εἶνε ἰδική του· διατὶ ἀφοῦ κατεσκευάσεν αὐτὴν, δὲν ἀνα-
λαμβάνει τὸν χειρισμὸν τῆς;

Διότι ἦτο μὲν ἰκανὸς νὰ κατασκευάσῃ αὐτὴν, ἀλλὰ δὲν ἦτο ἰκανὸς
νὰ τὴν χειρισθῇ. Κατὰ τὰς κρίσεσιν ἡμέρας, δύναται νὰ διδῇ ὄθησιν
τινα, νὰ συναρπάξῃ τὴν βούλησιν τῆς συνελεύσεως ἢ τοῦ ὄχλου, ν' ἄγῃ
καὶ νὰ φέρῃ κατὰ τὸ δοκοῦν ἐπὶ τινὰς ἐβδομάδας τὸ ἐκτελεστικὸν Κο-
μητάτον. Ἄλλ' ἀποστρέφεται τὴν τακτικὴν, τὴν κανονικὴν, τὴν σύν-
τονον ἐργασίαν· δὲν ἐγεννήθη διὰ τὴν πολυγράφων ἐργασίαν, διὰ τὰ
πολυπληθῆ ἔγγραφα καὶ τὰς πεπατημένας τρίβους τῆς κυβερνητικῆς
μηχανῆς. Ἀνὴρ ἀστυνομικὸς καὶ γραφειοκράτης, ὡς ὁ Ῥοβεσπιέρρος καὶ
ὁ Βιλλώ, ἀναγνώστης λεπτολόγος καθημερινῶν ἐκθέσεων, ἐπισημιογράφος
τῶν θανατικῶν καταλόγων, φωνασκὸς θεωριολογιῶν πρὸς τὸ θεᾶσθαι,
ψεύστης, ψύχραιμος, ἐνδελεχῆς καὶ καλῇ τῇ πίστει ἰερεῖταστής, οὐδέ-
ποτε ἔσται· ἰδίᾳ οὐδέποτε ἔσται δῆμιος μεθοδικός.— Ἄφ' ἐνός δὲν περι-
καλύπτει ποσῶς τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ ἢ φαίδοχρους ἀχλὺς τῆς θεωρίας·
βλέπει τοὺς ἀνθρώπους οὐχὶ διὰ μέσου τῆς κοινωνικῆς συνθήκης, ὡς
σύνολον ἀριθμητικῶν μονάδων*, ἀλλὰ τοιοῦτους ὅποιοι εἰσὶ πράγματι,
ζῶντας, ἀλγοῦντας καὶ αἰμάσσοντας, ἰδίᾳ ἐκείνους οὓς γνωρίζει, ἕκα-
στον μετὰ τῆς ἰδίας αὐτοῦ φυσιογνωμίας καὶ τῆς ἰδίας αὐτοῦ ἐκφρά-
σεως. Πρὸ τοῦ θεάματος τούτου, τὰ σπλάγχνα συγκινουῦνται, ὅταν ἔχη
τις σπλάγχνα, καὶ ὁ Δαντῶν ἔχει. Ἐχει μάλιστα καρδίαν, μεγάλην καὶ
ὀξυτάτην εὐαισθησίαν, τὴν εὐαισθησίαν τοῦ ἐκ σαρκὸς καὶ αἵματος ἀν-
θρώπου παρ' ᾧ διασώζονται πάντα τ' ἀρχικὰ ὀρμέμφυτα, τ' ἀγαθὰ
παραπλεύρως τῶν πονηρῶν, ὃν ἡ ἀνάπτυξις δὲν ἀπεξήρανε καὶ δὲν
ἀπεσκλήρυνεν, ὅστις προῦκάλεσε καὶ ὅστις ἐπέτρεψε τὰς σφαγὰς τοῦ
Σεπτεμβρίου, ἀλλ' ὅστις δὲν πείθεται νὰ διαπράττῃ ἰδιοχειρῶς, καθημε-

* Ἡρωτήθη ὁ μαθηματικὸς Λαγκράνζ, γεροσικιστὴς ἐπ' τῆς Αὐτοκρατορίας, πῶς
ἠδυνήθη νὰ ψηφίσῃ τὰς φοβερὰς ἐτησίους στρατολογίας! Ἀπεκρίθη· — Δὲν μετέβαλλον
ἐπαισθητῶς αὐταὶ τοὺς πίνakas τῆς θνησιμότητος.

ρινῶς, τυφλῶς, τὸν ἀπερίοριστον καὶ συστηματικὸν φόνον. Ἦδη κατὰ Σεπτέμβριον «συγκαλύπτων τὸν οἶκτον αὐτοῦ διὰ τῶν «μυκηθμῶν του», ἔσωσεν ἀπὸ τῶν δημίων πολλὰς ἐνδόξους ζώας. Ὅταν ὁ πέλεκυς τοῦ δημίου προσψαύει τοὺς Γιρονδίνους, εἶνε «ἀσθενὴς ἀπὸ τὴν λύπην του» καὶ ἀπὸ τὴν ἀπελπισίαν. « Δὲν θὰ δυνηθῶ νὰ τοὺς σώσω », ἀνέκραξε, « καὶ ἀδρὰ δάκρυα κατελείβοντο ἐπὶ τοῦ προσώπου του». — Ἄφ' ἑτέρου, δὲν ἔχει ἐπὶ τῶν ὀμμάτων τὸ πυκνὸν περικάλυμμα τῆς ἀνικανότητος καὶ τῆς ἀπρονοησίας. Διέκρινε τὸ ἐσωτερικὸν ἐλάττωμα τοῦ συστήματος, τὴν ἀναπόφευκτον καὶ προσεχῆ τῆς Δημοκρατίας θέσιν. «Οἱ Γιρονδῖνοι μᾶς ἐξηνάγκασαν νὰ ριφθῶμεν εἰς τὴν ἀβρακωσύνην, ἥτις κατεβροχθίσεν αὐτοὺς, ἥτις θὰ καταβροχθίσῃ πάντας ἡμᾶς, ἥτις θὰ καταβροχθίσῃ ἑαυτὴν». — «Ἄφετε τὸν Ῥοβεσπιέρρον καὶ τὸν Σαιν Ζουστ ἐλευθέρους νὰ ἐνεργῶσι μετ' οὐ πολὺ δὲν θὰ ὑπολειφθῇ ἐν Γαλλίᾳ, ἢ Θηθαῖς μετὰ εἰκοσάδος πολιτικῶν Τραππιστῶν». — Περὶ τὰ τέλη, εἶνε διορατικώτερος. «Τὴν τάδε ἡμέραν ἐσύστησα τὸ Ἐπαναστατικὸν Δικαστήριον. Αἰτῶ συγγνώμην παρὰ Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων. — Εἰς τὰς ἐπαναστάσεις ἡ ἐξουσία περιέρχεται εἰς χεῖρας τῶν κακοηθεστέρων. — Προτιμότερον νὰ εἶνε τις ἀπλοὺς ἄλιεὺς ἢ ἄρχων ἀνθρώπων». — Ἄλλ' ἤξιωσε νὰ διοικήσῃ αὐτοὺς, κατεσκεύασε τὴν νέαν κυβερνητικὴν μηχανήν, καὶ κωφεύουσα εἰς τὰς κραυγὰς αὐτοῦ, ἡ μηχανὴ αὐτοῦ αὐτὴ λειτουργεῖ συμφώνως πρὸς τὸν μηχανισμόν καὶ πρὸς τὴν ὄσιν ἦν προσέδωσεν αὐτῇ. Ἰσταται πρὸ αὐτοῦ ἡ ἀπαισία μηχανή, μετὰ τοῦ τεραστίου αὐτῆς τροχοῦ, ὅστις πιέζει τὴν Γαλλίαν σύμπασαν. μετὰ τοῦ σιδηροῦ αὐτῆς μηχανισμοῦ οὐ οἱ πολλαπλοὶ ὀδόντες συμπιέζουσιν ἕκαστον τμήμα ἐκάστης ἀνθρωπίνης ζωῆς, μετὰ τῆς χαλυβδίνης αὐτῆς μαχαίρας, ἥτις ἀπαύστως πίπτει καὶ ἐπαναπίπτει ἡ λειτουργία αὐτῆς, ὅσημέραι ἐπιταχυνομένη ἀπαιτεῖ ὀλοὴν μείζονα παροχὴν ἀνθρωπίνων ζωῶν, καὶ οἱ παρέχοντες αὐτῇ ταῦτα δέον νὰ εἶνε ἐπίσης ἀναίσθητοι, ἐπίσης ἄψυχοι ὡς αὐτή. Ὁ Δαντῶν δὲν δύναται νὰ εἶνε τοιοῦτος, ἀλλ' οὔτε καὶ θέλει. — Ἀποσύρεται, ἀπασχολεῖται ἀλλαχοῦ, ἀπολαμβάνει, λησμονεῖ*. Ὑποθέτει ὅτι οἱ ἐπίσημοι ἀποκεφαλίσταί θὰ συναίνεσούν ἴσως νὰ λησμονήσουν αὐτόν βεβαίως, δὲν θὰ ἐγγίσουν αὐτόν. «Δὲν θὰ τολμήσουν»... «Οὐδεὶς μ' ἐγγίζει» εἶμαι ἡ κιβωτὸς ἐγώ». Ἄλλως τε, προτιμᾷ «νὰ κατατομηθῇ ἢ νὰ εἶνε αὐτὸς

* Μισελέ. Ἱστορία τῆς Γαλλικῆς Ἐπαναστάσεως (Περὶ τοῦ δευτέρου γάμου τοῦ Δαντῶν τῇ 1793 μετὰ νεάνιδος δεκαεξαετοῦς, καὶ περὶ τοῦ ταξιδίου αὐτοῦ εἰς Ἄρσις τῇ 1794. — Ἐν τῇ φυλακῇ ὠμίλει πάντοτε περὶ δένδρων, ἐξοχῆς καὶ φύσεως.

δήμιος». — Εἰπὼν ἢ διαλογισθεὶς ταῦτα, εἶνε ὄριμος διὰ τὴν λαίμητόμον.

III

Καὶ ἐὰν ἔτι εἶχε στερεὰν ἀπόφασιν νὰ παραμείνῃ Ὑπέρτατος Τομεὺς κεφαλῶν, δὲν θὰ ἦτο οὗτος ὁ τέλειος ἀντιπρόσωπος τῆς Ἐπαναστάσεως. Ἡ Ἐπανάστασις εἶνε ληστεία, ἀλλὰ ληστεία φιλοσοφική ἢ κλοπὴ καὶ ὁ φόνος ἐμπερικλείονται εἰς τὰ δόγματα αὐτῆς, ἀλλὰ ὡς μάχαιρα ἐν τῇ θήκῃ τῆς τὴν ὀλοστοιλπνον καὶ λείαν θήκην ταύτην δέον νὰ ἐπιδεικνύωμεν δημοσίᾳ, οὐχὶ τὴν κοπτεράν καὶ αἱματηράν μάχαιραν. Ὁ Δαντῶν καὶ ὁ Μαρά ἐπιδεικνύουσιν ὑπὲρ τὸ μέτρον ἀπροκαλύπτως τὴν μάχαιραν. Ἐπὶ τῇ θέξ μόνῃ τοῦ Μαρά, λυγδαλέου καὶ κακοενδεδυμένου, μὲ τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ὡσεὶ πελιδνοῦ βατράχου, μὲ τοὺς ὀλοστρογγύλους ὀφθαλμούς του, αἰγλήεντας καὶ ἀτενεῖς, μὲ τὴν ἐμπνευσμένην αὐτοῦ παρρησίαν καὶ τὴν μονότονον μανίαν τοῦ συνεχοῦς αὐτοῦ παροξυσμοῦ, ὁ κοινὸς νοῦς ἐξανίσταται· δὲν λαμβάνει τις ὡς ὀδηγὸν ἀνθρωποκτόνον μανιακόν. Ἐπὶ τῇ θέξ μόνῃ ἢ τῇ ἀκρόασει τοῦ Δαντῶν, μὲ τὰς ὡσεὶ χειρώνακτος βωμολοχίας αὐτοῦ καὶ τὴν φωνὴν του ἥτις φαίνεται ὡς κώδων κινδύνου, μὲ τὸ κυκλώπειον αὐτοῦ πρόσωπον καὶ τὰς κινήσεις αὐτοῦ ὡσεὶ ὑπερτάτου ἐξολοθρευτοῦ, ἡ ἀνθρωπότης πτοεῖται· δὲν ἐμπιστεύεται τις ἑαυτὸν ἐκουσίως εἰς πολιτικὸν δήμιον. Ἡ Ἐπανάστασις ἔχει ἀνάγκην ἑτέρου πρωτιερέως, περικοσμουμένου ὡς αὐτῇ, δι' εὐπρεποῦς ἐξωτερικοῦ, καὶ τοιοῦτος εἶνε ὁ Ῥοβεσπιέρρος, μὲ τοὺς ἀνεπιλήπτους αὐτοῦ τρόπους, τὴν ἐπιμελῶς σκεπασμένην κόμην, τὴν καθαριωτάτην περιβολήν, τὰ ἄψογα ἤθη αὐτοῦ, τὸν δογματικὸν τόνον, τὸ ἐξεζητημένον καὶ θαμβὸν ὕφος του. Οὐδὲν πνεῦμα, ὡς ἐκ τῆς μετριότητος αὐτοῦ καὶ τῆς ἀνεπαρκειᾶς, εὐρέθη τοσοῦτον σύμφωνον πρὸς τὸ πνεῦμα τῆς ἐποχῆς· ἀντιθέτως πρὸς πάντα πολιτικὸν ἄνδρα πλανᾶται εἰς τὸ κενόν, ἀνὰ τὰς ἀφηρημένας θεωρίας, ἐχόμενος πάντοτε αὐτῶν καὶ ἀδυνατῶν νὰ καταλίπη αὐτάς καὶ νὰ ἔλθῃ εἰς τὴν ἐφαρμογὴν. «Ὁ . . . αὐτός, ἔλεγεν ὁ Δαντῶν, δὲν εἶνε ἱκανὸς οὔτε ἓνα αὐγὸ νὰ βράσῃ.» Αἱ ἀόριστοι γενικότητες τῶν ἀγορεύσεων αὐτοῦ, γράφει ἕτερος σύγχρονος αὐτοῦ, δὲν κατέληγον συνήθως εἰς οὐδὲν μέτρον, εἰς οὐδὲν νομοσχέδιον. Κατεπολέμει τὰ πάντα, οὐδὲν ἐπρότεινε, καὶ τὸ μυστικὸν τῆς πολιτικῆς αὐτοῦ συνεφώνει ἐπιτυχῶς μὲ τὴν ἀνικανότητα τοῦ πνεύ-

ματός του και τὴν μηδαμινότητα τῶν νομοθετικῶν αὐτοῦ συλλήψεων. « Ἐκτυλίξας τὸ νῆμα τοῦ ἐπαναστατικοῦ αὐτοῦ σχολαστικισμοῦ, ἐξήν-
τλήθη τελείως. — Ὡς πρὸς τὰ οικονομικὰ καὶ τὴν στρατιωτικὴν ἐπι-
στήμην οὐδὲν γινώσκει καὶ δὲν ἀποτολμᾷ ἐκτός ὅταν δυσφημῇ ἢ συκο-
φαντῇ τὸν Καρνὸ καὶ τὸν Καμπὸν, οἵτινες γινώσκουσι καὶ ἀποτολμῶ-
σιν. — Ὅσον ἀφορᾷ τὴν ἐξωτερικὴν πολιτικὴν ἢ ἀγόρευσις αὐτοῦ περὶ
τῆς καταστάσεως τῆς Εὐρώπης εἶνε σύνθεσις μαθητοῦ· ὅταν ἐκθέτῃ τὸ
σχέδιον τῆς Ἀγγλικῆς κυβερνήσεως, ἐξικνεῖται διὰ μιᾶς εἰς τὸ κατακό-
ρυφον τῆς χιμαιρικωτάτης κουφοῖας· ἀφαιρέσατε τὰς ῥητορικὰς φρά-
σεις, καὶ δὲν ὀμιλεῖ πλέον ἀρχηγὸς κυβερνήσεως, ἀλλὰ ὁ θυρωρὸς τῶν
Ἰακωβίνων. — Ἐπὶ τῆς συγχρόνου καὶ ζώσης Γαλλίας ἐλλείπει αὐτῷ
πᾶσα ὀρθὴ καὶ ἐπακριβὴς ἰδέα· ἀντὶ ἀνθρώπων βλέπει εἴκοσι ἐξ ἑκατομ-
μύρια ἀπλῶν αὐτομάτων, ἅτινα ἀρκεῖ τις νὰ πλαισιώσῃ καταλλήλως
ὅπως λειτουργῶσιν ἀρμονικῶς καὶ ἄνευ συγκρούσεων· πράγματι ἐκ φύ-
σεως οἱ ἄνθρωποι εἶνε ἀγαθοὶ καὶ μετὰ τὴν μικρὰν ἀναγκαίαν ἀνακά-
θαρσιν, θὰ καταστῶσιν αὖθις πάντες ἀγαθοί· οὕτω ἡ συλλήβδην βούλη-
σις αὐτῶν εἶνε « ἡ φωνὴ τῆς φρονήσεως καὶ τοῦ δημοσίου συμφέροντος. »
Τούτου ἕνεκεν ὅταν συνέρχωνται εἰς σύνοδον, εἶνε πλήρεις φρονήσεως.
« Ἐπρεπεν ἂν τοῦτο ἦτο δυνατὸν ἢ συνέλευσις τῶν ἀντιπροσώπων τοῦ
λαοῦ νὰ συσκέπτεται ἐνώπιον ὀλοκλήρου τοῦ λαοῦ. » Τούλάχιστον, τὸ
Νομοθετικὸν Σῶμα ἔπρεπε νὰ συνεδριάξῃ « ἐντὸς κτιρίου εὐρέος καὶ με-
γαλοπρεποῦς, προσιτοῦ εἰς δώδεκα χιλιάδας θεατῶν. » Σημειωτέον ὅτι
ἀπὸ τεσσάρων ἐτῶν, ἐν τῇ Συντακτικῇ, ἐν τῇ Νομοθετικῇ, ἐν τῇ Ἐθνικῇ
Συνόδῳ, ἐν τῷ Δημαρχεῖῳ, παρὰ τοῖς Ἰακωβίνοις, πανταχοῦ ὅπου
εὐρέθη ὁ Ῥοβεσπιέρρος, τὰ θεωρεῖα δὲν ἔπαυσαν φωνασκοῦντα· πρὸ τῆς
πεύρας ταύτης τῆς τοσοῦτον αἰσθητῆς καὶ τοσοῦτον διηνεκοῦς, τὸ τυχὸν
πνεῦμα θὰ ἐφωτίζετο. Τὸ ἰδικόν του παραμένει ἐσκοτισμένον, ἐκ τῆς
προλήψεως ἢ ἐκ τοῦ συμφέροντος· ἡ ἀλήθεια, ἔστω καὶ ἐκ τῶν πραγ-
μάτων καταδηλουμένη, δὲν εἶνε προσιτὴ αὐτῷ, εἴτε διότι εἶνε ἀνίκανος
νὰ κατανοήσῃ αὐτὴν, εἴτε διότι ἔχει ἀνάγκην ν' ἀποκλείσῃ αὐτὴν. Εἶνε
ὅθεν ἀμβλύνοὺς ἢ ἀγύρτης, πράγματι δὲ εἶνε ἀμφοτέρω· διότι ἀμφοτέ-
ραι αἱ ιδιότητες αὗται συγχωνεύονται ἀποτελοῦσαι τὸν πεφουσιωμένον
δοκησίσοφον δηλονότι τὸ κοῦφον καὶ τετυφωμένον πνεῦμα, ὅπερ ἀφθονοῦν
λέξεων, θεωρεῖ ἑαυτὸ εὐμοιροῦν ἰδεῶν, ἐντρυφᾷ ἐν τῇ φρασεολογίᾳ αὐτοῦ
καὶ ἀπατᾷ ἑαυτὸ ὅπως διδάξῃ τοὺς ἄλλους.

Τοιοῦτον εἶνε τὸ ὄνομα αὐτοῦ, ὁ χαρακτήρ καὶ ὁ ῥόλος. Ἐν τῇ Ἐπα-

ναστάσει, ἥτις εἶνε τεχνητὴ καὶ ἐμφαντικωτάτη τραγωδία, ὁ ῥόλος οὗτος
εἶνε ὁ πρῶτιστος. Πρὸ τοῦ δοκησίσοφου, μικρὸν κατὰ μικρὸν ὁ φρενο-
παθὴς καὶ ὁ βάρβαρος ἀποχωροῦσι τῆς σκηνῆς· περὶ τὰ τέλη ὁ Μαρά
καὶ ὁ Δαντῶν ἐξαφανίζονται καὶ ὁ Ῥοβεσπιέρρος μόνος ἐπὶ τῆς σκηνῆς
προσελκύει πάντων τὰ βλέμματα. — Ἐὰν θέλῃ τις νὰ τὸν κατανοήσῃ,
δέον νὰ παρατηρήσῃ αὐτὸν εἰς ἣν θέσιν εὐρίσκεται. Κατὰ τὸ τελευταῖον
στάδιον διανοητικῆς βλαστήσεως φθινοῦσης, ἐπὶ τοῦ ἀκροτελευτίου
κλάδου τοῦ δεκάτου ὀγδοῦ αἰῶνος, εἶνε τὸ ὑπέρτατον ἐξάμβλωμα καὶ ὁ
αὐχμηρὸς καρπὸς τοῦ κλασικοῦ πνεύματος. Ἐκ τῆς ἐξαντληθείσης φιλο-
σοφίας δὲν διετήρησεν ἢ τὰ νεκρὰ ὑπολείμματα, τὰς ῥήτρας τοῦ Ῥουσῶ,
τοῦ Μαβλῦ, τοῦ Ρεϊνάλ, περὶ « τοῦ λαοῦ, τῆς φύσεως, τοῦ πνεύμα-
τος, τῆς ἐλευθερίας, τῶν τυράννων, τῶν φατριαστῶν, τῆς ἀρετῆς, τῆς
ἠθικῆς », ὀνοματοθεσίαν ἐτοίμη, ἐκφράσεις ὑπὲρ τὸ μέτρον πλατυσημάν-
τους, ὧν ἡ ἔννοια, ἀρκούντως ἤδη ἀόριστος παρὰ τοῖς διδασκάλους, ἐξ-
ατμίζεται εἰς χεῖρας τοῦ μαθητοῦ. Οὐδέποτε προσπαθεῖ νὰ συλλάβῃ τὴν
ἔννοιαν ταύτην. — Ὁ τε ἐγγραφὸς καὶ ὁ προφορικὸς αὐτοῦ λόγος δὲν εἶνε
ἢ συρραφὴ γνωμικῶν ἀορίστων καὶ ἀφηρημένων· οὐδὲν γεγονὸς ὀρισμέ-
νον καὶ σπουδαῖον· οὐδεμία λεπτομέρεια ἀτομικὴ καὶ χαρακτηριστικὴ,
οὐδὲν τὸ λαλοῦν εἰς τὴν ὄρασιν καὶ ἀνακαλοῦν ζῶσαν τινὰ μορφήν, οὐ-
δεμία ἀτομικὴ καὶ ἰδίᾳ παρατήρησις, οὐδεμία σαφὴς, ἄμεσος καὶ
ἀνεπίπλαστος ἀντίληψις. Θὰ ἔλεγε τις ὅτι διὰ τῶν ἰδίων αὐτοῦ ὀμμά-
των, οὐδὲν εἶδεν, ὅτι δὲν δύναται οὔτε θέλει νὰ ἴδῃ τι, ὅτι ἀναμέσον
αὐτοῦ καὶ τοῦ ἐξωτερικοῦ κόσμου, ἐναπετέθησαν ἰδέαι ἐπίπλαστοι· συν-
δυάζει αὐτάς διὰ συλλογιστικῆς σειρᾶς, καὶ ἀναπληροῖ τὴν ἐλλείπουσαν
ἔννοιαν διὰ δανείου διαλεκτικῆς· οὐδὲν περιπλέον. Ἐγγὺς αὐτοῦ οἱ λοι-
ποὶ Ἰακωβῖνοι λαλοῦσι τὴν αὐτὴν ὀρισμένην σχολῆς γλῶσσαν· ἀλλ' οὐ-
δεὶς ἐπιδεικνύει αὐτὴν καὶ οὐδεὶς ἐκτείνεται ἐν αὐτῇ ἐπίσης ἀτελευτήτως
καὶ ἐπίσης αὐταρέσκως ὡς αὐτός. Ἐπὶ ὥρας ὀλοκλήρους, ψηλαφεῖ τις
κατόπιν αὐτοῦ, καὶ ἀνὰ τὰς ἀορίστους καὶ ἀσαφεῖς σκιὰς τῆς θεωρητι-
κῆς πολιτικῆς, ἐν τῇ ψυχρᾷ καὶ ἀναλυομένῃ ὀμίχλῃ τῶν δογματικῶν
γενικοτήτων, καὶ ἀνὰ μέσον ἀχρωμάτων περιόδων, μάτην προσπαθεῖ τις
νὰ συλλάβῃ τι· οὐδὲν μένει εἰς τοὺς δακτύλους. Τότε, μετ' ἐκπλήξεως,
ἔρωτᾷ τις τί εἶπε καὶ διατὶ ὀμιλεῖ· ἢ ἀπάντησις εἶνε ὅτι οὐδὲν εἶπε καὶ
ὅτι ὀμιλεῖ διὰ νὰ ὀμιλῇ, ὡς αἰρετικὸς ἐνώπιον αἰρετικῶν· οὔτε ὁ διδά-
σκων, οὔτε τὸ ἀχροατήριον αὐτοῦ δὲν θ' ἀπαυδήσωσι ποτὲ, ὁ εἰς νὰ
στρέφῃ οἱ λοιποὶ νὰ βλέπωσι στρεφόμενον τὸ ὄργανέτον τῶν δοξασίων.

Καί τόσῳ καλλίτερα ἐάν τὸ ὄργανέτον τοῦτο εἶνε κοῦφον, ὅσῳ κουφότερον εἶνε τόσῳ εὐκολώτερον καὶ ταχύτερον στρέφεται. Ἐπι τούτου χειρόν, ἐν τῇ κενῇ λέξει, παρειαγάγει τὴν ἐναντίαν ἔννοιαν διὰ τῶν ὑψηλῶν λέξεων, δικαιοσύνη, φιλανθρωπία, ὑπονοεῖ ἀποκεφαλισμούς. Τοῦτ' αὐτὸ ἔπραττεν ἱερεῖεταστής τις ὅταν ἀνεκάλυπτεν ἐν χωρίῳ τοῦ Εὐαγγελίου τὴν διαταγὴν τῆς καύσεως τῶν αἰρετικῶν. — Διὰ τῆς ἐσχάτης ταύτης διαστροφῆς, ὁ δοκησίσοφος κατορθοῖ νὰ διαστρέψῃ τὸ ἴδιον αὐτοῦ διανοητικὸν ὄργανον. Εἰς τὸ ἐξῆς δύναται νὰ κάμῃ χρῆσιν αὐτοῦ κατὰ τὸ δοκοῦν, δηλ. κατὰ τὰ πάθη αὐτοῦ, νὰ νομίζῃ ὅτι ἐξυπηρετεῖ τὴν ἀλήθειαν, ὅταν δὲν ἐξυπηρετεῖ ἢ τὰ πάθη ταῦτα.

Καί τὸ πρῶτον αὐτοῦ πάθος, τὸ πρῶτον πάθος τούτου, εἶνε ἡ φιλολογικὴ κενοδοξία. Οὐδέποτε ἀρχηγὸς κόμματος, φατρίας ἢ κυβερνήσεως, ὑπῆρξε καὶ ἐν αὐτῇ ἔτι τῇ κρισιμωτάτῃ στιγμή, τοσοῦτον ἀνιάτως ἐπιδεικτικὸς ῥήτωρ καὶ ῥήτωρ κάκιστος, ἐλαττωματικῶς μεθοδικός, ἐμφαντικὸς καὶ πεζότατος. — Τὴν προτεραιάν τῆς θ' θερμιδῶρ, ὅταν πρόκηται νὰ νικήσῃ ἢ νὰ καταστραφῇ, φέρει εἰς τὸ βῆμα ἀγόρευσιν ἐπιδεικτικωτάτην, γεγραμμένην καὶ ἐπιδιορθωμένην, τετορνευμένην καὶ ἐξωνυχισμένην, περιβεβλημένην ὡς ἐκ τῆς πολλῆς ἐπεξεργασίας δι' ὅλου τοῦ ἀκαδημαϊκοῦ χρίσματος, μετὰ τῶν ὑποχρεωτικῶν κοσμημάτων τῶν συμμετρικῶν ἀντιθέσεων, τῶν παρατεταμένων περιόδων, τῶν ἐπιφωνημάτων, τῶν παραλείψεων, τῶν ἀποστροφῶν καὶ τῶν λοιπῶν ῥητορικῶν σχημάτων. — Ἐν τῇ περιφημοτέρῃ καὶ σπουδαιοτέρῃ τῶν ἐκθέσεων αὐτοῦ, ἐμέτρησα εἴκοσι τέσσαρας προσωποποιίας, κατ' ἀπομίμησιν τοῦ Ῥουσσῶ καὶ τῶν ἀρχαίων συγγραφέων, τὰς πλείστας λίαν παρατεταμένας, τινὰς μὲν ἀπευθυνόμενας πρὸς νεκρούς, τὸν Βροῦτον, τὸν νεαρὸν Βαρρὰ, ἐτέρας πρὸς ἀπόντας, πρὸς ἱερεῖς, πρὸς ἀριστοκράτας, πρὸς δυστυχοῦντας, πρὸς τὰς γαλλίδας, καὶ τὰς ἐπιλοίπους πρὸς ἀφηρημένον οὐσιαστικὸν ὡς τὴν Ἐλευθερίαν ἢ τὴν Φιλίαν· μετὰ πεποιθήσεως ἀκλονήτου καὶ μυχίας χαρᾶς, θεωρεῖ ἑαυτὸν ῥήτορα, διότι ἐκάστοτε ποιεῖται χρῆσιν τῶν πεπαλαιωμένων τεχνασμάτων τῆς τετριμμένης ῥητορικῆς. Οὐδεὶς τόνος ἀληθῆς ἐν τῇ περιτέχνῳ αὐτοῦ ῥητορίᾳ· ἀπλοὶ ῥητορικοὶ κανόνες, καὶ κανόνες τέχνης παρηκμακυίας, κοινοτυπίαί ἐλληνικαὶ καὶ λατινικαί, ὁ Σωκράτης καὶ τὸ κῶνειον αὐτοῦ, ὁ Βροῦτος καὶ τὸ ἐγχειρίδιόν του, αἱ κλασσικαὶ μεταφοραὶ, «ὁ δαυλὸς τῆς διχονοίας καὶ τὸ σκάφος τῆς Πολιτείας», προσφύει συναρμογαὶ λέξεων καὶ ἐπιτυχία ὕφους, ἔστιν ὅτε μέγα ἄσμα ἠρωισμοῦ, ὡς ἀπαιτεῖται ἐν δημοσίᾳ τελετῇ, πολλάκις ἀβρὸς

ἤχος αὐλοῦ, διότι κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἔπρεπε νὰ ἔχῃ τις εὐαίσθητον τὴν καρδίαν, τέλος αἱ μέθοδοι τοῦ Μαρμουτέλ ἐν τῷ «Βελισαρίῳ» ἢ τοῦ Thomas ἐν τοῖς «Ἐγκωμίοις», τὰ πάντα κατ' ἀπομίμησιν τοῦ Ἰωάννου Ἰακώβου Ῥουσσῶ, ἀλλὰ ποιότητος κατωτέρας, ὡσεὶ φωνῆς ἀσθενοῦς καὶ ἰσχνῆς ἐντεινομένης ὅπως ἀπομιμηθῇ φωνὴν μεγάλην καὶ ἰσχυράν, εἶδος τι παρωδίας ἀκουσίου καὶ τοσοῦτῳ μᾶλλον δυσαρέστου, καθόσον ἐναυῦθα ὁ αἰσθηματικὸς καὶ ἐμφαντικὸς Τρισσοτέν τυγχάνει ὢν ἄρχων Πολιτείας, καθόσον αἱ ἀβροπέπειαι αὐτοῦ αἱ φιλοτεχνηθεῖσαι ἐν τῷ ἰδιαιτέρῳ αὐτοῦ γραφεῖν εἰσι πυροβολισμοὶ διευθυνόμενοι ἐν ἀνέσει κατ' ἀνθρωπίνων στηθῶν, καὶ καθόσον δι' ἐνὸς ἐπιθέτου καταλλήλως τοποθετημένου, προκαλεῖ τὸν ἀποκεφαλισμὸν ἐνὸς ἀνθρώπου. — Ἡ ἀντίθεσις εἶνε ὑπερμέτρως μεγάλη τοῦ ρόλου αὐτοῦ πρὸς τὸ τάλαντόν του. Μὲ τὸ κίβδηλον καὶ ἰσχνὸν τοῦτο τάλαντον ὡς ἡ διάνοια αὐτοῦ, οὐδεὶς προορισμὸς ἤρμοζεν αὐτῷ ὀλιγώτερον ὅσῳ ἢ τοῦ κυβερνήτου λαοῦ· ἄλλως τε εἶχεν ἕτερον, ἐκ τῶν προτέρων ὠρισμένον, εἰς ὃν ἐν κοινωνίᾳ ἠρεμούση θὰ περιωρίζετο. Ἀφαιρέσατε τὴν Ἐπανάστασιν, καὶ πιθανῶς ὁ Μαρὰ θὰ ἀπέθνησκεν ἐντὸς θεραπευτηρίου. Ἐξεναντίας ὁ Ῥοβεσπιέρρος θὰ ἐξηκολούθει ὅπως ἤρξατο*, δικηγόρος ἐπιμελῆς ἔχων ὑποθέσεις καὶ χαίρων τὴν ὑπόληψιν τῶν συμπολιτῶν του, μέλος τῆς Ἀκαδημίας τῆς Ἀρρᾶς, συγγραφεὺς ἐστεμμένος φιλολογικῶν ἐγκωμίων, ἠθικῶν δοκιμίων, φιλανθρωπικῶν πραγματειῶν· ὁ μικρὸς αὐτοῦ λύχνος, ἀνημμένος, ὡς ἑκατὸν ἄλλοι ἴσης δυνάμεως, ἀπὸ τῆς ἐστίας τῆς νέας φιλοσοφίας, θὰ ἔκαιε μετρίως, χωρὶς νὰ καίῃ κανένα, καὶ θὰ διέχυεν εἰς ἐπαρχιακὸν κύκλον τὸ φῶς αὐτοῦ χυδαῖον καὶ πελιδνόν, ἀνάλογον πρὸς τὸ ὀλίγον ἔλαιον ὃπερ περιεῖχε τὸ στενὸν αὐτοῦ δοχεῖον.

* Ἄλλ' ἢ Ἐπανάστασις ἔφερον αὐτὸν εἰς τὴν Συντακτικὴν Συνέλευσιν, καὶ ἐπὶ μακρὸν ἐπὶ τῆς μεγάλης ταύτης σκηνῆς, ἢ φιλαυτία ἥτις

* Ἀμέλ. Ἱστορία τοῦ Ῥοβεσπιέρρου 1,34 — 76. Δικηγόρος εἰς ἡλικίαν 23 ἐτῶν, μέλος τῆς εταιρίας τῶν Ῥοζάτι τῆς Ἀρρᾶς εἰς ἡλικίαν 24 ἐτῶν, μέλος τῆς ἀκαδημίας τῆς Ἀρρᾶς ἐν ἡλικίᾳ ἐτῶν 25· ἡ βασιλικὴ εταιρία τοῦ Μὲτς ἀπονέμει αὐτῷ τὸ δεῦτερον βραβεῖον διὰ τὴν πραγματείαν αὐτοῦ περὶ τῆς προλήψεως τῆς κηρυττοσύνης ἀτίμους τοὺς γονεῖς τοῦ καταδικαζομένου ἐγκληματίου. Τὸ παρ' αὐτοῦ ποιηθὲν ἐγκώμιον τοῦ Γρεσσὲ δὲν βραβεύεται ὑπὸ τῆς Ἀκαδημίας τῆς Ἀμιέν. Ἀναγινώσκει ἐνώπιον τῆς Ἀκαδημίας τῆς Ἀρρᾶς πραγματείαν κατὰ τῆς πολιτικῆς ἀνικανότητος τῶν νοθογενῶν τέκνων, εἶτα ἐτέραν πραγματείαν περὶ μεταρρυθμίσεως τῆς ποινικῆς νομοθεσίας. Τῷ 1789, ἐκλέγεται πρόεδρος τῆς Ἀκαδημίας τῆς Ἀμιέν, δημοσιεύει ἐγκώμιον τοῦ Δυπατῶ καὶ παρέχει συμβουλὰς πρὸς τὸ ἔθνος περὶ τῶν προσόντων, ἅτινα δεόν νὰ ἔχωσιν οἱ μέλλοντες βουλευταί.

εἶνε ἡ εὐαίσθητος χορδὴ τοῦ δοκησιόφου, σκληρῶς ἔπασχεν. Ἀπὸ τῆς πρώτης αὐτοῦ νεότητος ἡ φιλαυτία αὐτοῦ ἐτήκετο, οὕτω δὲ προσβεβλημένη ἦτο ἔτι εὐχισθητοτέρα.— Ὀρφανός, πτωχός, προστατευόμενος ὑπὸ τοῦ ἐπισκόπου του, ὑπότροφος χαριστικῶς εἰς τὸ κολλέγιον Λουδοβίκου τοῦ Μεγάλου, ὑπάλληλος εἶτα μετὰ τοῦ Βρισσὸ, τέλος ἐκβρασθεὶς εἰς τὴν μελαγχολικὴν αὐτοῦ ὁδὸν τῶν εἰσηγητῶν, ἐπὶ δικογραφικῶν στρεψοδικωτάτων, μετ' ἀδελφῆς στρυφνοτάτης, ἔλαβεν ὡς διδάσκαλον εἰς τὴν φιλοσοφίαν, τὴν Πολιτικὴν καὶ ὕφος τοῦ Ρουσσὸ τὸν ὁποῖον εἶδεν ἀπαξ καὶ ὃν ἀπαύστως μελετᾷ. Πιθανῶς, ὅπως τόσοι ἄλλοι νέοι, ὁμήλικες αὐτοῦ καὶ τὴν αὐτὴν κατέχοντες ἐν τῇ κοινωνίᾳ θέσει, ἐφαντάσθη δι' ἑαυτὸν προορισμὸν ἀνάλογον, καὶ ὅπως ἐξέληθαι τοῦ ἀδιεξόδου, ἐδημοσίευσεν ἐπιδεικτικωτάτας πραγματείας, συμμετέσχεν ἀκαδημαϊκῶν ἀγώνων, ἀνέγνω ὑπομνήματα ἐνώπιον τῶν συναδέλφων αὐτοῦ τῆς Ἀρράς. Ἐπιτυχία μετρία· μία τῶν πραγματειῶν αὐτοῦ ἔτυχε μνείας ἐν τῷ Ἀλμανακίῳ τοῦ Ἀρτουᾶ· ἡ Ἀκαδημία τοῦ Μετζ δὲ ἀπένευμεν αὐτῷ ἢ τὸ δεύτερον βραβεῖον· ἡ Ἀκαδημία τῆς Ἀμιέν οὐδὲν ἀπένευμεν αὐτῷ βραβεῖον· ὁ κριτικὸς τοῦ Ἑρμοῦ ὑπέδειξεν αὐτῷ ὅτι τὸ ὕφος αὐτοῦ ἀπέπνευεν ἐπαρχιωτισμὸν.— Ἐν τῇ Ἐθνικῇ Συνελεύσει, ὑποστάς ἔκλειψιν πρὸ ταλάντων μεγάλων καὶ αὐτοφυῶν, παραμένει ἀφανὴς ἐπὶ μακρόν, καὶ πλέον ἢ ἀπαξ, διὰ τῆς ἐπιμονῆς του ἢ τῆς ἐλλείψεως λεπτότητος κατεδείχθη γελοῖος. Τὸ γωνιαῖον καὶ ἀνυψητὸν πρόσωπόν του, « ἡ ὑπόκωφος, μονότονος καὶ βραγχνὴ φωνή του, ἡ κουράζουσα ἀπαγγελία του, ἡ ἀρτεσιανὴ προφορά του, » τὸ στενοχωρημένον αὐτοῦ ὕφος, ἡ ἀπόφασις αὐτοῦ νὰ παρεμβαίη πάντοτε καὶ ν' ἀναπτύσῃ κοινοτυπίας, ἡ προφανὴς αὐτοῦ θέλησις νὰ ἐπιβάλλῃ εἰς ἀνεπτυγμένους ἀνθρώπους καὶ εἰς ἀκροατὰς νοήμονας ἔτι, τὴν ἀφόρητον ἀνίαν εἰς ἣν ὑποβάλλει αὐτοὺς, πάντα ταῦτα δὲν ἠδύναντο νὰ καταστήσωσι τὴν Συνέλευσιν ἐπιεικῆ πρὸς τὰ σφάλματα τῆς κρίσεως καὶ τῆς λεπτότητος εἰς ἃ ὑπέπιπτεν.— Ἡμέραν τινὰ, προκειμένου περὶ διαταγμάτων τοῦ Συμβουλίου: « Ἀπαιτεῖται, εἶπε, διατύπωσις εὐγενῆς καὶ ἀπλῆ ἐξαγγέλλουσα τὸ ἐθνικὸν δίκαιον καὶ μετοχετεύουσα ἐν τῇ καρδίᾳ τῶν λαῶν τὸ πρὸς τὸν νόμον σέβας » κατὰ συνέπειαν, εἰς τὰ δημοσιεύμενα διατάγματα μετὰ τὰς καθιερωμένας λέξεις « Λουδοβίκος, ἐλέφ Θεοῦ κλπ. » δεόν νὰ τίθενται αἱ λέξεις: « Λαεὶ, ἰδοὺ ὁ ἐπιβαλλόμενός σοι νόμος· ὁ νόμος οὗτος ἔστω ἀπαραβίαστος καὶ ἱερός τοῖς πᾶσι! »— Τότε, βουλευτῆς γασκόνος ἐγείρεται καὶ διὰ τῆς μεσημβρινῆς αὐτοῦ προφορᾶς:

« Κύριοι, λέγει, ἡ διατύπωσις αὕτη δὲν ἀξίζει τίποτε· δὲν ἔχομεν ἀνάγκη ὕμων ». Γέλωτες γενικοί· ὁ Ροβεσπιέρρος σιωπᾷ καὶ αἰμάσσει ἐνδομύχως· δύο τρία τοιαῦτα ἀτυχήματα πληγόνουν ἄνδρα ὡς αὐτὸν, ἀπὸ κεφαλῆς μέχρι ποδῶν.

Ὅχι διότι ἡ ἀνοησία αὐτοῦ τῷ φαίνεται ἀνοησία· οὐδέποτε σχολαστικὸς, συλληφθεὶς καὶ συριχθεὶς ἐπὶ καταφῶρῃ σχολαστικότητι, συνολογοεῖ ὅτι ἦτο ἄξιος συριγμῶν· ἐξεναντίας εἶνε πεπεισμένος ὅτι ὠμίλησεν ὡς νομοθέτης, ὡς φιλόσοφος, ὡς ἠθικολόγος. Τόσφ χειρότερα διὰ τὰ περιωρισμένα πνεύματα καὶ τὰς διεφθαρμένας καρδίας αἰτινες δὲν ἠνόησαν αὐτόν.— Ἀποκρουσθεῖσα πρὸς τὰ ἐντὸς ἡ ἀλγοῦσα κενοδοξία αὐτοῦ ζητεῖ τροφήν ἐν ἑαυτῷ· λαμβάνει τοιαύτην ὅπου ἂν εὔρη, δηλ. ἐν τῇ ἀγόνῃ κανονικότητι τῆς πεζοτάτης αὐτοῦ μετριότητος. Ὁ Ροβεσπιέρρος δὲν ἔχει ὁρμὰς καὶ ὁρέξεις, ὡς ὁ Δαντῶν· εἶνε ἐγκρατής· αἱ αἰσθήσεις δὲν διαταράττουσιν αὐτόν· ἐνδίδει δὲ εἰς αὐτὰς πάντοτε μετὰ δυσαρσεκείας. Ἐν τῇ ὁδῷ Σαιντουζ, εἰς Παρισίους, « ἐπὶ ἑπτὰ μῆνας, γράφει ὁ γραμματεὺς αὐτοῦ, μίαν μόνην γυναῖκα ἐγνώρισα εἰς αὐτόν, καὶ αὐτὴν τὴν ἐκακομεταχειρίζετο... Πολλάκις « ἔκλειεν εἰς αὐτὴν τὴν θύραν. » Ὅταν ἐργάζεται δὲν θέλει νὰ τὸν διαταράττουσιν καὶ εἶνε φυσικῶς ἄνθρωπος τῆς τάξεως, ἄνθρωπος τοῦ γραφείου, ἄνθρωπος τῆς οἰκίας, ἐν τῷ λυκεῖῳ πρότυπον μαθητοῦ, ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ αὐτοῦ ἔγκριτος δικηγόρος, ἐν τῇ Συνελεύσει ἐνδελεχῆς βουλευτῆς, πανταχοῦ ἀπληλαγμένος πειρασμῶν καὶ ἀνίκανος παρεκτροπῶν.— « Ἀνεπίληπτος, » ἰδοὺ ἡ λέξις, ἦν, ἀπὸ τῆς πρώτης αὐτοῦ νεανικῆς ἡλικίας, ἐνδόμυχος φωνὴ ἐπαναλαμβάνει αὐτῷ χαμηλοφώνως ὅπως παρηγορήσῃ αὐτόν διὰ τὴν ἀφάνειάν του καὶ τὴν μακρὰν αὐτοῦ προσδοκίαν· ἀνεπίληπτος ἦτο, εἶνε καὶ θὰ ἦναι. Τὸ λέγει εἰς ἑαυτόν, τὸ λέγει εἰς τοὺς ἄλλους, καὶ ἐπὶ τῆς βάσεως αὐτῆς μονοκόμματος ὁ χαρακτήρ αὐτοῦ σχηματίζεται. Δὲν διαφθίρεται οὗτος, ὡς ὁ Δεμουλὲν διὰ δειπνῶν, ὡς ὁ Βαρνάβ διὰ θωπειῶν, ὡς ὁ Μιραβὼ καὶ ὁ Δαντῶν διὰ χρημάτων, ὡς οἱ Γιρονδῖνοι διὰ τῆς ὑπόουλου γοητείας τῆς ἀρχαίας εὐγενείας καὶ τῆς ἐκλεκτῆς κοινωνίας, ὡς οἱ Δαντωνισταὶ διὰ τοῦ δελέατος εὐπόρου βίου καὶ τῆς τελείας ἐκλύσεως· εἶνε ὁ ἀδιάφθορος. Δὲν θὰ ἐμποδισθῇ οὗτος ὡς οἱ Φεγγιάν, οἱ Γιρονδῖνοι, οἱ Δαντωνισταὶ, οἱ πολιτικοὶ ἄνδρες, οἱ εἰδικοί ἄνδρες ὑπὸ αἰτίων δευτερευούσης τάξεως, διασώσεως συμφερόντων, σεβασμοῦ κεκτημένων δικαιωμάτων, κινδύνου ὑπερμέτρου ἐπιχειρηματικότητος, ἀνάγκης μὴ ἀποσυνθέσεως τῆς ὑπηρεσίας, αἰτίων κοινῆς ὠφελείας ἢ ἐπικαιρότητος·

εἶνε ὁ ἀδιάλλακτος ὑπέρμαχος τοῦ δικαίου. «Μόνος ἢ σχεδὸν μόνος δὲν ἀφίνομαι νὰ δωροδοκηθῶ· μόνος ἢ σχεδὸν μόνος δὲν ἔρχομαι εἰς αἰσχροὺς συμβιβασμοὺς ὅταν πρόκειται περὶ δικαιοσύνης· καὶ τὰς δύο ταύτας ἀρετὰς κατέχω ἀμφοτέρας εἰς τὸν ὑπέρτατον βαθμὸν. Τινὲς εἰσὶν ἠθικοί· ἀλλὰ καταπολεμοῦσιν ἢ προδίδουσι τὰς ἀρχάς· ἄλλοι πρεσβεύουσι διὰ τῶν χειλέων τὰς ἀρχάς, ἀλλὰ δὲν εἶνε ἠθικοί. Οὐδεὶς μὲ ἤθη τοσοῦτον ἀγνὰ εἶνε τοσοῦτον πιστὸς εἰς τὰς ἀρχάς· οὐδεὶς συνονοὶ τοσοῦτον αὐστηρὰν λατρείαν τῆς ἀληθείας, μετὰ τοσοῦτον ἐπακριβοῦς ἀσκήσεως τῆς ἀρετῆς· εἶμαι μοναδικός.» — Τί γλυκύτερον τοῦ σιωπηλοῦ τούτου μονολόγου; Ἀπὸ τῶν πρώτων ἡμερῶν, ἀκούεται οὗτος ὑποκώφως ἐν ταῖς ἀγορεύσεσι τοῦ Ῥοβεσπιέρρου πρὸς τὴν τρίτην τάξιν τῆς Ἀρράς· κατὰ τὰς τελευταίας ἡμέρας ἀκούεται μεγάλη τῆ φωνῆ ἐν τῇ μεγάλῃ αὐτοῦ ἀγορεύσει ἐν τῇ Ἐθνικῇ Συνόδῳ. Καθ' ὅλον τὸ πληροῦν τὰς δύο ταύτας ἐποχὰς χρονικὸν διάστημα, ἐν ἐκάστῳ τῶν ἐγγράφων αὐτοῦ, ἐν ἐκάστῳ τῶν ἀγορεύσεων αὐτοῦ καὶ τῶν ἐκθέσεων, ἀκούεται ὁ μονόλογος οὗτος ἀνακλύπτων καὶ διαφαινόμενος ἐν προοιμίοις καὶ παρενθέσεσιν καὶ ἐπιλόγοις, καὶ κυλιέται ἐφ' ὅλων τῶν φράσεων ὡς συνεχῆς βαρὺς ἤχος. — Ἐντροφῶν ἐν αὐτῷ, δὲν δύναται πλέον ν' ἀκούσῃ ἄλλο τι, καὶ ἰδοὺ ἀκριβῶς ὅτι ἡ ἐξωτερικὴ ἡχὴ προσέρχεται συνάδουσα τῷ ἄσματι ὅπερ οὗτος ἄδει εἰς ἑαυτόν. Περὶ τὰ τέλη τῆς Συντακτικῆς, διὰ τῆς ἀποχωρήσεως ἢ τοῦ ἀποκλεισμοῦ τῶν ἱκανῶν καὶ ἀρμοδίων ἀνδρῶν, καθίσταται εἰς τῶν ἐπιφανῶν ὑψιφώνων τῆς πολιτικῆς σκηνῆς, καὶ ἀναμφισβητήτως, παρὰ τοῖς Ἰακωθίνοις, ὁ ὑψιφῶνος τοῦ συρμοῦ. — «Μόνε ἐφάμιλλε τοῦ Ῥωμαιοῦ Φαβρικού,» γράφει αὐτῷ τὸ ἐν Μασσαλίᾳ Ἰακωθινικὸν παράρτημα· «ἀθάνατε ὑπέρμαχε τῶν δικαίων τοῦ λαοῦ», γράφει αὐτῷ ἡ ἰακωθινικὴ λέσχη τῆς Βούρζ. Ἐν τῇ Καλλιτεχνικῇ Ἐκθέσει τοῦ 1791, ὑπάρχουσι δύο προσωπογραφίαι αὐτοῦ, μία μετὰ τῆς ἐπιγραφῆς· ὁ Ἀδιάφθορος. Ἀναβιβάζεται ἐπὶ τῆς σκηνῆς τοῦ Μολιέρου δραμάτιον ἐπίκαιρον, ἐν ᾧ «οὗτος κεραυνοβολεῖ τὸν Ῥοὰν καὶ τὸν Κοנדὲ διὰ τῆς λογικῆς αὐτοῦ καὶ τῆς ἀρετῆς.» Κατὰ τὴν διάβασιν αὐτοῦ ἐκ Βαπῶμ, οἱ ἐγγῶροι πατριῶται, οἱ προσωρινῶς παραμένοντες ἐκεῖ ἔθνοφύλακες καὶ αἱ ἀρχαὶ ἐν σώματι συρρέουσιν ὅπως χαιρετίσωσι τὸν μέγαν ἄνδρα. Ἡ πόλις τῆς Ἀρράς φωταγωγεῖται ἐπὶ τῇ ἐλεύσει αὐτοῦ. Κατὰ τὴν λήξιν τῶν ἐργασιῶν τῆς Συντακτικῆς, ὁ λαὸς ἀνευφημεῖ αὐτὸν ἐν τῇ ὁδῷ· ἐστέφθη ἢ κεφαλὴ αὐτοῦ διὰ δρυῖνου στεφάνου, ἄνθρωποι ἐξεύχθησαν εἰς τὸν δῖπρον αὐτοῦ, ἤχθη οὕτω ἐν θριάμβῳ εἰς τὴν

ὁδὸν Ἀγίου Ὀνωρίου, παρὰ τῷ Δυπλαί, τῷ λεπτοουργῷ παρ' ᾧ καταλύει. — Ἐκεῖ ἐν μιᾷ τῶν οἰκογενειῶν ἐκείνων, παρ' αἷς ἡ μέση τάξις τῆς κοινωνίας συνορεύει πρὸς τὸν λαόν, ἐν μέσῳ ψυχῶν καινῶν ἐφ' ὧν αἱ γενικαὶ ἰδέαι καὶ αἱ ῥητορικαὶ περίοδοι ἔχουσι μεγίστην ἐπίδρασιν, εὖρε λάτρας· οἱ λόγοι αὐτοῦ ῥοφῶνται· ἐσηματίσθη περὶ αὐτοῦ ἡ γνώμη ἦν αὐτὸς οὗτος περὶ αὐτοῦ ἔχει· διὰ πάντας τοὺς ἐν τῇ οἰκίᾳ, τὸν σύζυγον, τὴν σύζυγον, τὰς θυγατέρας, εἶνε ὁ μέγας πατριώτης, ὁ ἀλάνθαστος σοφός· ἀπὸ πρωίας μέχρι ἐσπέρας χρησιμοδοτεῖ, εἰσπνέει νεφέλην θυμιάματος, εἶνε Θεὸς ἐντὸς κοιτῶνος.

Ὅπως εἰσδύσῃ παρ' αὐτῷ, οἱ πιστοὶ ἄθροοι ἐν τῇ αὐτῇ παραμένουσι· γιγνόμενοι δεκτοὶ ἀνά εἰς ἐν τῇ αἰθούσῃ μένουσιν εὐλαβεῖς πρὸ τῶν προσωπογραφιῶν αὐτοῦ, μολυβδογραφιῶν, ὕδατογραφιῶν, ἐλαιογραφιῶν, πρὸ τῶν μικρῶν αὐτοῦ προτομῶν ἐξ ὀπτῆς γῆς· εἶτα εἰς νεῦμα τῆς χειρὸς αὐτοῦ, ὅπερ ἀντιλαμβάνονται διὰ τῆς ὑλοφράκτου θύρας, διεισδύουσιν εἰς τὸ ἱερόν ὅπου ἔχει στήση τὸν θρόνον αὐτοῦ, εἰς τὸ ἰδιαιτέρον αὐτοῦ γραφεῖον ὅπου ἡ κυριωτάτη αὐτοῦ προτομὴ, συνοδευομένη ὑπὸ στίχων καὶ ῥητῶν, ἀναπληροῖ αὐτὸν ὅταν εἶνε ἀπών. — Οἱ πιστοὶ του εἶνε γονυπετεῖς ἐνώπιόν του, καὶ αἱ γυναῖκες πολὺ μᾶλλον ἢ οἱ ἄνδρες. Τὴν ἡμέραν καθ' ἣν ἐνώπιον τῆς Συνόδου, ἀπαγγέλλει τὴν ἀπολογίαν αὐτοῦ, «οἱ διάδρομοι γέμουσι γυναικῶν... εἰς τὰ θεωρεῖα ὑπάρχουσιν ἐπτακόσιοι ἢ ὀκτακόσιοι γυναῖκες, καὶ τὸ πολὺ διακόσιοι ἄνδρες»· καὶ πόσον παραφύρως χειροκροτοῦσιν αὐτόν! «Εἶνε ἱερεὺς ἔχων τὰς φιλοθρήσκους αὐτοῦ». Παρὰ τοῖς Ἰακωθίνοις, ὅταν ἀγορεύει, ἀκούονται λυγμοὶ συγκινήσεως, «κραυγαί, καὶ ταραχὴ συγκλονοῦσι τὴν αἰθουσαν». Θεατῆς παραμένων ἀπαθῆς, ἐπισύρει τοσοῦτον τὰ βλέμματα, τοὺς ψιθυρισμοὺς, ὥστε ἀναγκάζεται νὰ φύγῃ ὡς αἰρετικὸς παρεισδυσας εἰς παρεκκλήσιον λειτουργοῦντος τοῦ ἱερέως. — Καθόσον οἱ κεραυνοὶ τῆς Ἐπαναστάσεως ἐνσκήπτωσι πυκνότεροι ἐπὶ τῶν λοιπῶν κεφαλῶν, ὁ Ῥοβεσπιέρρος ἀνέρχεται ὑψηλότερα ἐν τῇ δόξῃ τῆς ἀποθεώσεως αὐτοῦ. Γράφουσιν αὐτῷ ὅτι εἶνε ὁ «θεμελιωτῆς τῆς Δημοκρατίας, ὁ ἀδιάφθορος νοῦς, ὅστις τὰ πάντα βλέπει, τὰ πάντα προβλέπει, ὅστις πᾶσαν μηχανορραφίαν καθιστᾷ ματαίαν, τὸν ὅποιον δὲν δύναται τις οὔτε νὰ ἀπατήσῃ, οὔτε νὰ δωροδοκήσῃ, ὅτι ἔχει τὴν ἐνεργητικὴν Σπαρτιάτου καὶ τὴν εὐγλωττίαν Ἀθηναίου, ὅτι σκέπει τὴν Δημοκρατίαν διὰ τῆς αἰγιῶδος τῆς εὐγλωττίας αὐτοῦ, ὅτι φωτίζει τὴν οἰκουμένην διὰ τῶν συγγραμμάτων αὐτοῦ, ὅτι πληροῖ τὴν ὑψηλίον διὰ τῆς φήμης του, ὅτι

ἀνεγέννησε τὸ ἀνθρώπινον γένος, ὅτι τὸ ὄνομα αὐτοῦ θὰ περιβάλλεται ὑπὸ σεβασμοῦ εἰς αἰῶνα τὸν ἅπαντα, ὅτι εἶνε ὁ Μεσσίας ὃν ὁ Θεὸς ἐπηγγέθη πρὸς μεταρρῦθμισιν τοῦ παντός». «Τεραστία δημοτικότης», γράφει ὁ Βιλλῶ-Βαρὲν, δημοτικότης, ἥτις, θεμελιωθεῖσα κατὰ τὴν Συντακτικὴν, «δὲν ἔπαυσε αὐξοῦσα κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς Νομοθετικῆς, καὶ βραδύτερον ἔτι μᾶλλον, ἐπὶ τοσοῦτον, ὥστε ἐν τῇ Ἐθνικῇ Συνόδῳ, εὐρέθη αἴφνης μόνος ἐκλύων ἐπὶ αὐτοῦ πάντων τὰ βλέμματα... Μετὰ τὴν ἐπίδρασιν ταύτην ἐπὶ τῆς κοινῆς γνώμης, ... μετὰ τὴν ἀκαταμάχητον ταύτην ὑπεροχὴν ὅταν εἰσῆλθεν εἰς τὸ Κομητάτον τῆς κοινῆς σωτηρίας ἡτο ἤδη τὸ σημαντικώτερον ὃν ἐν Γαλλίᾳ». Μετὰ τρία ἔτη, χορὸς ὃν κατήρτισε καὶ ὃν διευθύνει, χίλια φωναὶ ἐναμίλλως ἐπαναλαμβάνουσιν ἀκαταπονήτως τὸν ὕμνον αὐτοῦ, τὴν ὁμολογίαν πίστεως αὐτοῦ, ἣν συνέθεσε πρὸς τιμὴν ἑαυτοῦ, καὶ ἦν, τρισυπόστατον, καθ' ἑκάστην ἀπαγγέλλει χαμηλοφώνως, ἐνίοτε δὲ καὶ ὑψηλοφώνως: «Ὁ Ῥοβεσπιέρρος μόνος εὔρε τὸν ἰδεώδη τύπον τοῦ πολίτου. Ὁ Ῥοβεσπιέρρος μόνος πληροῖ αὐτὸν ἐπακριβῶς. Ὁ Ῥοβεσπιέρρος μόνος εἶνε ἄξιος καὶ ἰκανὸς νὰ ἰθύνῃ τὴν Ἐπανάστασιν». — Ἐν τοιοῦτῳ μέτρῳ ἡ ψυχρὰ αὐταρέσκεια ἰσοδυναμεῖ πρὸς μανίαν καὶ ὁ Ῥοβεσπιέρρος φθάνει εἰς τὰς ἰδέας, σχεδὸν εἰς τὰς ὀπτασίας τοῦ Μαρά.

Ἐν πρώτοις, εἰς τὰ ἴδια αὐτοῦ ὄμματα, εἶνε ὡς ὁ Μαρά ἀνθρωπος καταδιωκόμενος, καὶ, ὡς ὁ Μαρά, παρίστησιν ἑαυτὸν ὡς «μάρτυρα», ἀλλὰ μετ' ἐπιδείξεως τεχνικωτέρας καὶ μᾶλλον μεμετρομένης, μεθ' ὕψους ἐγκαρτερήσεως, ὕψους συγκεκινημένου θύματος ἀγνοῦ, ὅπερ προσφέρει ἑαυτὸ θυσίαν καὶ ἀνέρχεται εἰς τὸν παράδεισον κληροδοτοῦν εἰς τοὺς ἀνθρώπους τὴν ἀίδιον μνήμην τῶν ἀρετῶν του. «Διεγείρω κατ' ἐμοῦ πάσας τὰς φιλαυτίας, ἀκονίζω κατ' ἐμοῦ χίλια ἐγχειρίδια, παραδίδομαι εἰς πάντα τὰ μίση. Εἶμαι βέβαιος ὅτι θὰ πληρώσω διὰ τῆς κεφαλῆς μου τὰς ἀληθείας ἃς εἶπον, ἀπεφάσισα ἤδη τὴν θυσίαν τῆς ζωῆς μου, θὰ δεχθῶ τὸν θάνατον σχεδὸν ὡς εὐεργεσίαν». — «Εἶμαι ἴσως κεκλιμένος νὰ χαράξω διὰ τοῦ αἵματός μου τὴν ὁδὸν ἣτις θὰ ὀδηγήσῃ τὴν πατρίδα μου εἰς τὴν εὐημερίαν καὶ εἰς τὴν ἐλευθερίαν· δέχομαι μετὰ παρὰ φόρου χαρᾶς τὴν γλυκεῖαν καὶ ἔνδοξον ταύτην τύχην» — «Δὲν κηρύττει τις τὸν πόλεμον κατὰ πάντων τῶν τυράννων, καὶ ὅπερ ἔτι ἐπικινδυνώδεστον κατὰ πάντων τῶν ἀλιτηρίων διὰ νὰ ζήσῃ... Ὅσα πλειότερον ἐπείγονται νὰ θέσωσι τέρμα εἰς τὸ ἐπὶ τῆς γῆς ταύτης στάδιόν μου, τόσα πλειότερον σπεύδω νὰ πληρώσω αὐτὸ δι' ὠφελίμων πράξεων πρὸς

εὐημερίαν τῶν ὁμοίων μου». — «Πάντες οἱ ἀλιτήριοι μὲ προσβάλλουσι· αἱ μᾶλλον ἀδιάφοροι, αἱ μᾶλλον θεμιταὶ πράξεις ὅσον ἀφορᾷ ἄλλους, εἰσὶν ἐγκλήματα προσερχόμενα ἐξ ἐμοῦ. Ἀνθρωπὸς τις συκοφαντεῖται ἅμα ὡς μὲ γνωρίση. Ἄλλοι τυγχάνουσι συγγνώμης ὅσον ἀφορᾷ τὴν τύχην αὐτῶν· ὁ ἰδικὸς μου ζῆλος θεωρεῖται ἐγκλημα. Ἀφαιρέσατε τὴν συνείδησίν μου, εἶμαι ὁ δυστυχέστερος τῶν ἀνθρώπων. Δὲν ἀπολαμβάνω κἄν τῶν δικαιωμάτων τοῦ πολίτου· δὲν μοι ἐπιτρέπεται κἄν νὰ ἐκπληρῶ τὰ καθήκοντα ἀντιπροσώπου τοῦ λαοῦ... Ἐγὼ, οὐ ἡ ὑπαρξίς παρίσταται εἰς τοὺς ἐχθροὺς τῆς πατρίδος μου πρόσκομμα εἰς τὰ μυστὰ αὐτῶν σχέδια, συναινῶ νὰ θυσιάσω αὐτήν, ἐὰν τὸ ἀπαίσιον αὐτῶν κράτος πρόκειται νὰ διαρκέσῃ εἰσέτι... Ἄς βαίνωσι πρὸς τὴν λαιμητόμον διὰ τῆς ὁδοῦ τοῦ ἐγκλήματος, καὶ ἡμεῖς διὰ τῆς ὁδοῦ τῆς ἀρετῆς. Ἄς μοι παρασκευάσωσι τὸ κώνειον· θ' ἀναμείνω αὐτὸ ἐπὶ τῶν ἱερῶν τούτων ἐδωλίων. Θὰ καταλίπω τοῦλάχιστον εἰς τὴν πατρίδα μου τὸ παράδειγμα σταθεροῦ πρὸς αὐτὴν ἔρωτος, καὶ εἰς τοὺς ἐχθροὺς τῆς ἀνθρωπότητος τὸ ὄνειδος τοῦ θανάτου μου».

Φυσικῶς, καὶ πάντοτε ὡς ὁ Μαρά, δὲν βλέπει περὶ ἑαυτὸν ἢ «δυστραμμένους, μηχανορράφους, προδότας» — Φυσικῶς, παρ' αὐτῷ ὡς παρὰ τῷ Μαρά, ὁ κοινὸς νοῦς ἔχει διαστραφῆ, καὶ ὡς ὁ Μαρά σχηματίζει πεποιθήσεις ὅλως ἀπερισκέπτως: «Δὲν ἔχω ἀνάγκην νὰ σκέπτομαι, ἔλεγε τῷ Γαρά, ἔχω πεποιθήσιν εἰς τὰς πρώτας μου πάντοτε ἐντυπώσεις». Δι' αὐτὸν «οἱ ἄριστοι λόγοι τῶν πεποιθήσεων αὐτοῦ, εἶνε αἱ ὑπόνοιαί του» καὶ κατὰ τῶν ὑπονοιῶν του οὐδὲν κατισχύει, οὐδ' αὐτὴ ἡ ψηλαφητὴ ἐνάργεια. Τὴν 4 Σεπτεμβρίου 1792, ἐν ἰδιαιτέρᾳ συνδιалέξει μετὰ τοῦ Πετιὸν, λέγει: «Μάλιστα, πιστεύω ὅτι ὁ Βρισσὼ εἶνε παρὰ τῷ Βρουνσβίχ. » Καὶ ὁ Πετιὸν ἀντιλέγει αὐτῷ ὀρθότατα ὅτι «ὁ Βρουνσβίχ θ' ἀπεκεφάλιζε τὸν Βρισσὼ, καὶ ὅτι ὁ Βρισσὼ δὲν εἶνε παράφρων ὥστε νὰ ἔχῃ τὴν ἐλαχίστην περὶ τούτου ἀμφιβολίαν» — Φυσικῶς τέλος, φαντάζεται, ὡς ὁ Μαρά, μελανὰς σκευωρίας, ἀλλ' ἤττον αὐτοσχεδίου, παραλογότητος ἤττον παχυλοῦς, βραδέως διασκευασθείσας, καὶ τεχνικώτερον σχεδιασθείσας ἐν τῷ ἐγκεφάλῳ αὐτοῦ, ἐγκεφάλῳ συλλογιστοῦ. — Προφανῶς, λέγει τῷ Γαρά, «οἱ Γιρονδῖνοι συνωμοτοῦσι. — Καὶ ποῦ συνωμοτοῦσι; — Πανταχοῦ· ἐν Παρισίοις, ἐν ἀπάσῃ τῇ Γαλλίᾳ, ἐν ἀπάσῃ τῇ Εὐρώπῃ. Ἐν Παρισίοις, ὁ Ζενσονὲ συνωμοτεῖ εἰς τὸ προάστειον τοῦ Ἀγίου Ἀντωνίου, μεταβαίνων ἀπὸ καταστήματος εἰς κατάστημα, καὶ πείθων τοὺς καταστηματαρχάς, ὅτι ἡμεῖς οἱ πατρι-

ῶται, θέλομεν νὰ διαρπάσωμεν τὰ καταστήματα αὐτῶν. Ἡ Γιρόνδη ἐσημάτισεν ἀπὸ πολλοῦ τὸ σχέδιον ν' ἀποχωρισθῆ τῆς Γαλλίας ὅπως ἐνωθῆ μετὰ τῆς Ἀγγλίας, καὶ οἱ ἀρχηγοὶ τῆς ἀντιπροσωπείας αὐτῆς εἰσὶν ἐπίσης καὶ τοκεῖς τοῦ σχεδίου τούτου, τὸ ὅποιον θέλουσι νὰ πραγματοποιήσωσιν ἀντὶ πάσης θυσίας. Ὁ Ζενσονὲ δὲν τὸ ἀποκρύπτει· λέγει πρὸς πάντας ὅτι δὲν εἶνε ἀντιπρόσωπος τοῦ ἔθνους ἀλλὰ πληρεξούσιος τῆς Γιρόνδης. Ὁ Βρισσὼ συνωμοτεῖ ἐν τῇ Ἐφημερίδι αὐτοῦ, ἧτις εἶνε κώδων ἐμφυλίου πολέμου· εἶνε γνωστὸν ὅτι μετέβη εἰς Ἀγγλίαν, καὶ εἶνε ἐπίσης γνωστὸν διατὶ μετέβη· δὲν ἀγνοοῦμεν τὰς στενοτάτας αὐτοῦ σχέσεις μετὰ τοῦ ὑπουργοῦ τῶν Ἐξωτερικῶν, μετὰ τοῦ Λεβρὲν ἐκείνου, ὁ ὅποιος εἶνε πλάσμα τοῦ αὐστριακοῦ οἴκου. Ὁ ἄριστος φίλος τοῦ Βρισσῶ εἶνε ὁ Κλαβιέρ, καὶ ὁ Κλαβιέρ συνώμοσε πανταχοῦ ὅπου ἀνέπνευσεν. Ὁ Ῥουμπῶ, προδότης ὡς διαμαρτυρούμενος καὶ ὡς φιλόσοφος ποῦ εἶνε, δὲν ὑπῆρξεν ἀρκούντως ἐπιδέξιος διὰ νὰ ἀποκρύψῃ ἡμῖν τὴν ἀλληλογραφίαν αὐτοῦ μετὰ τοῦ αὐλικοῦ καὶ προδότου Μοντεσιέ· πρὸ ἑξ μηνῶν ἐργάζονται ὁμοῦ διὰ νὰ καταστήσωσι προσιτὰς τὴν Σαβαυδίαν καὶ τὴν Γαλλίαν εἰς τοὺς Πεδεμοντίους. Ὁ Σερβάν δὲν διωρίσθη στρατηγὸς τοῦ στρατοῦ τῶν Πυρηναίων ἢ ὅπως παραδώσῃ τὰς κλεῖδας τῆς Γαλλίας εἰς τοὺς Ἰσπανοὺς». — «Δὲν ἔχετε καμμίαν ἀμφιβολίαν περὶ πάντων τούτων ὅσα μοι εἶπετε;» — «Οὐδεμίαν».

Φοβερὰ βεβαιότης, ὁμοία πρὸς τὴν τοῦ Μαράτου καὶ ἔχουσα χείρονα τ' ἀποτελέσματα· διότι ὁ κατάλογος τῶν συνωμοτῶν εἶνε παρὰ τῷ Ῥοβεσπιέρρῳ πολὺ μακρότερος ἢ παρὰ τῷ Μαρά. Πολιτικὴ καὶ κοινωνικὴ ἐν τῷ πνεύματι τοῦ Μαρά, ἡ βεβαιότης αὕτη δὲν περιλαμβάνει ἢ τοὺς ἀριστοκράτας καὶ τοὺς πλουσίους. Θεολογικὴ καὶ ἠθικὴ ἐν τῷ πνεύματι τοῦ Ῥοβεσπιέρρου, περιλαμβάνει εἰς ἐπίμετρον τοὺς ἀθέους καὶ τοὺς κακοήθεις, δηλονότι σχεδὸν ὅλον αὐτοῦ τὸ κόμμα. Ἐν τῷ ἐστενωμένῳ τούτῳ ἐγκεφάλῳ, τῷ παραδεδομένῳ εἰς τὴν θεωρίαν καὶ εἰθισμένῳ νὰ διαιρῆ τοὺς ἀνθρώπους εἰς δύο κατηγορίας ὑπὸ ἀντίθετον ὄλως ἐκάστην χαρακτηρισμόν, ὅστις δὲν εὐρίσκεται μετ' αὐτοῦ ἐν τῷ ἀγαθῷ διαχωρίσματι εἶνε ἐναντίον αὐτοῦ ἐν τῷ πονηρῷ, καὶ ἐν τῷ πονηρῷ, ἢ συνεννόησις τῶν ποικίλων φατριαστῶν καὶ τῶν παντοειδῶν ἀλιτηρίων εἶνε φυσικωτάτη. «Πᾶς ἀριστοκράτης εἶνε διεφθαρμένος καὶ πᾶς διεφθαρμένος εἶνε ἀριστοκράτης»· διότι «ἡ δημοκρατικὴ κυβέρνησις καὶ ἡ δημοσία ἠθικὴ, εἶνε ἐν καὶ τὸ αὐτό.» Οὐχὶ μόνον οἱ κακοῦργοι ἀμφοτέρων τῶν εἰδῶν τείνουσιν ἐξ ὀρμεμψύτου καὶ ἐκ συμφέροντος νὰ συνωμόσωσιν, ἀλλ'

ἔχουσιν ἤδη συνωμόσει. Ἀρκεῖ ν' ἀνοίξῃ τις τὰ ὄμματα ὅπως ἴδῃ «ἐν ἀπάσῃ αὐτῆς τῇ ἐκτάσει» τὴν ἐξυφρανεῖσαν δολοπλοκίαν, «τὸ φρικτὸν σύστημα πρὸς καταστροφὴν τῆς δημοσίας ἠθικῆς.» Ὁ Γκαδὲ, ὁ Βερνιῶ, ὁ Ζενσοννὲ, ὁ Δαντῶν, ὁ Ἐβέρτ, πάντα τὰ τεργητὰ ταῦτα πρόσωπα «δὲν εἶχον ἕτερον σκοπόν». Ἡσθάνοντο ὅτι, ὅπως καταστρέψωσι τὴν ἐλευθερίαν, ἔπρεπε νὰ ὑποβοηθήσωσι πᾶν ὅ,τι τείνει πρὸς ἐνίσχυσιν τοῦ ἐγωῖσμοῦ, πρὸς ἀποξήρανσιν τῆς καρδίας, καὶ πρὸς ἐξάλειψιν τῆς ιδέας τοῦ ἠθικοῦ Κάλλους, ὅπερ εἶνε ὁ μόνος κανὼν καθ' ὃν ἡ κοινὴ γνώμη κρίνει τοὺς ὑπερμάχους καὶ τοὺς ἐχθροὺς τῆς ἀνθρωπότητος. Ὑπολείπονται οἱ διάδοχοι αὐτῶν ἀλλ' ἄς προσέχωσιν. Ἡ ἀνθηκότης εἶνε ἔγκλημα πολιτικόν· συνωμοτεῖ τις κατὰ τοῦ ἔθνους, ἀπλῶς διότι ἐπιδεικνύεται ὡς ὑλιστῆς ἢ διδάσκει τὴν ἐπιείκειαν, ὅταν εἶνε σκανδαλώδης ἢ διαγωγὴ αὐτοῦ ἢ ἐκλελυμένα τὰ ἦθη του, ὅταν εἶνε χρηματοκάπηλος, ὅταν τρώγῃ παραπολὺ καλὰ, ὅταν εἶνε διεφθαρμένος, μηχανορράφος, ὑπερβολικὸς ἢ δειλὸς, ὅταν προσκαλῆ ὀχλαγωγίας, ὅταν ἀπατᾷ τὸν λαόν. ὅταν φέγῃ τὸν λαόν, ὅταν δυπιστῆ πρὸς τὸν λαόν, τέλος ὅταν δὲν βαδίξῃ εὐθέως, μετὰ βῆμα προδιαγεγραμμένον ἐν τῇ στενῇ ὁδῷ ἣν ὁ Ῥοβεσπιέρρος ἐχάραξε συμφώνως πρὸς τὰς ἀρχάς. Ὁ προσκόπτων, ἢ ἀπομακρυνόμενος τῆς ὁδοῦ ταύτης εἶνε κακοῦργος, εἶνε προδότης. Καὶ μὴ λαμβανομένων ὑπ' ὄψιν τῶν βασιλικῶν, τῶν Φεγιάν, τῶν Γιρονδίνων, τῶν Ἐρβεριστῶν, τῶν Δαντωνιστῶν καὶ ἄλλων κατατομηθέντων ἤδη ἢ ἐγκαθειρθέντων κατὰ τὴν ἀξίαν αὐτῶν, πόσοι εἰσέτι προδότηι ἐν τῇ Συνόδῳ, ἐν τοῖς Κομητάτοις, μεταξὺ τῶν ἀντιπροσώπων, τῶν μὴ ἐπαρκῶς ἀποκαθαρθέντων ὑπαλλήλων, μεταξὺ τῶν κατωτέρων τυραννίσκων, ἐν ὅλῃ τῇ ἰσχυροῦσῃ ἐν Παρισίοις καὶ ἐν ταῖς Ἐπαρχίαις ὑπηρεσίαι!

Ἐκτός «εἴκοσι πολιτικῶν τραππιστῶν ἐν τῇ Συνόδῳ», ἐκτός τῆς μικρᾶς ἀφωσιωμένης ομάδος τῶν ἐν Παρισίοις Ἰακωβίνων, ἐκτός τῶν εὐαριθμῶν πιστῶν τῶν διεσπαρμένων ἀνὰ τὰς λαϊκὰς ἐταιρίας τῶν νομῶν, πόσοι Φουσὲ, Φερερόν, Ταλλιέν, Βουρδόν, δὲ Κολλὺ μεταξὺ τῶν δῆθεν ἐπαναστατικῶν! πόσοι αἰρετικοὶ μετημφισμένοι εἰς ὀρθοδόξους, ἀγύρται μετημφισμένοι εἰς πατριώτας, μεγιστᾶνες ἀνατολίται μετημφισμένοι εἰς ἀβρακώτους! Προσθέσατε τὸν συρφετὸν τοῦτον εἰς ἐκεῖνον ὅστις θέλει νὰ ἐξολοθρευθῇ τὸν Μαρά· οὐχὶ πλέον εἰς ἑκατοντάδας χιλιάδων, ἀλλὰ εἰς ἑκατομμύρια, ὡς ἀνακράζουσιν οἱ Βωδῶ, Ἰωάννης, Μωὸν Σαίντ-Ἀνδρὲ, Γκυφφρονᾶ, δέον ν' ἀριθμηθῶσιν οἱ ἔνοχοι καὶ νὰ καταπέσωσι κεφαλαί. — Καὶ πάσας τὰς κεφαλὰς ταύτας, ὁ Ῥοβεσπιέρρος, κατὰ

τὰς ἀρχὰς αὐτοῦ ὀφείλει νὰ τὰς κόψῃ. Τὸ γνωρίζει· ὅσῳ ἐχθρικῶς καὶ ἂν διάκηται τὸ πνεῦμα αὐτοῦ πρὸς τὰς σαφεῖς καὶ ὠρισμένας ἰδέας, ἐνίοτε ἐν τῷ γραφείῳ αὐτοῦ, ὅρξ ὀξυδερκῶς, ἐπίσης ὀξυδερκῶς ὡς ὁ Μαρά. Ἀπὸ μιᾶς ὀρμῆς, ἡ χίμαιρα τοῦ Μαρά, τανυσίπτερος, παρέσυρε τὸν φρενητιώδη ἱππέα αὐτῆς μέχρι τῆς τελικῆς συσσωρεύσεως νεκρῶν ὄστων· ἢ τοῦ Ῥοβεσπιέρρου, ὑποσκάζουσα, καὶ χθαμαλῶς περιίπταμένη, φθάνει καὶ αὕτη τέλος εἰς αὐτήν· ζητεῖ καὶ αὕτη βοράν, καὶ ὁ συναρμολόγος φράσεων, ὁ δογματολόγος ἄρχεται ἀναμετρῶν τὴν ἀδηφαγίαν τοῦ τερατώδους ζώου οὐ ἐπιβαίνει. Βραδυτέρα τῆς ἄλλης ἡ χίμαιρα αὐτοῦ καὶ ἤττον αἰμοβόρος κατ' ἐπίφρασιν, εἶνε ἔτι ἀδηφαγωτέρα· διότι, ὁμοίους ἔχουσα τοὺς ὀδόντας καὶ τοὺς ὄνυχας, ἔχει ὀρέξεις ἀσυγκρίτως μεγαλειτέρας. Μετὰ τρία ἔτη ὁ Ῥοβεσπιέρρος κατέφθασε τὸν Μαρά ἐν τῇ ἀκροτάτῃ ἐσχαιτῇ ἐν ἧ οὗτος ἐγκατεστάθη ἀπὸ τῶν πρώτων ἡμερῶν, καὶ ὁ ἰατρὸς οἰκειοποιεῖται τὴν πολιτικὴν, τὸν τελικὸν σκοπὸν, τὰ μέσα, τὸ ἔργον, καὶ αὐτὸ ἔτι σχέδον τὸ λεκτικὸν τοῦ φρενοπαθοῦς· δικτατωρία ἔνοπλος τοῦ ὄχλου τῶν πόλεων, συστηματικὴ πρὸς φρενητίαςιν ὄθησις τοῦ μισθωτοῦ συρφετοῦ, πόλεμος κατὰ τῶν ἀσπῶν, ἐξολοθρευμὸς τῶν πλουσίων, προγραφή τῶν ἀντιθέτων συγγραφέων, ὑπαλλήλων καὶ βουλευτῶν. Ἡ αὕτη βορὰ εἰς ἀμφοτέρα τὰ τέρατα· ἀλλ' ὁ Ῥοβεσπιέρρος προσθέτει εἰς τὴν υερίδα τῆς χιμαίρας αὐτοῦ, «τοὺς διεφθαρμένους,» ὡς τροφὴν ἰδίαν καὶ ἐκλεκτήν. Ἐκτοτε μάρτην ἀφαιρεῖται ἐν τῇ ἐνεργείᾳ, κλείεται ἐν ταῖς φράσεσιν αὐτοῦ, βύει τὰ ἀγνὰ αὐτοῦ ὄρα, ἐγείρει πρὸς τὸν οὐρανὸν τὰ βλέμματα αὐτοῦ, βλέμματα ἱεροκήρυκος, δὲν δύναται νὰ μὴ ἀκούῃ περὶ αὐτὸν, ὑπὸ τοὺς αἰμοφύρτους πόδας του, τὰ θρανώμενα ὄστᾶ, τὸ βέον αἷμα, τὸ ἀκορέστως χαῖνον στόμα τοῦ τέρατος, τὸ ὅποιον ἐπλασε καὶ τοῦ ὀποιοῦ ἐπιβαίνει. Τὸ ὅλοεν πλείοτερον βουλευμιῶν τοῦτο στόμα ἔχει ἀνάγκην ὁσημέραι δαψιλεστέρων δείπνων ἀνθρωπίνου σαρκός, καὶ ὁ Ῥοβεσπιέρρος, θεωρεῖ ἑαυτὸν ὑποχρεωμένον οὐ μόνον νὰ ἐπιτρέπη αὐτῷ νὰ καταβροχθίζῃ, ἀλλὰ καὶ νὰ παρέχῃ αὐτῷ τὴν λείαν, πολλὰκις διὰ τῶν ἰδίων αὐτοῦ χειρῶν, ἐλεύθερος νὰ νίπτῃ αὐτὰς κατόπιν, καὶ νὰ λέγῃ ἢ καὶ νὰ πιστεῦῃ ὅτι οὐδέποτε σπίλος αἵματος ἐκλήιδωσε τὰς ἐναρέτους αὐτοῦ χεῖρας. Συνήθως ἀρκεῖται θωπεύων καὶ θεραπεύων, δικαιολογῶν καὶ ἐπιδοκιμάζων τὸ τέρας, ἀφίνων αὐτῷ πᾶσαν ἐλευθερίαν. Πλέον ἢ ἄπαξ, πειρασθεῖς ὑπὸ τῆς εὐκαιρίας, παρώξυνεν αὐτὸ ὑποδεικνύων λείαν. Ἡ δὲ, ἀναζητεῖ ὁ ἴδιος τὴν ζῶσαν λείαν, συλλαμβάνει αὐτήν ἐν τῷ δικτύῳ τῆς ῥητορικῆς του, φέρει αὐτήν δέσμιον

εἰς τὸ χαῖνον στόμα· ἀπομακρύνει ἀπολύτως πᾶσαν χεῖρα φίλου, συζύγου, μητρὸς, χεῖρα ἐκτεύουσαν καὶ τεινομένην ὅπως προασπίσῃ τὴν ζωὴν τοῦ θύματος· περὶ τὸν τράχηλον τῶν ἀγωνιζομένων θυμάτων, θέτει αἰφνιδίως βρόγχον, καθιστῶν συνοπτικωτέραν τὴν διαδικασίαν, καὶ αἰφνιδίως βρόγχον, καθιστῶν συνοπτικωτέραν τὴν διαδικασίαν, καὶ ἐκ φόβου μὴ διαφύγωσι, στραγγαλίζει αὐτούς. Περὶ τὰ τέλη, οὐδὲν ἐκ τούτων πλέον ἐπαρκεῖ· θέλει τὸ τέρας ἀδράς εὐωχίας, καὶ κατ' ἀκολουθίαν ὀλόκληρον ἔσμον θηρευτῶν, καὶ ἐκὼν ἄκων, ὁ Ῥοβεσπιέρρος εἶνε ὁ ὀπλιζὼν καὶ διοργανῶν τοὺς θηρευτὰς τούτους ἐν Ὁράνζ, ἐν Παρισίοις, ὅπως ἐκκενώσωσι τὰς εἰρκτὰς διατασσόμενοι ἵνα ὦσι συνοπτικώτατοι ἐν τῷ ἔργῳ αὐτῶν. Εἰς τὸ ἐπάγγελμα τοῦτο τοῦ σφαγῆως τὰ ἐξολοθρευτικὰ ὀρμέμφυτα, τὰ ἐπὶ μακρὸν κατασταλέντα ὑπὸ τοῦ πολιτισμοῦ, ἐξεγείρονται. Ἡ αἰλουροειδὴς αὐτοῦ μορφή, ἥτις ὑπῆρξεν ἐν ἀρχῇ «μορφή γαλῆς κατοικιδίου, ἀνήσυχος πλὴν ἀρκούντως μειλιχία, κατέστη ἡ ἀγρία μορφή ἀγρίου αἰλούρου, εἶτα ἡ ἐξηγηριωμένη μορφή τίγρειως... Ἐν τῇ Συντακτικῇ, ὠμίλει στένων· ἐν τῇ Συνόδῳ ὀμιλεῖ ἀφρίζων.» Ἡ μονότονος αὐτοῦ φωνὴ προσλαμβάνει ἴδιον τόνον μανιώδους πάθους· ἀκούεται συρίζουσα καὶ βρυχωμένη· ἐνίοτε μεταβαλλομένη ἀδοκήτως προσποιεῖται ὅτι θρηνεῖ· ἀλλ' αἱ ἀγριώτεραι αὐτῆς ἀνακραυγαί, εἰσὶν ἤττον φοβεραὶ τῆς ἐπιπλάστου συγκινήσεώς της.

ΜΕΛΕΤΗ ΠΕΡΙ ΟΝΕΙΡΩΝ

ΥΠΟ

ΤΟΥ ΚΑΘΗΓΗΤΟΥ ΣΟΥΛΛΥ

Τὰ ὄνειρα, τὸ συνηθέστατον ὄλων τῶν ψυχικῶν φαινομένων, δικαιούται τις νὰ τὰ θεωρῇ ὡς τὸ μᾶλλον ἀξιοσέβαστον ἐξ ὄλων τούτων. Ὁ διακεκριμένος μελετητὴς Γράνγουδ ἀνέπτυξε συχνὰ τὴν πείραν καὶ τὰς θεωρίας του, καὶ νῦν ἐν τῇ «Δεκαπενθημέρῳ Ἐπιθεωρήσει» ὁ καθηγητὴς Σούλλυ κηρύττει ὅτι τὸ ὄνειρον εἶνε πολλάκις ἀληθὴς ἀποκάλυψις, καὶ εἶνε τὸ φάσμα «τῆς τεθνεώσης ζωῆς μας.»

Ὁ καθηγητὴς Σούλλυ παρατηρεῖ ὅτι καίτοι ἡ αὐτοσυνειδησία ἐξακολουθεῖ, ἢ προσωπικότης ἀλλάζει, καὶ ὅτι κανεὶς ἐξ ἡμῶν δὲν εἶνε ἀκριβῶς τὸ αὐτὸ πρόσωπον καὶ δὲν διατηρεῖ τὰς αὐτὰς σκέψεις, τὰς ὁποίας καὶ πρὸ τριάκοντα ἢ τεσσαράκοντα ἐτῶν. Αἱ πεποιθήσεις μας καὶ αἱ γνώμαί μας ἔχουσι μεταβληθῆ. Δυνατὸν νὰ ἐνθυμώμεθα ἢ ὄχι τί ἤμεθα πρῶτον, ἀλλὰ δὲν εἴμεθα πλέον οἱ αὐτοί. Ἐν τῶν πλεονεκτημάτων τῶν ὀνείρων εἶνε ὅτι ἐν τῷ ὕπνῳ τὸ ὕστερον ἐγὼ ἐκλείπει, ἀναζητῆ δὲ καὶ ἐπανέρχεται ὅ,τι δύναται νὰ ὀνομασθῆ ἢ ἀπ' ἀρχῆς προσωπικότης.

Παρὰ πολλοῖς προσώποις, ἐπὶ τινα χρόνον τοῦλάχιστον, συμβαίνει ὥστε ἢ διὰ τῶν ὀνείρων αὕτη ἐπιστροφή πρὸς τὴν πείραν τοῦ πρωϊμότερου βίου εἶνε τακτικὴ καὶ συνήθης. Μέχρι τινὸς τὰ ὄνειρα ἀποτελοῦσι δευτέραν ἀναβιοῦσαν ζωὴν, ἣτις διατέμνει καὶ διακόπτει τὴν κανονικὴν ἐν ἐγρηγόρσει ζωὴν μας. Ἐνταῦθα εὐρίσκομεν τὸ ὄνειρον θίγον

ἀναλογικῶς ἄλλην καὶ διακριδὸν ἀνώμαλον χώραν ἀνθρωπίνης ἐμπειρίας. Ἡ ψυχολογία πολὺ ἠσχολήθη τελευταῖον περὶ τὰ περιέργα φαινόμενα τῆς διπλῆς καὶ ἐναλλασσοῦσης ὑπάρξεως. Διὰ ταύτης νοεῖται ἢ συμβαίνουσα διακοπὴ τῆς κανονικῆς καταστάσεως διὰ τῆς παρειδύσεως δευτερευούσης τινὸς καταστάσεως, ἐν ἣ αἱ σκέψεις, τὰ αἰσθήματα καὶ ὅλη ἡ προσωπικότης γίνονται ἄλλα παρ' ὅ,τι ἦσαν. Αὕτη ἢ κατὰ περίστασιν ὑποκατάστασις νέου ἀντὶ τοῦ παλαιοῦ ἐ γὼ εἶνε κάποτε αὐτόματος, ἀποτέλεσμα ἐγκεφαλικῆς ταραχῆς· ἐνίοτε δὲ ἐπιφέρεται τεχνητῶς εἰς ἰδιαζόντως ἐπιδεικτικὰ πρόσωπα, διὰ τοῦ ὕπνωτισμοῦ.

Ὅταν ὕπνώττομεν, ἐπανερχόμεθα ὀπίσω εἰς τοὺς παλαιούς τρόπους τοῦ θεωρεῖν τὰ πράγματα καὶ τοῦ αἰσθάνεσθαι περὶ αὐτῶν, εἰς ὄρμᾶς καὶ ἐνεργείας αἵτινες πρὸ μακροῦ χρόνου ἐκυρίεον ἡμᾶς, κατὰ τρόπον ὅστις φαίνεται ἀδύνατος εἰς τὰς ὥρας τῆς ἐγρηγόρσεως, ὅταν ἐπικρατῆ τὸ μεταγενέστερον ἐγὼ. Τοιοῦτῳ τρόπῳ ἢ ἔρρυθμος μετάβασις ἀπὸ τῆς ἐγρηγόρσεως εἰς τὸν ὕπνον ἐπιφέρει ἐπάνοδον «τοῦ νεκροῦ ἑαυτοῦ μας» εἰς τὰς ἀλλεπαλλήλους πρῶτον προσωπικότητας, ἢ σειρὰ τῶν πράξεων καὶ τῶν μεταμορφώσεων τῶν ὁποίων ἀποτελεῖ τὴν ἰδίαν ἡμῶν ἱστορίαν.

Τὰ ὄνειρά μας, διὰ τῆς ἐπανορθώσεως τοῦ σωματικοῦ παράγοντος τῆς αὐτοσυνειδησίας εἰς τὴν ἀρχέγονον ὑπεροχὴν του, δύνανται προσφυῶς νὰ χαρακτηρισθῶσι ὡς ἀποκαλύψεις. Σημειοῦντες τὴν ἀποψιν ταύτην τῶν ὀνείρων μας, δυνάμεθα νὰ μάθωμεν πολλὰ τὰ ἀφορώντα τὴν ὀργανικὴν ταύτην ἔρσειν τῆς αὐτοσυνειδήτου ἡμῶν προσωπικότητος, ἣτις μᾶς κάμνει νὰ ἐπανερχώμεθα πρὸς τὰς ζωϊκωτέρας διαθέσεις.

Ἀλλὰ τοῦτο δὲν εἶνε τὸ μόνον ὅπερ κατορθοῦσι τὰ ὄνειρα. Οὐ μόνον ἀναζωοποιοῦσι τὸ φάντασμα τῆς προγενεστέρας προσωπικότητος, ἀλλ' ἀποκαλύπτουσι ἡμῖν τί ἤμεθα ἐν ἀρχῇ, ὅταν αἱ ζωϊκαὶ μας ὀρμαὶ ἦσαν πρόσφατοι, καὶ πρὶν ἢ εἰς τὴν συνειδησὶν ὑποταγῆ μας ἐπιβαρυνθῆ διὰ τῆς πείρας τοῦ μεταγενεστέρου βίου.

Καὶ τώρα ἴσως ὁ ἀναγνώστης ἀρχίζει νὰ ἐννοῇ πῶς τὸ ὄνειρον γίνε-ται ἀποκάλυψις. Ἀπαλλάττει τὸ ἐγὼ ἀπὸ τῶν τεχνητῶν περιβλημάτων του καὶ ἐκθέτει αὐτὸ εἰς τὴν τραχεῖαν φυσικὴν γυμνότητά του. Ἀναφέρει ἀπὸ τοῦ ἀμέτρου βήθους τῆς ἐν αὐτοσυνειδησίᾳ ζωῆς μας τὰς πρωτογόνους, ἐμφύτους ὀρμᾶς, καὶ ἀποκαλύπτει πρὸς ἡμᾶς μίαν ὄψιν τοῦ ἰδίου ἑαυτοῦ μας, ἣτις μᾶς σχετίζει πρὸς τὸν μέγαν αἰσθαντικὸν κόσμον.

Ἐν τῷ ὕπνῳ ἀναγινώσκομεν καὶ πάλιν τὰς ἐνθυμήσεις αἵτινες

σχεδὸν κατέστησαν ἐξίτηλοι ἐν τῇ τύρβῃ καὶ τῷ θορύβῳ τοῦ βίου.

Εἶνε ἀναμφίλεκτον, φρονῶ, ὅτι, ἀφοῦ φθάσωμεν εἰς ὄριμον ἡλικίαν, τὰ ὄνειρά μας πλειότερον ἀναφέρονται εἰς τὰ ἀπώτερα ἢ εἰς τὰ ἐγγύτερα συμβεβηκότα· ὁ γράφων, τούλάχιστον, ὄνειρεύεται συχνὰ ὅτι ἐπισκέπτεται παλαιούς τόπους διατριβῆς, ὅτι συνδιαλέγεται μὲ πρὸ πολλοῦ τεθνεώτας, ἢ χάνεται ἐν τῷ θορυβῳδεὶ πλήθει τῶν ζώντων. Γνωρίζω ἀνθρώπους ὧν τὰ ὄνειρα στρέφονται σχεδὸν πάντοτε περὶ τὰς ἀναμνήσεις τῆς ἐφηβικῆς ἡλικίας, καὶ οἷτινες ὄνειρεύονται συχνὰ ὅτι δίδουσιν ἐξετάσεις ἢ ὅτι στέλλουσι ποιήματα εἰς τὸν διαγωνισμόν.

Ἡ ἐπιστροφή αὕτη τῆς συνειδήσεως εἰς τὸ ἀπώτερον μισολησμονημένον παρελθὸν ἐξηγεῖται διὰ προσκαίρου ἀνικανότητος τοῦ μέρους ἐκείνου τῶν λειτουργιῶν τοῦ ἐγκεφάλου, τὸ ὁποῖον ἀνταποκρίνεται εἰς τὰς ὑστεροχρόνους διανοητικὰς ἡμῶν προσκλήσεις.

Καὶ τοῦτο δὲν εἶνε ὅλον, διότι, ὡς λέγει ὁ καθηγητὴς Σούλλυ, ὑπάρχει καὶ ἄλλος τρόπος δι' οὗ τὰ ὄνειρα δύνανται νὰ γείωσιν ἀποκάλυψις τῶν συνήθως κρυπτομένων, τουτέστι διδομένης ἐλευθεριωτέρας διεξόδου εἰς τοὺς ἀτομικοὺς χαρακτῆρας καὶ τὰς τάσεις.

Ἴδου δὲ πῶς ἐξηγεῖ ἐν γένει τὰ ὄνειρα ὁ καθηγητὴς Σούλλυ: Ἡ νεωτάτη σύλληψις τοῦ ἐγκεφάλου εἶνε ἰδίᾳ τῆς ἱεραρχίας ἐκείνης τῶν ὀργάνων. ὧν τὰ ἀνώτερα καὶ μεταγενέστερον ἀναπτυχθέντα φαίνονται ἐλέγχοντα, καὶ μέχρι τινὸς βαθμοῦ περιστέλλοντα τὰς ἐνεργοὺς λειτουργίας τῶν κατωτέρων καὶ πρωϊμωτέρων. Μεταφραζόμενον εἰς ψυχολογικὴν γλῶσσαν τοῦτο σημαίνει ὅτι, πᾶν τὸ ἔμφυτον καὶ αὐθόρμητον, τὸ ἀρχέγονον, τὸ στοιχειῶδες ἐν τῷ διανοητικῷ ἡμῶν βίῳ ἀδιαλείπτως ἠττάται διὰ τῶν καρπῶν τῆς ἐμπειρίας, διὰ τῆς κανονικῆς προόδου τῆς σκέψεως. Ῥίπτοντες ἐκτὸς μάχης τὰ ὑψηλότερα κέντρα δύνασθε νὰ ἐπαναφέρητε τὴν πρώϊμον κατάστασιν τῶν πραγμάτων, καθ' ἣν ἡ αἰσθησις, τὸ ἔμφυτον καὶ ἄξεστος ζωϊκὴ νόησις ἄνευ ἀντιζήλου ἐκυριάρχουν. Ὁ ὕπνος εἶνε ἐν μέσον πρὸς ἀπονάρκωσιν τῶν ἀνωτέρων δεσποζόντων ὀργάνων. Ἐντεῦθεν ἐν τῷ ὕπνῳ ἔχομεν ἐπάνοδον πρὸς μᾶλλον ἀρχέγονον τύπον ἐμπειρίας, πρὸς γενικώτερον κέντρον ἀφθονίας ἰσχυρῶν αἰσθήσεων καὶ ὀρμῶν.

Τὸ ἠθικὸν συμπέρασμα ἔλων τούτων εἶνε ὅτι ὁ φρονιμώτερος ἄνθρωπος δὲν παύει νὰ ὄνειρεύηται ὅσον δύναται, προσκτώμενος οὕτω νέας ζωῆς ἐμπειρίαν διὰ τῆς ἀναζωπυρήσεως τῆς μνήμης τῆς πρώϊμου νεότητος, καὶ τῆς ἐξασκήσεως δυνάμεων αἰτινες ἄλλως θὰ ἔμενον ὑπνώτ-

τουςαι— καθόσον ὅ,τι γρηγορεῖ ἐν τῷ ὕπνῳ κοιμᾶται ἐν τῇ ἐγρηγόρσει.

Τῷ ὄντι, ὑπὸ φιλοσοφικὴν ἔποψιν, δύσκολον εἶνε νὰ εἴπωμεν κατὰ πόσον ἐν ὄνειρον εἶνε ὀλιγώτερον ἄμεσος φόβος τοῦ πραγματικοῦ ἢ ἀντίληψις τῆς ἐν ἐγρηγόρσει ζωῆς. Ἀλλὰ καθὼς τὸ φῶς τοῦ ἡλίου, εἰσδύον μετὰ τὴν ἀνατολήν, ἐξαλείφει πᾶσαν φασματώδη σκιὰν εἰς θάλαμον φωτιζόμενον πρὶν ὑπὸ τρομαλέου λυχναρίου, οὕτω καὶ τὸ φῶς τοῦ λογικοῦ καταστρέφει μετὰ τὴν ἐγρηγόρσιν ὅλας ταύτας τὰς πομφόλυγας φιλοπαίγμονος ἐγκεφάλου. Οὐχ ἤττον τοιαῦτα διαλείμματα ἐπιστημονικῆς ἀπογοητεύσεως δὲν πρέπει ν' ἀποτρέπωσι τοὺς φρονίμους τοῦ νὰ καταφεύγωσιν εἰς τὴν νυκτερινὴν φαντασμαγορίαν, ὡς πηγὴν ἐισαρχομένων εἰκόνων καὶ ἰνδαλματοποιουμένων ἀναμνήσεων, ὡς πρόσκαιρον διεκφυγὴν ἀπὸ τοῦ στενοῦ καὶ τετριμμένου κόσμου, παρέχουσαν γοργὴν μετάβασιν εἰς τοὺς μεγάλους καὶ φαινοὺς χώρους τῆς φαντασίας.

Η ΑΣΤΡΟΛΟΓΙΑ ΕΝ ΕΤΕΙ 1893

ΟΙ ΑΣΤΡΟΛΟΓΟΙ ΕΙΣ ΤΟ ΕΡΓΟΝ

ΥΠΟ

ΕΔΓΑΡ ΛΗ

Ἐκδότης περιοδικῷ ἐπεσκέφθη ἐν Λονδίῳ τὸ γραφεῖον τῶν Ἀστρολόγων, ὅπου οὗτοι ἐργάζονται ἀναλύοντες τὰ ὠροσκόπια καὶ εὐρίσκοντες τὴν μοῖραν τῶν πελατῶν των. Ἐγνώρισα, γράφει, ἕξ ἀνεγνωρισμένους ἀστρολόγους καὶ ἄλλους τόσους ἐρασιτέχνας, καὶ ὑπέβαλον εἰς αὐτοὺς τὴν στιγμὴν τῆς γεννήσεως προσώπου τινὸς ἀρκετὰ γνωστοῦ εἰς τὸ δημόσιον, ὅπως τὸ ὠροσκόπιόν του κινήσῃ τὸ ἐνδιαφέρον, καὶ οὗτοι ἐνέκυψαν εἰς τὸ ἔργον. Ὁ ἀνὴρ ἐντούτοις δὲν εἶνε τόσο γνηστός ὥστε ἀπὸ τὴν χρονολογίαν τῆς γεννήσεώς του μόνον νὰ ἐννοηθῇ τίς εἶνε· ἔλαβα ἀρκετὰς στιγμὰς γεννήσεων ἀπὸ τοὺς ἀναγνώστας μου, ἀλλ' ἐπειδὴ οὐδεμίαν αὐτῶν ἀναφέρεται εἰς πρόσωπον ἀρκετὰ γνωστὸν ὥστε νὰ εἶνε γενικοῦ ἐνδιαφέροντος, δὲν ἔλαβα τὴν ἐνόχλησιν νὰ τὰς στείλω εἰς τοὺς ἀστρολόγους μου. Ἐλπίζω ὅτι οἱ ἀναγνώσται θὰ παραδεχθῶσι τὴν ἐξήγησιν ταύτην. Δὲν ἠδυνάμην νὰ ἐπιβάλω πᾶν ὑποκείμενον εἰς τοὺς ἀστρολόγους μου, καὶ προφανῶς θὰ ἠῤῥξανε τὸ γενικὸν ἐνδιαφέρον ἐὰν τὸ ὑποκείμενον ἦτο ἀρκετὰ γνωστὸν, ὥστε νὰ καταστῇ ἱκανὸν τὸ Κοινὸν ἐν γένει, ὅταν συμπληρωθῇ ἡ δοκιμασία, νὰ σχηματίσῃ ἰδέαν τινὰ περὶ τῆς ἀκριβείας μεθ' ἧς εἶνε δυνατόν νὰ προβλέπῃ τις τὸ μέλλον, ν' ἀναγινώσκῃ εἰς τὸ παρελθόν, καὶ νὰ διαγινώσκῃ τὸν χαρακτῆρα ἀπὸ τῆς θέσεως τῶν ἀστέρων κατὰ τὴν στιγμὴν τῆς γεννήσεως.

Ὁ κ. Ἐδγάρ Λῆ, γράφων ἐν τῷ περιοδικῷ ἢ «Κονίστρα» τοῦ μη-

νὸς Ἰανουαρίου, παρέχει ἀξιοσημειώτὰ τινὰ παραδείγματα, περὶ τῆς ἀληθείας τῶν ὁποίων εἶνε ἔτοιμος νὰ δώσῃ πᾶσαν ἐγγύησιν ἀκριβῶν προρρήσεων γενομένων ὑπὸ ἀστρολόγων τοῦ Λονδίνου. Δίδει τὴν πρώτην θέσιν εἰς ἓνα ἀστρολόγον, τὸν ὁποῖον ὀνομάζει «ὁ Μάγος τοῦ Τσάριγ-Κρός,» καὶ διατείνεται ὅτι αἱ προρρήσεις του ἀπὸ τεσσαρακονταετίας ἤδη γειννιάζουσι πρὸς τὸ θαυμάσιον. Ἄχρι τῆς ἡμέρας ταύτης ἡ οἰκία του δὲν παύει νὰ δέχεται τὰς ἐπισκέψεις διακεκριμένων ἐν τῇ κοινωνίᾳ ἀνδρῶν, ἐνῶ πολλοὶ τῶν μεγαλεμπόρων καὶ χρηματιστῶν, εἰς ὅλας τὰς ἐπιχειρήσεις των, ζητοῦσι τὴν συμβουλὴν του. Ὁ πρίγκηψ Ἀλβέρτος, σύζυγος τῆς Βασιλίσσης, ὁ λόρδος Βήκονσφιλδ καὶ ἡ συγγραφεὺς γυνὴ Τζῶρτζ Ἐλιοτ λέγεται ὅτι ὑπῆρξαν μεταξὺ τῶν εὐνοούντων αὐτόν.

Ἐπάρχει ἄλλος τις ἀστρολόγος, πολιοῦριξ μάγος, κατοικῶν παρὰ τὴν ὁδὸν Καληδονίας, ἐγγὺς τοῦ Κίγγς-Κρός, καὶ τρίτος, ἡ κατοικία τοῦ ὁποίου τηρεῖται ἀπόρητος, ὅστις λέγεται ὅτι προεῖπεν οὐ μόνον ὅτι ἡ Βασίλισσα θὰ διέλθῃ αἰσίως τὰς ἐορτὰς τῆς πεντηκονταετηρίδος της, πρὸ τετραετίας, ἀλλ' ὅτι θὰ συμβῇ κἄτι εἰς ἓνα ὅστις, καίτοι μὴ βασιλικὸς πρίγκηψ, συγγενεὺς πρὸς τὴν βασιλικὴν οἰκογένειαν. Πράγματι, ὁ μαρκήσιος τοῦ Λόρν, γαμβρὸς ἐπὶ θυγατρὶ τῆς βασιλίσσης, ἀφηνιάσαντος τοῦ ἵππου του ἔπεσεν εἰς τὸ ἔδαφος πρὶν ἀρχίσῃ ἡ τελετὴ ἐν τῷ ναῷ τοῦ Οὐεστμίνστερ. Τὴν αὐτὴν νύκτα καθ' ἣν ὁ μάγος ἐξέφερε τὴν προρρήσιν ταύτην, δύο νεαροὶ ξένοι τὸν ἠρώτησαν ἰὰ τοὺς εἶπη τὸ μέλλον στάδιόν των. Πρὸς τὸν ἓνα τούτων ἀπήντησε: «Τὸ τέλος σου θὰ εἶνε αἰφνίδιον καὶ διὰ μολύβδου· καὶ καθόσον δύναμαι νὰ προῖδω, τὸ τέλος τοῦτο εἶνε τόσο ἐγγύς, ὥστε περιττὸν εἶνε νὰ ἐξετάζωμεν τὸν ἀστέρα σου καὶ τὴν γέννησίν σου.» Ὁ νεαρὸς ξένος ἐγέλασεν· ἀλλ' ὀλίγον χρόνον ὕστερον, ὅταν ὁ διάδοχος Ρουδόλφος τῆς Αὐστρίας ἠτοκτόνησε διὰ πιστολίου, ὅλοι ἀνεγνώρισαν ὅτι ὁ μάγος τοῦ Λονδίνου εἶχε προεῖπη αὐτῷ τὴν ἀλήθειαν.

Περίεργότερον καὶ σπουδαιότερον ἀκόμη εἶνε ὁ, τι διηγοῦνται περὶ ἐνὸς ἄλλου ἀστρολόγου, ἀποθανόντος ἕκτοτε. Ὁ μάγος οὗτος, ὅστις κατ'ὄψει ἐπίσης ἐν Λονδίῳ, ἐδέχθη μυστηριώδη ἐπίσκεψιν ξένου τῷ 1869, καὶ ἠρωτήθη ποία θὰ ἦτο ἡ αἰσιωτέρα ἡμέρα διὰ τὴν Πρωσίαν, ὅπως ἀποδυθῇ εἰς πόλεμον κατὰ τῆς Γαλλίας. Ὁ ἀστρολόγος ἐζήτησε, πρὶν δώσῃ ἀπάντησιν, τὰς στιγμὰς τῆς γεννήσεως τοῦ βασιλέως τῆς Πρωσίας, τοῦ αὐτοκράτορος τῶν Γάλλων, τοῦ Βίσμαρκ, τοῦ Μόλτκε, τῆς

αυτοκρατείας Εὐγενίας καὶ τοῦ μαρκησίου Λεμπέρ, ὡς καὶ τὰς χρονολογίας τῆς στέψεως τοῦ πρώτου Χοενδζόλλερν καὶ τοῦ πρώτου Ναπολέοντος. Αἱ σημειώσεις ἐδόθησαν, καὶ μία ἢ δύο ἐβδομάδες παρῆλθον πρὶν ἐξαχθῆ τὸ ἀστρολογικὸν πόρισμα. Ὁ ἀστρολόγος τότε ἐδήλωσεν ὅτι ὁ καλλίτερος χρόνος διὰ τὴν Πρωσίαν ὅπως ἔλθῃ εἰς ῥῆξιν πρὸς τὴν Γαλλίαν θὰ ἦτο κατὰ τὸ ἀπόγευμα, ὅσον τὸ δυνατὸν ἐγγύτερον τῆς μεσημβρίας, μεταξύ τῆς 4 καὶ τῆς 19 Ἰουλίου 1870. Ὁ ξένος ἔλαβε τὰς πληροφορίας του καὶ ἀπῆλθεν. Ἡ περιφημος ἔρις μὲ τὸν πρεσβυτήν τῆς Γαλλίας Βενεδέττην εἰς τὸ Ἔμεσ συνέβη τὴν 11 καὶ 12 Ἰουλίου 1870. Κατὰ Φεβρουάριον τοῦ 1871, ὅτε οἱ Παρίσιοι ἦσαν εἰς τὴν παραμονὴν τῆς συνθηκολογίας, ὁ ἀστρολόγος ἔλαβεν ἐπιστολὴν περικλείουσαν τραπεζικὰ γραμμάτια τοῦ Βερολίνου, ποσοῦ ἴσου μὲ 5 ἢ 6 χιλιάδας φράγκα, μετ' ὀλίγων λέξεων γεγραμμένων ἐπὶ τεμαχίου χάρτου, «Μὲ τὰ εὐχαριστήρια τῆς Γερμανίας.»

Ὁ κ. Λῆ περαίνει τὸ ἀξιοπεριέργον ὑπόμνημά του ἐκθέτων περιεργωτάτην θεωρίαν περὶ τῆς ἐπιρροῆς τοῦ Κρόνου ἐπὶ τῆς ἀγάπης καὶ τοῦ μίσους. Κατὰ τὴν θεωρίαν ταύτην, πᾶς ἄνθρωπος ἐν τῷ κόσμῳ εἶνε ἢ θετικὸς ἢ ἀρνητικὸς, καὶ οἱ μὲν θετικοὶ γεννῶνται ὅταν τὸ φῶς τοῦ Κρόνου λάμπῃ ἐπὶ τῆς γῆς, οἱ δὲ ἀρνητικοὶ ὅταν τὸ φῶς λάμπῃ διὰ μιᾶς τῶν πλευρῶν τῆς. Ὁ συγγραφεὺς ἐκθέτει ὡς ἐξῆς τὰ τῆς περιέργου ταύτης ὑποθέσεως : «Θὰ εὖρης πάντοτε, ἢ σχεδὸν πάντοτε, ὅταν σὲ κυριεύῃ τὸ αἶσθημα τοῦτο τῆς ἀποστροφῆς καὶ ἀπεχθείας, ὅτι ἡμέρα τῆς γεννήσεως τοῦ ἀντικειμένου τῆς ἀπεχθείας σου εἶνε τέσσαρας, πέντε ἢ ἕξ μῆνας μακρὰν ἀπὸ τὴν ἰδικήν σου, καὶ ὅσον μακρύτερα εἶνε, τόσον βεβαιότερον καὶ ὀξύτερον τὸ μῖσος. Τὸ ἔτος ὀλίγον ἐνδιαφέρει, ἐκτὸς ἂν εἶνε ἑπτὰ, δεκατέσσαρα καὶ ἡμισυ, εικοσιδύο ἢ εικοσιεννέα ἔτι μακρὰν τοῦ ἰδικοῦ σου, καθόσον αὐταὶ εἶνε αἱ χρονολογίαι τῶν ἐξισίσεων τοῦ Κρόνου. Δύο ἄτομα γεννηθέντα τὸν αὐτὸν μῆνα, ἐὰν ἐπιχειρήσωσιν ὁμοῦ ἐργασίαν, τὴν διεξάγουσι λαμπρῶς. Ἐὰν εἶνε σύζυγος καὶ συμβία ἀγαπῶνται πολὺ καὶ τοιοῦτον ζεῦγος δὲν γνωρίζει ποτὲ τὴν ζηλοτυπίαν, ἀλλ' ἂν ὁ σύζυγος εἶνε γεννημένος τὸν Μάιον, ἢ δὲ γυνὴ τὸν Νοέμβριον, τὸ ἀποτέλεσμα εἶνε ὀδυνηρόν.»

Ἐὰν ἡ θεωρία αὕτη εἶνε ἀποδεκτέα, θὰ ἔχωμεν καὶ νέον λόγον ὅπως κωλύωμεν τὰ συνοικέσια, τὴν περίπτωσιν καθ' ἣν αἱ ἡμέραι τῶν γεννήσεων δὲν εὐρίσκονται ἐν ἀρμονίᾳ.

Η ΓΥΝΗ

ΕΝ ΤΗΙ ΑΝΑΡΧΙΑΙ ΚΑΙ ΤΩΙ ΚΟΙΝΩΝΙΣΜΩΙ

Ἄναρχικοί τινες τῆς Γαλλίας ἀπελπισθέντες περὶ ταχείας ἐν τῇ γῆραιᾳ Εὐρώπῃ πραγματώσεως τῶν ἀνεφίκτων αὐτῶν σχεδίων, ἀπεφάσισαν νὰ καταλίπωσιν αὐτὴν καὶ μεταβαίνοντες εἰς παρθένον τινὰ γωνίαν τοῦ Νέου Κόσμου νὰ θέσωσιν ἐκεῖ τὰς βάσεις τῆς πρώτης Ἡλιουπόλεως τῶν. Ἐπὶ τῇ αἰτήσῃ αὐτῶν ἡ Βραζιλιανὴ Κυβέρνησις τοῖς παρεχώρησε ἀκαλλιέργητά τινα πεδία καὶ ἐκεῖσε ἐτράπησαν πρό τινος ὄπαδοί τινες τῆς Συντροφίας, καταλείποντες τὰ πολυθόρυβα τὰ πικρά τῶν ἀναρχικῶν παρισινῶν συναθροίσεων, ὅπως ὑπάγωσι καὶ φυτεύσωσι λάχανα καὶ νέας ιδέας ἐπὶ ἐλευθέρου ἐδάφους.

Καὶ ἤρχισαν ἐπὶ ἐρημικοῦ ὄροπέδιου, μακρὰν τῶν προλήψεων καὶ τῶν κακιῶν τῆς παλαιᾶς κοινωνίας, νὰ ἐργάζωνται μετὰ ζήλου, καλλιεργοῦντες τοὺς ἀγρούς καὶ βιοῦντες ἐν ὁμονοίᾳ. Δεκάς καλυβῶν σημειοῖ τὴν θέσιν ἔνθα μετὰ τόσους ἐνιαυτοὺς ἐπέπρωτο νὰ πραγματοποιηθῶσι τὰ ὄνειρα τοῦ Πλάτωνος καὶ τοῦ Θωμᾶ Μόρου!

Ἄλλ' ὦ! δυστυχία! ὦ! τῆς ἀδυσωπότητος ἀτελείας τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων! Ἡ ἄνευ κυβερνήσεως κοινότης ἠσθάνθη μετ' ὀλίγον τὴν ἀνάγκην νὰ ἐκλέξῃ ταμίαν ὅπως φυλάττῃ τὰ μικρὰ εἰσοδήματά της. Τὸν ἐξέλεξαν ἄρᾳ γε ἄνευ τύψεως τινος συνειδότος; Ἡ ἐκλογὴ αὕτη καὶ ὁ διορισμὸς του δὲν εἶναι ἡ πανηγυρικὴ ἀναγνώρισις τῆς ἀνάγκης ἀρχῆς

τινος ὡς ἐξουσίας ; Τὸ σπουδαιότερον ὅμως εἶναι ὅτι ὁ ταμίας αὐτὸς μετ' ὀλίγον, μιμούμενος τὸν κ. "Αχολον, ἐτράπη εἰς φυγὴν, συναποφέρων τὸν θησαυρὸν καὶ ρίπτων τὸν λίθον τοῦ ἀναθέματος εἰς τὴν ἐνάρετον ἐκείνην κοινωνίαν ! Λοιπὸν ; Ἄς ἀπαντήσωσιν οἱ θεωρητικοὶ ἐκείνοι οἵτινες νομίζουσιν ὅτι εἶναι δυνατὸν νὰ ὑπάρξῃ οἰαδῆποτε κοινωνία, ἀγρία, πεπολιτισμένη, βάρβαρος, ἄνευ κυβερνήσεως, δικαστηρίων, ἀστυνομίας. Ταῦτα πάντα ὑπάρχουσι, διότι ὁ ἄνθρωπος εἶνε πλημμελὴς καὶ θὰ ἦναι τοιοῦτος ἐφ' ὅσον ὑπάρχει.

Ἄλλὰ τὸ ἀνέφικτον τῶν ἀναρχικῶν ἰδεῶν κατέστησεν ἐναργέστερον τὸ τρυφερὸν αἶσθημα τῆς γυναικὸς, ἐνώπιον τοῦ ὁποίου ἄς ἀποκαλυφθῶσι πάντες οἱ κατήγοροί τῆς.

Οἱ ἀναρχικοὶ δὲν ἔχουσι γυναικας νομίμους, ὡς ἡμεῖς οἱ βέβηλοι, ἀλλ' ἐρωμένας. Μερικαὶ ἐξ αὐτῶν ἠκολούθησαν λοιπὸν τοὺς συντρόφους τῶν εἰς τὴν γῆν ἐκείνην τῆς ἐπαγγελίας, τῆς ἀπολύτου εὐδαιμονίας. Νομίζετε ὅμως ὅτι οἱ ἄνδρες αὐτοὶ εἶναι τόσον ζηλότυποι καὶ ἀποκλειστικοὶ εἰς τὸν ἔρωτα ; Τὸ ἐναντίον· ἐκεῖ καὶ αἱ γυναῖκες καὶ τὰ παιδιά, καὶ ἡ γῆ καὶ τὰ πάντα, εἶναι κοινά. Ἐκάστη τῶν γυναικῶν τούτων εἶναι ἐλευθέρα νὰ ἐκλέγῃ καθ' ἑκάστην ἐσπέραν νέαν εὐνήν, νὰ ἦναι ἡ γυνὴ ὄλων τῶν ἀνδρῶν. Ἄλλ' ἡ γυνὴ ἀπήνησεν εἰς τὰς μισαρὰς ταύτας θεωρίας ὅτι ὑπεράνω πάντων κείται τὸ αἶσθημα ἐκεῖνο ὅπερ περιβάλλει διὰ παρηγόρου τινὸς καὶ ποιητικοῦ πέπλου τὸν ἀκατάληπτον ἡμῶν βίον.

Οὕτω τελευταίως ἀνέγνω ἐν τῇ ἐνταῦθα ἐπαναστατικῇ ἐφημερίδι „La Revolte“ περίεργον ἐπιστολὴν ἀναρχικοῦ τινος τῆς ἀνωτέρω ἀναρχικοπόλεως, ἐνθα ὁ γράφων παραπονεῖται πικρῶς, διότι αἱ ἀκολουθήσασαι αὐτοὺς γυναῖκες ἀρνοῦνται, παρὰ τὰς παρακελεύσεις τῶν συζύγων τῶν, νὰ παραδοθῶσιν καὶ εἰς τοὺς ἄλλους συντρόφους ! Καὶ ἐπειδὴ φαίνεται ὁ γράφων ἀνήκει εἰς τὴν τάξιν τῶν ἄνευ γυναικὸς ἐπικαλεῖται τὰ φιλάνθρωπα αἰσθήματα τῶν Παρισινῶν, ὅπως μερικαὶ ἐξ αὐτῶν ἀποφασίσωσι διαπλέουσαι τὸν ὠκεανὸν νὰ ἐνώσωσι τὴν τύχην τῶν μετὰ τῶν εὐτυχῶν ἀλλ' ἀγάμων κατοίκων τῆς νέας Οὐτοπίας. Εἴμεθα καθ' ὅλα λαμπρὰ, λέγει ὁ γράφων, ὁ ταμίας μόνον ἔφυγε μὲ τὸ ταμείον καὶ αἱ γυναῖκες ἀρνοῦνται διαρρήθην νὰ ἀναγνωρίσωσι τὰς κοινογαμικὰς ἡμῶν θεωρίας.

Εὕγε ! λοιπὸν εἰς τὴν γυναικᾶ· ἐξανέστη καὶ δικαίως κατὰ τερατώδους θεωρίας, ἥτις ζητεῖ νὰ ἐξισώσῃ τὸν ἄνθρωπον πρὸς τὰ ζῶα. "Ὅχι,

ἀπεκρίθη ἡ ὑπὸ τῶν ἀνδρῶν καταδυναστευομένη καὶ ἀείποτε συκοφαντούμενη γυνή, ἐγὼ δὲν δύναμαι νὰ δοθῶ ἢ εἰς ἐκείνον τὸν ὁποῖον ἀγαπῶ, καὶ ἓνα καὶ μόνον δύναμαι νὰ ἀγαπῶ. Καὶ πρὸ τοῦ θεοῦ τούτου αἰσθήματος καταπίπτουσιν ὅλαι αἱ ἀσυνάρτητα θεωρίαι τῶν ἐξημμένων κεφαλῶν τοῦ λήγοντος αἰῶνος.

Ὅχι λίαν διάφορον θέλει τὴν γυναῖκα ὁ κοινωνισμὸς. Ἄλλ' ὁ κοινωνισμὸς τοῦ Βέβελ δὲν διαφέρει διόλου τῆς ἀναρχίας κατὰ βάθος, εἰμὴ κατὰ τὸ ὅτι δὲν ἀναγνωρίζει τὰ βίαια πρὸς ἐπιτυχίαν τοῦ σκοποῦ μέσα. Πατρίς, οἰκογένεια, ἰδιοκτησία, τὰ πάντα καταλύονται, ὅπως ἐπὶ τῶν ἐρειπίων αὐτῶν ἐπιπλεύσῃ ἡ ἀπόλυτος εὐδαιμονία, βασιζομένη ἐπὶ τῆς ἀπολύτου ὑλικῆς ἰσότητος. Ἄλλ' ἐκτὸς τοῦ ὅτι ἡ ἰσότης αὕτη εἶναι φυσικῶς ἀδύνατος, ἐὰν ὁ ἄνθρωπος ἔχῃ στιγμὰς εὐτυχίας, τὰς εὐρίσκει ἄρα γε ἐν τῷ κόσμῳ τῷ ὑλικῷ ἢ ἐν τῷ κόσμῳ τῶν αἰσθημάτων ; Ποιοὶ εἶνε εὐτυχέστεροι ἐπὶ τῆς γῆς, οἱ ὑλικῶς αὐτάρκεις ἢ οἱ κατορθοῦντες νὰ ἱκανοποιῶσι τὰς ψυχικὰς αὐτῶν ἀπαιτήσεις ; Ὅταν παύσῃ ἡ πάλη τοῦ βίου, ὅταν ἕκαστος ἦναι βέβαιος ὅτι θὰ ἔχῃ εὐκόλως τὰ πρὸς τὸ ζῆν, δὲν θὰ καταλάβῃ ἀνία ὀλόκληρον τὴν ἀνθρωπότητα ; Διατί ἡ θάλασσα δὲν σήπεται ; Διατί ἡ ἀνθρωπότης ἀναγεννᾶται περιοδικῶς ; Διότι ἡ θάλασσα ὑφίσταται σφοδρὰς τρικυμίας καὶ ἡ ἀνθρωπότης κλυδωνίζεται ἐν τῷ ἀγῶνι καὶ τῇ ἀμίλλῃ.

Ἡ ἰδέα τῆς πατρίδος, ἡ ἰδέα τῆς οἰκογενείας, δὲν εἶνε κοινωνικαὶ προλήψεις ἢ ἀποτελέσματα ἀνατροφῆς πλημμελοῦς, ὅπως φρονοῦσιν οἱ σοσιαλισταί, ἀλλ' ἱερὰ αἰσθήματα ἐνυπάρχοντα ἐν τῇ θεῇ τοῦ ἀνθρώπου φύσει, ὅπως ὁ ἔρωσ τῆς σαρκὸς καὶ ἡ φιλοχρηματία ἐν τῇ ζωῷ αὐτοῦ φύσει. Εἶναι αἰσθήματα αὐτόματα, γεννώμενα μετὰ τοῦ ἀνθρώπου, διότι εἶνε αἰσθήματα αἰδία, ὑπάρχοντα ἀπὸ τῆς ὑπάρξεως αὐτοῦ. Εἶναι ἀδύνατον νὰ ἀντιπαλαίσωμεν ἐναντίων τῶν. Καταργοῦντες τὴν πατρίδα, ὅπως ἀποφύγωμεν τὸν πόλεμον, δὲν θὰ περιορίσωμεν βεβαίως τὰς φυλετικὰς ἔριδας, ἄς γεννᾶ ἡ διαφορὰ τοῦ κλίματος καὶ ἡ ἀγάπη πρὸς τὸ ἔδαφος ἐφ' οὗ ἐγεννήθημεν. Θὰ περιορίσωμεν μόνον τὰ πάθη εἰς στενότερα ὅρια καὶ οἱ πόλεμοι τῶν μεγάλων κρατῶν θὰ μεταβληθῶσιν εἰς πολέμους πόλεως πρὸς πόλιν, συνοικίας πρὸς συνοικίαν. Μέχρις οὗτοῦ ἐκ τοῦ πλήθους γεννηθῆ τις δικτάτωρ ὅπως ἐπιβάλλῃ τὴν θέλησίν του εἰς τὰς ἀσυντάκτους ἀγέλας. Διότι ὁ σοσιαλισμὸς καταροίπτων τὸ παρὸν, θὰ δυνηθῇ ἄρα γε νὰ καταπνίξῃ καὶ τὴν φύσιν τοῦ ἀνθρώπου καὶ θὰ ἐμποδίσῃ ὅπως εἰς τὸ μέλλον γεννηθῇ εἰς δεσπότης ; Δὲν εἶναι ἡ ἀνατροφή

ἥτις κάμνει τοὺς Ἀλεξάνδρους καὶ τοὺς Ναπολέοντας· ἐν τῇ κοιλίᾳ τῆς μητρὸς των φέρουσιν ἐτι τὸν ἐγωϊσμόν ὅστις θὰ τοὺς ὑψώσῃ ὑπεράνω τῶν λοιπῶν κοινῶν ἀνθρώπων. Ἐνῶ ἔαν οἱ λαοὶ συνταχθῶσιν ὡς λαϊκαὶ δημοκρατίαι, ἀναπτυσσόμενοι, δύνανται νὰ ἀποφεύγωσιν ἐκάστοτε τὸν κίνδυνον τοῦ καισαρισμοῦ.

Ἡ δὲ οἰκογένεια ; Ἐὰν ὑπάρχῃ τι ὅπερ σώζει πολλάκις καὶ τοὺς μᾶλλον ἀναξίους γονεῖς, εἶναι τὸ αἶσθημα τοῦτο τῆς οἰκογενείας, ὅπερ γεννᾶται διὰ τῆς συνενώσεως τοῦ ἀνδρὸς καὶ τῆς γυναικὸς καὶ ἀνδρουῦται διὰ τῆς τεκνοποιίας. Ἄλλ' ὅταν ἡ γυνὴ ἢ ὁ ἀνὴρ θὰ δύνανται νὰ ἀλλάσσωσιν εὐκόλως συζύγους, ὡς ὑποκάμισον, ὅταν ἐκάτερος θὰ εὕρῃ ὀπισθὲν του τέκνα τεσσάρων ἢ πέντε γάμων, ἡ οἰκογενειακὴ εὐδαιμονία δὲν θὰ ριφθῇ εἰς τὸν βόρβορον; Δὲν εἶμαι βεβαίως παντάπασι κατὰ τοῦ διαζυγίου· ἀλλ' ὁ ἐπίσημος καὶ πανηγυρικός γάμος συσφίγγει πλειότερον τοὺς δεσμοὺς τῆς οἰκογενείας. Ὁ νόμος δὲν ἐπιτρέπει τὸν χωρισμόν τοῦ ἀνδρὸς καὶ τῆς γυναικὸς παρὰ μόνον διὰ σοβαρὰς αἰτίας. Ὅταν λοιπὸν ὁ νόμος αὐτὸς δὲν ὑπάρχῃ, θὰ ἔχωμεν τὴν ἀκολασίαν ἐν τῇ κοινωνίᾳ. Μόλις π. χ. μία γυνὴ καταληφθῇ ἀπὸ τὰ νευρικά της, θὰ λαμβάνῃ τὸν πῖλόν της καὶ θὰ τρέχῃ εἰς τοὺς δρόμους ὅπως εὕρῃ νέον ἄνδρα. Τὰ δὲ τέκνα θὰ ταλαιπωροῦνται, θὰ χάσωσι πᾶν αἶσθημα σεβασμοῦ καὶ δὲν θὰ γνωρίσωσιν εἰς ποῖον πατέρα ἀνήκουν. Δὲν θὰ ὑπάρχουν πλέον πατέρες καὶ ὄλοι θὰ ἦναι νόθοι. Ἄλλ' ἔαν ἡ λέξις νόθος ἀποβάλλῃ τότε τὴν κακὴν αὐτῆς σημασίαν, ὡς λέξις κοινωνικῆς προλήψεως, θὰ παρασύρῃ συγχρόνως μετ' αὐτῆς καὶ τὴν πατρικὴν στοργήν. Οἱ ἄνδρες δὲν θὰ φροντίζωσι πλέον διὰ τέκνα, περὶ ὧν δὲν θὰ ἦναι βέβαιοι ὅτι τοῖς ἀνήκουσι καὶ ἡ γυνὴ, ὅπως εὕρῃ μεγαλείτερα μέσα ἐλευθερίας καὶ ἐξισωθῇ ἐντελῶς πρὸς τὸν ἄνδρα, θὰ καταφύγῃ εἰς ἀγενεῖς τρόπους πρὸς πρόληψιν τῆς τεκνοποιίας. Γνωρίζομεν ἄλλως τε ὅποια κοινωνικὴ ταραχὴ ἐπῆλθεν, ὅταν ἡ γαλλικὴ ἐπανάστασις εἰς παράληρον εὐρισκομένη ἐθέσπισεν ὅτι ὁ γάμος διαλύεται ἀπλῆ μόνον συναινέσει τῶν συζύγων.

Δὲν εἶμαι τῆς ιδέας ὅτι ἡ γυνὴ ἢ μὴ ἀγαπῶσα τὸν σύζυγόν της δέον νὰ ἐξακολουθήσῃ συζῶσα μετ' αὐτοῦ. Ἄλλ' ὁ γάμος δίδει εἰς τὴν γυναῖκα καιρὸν νὰ σκεφθῇ τὴν σοβαρότητα τοῦ διαθήματός της. Πολλάκις ἀποφασίζει νὰ καταλίπῃ τὸν σύζυγόν της, ὑπέκουσα εἰς στιγμιαῖον τῆς καρδίας της πάθος, ἀλλὰ κατόπιν μετανοεῖ καὶ ἀγαπᾷ μέχρι τοῦ τάφου εἰλικρινῶς τὸν νόμιμον σύντροφον τοῦ βίου της.

Ἄλλως τε ὀφείλομεν νὰ προστατεύσωμεν πάντοτε τὴν γυναῖκα ἥτις εἶναι ἀσθενεσττέρα τοῦ ἀνδρὸς. Σφάλλεται ὁ Βέβελ καὶ οἱ σὺν αὐτῷ λέγοντες «ὅτι κατ' ἀρχὰς ἡ γυνὴ ὑπῆρξε φυσικῶς καὶ διανοητικῶς ὁμοία πρὸς τὸν ἄνδρα, ἴσως μάλιστα καὶ ἀνωτέρα αὐτοῦ, ἀλλ' ὀλίγον κατ' ὀλίγον κατέστη ὑποδεεσττέρα καὶ ἠναγκάσθη νὰ ζητήσῃ τὴν προστασίαν τοῦ ἀνδρὸς». Τίνα δὲ τούτου λόγον φέρει ὁ Βέβελ ἐν τῷ πολυκρότῳ αὐτοῦ βιβλίῳ περὶ τῆς γυναικὸς ἐν τῷ σοσιαλισμῷ; «Ἡ γυνὴ, λέγει, κατέστη ὑποδεεσττέρα, ἔνεκεν ἰδιαιτέρων τιῶν ἰδιοτήτων τοῦ φύλου της.» Ὡραία, μὰ τὴν ἀλήθειαν, λογικὴ! Ἄλλ' αἱ ἰδιαιτέρας αὐταὶ φυσιολογικαὶ τῆς γυναικὸς ἰδιότητες δὲν ὑπῆρχον παρὰ τῇ γυναικὶ ἀπὸ τῆς ὑπάρξεώς της; Ἡ γυνὴ κατέστη τοιαύτη δι' ἐξελίξεως; Ἀφοῦ λοιπὸν ἡ γυνὴ ἀναγνωρίζεται ὑποδεεσττέρα τοῦ ἀνδρὸς ὡς ἐκ τῆς φυσιολογικῆς αὐτῆς διαπλάσεως καὶ ἀφοῦ ἡ κατάστασις αὐτὴ ὑπάρχει ἀφότου ἡ γυνὴ ὑπάρχει, εἶναι λογικῶς φανερόν ὅτι ἡ γυνὴ ἐπλάσθη τοιαύτη καὶ θὰ ἐξακολουθήσῃ τοιαύτη, ἀναγνωρίζουσα ὑπεροχὴν τινα εἰς τὸν ἄνδρα. Ἄλλως τε βλέπουσι τὸ τοιοῦτον καὶ παρ' αὐτοῖς τοῖς ζώοις. Τὸ ἄρρεν εἶναι ὑπέρτερον τοῦ θήλεος. Εἶναι ἴσως ἀναγκαῖον διὰ τὴν γενικὴν ἀρμονίαν.

Ἄλλὰ δὲν ἔπεται ἐκ τούτου ὅτι ἔχομεν δικαίωμα νὰ καταδυναστεύωμεν τὴν γυναῖκα καὶ νὰ καταχρώμεθα τῆς ὑποδεεσττέρας αὐτῆς θέσεως. Ἐχει καὶ αὕτη δικαίωματα ἅτινα ὁ ἀνὴρ σήμερον κατὰ τὸ πλεῖστον καταπατεῖ· ἐν προσεχῇ μελέτῃ θὰ ἐξετάσωμεν τὴν θέσιν ταύτην τῆς γυναικὸς καὶ τὰ μέσα πρὸς ἀπόκρουσιν τῆς ἀνδρικῆς κτηνωδίας. Ἄλλὰ βεβαίως τὰ μέσα ταῦτα δὲν εἶναι ἡ κατάρριψις τῆς οἰκογενείας, ἥτις θὰ ἀρῆσῃ τὴν γυναῖκα ἀπροστάτευτον, καὶ θὰ τὴν παραδώσῃ τέλειον εἰς τὴν ἀνδρικὴν ἀσυνειδησίαν. Δικαιούμεθα νὰ ζητῶμεν, ὅπως προστατεύσωμεν τὴν ἀσθενῆ γυναῖκα, μέσα αὐστηρὰ κατὰ τῶν διαφορῶν τῶν παρθένων, τῶν καταχραστῶν τῆς γυναικείας ἀδυναμίας, ἀλλ' ὅταν καταρρίψωμεν τοὺς νόμους, δὲν θὰ παραδώσωμεν τέλειον τὴν κόρην εἰς τὴν ἀγριότητα τοῦ πρώτου τυχόντος; Ἡ νέα ἀνατροφή θὰ ἦναι ἄρὰ γε τόσον θαυμασία ὥστε νὰ προλάβῃ τὰ σημερινὰ κοινωνικὰ κακὰ ἅτινα τοῦλάχιστον συγκαταοῦσιν ὀλίγον οἱ νόμοι;

Μίαν ἡμέραν, ὅταν ἡ σημερινὴ ἐν Βραζιλίᾳ ἀναρχικόπολις ἀναπτύχθῃ εἰς μεγάλην καὶ λαμπρὰν ἀμερικανικὴν πόλιν, ἀπὸ τὴν ὅποιαν βεβαίως δὲν θὰ λείπουν οὔτε ἡ κυβέρνησις, οὔτε τὰ δικαστήρια, οὔτε ἡ ἀστυνομία, ἔνθα οἱ ταμίαι ὅταν δραπετεύουν θὰ συλλαμβάνωνται τού-

λάχιστον, οί απόγονοι τῶν ἰδρυτῶν τῆς μελλούσης ταύτης μεγαλοπόλεως δὲν θὰ λησμονήσωσι βεβαίως ὅτι τὴν λαμπρότητα καὶ τὸν πλοῦτόν των τὰ ὀφείλουσιν εἰς τὸ τρυφερὸν αἶσθημα τῆς γυναικός, ἣτις ἐπιμένει νὰ διατηρήσῃ τὴν ποίησιν δι' ἧς περιέβαλεν αὐτὴν ἡ φύσις.

Ἴδου διατὶ προβλέπω ὅτι αἱ σοσιαλιστικαὶ προσπάθειαι τοῦ λήγοντος αἰῶνος θὰ καταλήξωσιν εἰς τὸ μηδέν. Διότι ὁ κοινωνισμὸς σήμερον ζητῶν τὰ φυσικῶς ἀδύνατα καὶ τὰ ἀπολύτως ἀκατόρθωτα κατεδίκασεν ἑαυτόν. Πιθανὸν νὰ προκαλέσῃ ἐπαναστάσεις καὶ ἀνατροπὴν συστημάτων, ἀλλὰ τὸ πρῶτον καθεστῶς δὲν θὰ βραδύνῃ νὰ ἐπανέλθῃ. Τὸ μόνον καλὸν εἶναι ὅτι βιάζει τὰς κυβερνήσεις εἰς μεταρρυθμίσεις καὶ συντείνει εἰς τὴν βελτίωσιν τῆς τύχης τῶν ἐργατικῶν. Εἶθε ἐν τῷ κεφαλαίῳ τούτῳ αἱ προσπάθειά του νὰ στεφθῶσιν ὑπὸ ἐπιτυχίας. Ἀλλὰ δὲν δύναται τις νὰ ἐπιδοκιμάσῃ τὰς ἐπικινδύνους ἐκείνας θεωρίας κατὰ τῆς πατρίδος, τῆς ιδιοκτησίας, τῆς οἰκογενείας, θεωρίας ἐξημμένων πνευμάτων, θεωρίας ἀνοήτους μᾶλλον ὀφείλω ἴσως νὰ εἶπω, διότι δὲν δύναται ποτε νὰ πραγματοποιηθῶσι.

Πόσον ὠραία λέγει ὁ Ῥενάν, ὁ μέγας αὐτὸς τοῦ χριστιανισμοῦ φιλόσοφος, εἰς τὸν Βίον τοῦ Χριστοῦ! Ἐὰν ὁ Ἰησοῦς ἀνῆλθεν ὡς Θεὸς εἰς τοὺς οὐρανοὺς, ἐὰν ὁ λόγος του ἠκούσθη ὑπὸ τῆς ἀνθρωπότητος ὡς τὸ τελειότερον ἀπαύγασμα τῆς θείας τοῦ ἀνθρώπου φύσεως, εἶναι διότι δὲν ἀνεμίχθη εἰς τὰ ὑλικά πράγματα τοῦ κόσμου, ἀλλ' ἔμεινεν ὁ ἰδεώδης ἄγγελος τῆς ἀπεράντου ἀγάπης. Ὑπῆρξεν ὁ Χριστὸς κοινωνιστῆς, ἀλλὰ κοινωνιστῆς ἐν τῇ σφαίρᾳ τοῦ ἰδεώδους, τοῦ ἀύλου. Καὶ διὰ τοῦτο ἐπέτυχεν ὁ λόγος Αὐτοῦ. Ἀλλ' ἐὰν μετεβάλλετο εἰς κοινωνιστὴν, ὡς οἱ τῶν σημερινῶν χρόνων, ἐὰν ἐζήτει νὰ ὑποτάξῃ τὴν ὕλην εἰς τὴν ἀπόλυτον ἰσότητα καὶ νὰ ζητήσῃ ἐν αὐτῇ τὴν εὐδαιμονίαν τοῦ ἀνθρώπου, τὸ ἔργον Αὐτοῦ θὰ ἀπετύγχανεν. Ἐκεῖνος θὰ ἐλησμονεῖτο, ἢ τὸ πολὺ θὰ ἦτο γνωστὸς εἰς ὀλίγους τινὰς δ α σ κ α λ ο υ ς ὡς τυχαῖος συγγραφεὺς φιλοσοφικοῦ συστήματος, ὅπερ θὰ ἐστρεφεῖτο ἀκόμη τῆς χάριτος καὶ τοῦ ἀρχαίου κάλλους τῆς Πολιτείας τοῦ Πλάτωνος.

Π α ρ ῖ σ ι ο ι

Γ. Σ. ΦΡΑΓΚΟΥΔΗΣ.

Ο ΝΕΟΣ ΥΠΝΩΤΙΣΜΟΣ

ΑΠΑΝΤΗΣΙΣ ΕΙΣ ΤΟ ΑΡΘΡΟΝ

“ Η ΜΑΓΕΙΑ ΕΙΣ ΤΟΥΣ ΚΑΘ’ ΗΜΑΣ ΧΡΟΝΟΥΣ,,

ΥΠΟ

ΛΟΥΔ ΤΑΚΚΕΥ

(Ἐκ τῆς ΣΥΓΧΡΟΝΟΥ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΕΩΣ)

Ὡς εἰς τῶν πρωϊμωτέρων συγγραφέων περὶ τοῦ νέου ὑπνωτισμοῦ ἐν Ἀγγλίᾳ (γράφας ἐν τῇ «ΙΘ’ Ἐκατονταετηρίδι» τοῦ Δεκεμβρίου 1888 τὸ ἄρθρον « Ἡ διὰ πίστεως ἱασις ὡς ἰατρικὴ νοσηλεία»), καὶ σχεδὸν ὁ πρῶτος ἀσκήσας τοῦτον ἰατρός, αἰσθάνομαι ὅτι εἶνε καθήκόν μου νὰ δώσω ἀπάντησιν τινὰ εἰς τὸ ἄρθρον ὅπερ ἐδημοσίευσεν ὁ κ. Ἐρνέστος Χάρτ ἐν τῷ φυλλαδίῳ τοῦ Φεβρουαρίου τῆς «ΙΘ’ Ἐκατονταετηρίδος» ὑπὸ τὸν τίτλον « Ἡ μαγεία εἰς τοὺς καθ’ ἡμᾶς χρόνους.»

Ὁ κ. Χάρτ ἐπραγματεύθη ἀκαταλλήλως τὸ θέμα, συγχύσας τὸν ἰατρικὸν ὑπνωτισμὸν μὲ πράγματα ὅλως ἄσχετα πρὸς τοῦτον, καὶ ἐλπίζω ὅτι θὰ καταδείξω εἰς τὰς ἐπομένας σελίδας ὅτι τὰ οὕτωσι καλούμενα ὑπνωτικά φαινόμενα, τὰ περιγραφέντα ὑπ’ αὐτοῦ, οὐδὲν τὸ κοινὸν ἔχουσι μὲ τὴν μέθοδον τῆς θεραπείας δι’ ὑποβολῆς, ἣτις ἀσκειῖται ἐπιτυχῶς ὑπὸ πλείστων καὶ ἰκανωτάτων ἰατρῶν ἐν Μ. Βρετανίᾳ καὶ πανταχοῦ τοῦ κόσμου. Οὐδὲν δυσκαταγωνιστότερον τῆς ἀτελοῦς ἀληθείας, καὶ τὰ ἄρθρα τοῦ κ. Χάρτ εἶνε πλήρη κολοβῶν ἀληθειῶν καὶ σφαλερῶν ἐντεῦθεν συμπερασμάτων. Συμφωνῶ πληρέστατα πρὸς αὐτὸν ἐν τῇ διαρρήδην καταδίκῃ τῶν χρήσεων εἰς ἅς προσφεύγει ὁ δόκτωρ Λουῆς εἰς τὸ νοσο-

κομείον Λά Σαριτέ. Ἐπεσκέφθην πολλάκις τὸ ἴδρυμα ἐκεῖνο μετὰ τοῦ φίλου μου δόκτωρος Κίγγσβερν τοῦ ἐκ Βλακπούλης, τῷ 1891, καὶ εἰ-
 δαμεν ἄρκετὰ ὥστε νὰ φθάσωμεν περίπου εἰς τὰ αὐτὰ συμπεράσματα,
 εἰς ἃ ἔφθασε καὶ ὁ κ. Χάρτ μετὰ σειρὰν ἐπιμελῶν δοκιμῶν. Ὁ δόκτωρ
 Λουῆς εἶνε φιλόφρων καὶ βέκτης ἰατρός, καὶ κατώρθωσεν ἐν τῷ παρελ-
 θόντι ὠφέλιμα ἔργα ἐν τῇ φυσιολογίᾳ καὶ τῇ παθολογίᾳ· ἀλλ' εἶνε ἄτο-
 πον νὰ προτάσωμεν τοῦτον σήμερον ὡς τὸν ἀντιπρόσωπον τῆς ὑπνω-
 τικῆς χρήσεως. Μοὶ εἶπε πρὸ τριῶν ἐτῶν ὅτι ὁ ὑπνωτισμὸς εἶνε τελειω-
 μένος καὶ ὅτι ἡ διὰ μεταφορᾶς μεταχειρίσις θὰ εἶνε ἡ προσεχὴς μέθοδος
 τῆς θεραπείας, καὶ κατ' ἐκείνον τὸν χρόνον μικρὰν ἔκαμνε χρῆσιν τῆς
 ὑπνωτικῆς ὑποβολῆς. Ἀπὸ τοῦ 1889 καὶ ἐξῆς, ὅτε τὰ πειράματά του
 μετὰ φαρμάκων ἐν ἐσφραγισμένοις σωλῆσιν ἐδοκιμάσθησαν ὑπὸ τῆς Ἰα-
 τρικῆς Ἀκαδημίας καὶ εὐρέθησαν πίστεις ἀνάξια καὶ βασιζόμενα ἐπὶ
 τῆς πλάνης, ἐγκατελείφθη αὐστηρῶς ὑπὸ τῶν Γάλλων ἰατρῶν καὶ αἱ
 πράξεις αὐτοῦ ἐλάχιστα ἐφείλκυσαν τὴν προσοχὴν τῶν Γάλλων ἐπιστη-
 μόνων. Τόσον δὲ ἀληθεύει τοῦτο, ὥστε ὀλιγίστους τῶν φίλων μου εὗρον εἰς
 Παρισίους ἢ εἰς τὰς ἐπαρχίας οἵτινες εἶχον ἐπισκεφθῆ τὴν κλινικὴν του,
 καὶ ἐφαινοντο θεωροῦντες αὐτὸν ὡς ἀγαθὸν ἄνδρα ἀποπλανηθέντα τῆς
 εὐθείας.

Τὰ κοπτερὰ ἄρθρα τοῦ κ. Χάρτ εἶνε ἀνωφελῆς δαπάνη ἐνεργείας, καὶ
 κατώρθωσε μόνον νὰ φρονέσῃ ἄνθρωπον ὅστις ἦτο ἤδη ἐκτὸς μάχης.
 Δὲν εἶνε πολὺ εὐάρεστον ν' ἀναγκάζεται νὰ γράφῃ τις οὕτω περὶ τοῦ
 δόκτωρος Λουῆ, διότι τὸ φαιδρὸν καὶ γαλήνιον τοῦ ἦθους του πρέπει
 ν' ἀποκτήσωσι τὴν ἐκτίμησιν ὅλων ἐκείνων, ὅσοι ἐπισκέπτονται τὸ νοσο-
 κομείον του· ἀλλ' ἡ ἀλήθεια πρέπει νὰ λέγηται, καὶ δύναται τις μόνον
 νὰ εἶπῃ ὅτι δὲν εἶνε ὁ μόνος ἐπιστήμων ἀνὴρ ὅστις ἠνέχθη νὰ παραπλα-
 νηθῆ ἀπὸ διάπυρον φαντασίαν. Ὁ δόκτωρ Ἑλλιοστὼν ἀπεπλανήθη κατὰ
 τὸν αὐτὸν τρόπον πρὸ τεσσαρακονταετίας, ὅταν ἐξήταζε τὸν μεσημερι-
 σμὸν, καὶ ὅταν αἱ ἀδελφαὶ Ὁκεῦ καὶ ἄλλοι ἀπατεῶνες ἐξεμεταλλεύ-
 θησαν τὴν εὐπιστίαν του. Ὁ Δζέιμς Βρέϊδ, ὁ ἐκθέτης τῶν τεχνασμάτων
 τῶν σχετιζομένων μετὰ τὸν μεσημερισμὸν καὶ σκαπανεὺς τοῦ ἐπιστημονικοῦ
 ὑπνωτισμοῦ, περιέπεσεν ἐπὶ τινὰ χρόνον εἰς νοσηρὰν κατάστασιν νὰ πι-
 στεύῃ ἀλλόκοτα πράγματα· καὶ δὲν εἶνε ἀνάγκη ὅπως ἀναδράμωμεν
 πολὺ ὀπίσω διὰ τῆς μνήμης, ὅπως ἐνθυμηθῶμεν τὴν πρόθυμον εὐπιστίαν
 ἣν ἔδειξαν πολλοὶ ἑξοχοὶ ἰατροὶ εἰς τὴν λεγομένην ἀνακάλυψιν τοῦ Κώχ
 πρὸς θεραπείαν τῆς φθίσεως.

Ὡς πρὸς τοῦτο, τὸ μόνον σφάλμα ὅπερ εὕρισκω εἰς τὸν κ. Χάρτ εἶνε
 ὅτι κακῶς παρέστησεν ἐξ ὀλοκλήρου τὴν θέσιν τοῦ Λουῆ ἐν τῷ ἐπιστη-
 μονικῷ κόσμῳ, ἀλλ' ἡ συλλήβδην καταγγελία τοῦ ὑπνωτισμοῦ εἶνε διά-
 φορον πρᾶγμα. Ἡ ἐτυμηγορία του βασιζομένη εἰς ὅ,τι εἶδεν εἰς τὸ Σα-
 ριτέ εἶνε τόσον σφαλερὰ, ὅσον θὰ ἦτο ἡ γνώμη νοήμονος ξένου ὅστις
 ἐπεσκέφθη ἐν τῶν ἀποκρύφων φαρμακεμπορείων τῶν ποιούντων κατὰ-
 χρῆσιν τῆς ἀγγελίας καὶ τῆς ρεκλάμας, με σκοπὸν νὰ περιγράψῃ τὴν
 ἐνεστῶσαν θέσιν τοῦ ἱατρικοῦ ἠλεκτρισμοῦ ἐν Ἀγγλίᾳ.

Τὸ μεγαλύτερον μέρος τοῦ ἄρθρου τοῦ κ. Χάρτ ἀφιερῶται εἰς τὴν πε-
 ριγραφὴν τῶν δόλων, ὅσους μετέρχονται οἱ μεσάζοντες τοῦ Λουῆ, ἀλλὰ
 πρὸς τὸ τέλος πολεμεῖ τὸν ὑπνωτισμὸν καὶ ἐπαναλαμβάνει τὴν παλαιὰν
 κατηγορίαν κατ' αὐτοῦ, ὅτι πλάττει κατάστασιν δουλείας ἢ ἐξαρτή-
 σεως τοῦ ἐνεργουμένου ἀπὸ τοῦ ἐνεργοῦντος. Οὐδεὶς ὁ μελετήσας τὸν
 ὑπνωτισμὸν δύναται ν' ἀγνοῇ τὸ γεγονὸς ὅτι οὗτος ὑπόκειται εἰς μεγά-
 λας καταχρήσεις εἰς χεῖρας ἀσυνειδήτων ἀνθρώπων, καὶ ἐν τῶν κυριω-
 τέρων ἀντικειμένων εἰς ἃ ἀποβλέπουσιν οἱ ἀσκούντες αὐτὸν ἰατροὶ εἶνε
 ἡ ἀναγνώρισις ὑπὸ τε τῶν ἐπιστημόνων καὶ τοῦ κοινῆς τῆς ἀληθοῦς
 φύσεως τοῦ ὑπνωτισμοῦ, καὶ ὅτι δὲν εἶνε μόνον ἀπόκρυφος μέθοδος ἢ
 μέσον πρὸς ἔλκυσμον τοῦ πλήθους. Αἱ αὐταὶ ἀντιρρήσεις, αἵτινες προ-
 βάλλονται κατὰ τῆς ἱατρικῆς χρήσεως τοῦ ὑπνωτισμοῦ, δύναται με-
 τ' ἴσης δικαιοσύνης νὰ προβληθῶσι καὶ κατὰ τῆς χρήσεως τοῦ χλωροφορ-
 μίου καὶ πλείστων ναρκωτικῶν. Δὲν εἶμαι συνήγορος ὑπὲρ τῆς ἀκατα-
 γνώστου χρήσεως τοῦ ὑπνωτισμοῦ, καὶ θὰ ἐθεώρουν ὡς συμφορὰν βαθεῖαν
 πᾶσαν τοιαύτην ἄδειαν, ἀλλ' ὀμιλῶ μόνον περὶ τῆς ἐφαρμογῆς του ὑπὸ
 ἰατρῶν καὶ πρὸς ἱατρικοὺς σκοποὺς. Ἡ πώλησις τῶν δηλητηρίων εἶνε
 κανονισμένη διὰ νόμου, καὶ τὰ δυστυχήματα καὶ ἐγκλήματα τὰ προ-
 κύπτοντα ἐκ τῆς χρήσεως των περιορίζονται διὰ τοῦτο εἰς τὸν ἐλάχιστον
 ὅρον· ἀλλὰ δυστυχήματα καὶ δηλητηριάσεις συμβαίνουσι, καὶ τοῦτο
 ἐνίοτε ἐν τῇ πράξει ἰατρῶν ἀνδρῶν. Καὶ ὁμοίως ὁ κ. Χάρτ δὲν προτείνει τὴν
 ἀπαγόρευσιν τοῦ χλωροφορμίου διότι ἰκανὰ ἀτυχήματα καὶ βλάβαι συμ-
 βαίνουσι δι' αὐτοῦ· οὐδὲ παύουσιν οἱ ἰατροὶ νὰ δίδωσι συνταγὰς πρὸς
 χρῆσιν στρυχνίνης καὶ ἀκονίου, ἔστω καὶ ἂν εἰς Πάμερ ἢ Λάμσων με-
 ταξὺ αὐτῶν μεταχειρίζεται τὰ φάρμακα ταῦτα πρὸς φόνον.

Ὅπως ἡ χρῆσις τῶν δηλητηριωδῶν οὐσιῶν εἶνε περιεσταλμένη διὰ
 τοὺς ἰατροὺς, οὕτω φρονῶ ὅτι ὁ ὑπνωτισμὸς πρέπει νὰ ἀσκῆται ἀπὸ
 ἰατροὺς μόνον· καὶ τοῦτο ὄχι διότι οἱ ἰατροὶ εἶνε κρείττονες τῶν ἄλλων

ἀνθρώπων, ἀλλὰ διότι οὗτοι εἶνε ἤδη οἱ ἀνεγνωρισμένοι θεματοφύλακες τῆς ὑγείας τοῦ κοινοῦ, καὶ εἶνε συνειθισμένοι νὰ φορτώνονται τοιαύτας εὐθύνας οἷα ἡ πρακτικὴ ἐφαρμογὴ τοῦ ὑπνωτισμοῦ. Οἱ ἰατροὶ ἀσκούσιν ἤδη ποικίλας ἐπιρροὰς ἐπὶ τῶν ἀσθενῶν των, καὶ ἀσφαλῶς δύναται νὰ βεβαιώσῃ τις ὅτι σπανίως ποιοῦνται κατάχρησιν τῆς πρὸς τοῦτο δυνάμεώς των. Δύναται νὰ τοὺς ἐμπιστευθῇ τις ὅτι θὰ ἐξασκήσωσι φρονίμως καὶ καλῶς τὴν μικρὰν αὐξήσιν ἐπιρροῆς, ἣν θὰ ἐπιτρέψῃ αὐτοῖς ὁ ὑπνωτισμὸς ν' ἀσκήσωσι. Εἶνε ἐν γένει ἀνθρωποὶ μὲ κοινωνικὴν τινα θέσιν, καὶ ἂν καταχρασθῶσι τὴν θέσιν των, εὐκόλως δύναται νὰ τοὺς φθάσῃ ὁ βραχίων τοῦ νόμου. Ὁ κ. Χάρτ φαίνεται νὰ εἶνε βέβαιος ὅτι, ἐὰν ὁ ὑπνωτισμὸς καταστῇ κοινὴ μέθοδος θεραπείας, θὰ γείνη κατάχρησις αὐτοῦ, δεικνύων μὲ τοῦτο ἔλλειψιν ἐμπιστοσύνης εἰς τοὺς ἰδίους συναδέλφους του, ἐφ' ᾧ, πιστεύω, δὲν θὰ κολακευθῶσι. Οὐδεὶς διακριτικὸς ἰατρός θὰ δώσῃ ἀναίσθητικὸν φάρμακον εἰμὴ ἐπὶ παρουσίᾳ τρίτου, καὶ τὸ αὐτὸ θὰ γίνεταί ἐν τῇ χρήσει τοῦ ὑπνωτισμοῦ. Ὁ κίνδυνος ὁ ἐκπηγάζων ἐξ ὀλιγωρίας τῆς προφυλάξεως ταύτης δὲν περιορίζεται πάντοτε εἰς τὸν πάσχοντα ὡς μαρτυροῦσιν αἱ ἐκθέσεις πολλῶν ἀτυχῶν περιπτώσεων.

Συμφωνῶ μὲ τὸν κ. Χάρτ ὅτι, ἐφ' ὅσον τοῦλάχιστον ἐξακολουθεῖ ἡ παρούσα τοῦ ὑποκειμένου ἄγνοια, ὁ ὑπνωτισμὸς πρέπει ν' ἀσκήται μόνον μετ' ἐπιμελῆ ἐξέτασιν, καὶ ὁπόταν ἄλλα μέθοδοι θεραπείας ἀποτυχοῦσαι εἶνε ἀπαράδεκτοι. Δὲν θὰ συνηγορήσω ποτὲ ὑπὲρ τῆς χρήσεώς του πρὸς ἀπλὴν ἐξαγωγὴν ὀδόντος, ὅχι διότι θὰ ἐφοβούμην τὰς τρομερὰς ἠθικὰς συνεπειὰς τὰς ὁποίας φοβεῖται ὁ κ. Χάρτ, ἀλλὰ διότι τὸ ἀέριον τοῦ νιτρικοῦ ὀξέος ἐφαρμόζεται πολὺ εὐκολώτερα· οὔτε θὰ ἀπεφάσιζον νὰ μεταχειρισθῶ τοῦτον ἐν περιπτώσει παροδικῆς νευραλγίας ἢ κεφαλαλγίας, διότι ὑπάρχουσι πλείστα φάρμακα ὠφέλιμα.

Ἄλλὰ τὰ ἀγαθὰ ἀποτελέσματα τοῦ ὑπνωτισμοῦ γίνονται κατάδηλα εἰς περιπτώσεις καθ' ἃς ἄλλα φάρμακα ἀπέτυχον, ἢ ἴσως ἐβλαψαν. Εἶνε οὗτος ἐφαρμοστέος εἰς πολλὰς περιπτώσεις παρατεινομένης ἀϋπνίας, χρονίας νευραλγίας, ἐξαντλήσεως μετὰ βαρεῖαν νόσον, κατὰ τῶν ἀποτελεσμάτων νευρικοῦ τιναγμοῦ ἢ παρατεταμένης κοπώσεως, κατὰ τῶν πόνων καὶ τῆς ἀνησυχίας ἀνιάτου νόσου, οἷον καρκίνου, καὶ εἰς τινὰς περιπτώσεις διανοητικῆς βλάβης καὶ διαστροφῆς ὁρμῶν· καὶ δὲν ἔχομεν παραπολλὰ φάρμακα πρὸς καταπολέμησιν τοιούτων καταστάσεων, ὥστε νὰ περιφρονήσωμεν τοιοῦτον ἰσχυρὸν βοήθημα, οἷον μᾶς παρέχει ὁ ὑπνωτισμὸς. Ὁ κ. Χάρτ ὁμιλεῖ ἀλλαγῆς περὶ ναρκωτικῶν φαρμάκων

καὶ σκευασιῶν εὐθηνῶν, εὐκόλως ποριζομένων, βεβαίως τὴν ἐνέργειαν, ἀσφαλῶν καὶ ἀπηλλαγμένων τῶν κινδύνων οἵτινες περιβάλλουσι, λέγει, τὸν ὑπνωτισμὸν, καὶ ὑπὸ ἰατρῶν ἀσκούμενον. Πολλοὶ ἐξ ἡμῶν δὲν συμφωνοῦμεν μετ' αὐτοῦ ἐν τῇ συγκαταβατικῇ ταύτῃ θεωρίᾳ τῆς ἐνεργείας τῶν σκευασιῶν· καὶ ἂν οἱ νεκροὶ ἠδύναντο νὰ ὁμιλήσωσι, ὅποιον στίφος ἀπολωλότων πνευμάτων θὰ ἠγείρετο καὶ θὰ κατήγγελλε τὸ δολερὸν ναρκωτικόν, τὸ ὅποιον ἐπέφερε τὸν ὀλεθρὸν των. Περιπλέον, τὰ ναρκωτικὰ, περὶ ὧν ὁ κ. Χάρτ ὁμιλεῖ μετὰ τοιαύτης ἐπιδοκιμασίας, ἔχουσιν ἀτυχῆ τρόπον ν' ἀφίνωσι τὸν πάσχοντα ἐν τῇ ἀμηχανίᾳ, ἀκριβῶς καθ' ὃν χρόνον τὰ μέγιστα χρειάζονται αἱ ὑπηρεσίαι των, ὡς δύναται νὰ μαρτυρήσῃ πᾶς ὅστις ἐνοσήλευσε περιπτώσεις ἀλγεινῆς χρονίας νόσου, καὶ ὡς ἔλαβον πείραν ἐκεῖνοι οἵτινες ἀπέκτησαν τὴν ἔξιν νὰ λαμβάνωσι ναρκωτικὰ κατὰ τῆς ἀϋπνίας.

Πρὸς θεραπείαν ἐπιμόνου νευραλγίας, ἢ πρὸς γλύκανσιν τῶν τελευταίων ἐβδομάδων ἀτυχοῦς θνήσκοντος ἐκ χρονίας νόσου, εἶνε κοινὴ καὶ εὐχάριστος παρὰ τῶ ἰατρῶ μέθοδος τὸ νὰ προσθήσῃ τὸν ὑπνωτισμὸν εἰς τὰ ἄλλα ὄπλα του· ἀλλ' εἶνε ἀκόμη ἠδύτερον αὐτῷ τὸ νὰ εὕρῃ ὅτι πολλὰκις γίνεται ἱκανὸς διὰ τοῦ μέσου τούτου νὰ διορθώσῃ τὸν ἐλαττωματικὸν καὶ ἀποκαταστήσῃ τὸν μέθυσον εἰς τὴν κοινωνίαν. Ὅτι ὁ ὑπνωτισμὸς μᾶς καθιστᾷ ἱκανοὺς νὰ κατορθώωμεν τοῦτο εἶνε τῆς καθημερινῆς πείρας ἐξαγόμενον, καὶ κυροῦται ὑπὸ τῆς μαρτυρίας ἐξόχων ἰατρῶν πανταχόθεν τοῦ κόσμου.

Ὁ κ. Χάρτ, διεκδικῶν τὴν ὑποκειμενικὴν φύσιν τῆς ὑπνωτικῆς καταστάσεως, θὰ ἔκαμνεν ἴσως τινὰ νὰ ὑποθέσῃ ὅτι ἐξαγγέλλει νέαν τινὰ καὶ ἐκπληκτικὴν ἀλήθειαν, ἐνῶ ὁ Βρέϊδ ἀπέδειξε τὸ γεγονὸς σχεδὸν πρὸ πεντηκονταετίας, καὶ οὐδεὶς ἐπιστήμων ἰατρός πιστεύει ἄλλως αὐτό. Ὁ ἀναγνώστης σύνοιδεν ἀναμφιβόλως ὅτι ὁ ὑπνωτισμὸς εἶνε μέσον πρὸς τινὰ σκοπὸν, καὶ ὅτι ἐπιφέρομεν τὴν ὑπνωτικὴν κατάστασιν ὅπως παρασκευάσωμεν τὸ πνεῦμα πρὸς ὑποδοχὴν τῆς ὑποβολῆς. Ἐὰν ὑπῆρχον ἄλλοι τρόποι ὅπως καταστῇ δεκτικὸν τὸ πνεῦμα, δὲν θὰ εἴχομεν ἀνάγκην τῆς βοήθειας τοῦ ὑπνωτισμοῦ· ἀλλ' οὐδένα τοιοῦτον τρόπον γνωρίζομεν. Ὁ κ. Χάρτ γράφει, ἐν τῇ «Βρετανικῇ Ἱατρικῇ Ἐφημερίδι» τῆς 3 Δεκεμβρίου 1892, ὅτι τεμάχιον ράβδου ἢ στιλπνὸν χαλκίον εἶνε τόσον καλὸς ὑπνωτιστὴς ὅσον καὶ ὁ ἐμπειρότατος τῶν ἰατρῶν, καὶ φαίνεται ὑπονοῶν ὅτι ἡ ἱατρικὴ γνῶσις δὲν εἶνε διὰ τοῦτο ἀναγκαία πρὸς ἄσκησιν τῆς μεταχειρίσεως ταύτης. Εἶνε βεβαίως ἀληθὲς ὅτι πλείστα

πρόσωπα θὰ ἠδύναντο νὰ ὑπνωτίζωσιν ἐὰν ἐδοκίμαζον, ἀκριβῶς ὅπως εἶνε δυνατόν εἰς ἕνα ἕκαστον νὰ δίδῃ ναρκοτικά· ἀλλ' ἡ τέχνη τοῦ ἱατροῦ εἶνε ἀναγκαία ὅπως ἀποφασίζῃ ποῦ καὶ πότε νὰ γίνεται, ἡρῆσις τοῦ καταλλήλου φαρμάκου. "Ὅ,τι ἰσχύει περὶ φαρμάκων ἰσχύει πολλῶ μᾶλλον ἐν τῇ χρήσει ψυχικῆς μεθόδου οἷα ἡ ὑπνωτικὴ ὑποβολή. Ὁ καθηγητῆς Βέρνχαϊμ ἀπέδειξεν ὅτι ὅπως ἐνεργήσῃ ὑποβολή τις, εἶνε οὐσιῶδες τὸ ὅτι πρέπει νὰ γείνη δεκτὴ ὑπὸ τοῦ πνεύματος ὡς ἀληθῆς. Ἐν τῇ κανονικῇ καταστάσει, δεχόμεθα καὶ πράττομεν κατὰ τινὰ ὑποβολὴν ἐκ μέρους προσώπου τὸ ὁποῖο γνωρίζομεν καὶ σεβόμεθα πολὺ εὐκολώτερον παρὰ ἐκ μέρους ξένου ἢ μισητοῦ ἀνθρώπου, τὸ αὐτὸ δὲ ἐφαρμόζεται καὶ εἰς τὴν ὑπνωτικὴν κατάστασιν, μόνον εἰς μεγαλειότερον βαθμὸν. Τούτου ἕνεκα συμφέρει καὶ εἶνε σπουδαϊότατον ἵνα ὁ ὑπνωτιστῆς εἶνε πρόσωπον μὲ περίσκεψιν καὶ πείραν ὡς καὶ καλὸν χαρακτήρα. Ἡ προσωπικὴ ἐξίσωσις δὲν δύναται τέλειον νὰ παραγωνισθῇ, ἀλλὰ πρέπει βεβαίως νὰ μὴν ὑπάρχῃ ἀνοίκειος ἐξάρτησις τοῦ πάσχοντος ἀπὸ τοῦ ἐνεργοῦντος. Μᾶλλον σκοπὸς τοῦ ἱατροῦ πρέπει νὰ εἶνε τὸ ν' ἀναπτύξῃ τὰς δυνάμεις αὐτοῦ τοῦ ὑποκειμένου, καὶ νὰ καταστήσῃ σαφῆς ὅτι αὐταὶ αἱ δυνάμεις καὶ ιδιότητές του ἐκκαλοῦνται διὰ τῆς ὑποβολῆς. Ὑπάρχουσιν ἤδη παραπολλοὶ ἄνθρωποι ἐξαρτώμενοι ἐκ τῶν ἱατρικῶν συμβούλων των, καὶ ἡ ἐνέργεια τοῦ ὑπνωτισμοῦ, ὅταν γίνεται κατὰλληλος αὐτοῦ χρῆσις, θὰ εἶνε μᾶλλον τὸ νὰ ἐλαττώσῃ ἢ αὐξήσῃ τὸν ἀριθμὸν τούτων.

Θὰ παρέφραζον τὸν ὀρισμὸν τοῦ Ματθαίου Ἀρνόλδου περὶ συνειδήσεως, ὡς οὐσης τι ἐντὸς ἡμῶν αὐτῶν, τὸ ὁποῖον δὲν εἴμεθα ἡμεῖς αὐτοί, τείνον πρὸς τὴν χρηστότητα, λέγων ὅτι ὑπάρχει ἐντὸς τοῦ νοσοῦντος ἀνθρώπου λαυθάνουσα τις δύναμις τείνουσα πρὸς τὴν ὑγίειαν. Ἡ δύναμις αὕτη δύναται πολλάκις νὰ ἐκκαλῆται διὰ ποικίλων μέσων. Πότε δι' ἐξάψεως πρὸς συγκίνησιν, ὡς εἰς τὰς περιπτώσεις καθ' ἃς ἡ θεραπεία ἐκπηγάζει ἐκ νευρικοῦ κλονισμοῦ, πότε διὰ θρησκευτικῆς ἐπιρροῆς, ὡς εἰς τὰς ἰάσεις τὰς γινόμενας εἰς Λούρδ καὶ εἰς ἄλλα προσκυνήματα. Ἄλλ' εὐκολώτατα καὶ ἐπιστημονικώτατα ἐκκαλεῖται δι' ὑποβολῶν ἐφαρμοζομένων ἐν καταστάσει ὑπνωτισμοῦ.

Συγγραφεὺς τις ἐν τῷ «Θεατῇ», ἐν βιβλιοκρισίᾳ τοῦ περὶ ψυχοθεραπευτικῆς συγγράμματός μου, λέγει: «Φαίνεται ὅτι ἐνυπάρχει ἐν ἡμῖν κρυφία συνειδήσις ἢ βαθύτερον ἐγὼ, τὸ ὁποῖον εἶνε ἰκανὸν καὶ νὰ ἐννοῇ διαταγὴν τινὰ καὶ νὰ ὑπακούῃ εἰς αὐτήν, καὶ τὸ βαθύτερον τοῦτο

ἐγὼ ἔχει πολὺ μεγαλειότεραν δυνάμιν ἐπὶ τῆς ὀργανικῆς ζωῆς ἢ τὸ ἐν-συνειδήτην ἐγὼ». "Ὅτι ἡ προσωπικότης τοῦ ὑπνωτιστοῦ εἶνε παράγων ἐν τῷ ἐπιτυγχανομένῳ ἀποτελέσματι, καίτοι οὐχὶ καθ' ὃν τρόπον ὑποθέτουσιν οἱ πιστεύοντες εἰς τὸν ζωικὸν μαγνητισμὸν, κατέστη πρόδηλον ἐμοὶ εἰς πολλὰς εὐκαιρίας. Οὕτω, μεταξὺ τῶν πρωιμωτέρων ἀσθενῶν μου ἦτο νοήμων ἔμπορος, ὅστις πάντοτε σχεδὸν κατετρώχετο ἀπὸ ρευματικὴν ἀρθρίτιν· διάφοροι μεταχειρίσεις ἀπέτυχον νὰ δώσωσιν αὐτῷ ἀνακούφισιν, καὶ ἐδοκίμασα τὸν ὑπνωτισμὸν ὅπως ἴδω τί θὰ τοῦ ἔκαμνεν οὗτος. Τὸν ὑπνώτισα δις ἢ τρίς, καὶ μετὰ πᾶσαν ἐνέργειαν ἢ βελτίωσις καθίστατο λίαν ἐπαισθητὴ, οὕτως ὥστε εἰς τὸ τέλος τῆς ἐβδομάδος ὁ ἄνθρωπος ἠδύνατο νὰ ἐγείρηται τῆς στρωμνῆς του ἄνευ βοήθειας, καὶ ἦτο σχεδὸν ἐλεύθερος πόνου. Ἀκολούθως ἡ κατάστασις του ἀπέβη στάσιμος, καὶ μικρὰ βελτίωσις ἐπῆλθε κατὰ τὰς ἐπομένας συνεδριάσεις.

Οὐχ ἥττον ἀρχὴ εἶχε γείνη, καὶ εἰς μὴν εἰς τὰ ἄλμυρά λουτρά τοῦ Δρόιτουίτς συνεπλήρωσε τὴν θεραπείαν του, καὶ ἔκτοτε ἔγεινε καλὰ. Πολὺ ὕστερον μοι εἶπε τὸν λόγον δι' ὃν αἱ ὑποβολαὶ μου ἔπαυσαν ἐξαίφνης νὰ τὸν ὠφελοῦν. Ἦτο, φαίνεται, ὁ ἄνθρωπος ζυθοπότης, καὶ δυσηρεστήθη μιᾷ τῶν ἡμερῶν ὅταν ἠσθάνθη ὅτι ἡ ἀναπνοή μου εἶχεν ὀσμὴν οἴνου! Πνεῦμα ἀνταγωνισμοῦ ἠγέρθη παρ' αὐτῷ, καὶ δὲν ἠδύνατο πλέον νὰ δέχεται ὡς ἀληθεῖς τὰς ὑποβολὰς ὅσας ἀκολουθῶς τῷ ἔκαμα. Πάλιν, πρὸ τινῶν ἐτῶν, ἐθεράπευον κυρίαν τινὰ, πάσχουσαν ἐξ ὀχληροτάτης καὶ ἐπιμόνου ἐσωτερικῆς νευραλγίας, διὰ τοῦ ὑπνωτισμοῦ, ἐφ' ᾧ ἐξέφραζεν ἐν τῷ χρόνῳ ἐκείνῳ τὴν εὐγνωμοσύνην της. Ἄλλ' οἱ φίλοι της τὴν ἐβεβαίωσαν ὅτι ὑπεβάλλετο εἰς τρομερὰν μέθοδον, καὶ κατέστρεψαν τέλειον τὴν πίστιν της εἰς τὸν τρόπον τῆς θεραπείας. Τούτου ἕνεκα, ὅταν, πρὸ ὀλίγων μηνῶν, ἤρχισεν νὰ ὑποφέρῃ ἐκ λίαν ὁμοιάζοντος πόνου κατὰ τὴν ἐτέραν πλευρὰν τοῦ σώματος, καὶ ἐπρότεινα αὐτῇ τὸν ὑπνωτισμὸν, ἠρνήθη νὰ ὑποβληθῇ εἰς αὐτόν· καὶ μόνον ὅταν ἐδοκίμασθησαν ἐπὶ ματαίῳ ἄλλα μέσα, καὶ ὁ πόνος κατέστη χειρότερος, συγκατένευσεν ὄχι πολὺ προθύμως. Παρετήρησα δὲ ὅτι ἐχρειάσθη πολὺ μακρότερος χρόνος ἢ τὴν πρώτην φορὰν ὅπως ἐπέλθῃ ἡ κατάστασις τῆς νάρκης καὶ ὑπνηλότητος, ἥτις ἀπετέλει παρ' αὐτῇ τὴν ὑπνωτικὴν κατάστασιν, καὶ ὅταν τὴν ἐξύπνησα μ' ἐπληροφόρησεν ὅτι ὁ πόνος πολὺ ὀλίγον κατεπραύνη. Δὲν εἶχε παύσει διηγετικῶς νὰ σκέπτηται περὶ τῶν ἐπικρίσεων τῶν φίλων της, καὶ αἱ ὑποβολαὶ των κατέστρεψαν ἐξ ὄλο-

κλήρου τὴν ἀνυσιμότητα τῶν ἰδικῶν μου. Εἰς τὰς δύο ταύτας περιπτώσεις ὁ βαθμὸς τῆς ὑπνώσεως ὁ παραχθεις ἦτο πολὺ ὀλιγώτερον ὑπνοβασίας ἢ ἀπωλείας κανονικῆς συνειδήσεως· ἀλλὰ καὶ εἰς τὰ βαθύτερα στάδια εἶνε ἐν γένει δυνατὸν εἰς τὸν πάσχοντα ν' ἀντίσταται εἰς τὰς ὑποβολὰς, καὶ ὁ Λομπρόζος ἀπέδειξεν ὅτι καὶ ἐν αὐτῇ τῇ ὑπνοβασίᾳ ὑπολείπεται δυνάμις τις πρὸς ἀντίστασιν κατὰ τῶν ὑποβολῶν ἐπιβλαβοῦς τάσεως ἢ φύσεως ἀντικειμένης εἰς τὸ ἠθικὸν αἶσθημα τοῦ πάσχοντος. Ὅτι δυνατὰ νὰ γείνη τοιαύτη χρῆσις τοῦ ὑπνωτισμοῦ ὥστε νὰ ἐπέλθῃ κατάστασις ἀδυναμίας καὶ αὐτοματισμοῦ, ἦν τόσον ἀποδοκιμάζει ὁ κ. Χάρτ καὶ πάντες οἱ ὀρθοφρονούντες, εἶνε δυστυχῶς ἀληθές, καὶ ἐμνημόνευσα θλιβερὰ παραδείγματα τῆς καταχρήσεως ταύτης τῆς εὐεργετικῆς δυνάμεως ἐν ἄλλῃ μου ἄρθρῳ· ἀλλὰ τοιαύτη κατάχρησις δὲν εἶνε δυνατὸν νὰ συμβῇ ἐν τῇ ἰατρικῇ πράξει.

Κληρικόφρων τις πολέμιος ἀνέφερε πρὸ τινος χρόνου τὴν κατάστασιν προσώπου τὸ ὅποιον δὲν ἔπαυσε νὰ ὑπνωτίζεται καὶ νὰ πράττῃ ἄτοπα ἢ ἀπερητὴ δις τῆς ἡμέρας ἐπὶ ἐν ἔτος καθ' ὑποβολὴν ὑπνωτιστοῦ, χάριν κερδοσκοπίας, ὡς ἐπιχείρημα ἐναντίον τῆς ἰατρικῆς χρήσεως τοῦ ὑπνωτισμοῦ. Τοιαύτη κατάχρησις ἰσχυροῦ παράγοντος εἶνε ἀσυγχώρητος, καὶ εἶνε, νομίζω, τόσον ἐπιλήψιμος, ὅσον θὰ ἦτο τὸ νὰ διδῆ τις εἰς τινα χλωροφορμίου ἄλλας τόσας φορὰς χάριν δοκιμῆς. Ποία θὰ ἦτο ἡ διανοητικὴ κατάστασις ἀνθρώπου ὑποβαλλομένου εἰς δόσιν χλωροφορμίου ἐπὶ δώδεκα μῆνας; Φαντάζομαι τοῦλάχιστον, τόσον κακὴ ὅσον ἡ τοῦ ἐπὶ μισθῷ ὑπνωτιστικοῦ ὑποκειμένου, ἀλλὰ δὲν θὰ ἐθεώρουν τοῦτο ὡς ἰσχυρὸν ἐπιχείρημα κατὰ τῆς χρήσεως τοῦ χλωροφορμίου ὡς ἀναίσθητικοῦ.

Θὰ ἐνόμιζέ τις ἐκ τῶν πολλῶν γραφέντων κατὰ τοῦ ὑπνωτισμοῦ ὅτι ὑπῆρξε πάντοτε στοιχεῖον τοῦ ὁποίου ἔγεινε κατάχρησις, καὶ ὅτι κατάστασις ὑπνοβασίας ἐπιζητεῖται πάντοτε καὶ ἐπιφέρεται, ἐνῶ ὅλοι οἱ ἰατρικῶς γράψαντες περὶ τοῦ ὑποκειμένου, καὶ ὁ ἀριθμὸς τῶν εἶνε λεγεῶν, ἀπέδειξαν ὅτι ἡ ὑπνοβασία ἐπιτυγχάνεται ὡπσοῦν σπανίως, καὶ ὅτι πᾶν τὸ ἀπαιτούμενον πρὸς ἰατρικοὺς σκοποὺς εἶνε κατάστασις νάρκης ἢ καρθηαρίας, ἐν ἣ εὐρίσκειται ὅτι τὸ πνεῦμα δι' ὑποβολῆς ἐνεργεῖται. Οὕτω, ἐὰν ἐπρόκειτο νὰ λάθωμεν καὶ ὑπνωτίσωμεν ἑκατὸν πρόσωπα, τὰ ὅποια συνέβη νὰ διέλθωσι διὰ τινος μέρους, φέρ' εἰπεῖν, διὰ τῆς Μαρμαρίνης Ἀψίδος, ἐν δεδομένῳ χρόνῳ, θὰ εὐρίσκομεν πιθανῶς ὅτι, καίτοι περιῖπου ὀγδοήκοντα τοῖς ἑκατὸν θὰ ὑφίσταντο ἱκανῶς τὴν ἐπίδρασιν ὅπως

αἰσθανθῶσι τὴν δυνάμιν τῆς ὑποβολῆς καὶ ὠφεληθῶσιν ἐκ τῆς ὑπνωτικῆς μεταχειρίσεως, ἐὰν ἡ θέσις τῶν τῶ ἀπῆται, οὐχὶ πλείονες τῶν δέκα ἢ δώδεκα ἐξ αὐτῶν θὰ ἐπηρεάζοντο μέχρις ὑπνοβασίας.

Ὁ κ. Χάρτ ἀναφέρει τὸν καθηγητὴν Σαρκό καὶ ὁμιλεῖ μετ' ἐπιδοκιμασίας περὶ τῶν ὑπνωτιστικῶν πειραμάτων του ἐν τῇ Σαλπετρίερῃ. Ὁ Σαρκό δύναται νὰ ὀνομασθῇ ὁ Μέγας Γέρον τῆς Γαλλικῆς φυσιολογίας, καὶ ἀξίως ἀπέκτησε τὴν παγκόσμιον φήμην ἧς ἀπολαύει· ἀλλ' ὀμολογητέον ὅτι εἶνε κατὰ μέγα μέρος ὑπεύθυνος διὰ τὸν ἐπισφαλῆ δρόμον ὃν ἔλαβεν ἡ ὑπνωτιστικὴ ἔρευνα εἰς πολλὰ τῶν παρισιανῶν νοσοκομείων. Ἐνήργησε σχεδὸν ἐξ ὀλοκλήρου πειράματα ἐπὶ ὑστερικῶν ὑποκειμένων ληθόντων ἐκ τῶν ἀσθενῶν γυναικῶν τῆς Σαλπετρίερης, καὶ τοῦτου ἕνεκα οὐδαμῶς ἄπορον ὅτι ἐπέτυχε μίαν μόνον τάξιν φαινομένων, καὶ ὅτι ἡ γνώμη του περὶ τοῦ ὑπνωτισμοῦ ὡς θεραπευτικοῦ μέσου δὲν εἶνε λίαν εὐνοϊκὴ, καθόσον γνωρίζομεν ὅτι τοιαῦτα ὑποκείμενα οὐδόλως εἶνε τὰ καταλληλότερα πρὸς τὴν μεταχειρίσιν. Φυσικὸν εἶνε ὅτι ἄλλοι παρατηρηταί, ὀλιγώτερον ὀξυδερκεῖς ἴσως τοῦ Σαρκό εἰς τὸ ἐκτελεῖν πειράματα ἐπὶ τῆς αὐτῆς τάξεως τῶν ὑποκειμένων, ὑπῆρξαν ἀρκετὰ εὐπίστοι ὥστε ν' ἀπατηθῶσιν ὑπὸ τῶν ψευδῶν εἰς ἃ εἶνε τόσον εὐεπίφοροι αἱ ὑστερικοί. Ὅταν, ὡς ἐν Νανσὺ, ἐκλέγωνται ὑγιῆ καὶ εὐσωμα ὑποκείμενα, πολὺ ὀλιγωτέρα ὑπάρχει πιθανότης ἀπάτης καὶ δόλου. Ὅμολογῶ ὅτι δὲν δύναμαι νὰ ἴδω τὴν ὠφελιμότητα τοιούτων πειραμάτων, οἷα ἐκθέτει ὁ δόκτωρ Λουῆς, καὶ ἂν ταῦτα ἀπεδεικνύοντο εἰλικρινῆ καὶ ἀξιοπίστα. Τί τὸ ὄφελος ἂν δείξῃ τις ὅτι ὑστερικὴ γυνὴ πιστεύει ὅτι εἶνε γάτα, καὶ κάμνει ὡς τοιαύτη ἅμα τῇ ἐφαρμογῇ ἐσφραγισμένου σωλήνος, περικλείοντος βαλεριάναν, εἰς τὸν λαϊμόν της; Τὸ πρᾶγμα εἶνε τόσον παιδαριῶδες, ὥστε θλιβερὸν εἶνε νὰ βλέπῃ τις ἐξοχον ἰατρὸν πιστεύοντα εἰς αὐτό· καὶ παράδοξον, πιστεύω, τὸ νὰ εὐρεθῇ ἐπιστήμων ἀνὴρ χάνων τὸν καιρὸν του ὅπως γράψῃ περὶ τοῦτου. Ὑπεστήριξα πάντοτε ὅτι ἡ μόνη δικαιολογία τοῦ νὰ παράγῃ τις ὑπνωσιν εἶνε ἡ ἀνακούφισις τῶν πόνων ἢ ἡ διόρθωσις κακῶν ἔξεων. Μελετώμενος ὡς πρέπει ὁ ὑπνωτισμὸς, θ' ἀποδειχθῇ ὠφέλιμος εἰς τε τοὺς ἰατροὺς καὶ εἰς τὸ κοινόν, διότι παρέχει κλειδα πρὸς λύσιν πολλῶν ψυχικῶν προβλημάτων. Ἐν γενεᾷ ὑλισμοῦ καλὸν ν' ἀναμνησκώμεθα ὅτι τὸ πνεῦμα λογίζεται ὡς κῆτι τι, καὶ οὐδεὶς ἰατρός μελετήσας τὸν ὑπνωτισμὸν πρέπει νὰ ὑποπέσῃ εἰς τὸ χυδαῖον σφάλμα τοῦ νὰ παραγνωρίσῃ τὸν ψυχικὸν παράγοντα ἐν τῇ νόσῳ.

Ὅτι ὁ ὑπνωτισμὸς χωρεῖ εἰς καλὴν πρόοδον, εἶνε γεγονὸς τὸ ὅποιον

ἐκδηλοῦται ὁσημέραι, καὶ οἱ Ἄγγλοι ἰατροὶ ἀρχίζουσι νὰ μεταχειρίζωνται τὸ σπουδαῖον τοῦτο μέσον θεραπείας πανταχοῦ τῆς χώρας. Καὶ τοῦτο εἶνε εὐλογον, καθότι τὸ κοινὸν ἐπιθυμεῖ τὴν χρῆσιν ταύτην· καὶ ἂν οἱ ἰατροὶ τὴν ἀναλάβωσι καὶ τὴν ἐφαρμόσωσιν εἰς καταλλήλους περιπτώσεις, θ' ἀπαλλαγῶμεν τῆς ἐμπειρίας ἣτις κατέστρεψε τὸν μεσημερισμὸν, καὶ δὲν θὰ ἴδωμεν μέθοδον πράξεως, ἣτις ὑπὲρ πάσας τὰς ἄλλας ἀπαιτεῖ περισκεψὶν καὶ ἀκεραιότητα, παραδιδόμενην εἰς χεῖρας ἀσυνειδήτων ἀγυρτῶν.

ΟΙ ΝΕΩΤΕΡΟΙ ΔΩΡΟΔΟΚΟΙ

ΥΠΟ

ΚΑΙΣΑΡΟΣ ΛΟΜΠΡΟΖΟΥ

Οὐδὲν ἐπικαιρότερον γεγονότων τινῶν πρὸς συμπλήρωσιν τῶν θεωριῶν· ἰδίᾳ δὲ τῶν πολιτικῶν γεγονότων τῶν ἐπισπώντων τὴν προσοχὴν πάντων, οὕτως ὥστε εἶνε ἐλάσσων ὁ πρὸς κατανόησιν τῆς σημασίας αὐτῶν ἀγών. Σήμερον, αἱ οἰκτραὶ δίκαι τῶν Παρισίων (Τράπεζα τῆς Ρώμης) μοὶ παρέχουσι δυσάρεστον εὐκαιρίαν ν' ἀποδείξω ἐν τίνι μέτρῳ αὐταὶ ἐπικυροῦσι τὰς θεωρίας μου ἐπὶ τοῦ πολιτικοῦ ἐγκλήματος καὶ τῶν πρὸς θεραπείαν αὐτοῦ μέσων.

**
*

Μεταξὺ τῶν τριῶν δωροδόκων τῆς Παναμαϊκῆς ὑποθέσεως, ὁ εἷς, ὁ Κορνήλιος Χέρτζ, ἔχει μόνον τὰ ὦτα κακῶς πεφυκότα καὶ τὸ βλέμμα βλοσυρόν.

Ὁ Ραϊνάκ δὲν ἔχει ἢ μεγάλην καὶ προφανῆ ἀνάπτυξιν τῶν ὀφθαλμικῶν τόξων. Ἡ ἄκρα αὐτοῦ φαλακρότης εἶνε σημεῖον ἀντιεγκληματικόν.

Ὁ Ἄρτόν εἶνε ὁ μόνος ἔχων πολλὰ τῶν σημείων — οὐχὶ πλείονα τῶν τεσσάρων ἐν τούτοις — τῶν ἀποτελούντων τὸν ἐγκληματικὸν τύπον· μετωπικὰς προεξοχὰς (bushes) ὑπερβολικὰς, μεγάλα ὦτα, σιαγόνα ὀγκώδη, τὸ βλέμμα κυνικόν· ἀλλ' ἔχει καὶ οὗτος σημεῖον ὅπερ οὐδέποτε

σχεδόν ἀπαντᾶ παρὰ τοῖς ἐκ γενετῆς ἐγκληματίαις, τὴν ὑπερβολικὴν ἀνάπτυξιν τῆς γενειάδος.

Παρατηρῶ ὅθεν εἰς τοὺς τρεῖς τούτους δωροδόκους φαινόμενα ἀντίθετα τῶν παρουσιαζομένων μοι ὑπὸ τῶν ἐκ γενετῆς ἐγκληματιῶν τῆς πολιτικῆς, ὑπὸ τῶν ἀναρχικῶν λόγου χάριν, δηλονότι τὴν ἔλλειψιν τοῦ ἐγκληματικοῦ τύπου, διότι ἡ φυσιογνωμία αὐτῶν εἶνε ὁμοία σχεδόν τῆς τῶν τιμίων ἀνθρώπων.

* *

*

Ἐν Ἰταλίᾳ, ὁ ἰησουϊτισμὸς ὁ ἀναμιγνύμενος ὑπὲρ τὸ μέτρον εἰς τὴν κυβερνητικὴν μηχανήν, προσπαθεῖ νὰ καλύψῃ τὸ ἔλλκος τῆς δωροδοκίας καὶ διαφθορᾶς καὶ ν' ἀποκρύψῃ τὸ σκάνδαλον ἀπὸ τοῦ κοινού.

Ἀλλὰ τὸ ἔλλκος παραμένει οὐχ ἥττον ἐμφανές, καὶ ἐπαισχυντότερον τοῦ ἔλλκους τῆς Γαλλίας, διότι δὲν εἶχε κἄν ὡς πρόσχημα τὴν πραγματικῶς μεγάλης ιδέας ἢ μεγάλης ιδεαπάτης ὡς ἦτο ἡ τοῦ Παναμαῦ.

Παρ' ἡμῖν ἐξ ἑπτὰ προσώπων ἐνεχομένων εἰς τὴν ὑπόθεσιν τῶν προνομιούχων τραπεζῶν, τρία κέκτηνται ἐγκληματικούς τινας χαρακτῆρας.

Καὶ ὅ,τι λέγεται περὶ τοῦ σωματικοῦ τύπου, δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν ἐπίσης καὶ περὶ τῆς διανοίας καὶ τοῦ αἰσθήματος.

Ἀντὶ διανοίας μετρίας καὶ τεταραγμένης, ἀντὶ τοῦ κυνισμοῦ καὶ τῆς ἐλλείψεως ἐκείνης παντὸς ἠθικοῦ αἰσθήματος καὶ παντὸς αἰσθήματος στοργῆς (affectif), ἅτινα ἀποτελοῦσι τὸν χαρακτῆρα τῶν ἐκ γενετῆς ἐγκληματιῶν, καὶ αὐτῶν ἐστὶ τῶν ἀνωτέρων, — καὶ αὐτῶν τῶν πολιτικῶν, οἷοι οἱ ἀναρχικοί, οἱ βασιλοκτόνοι — βλέπομεν ἐνταῦθα πνεύματα ἰσόρροπα καὶ διαυγῆ, σκόντα ἐνίοτε ἐν ταῖς χερσὶν αὐτῶν τὰς τύχας τοῦ ἔθνους, χωρὶς ν' ἀποδειχθῶσιν ἀνάξια, ἅτινα ἀντὶ νὰ παραμείνωσιν ἀναίσθητα καὶ ἀναίδῃ ἀπέναντι τῆς κατηγορίας, συγκινουῦνται βαθύτατα, καὶ παρίστανται ἐπὶ τοσοῦτον τεθλιμμένοι, ὥστε, τοῦλάχιστον ἐν Ἰταλίᾳ, κατορθοῦσι σχεδόν νὰ λησμονηθῇ ὅτι τὸ ὑπεξαίρεθὲν ἢ διασπαθισθὲν παρ' αὐτῶν χρυσίον ἐλήφθη πράγματι ἐκ τοῦ βαλαντίου τῶν πενεστέρων.

Πάντες προβαίνουσιν εἰς ὁμολογίαν καὶ θρηνοῦσιν, ἐκτὸς τοῦ Χέρτζ καὶ τοῦ Ἀρτόν, τῶν ἀπομακρυνομένων πλειότερον τοῦ τιμίου τύπου, καὶ τοῦ Κουτταινιέλλο, ὅστις ἀρνεῖται διαρρήδην, καὶ ὅστις ἄλλως τε ἔχει τοὺς χαρακτῆρας τοῦ ἐγκληματικοῦ τύπου, καὶ ἐπιδεικνύει τὴν ἀπάθειαν, τὸν κυνισμόν τοῦ ἀληθοῦς ἐγκληματίου· καὶ ἐπὶ πλέον, τὴν

ὑπέμετρον καὶ ὄψιμον λαγνεῖαν τὴν παρατηρουμένην πολλάκις εἰς τοὺς δηλητηριαστάς. Ὁ Κουτταινιέλλο ἔχει ἐπίσης πλήρη ἀδιαφορίαν διὰ τὴν ἀτίμωσιν αὐτοῦ, ἐπὶ τοσοῦτον μάλιστα, ὥστε ἅμα τῇ συλλήψει του παρέχει ἀληθῆ ὑπόκρισιν, προσποιητὴν αὐτοχειρίαν, καὶ μετὰ ἡμίσειαν ὥραν προσφέρει σιγάρα εἰς τοὺς φύλακας αὐτοῦ, καπνίζει δὲ καὶ ὁ ἴδιος. Φθᾶς εἰς τὴν φυλακὴν, τρώγει μὲ ὄρεξιν, ἀστειεύεται ἐπὶ τῶν ἐδεσμάτων καὶ τῶν διαχωρισμάτων τῆς φυλακῆς. Ζητεῖ ν' ἀναγνώσῃ αἰσχρὰ βιβλία καὶ δηλοῖ ἀμέσως ὅτι θὰ καταστρέψῃ μετ' αὐτοῦ καὶ ἄλλους ἐνόχους, ὅπερ ἀποτελεῖ μίαν ἐκ τῶν εὐαρεστοτέρων ἀπολαύσεων τῶν ἀληθῶν ἐγκληματιῶν.

Ἐξ ἐναντίας οἱ λοιποὶ φυλακισμένοι ἀσθειοῦσιν ἐκ τῆς πολλῆς θλίψεως σοβαρῶς· θρηνοῦσι καὶ οὐδὲν σχεδόν τρώγουσι· δὲν ζητοῦσιν ἢ βιβλία σοβαρά.

* *

*

Ὅπως ἐξηγηθῇ ἡ ἄρνησις τῶν ἐγκληματικῶν χαρακτῆρων παρὰ κατηγορουμένους, οἵτινες ὄντως εἰσὶν ἔνοχοι, δὲν ἀπαιτεῖται μεγάλη ἀνάπτυξις διὰ τὸν γινώσκοντα τὰς μελέτας τὰς δημοσιευθείσας ἤδη παρ' ἐμοῦ.

Ἡ ἀλήθεια εἶνε ὅτι ὁ διασπαθισμὸς τῆς ἀλλοτρίας περιουσίας καὶ ἡ κατάχρησις τῆς ἐμπιστοσύνης εἶνε ἐγκλήματα ἅτινα μόνον ὑπὸ συμπαθῶν προσώπων δύνανται νὰ διαπραχθῶσιν, ὑπὸ προσώπων μὴ διεγειρόντων τὴν ἀποστροφὴν καὶ τὴν δυσπιστίαν δι' ἐκφύλων χαρακτῆρων, ὡς οἱ λοιποὶ ἐγκληματίαι.

Ἐξ ἐναντίας τὰ πρόσωπα ταῦτα ἐνασχοῦσιν οἷον· μαγγανείαν τινὰ ἐπὶ ἐκείνων μάλιστα, οἵτινες διὰ τῆς λογικῆς ἠδύναντο νὰ διαφύγῃσι τὴν ἐπίδρασιν αὐτῶν.

Ὁ δόλος, ἡ κατάχρησις τῆς ἐμπιστοσύνης εἶνε μεταμόρφωσις κατ' ἐξέλιξιν, μεταμόρφωσις κατὰ πολιτισμόν, τοῦ ἐγκλήματος, ὅπερ ἀπόλεσε πᾶσαν αὐτοῦ τὴν ἀπανθρωπίαν καὶ ἀγριότητα. Ταύτας διαδέχονται ἡ ἀπληστία καὶ ἡ ἔξις τοῦ ψεύδους, ὅπερ δυστυχῶς γινεῖται.

Φέροντες τὰ βλέμματα ἀπὸ τῶν ἀγρῶν εἰς τὴν πόλιν, ἀπὸ τῆς πόλεως εἰς τὴν πολίχνην, εἰς τὴν κωμόπολιν, βλέπομεν εἰς τὸ ἐμπόριον, ἀπὸ τοῦ μεγαλειτέρου τοιοῦτου μέχρι τοῦ μικροτέρου, ἀναπτυσσόμενον τὸ ψεῦδος.

Ἐν ταῖς ἀνωτέραις κοινωνίαις, ὑπὸ τὴν μορφήν μετοχικῶν τραπεζῶν βλέπομεν πολλάκις τὸν δόλον ἐγκαθιστάμενον διαρκῆ ἐπὶ ζημίᾳ τῶν εὐπίστων, καὶ τὴν τεχνητὴν καὶ ψευδῆ ἐγγύησιν παρουσιαζομένην ὑπὸ τὰ ἐντιμότερα ὀνόματα.

Οὕτω ἐξηγεῖται ὅτι ὁ σφετεριζόμενος ἢ διασπαθῶν ἀλλοτρίαν περιουσίαν, δὲν εἶνε πολλάκις ἢ ἀπλοῦν ἐγκληματοειδὲς ὄν, ἔχον τοὺς χαρακτηρισμοὺς τοῦ κοινοῦ ἀνθρώπου, ὅπερ ἄνευ καταλλήλου εὐκαιρίας καὶ ἄνευ τοῦ μεγέθους τοῦ δελέατος δὲν θὰ ὑπέπιπτεν εἰς ἐγκλημα.

Ἡ ἐπιδειξιότης, ἢ δολιότης δωροδόκων τινῶν, οἵοι εἶνε ὁ Χέρτζ, ὁ Ἄρτὸν, ὁ Ραϊνάκ, παρ' οἷς ὁ δόλος καὶ ἡ ἐπιβουλὴ κηζήθησαν ὑπὸ ἐθνικῶν αἰτίων, ἐπροκάλεσαν τὰς ἠθικὰς λιποψυχίας. Οὗτοι, ἰδίως οἱ δύο πρῶτοι, ἔχουσι τεκμήρια τοῦ ἐγκληματικοῦ τύπου. Ἀπόλυτος κυνισμὸς προσεγγίζει πλείοτερον εἰς τὸν ἐκ γενετῆς ἐγκληματικὴν ἢ εἰς τὸ ἐγκληματοειδὲς ὄν. Οὗτοι ὑπῆρξαν τὸ κέντρον τῆς κρυσταλλώσεως, περὶ τὸ ὅποιον προσηρτήθησαν μικρὸν κατὰ μικρὸν, ὡς μικρὰ κρύσταλλα, οἱ βουλευταὶ, οἱ δημοσιογράφοι, παρασυρόμενοι ὑπὸ τῆς δίψης τοῦ χρυσοῦ.

* *

Ἐν τῶν αἰτίων τῆς δωροδοκίας, κοινὸν εἰς τε τοὺς Γάλλους καὶ τοὺς Ἰταλοὺς, εἶνε ἡ πολιτικὴ κατάστασις, τὸ κοινοβουλευτικὸν σύστημα, ὅπερ οὐ μόνον δὲν εἶνε ἐγγύη τιμιότητος, ἀλλὰ μάλλον παράγων κακοηθείας, ὡς κατέδειξα τοῦτο ἐν τῷ «Πολιτικῷ ἐγκλήματί μου».

Ὁ κοινοβουλευτισμὸς ὁμοιάζει πρὸς οὐλὰς τινὰς ἀποκρυσταλλώσας τὴν διαίωσιν τῶν ἐλκῶν καὶ παρακλωσούσας μάλιστα τὴν διέξοδον τοῦ πύου. Ἐτι πρὸς, τὸ κοινοβουλευτικὸν σύστημα παρορμαζ πρὸς τὸ ἐγκλημα, διότι ἐνῶ σχεδὸν ἐγγυᾶται περὶ τῆς ἀτιμωρησίας τῶν καταχρήσεων τῶν βουλευτῶν καὶ τῶν γερουσιαστῶν, ἐκθέτει πρὸ τῶν ὀμμάτων αὐτῶν ἑκατομμύρια σχεδὸν διαθέσιμα, πρὸς τὰ ὅποια δὲν ἔχουσι ἢ νὰ τείνωσι τὴν χεῖρα.

Βλέπομεν ἐν Ἰταλίᾳ καὶ ἐν Γαλλίᾳ, πόσον πολυάριθμοι εἶνε ἐκεῖνοι οἵτινες ἐποίησαντο χρῆσιν αὐτῶν, οὐχὶ ὅπως ὠφελήθωσι προσωπικῶς, ἀλλ' ἀπλῶς ὅπως ἐπιδράσωσιν ἐν ταῖς ἐκλογαῖς.

Τὸ καταχρᾶσθαι, ἐξ ἔρωτος πρὸς τι κόμμα, ἢ ὑπὲρ τοῦ νομιζομένου δημοσίου συμφέροντος, δὲν θεωρεῖται σήμερον ἐγκλημα, ὡς κατὰ τὸν μέσον αἰῶνα δὲν ἐθεωρεῖτο ἐγκλημα ἢ δηλητηρίασις καὶ ὁ δι' ἐγχειρι-

δίου φόνος διὰ πολιτικὰς αἰτίας. Διότι γνωρίζομεν ὅτι τὸ δηλητήριο καὶ τὸ ἐγχειρίδιον δὲν ἦσαν μόνον πολιτικὸν ὄργανον τῶν Βοργιῶν, ἀλλὰ καὶ τοῦ Συμβουλίου τῶν Δέκα, ἐν Ἑνετίᾳ, οἵτινες ἐν μυστικῇ συνεδριάσει ἀπεφάσιζον τὸν διὰ δηλητηρίου θάνατον τῶν ἐχθρῶν τῆς Πολιτείας, ἔστω καὶ Ὑπουργῶν, μετὰ τῆς αὐτῆς εὐκολίας, μεθ' ἧς παρ' ἡμῖν ἀποφασίζεται ἡ ἐκδοσις πολιτικοῦ λιβέλλου.

Τότε πῶς νὰ διατάσῃ τις νὰ προστατεύσῃ ἐφημερίδα ἢ καὶ φίλον διὰ τοῦ πολιτικοῦ χρήματος; Δὲν ὑπάρχει λόγιον τοῦ λαοῦ ἐν Ἰταλίᾳ, καθ' ὃ «τὸ δημόσιον χρῆμα, εἶνε χρῆμα ἀδέσποτον»;

Τὸ κακὸν εἶνε ὅτι τὰ πρὸς θεραπείαν μέσα δυσκόλως δύναται νὰ ἐξευρεθῶσι· διότι ὅσῳ πλείοτερον προοδεύει ὁ πολιτισμὸς, τόσον ἡ πρὸς τὴν κατάχρησιν τάσις θὰ καθίσταται γενικὴ εἰς πάντας τοὺς κύκλους.

Βεβαίως δίκη, ὡς ἡ Παναμαϊκὴ ἐν Παρισίοις, ἀποδεικνύει τὴν γῶραν οὐχὶ ἐντελῶς εἰσέτι κατακυριευθεῖσαν ὑπὸ τῆς γαγγραινης, καὶ δυναμένην ν' ἀνορθωθῇ, τοῦτο δὲ παλὺ ὀλιγώτερον δύναται τις νὰ ἐλπίζῃ ἐν Ἰταλίᾳ, ὅπου τὸ Κοινοβούλιον ἐπεδείξατο ἄτονόν τινα βούλησιν τιμωρίας τῶν ἐνόχων, ἀλλ' ἄνευ τινὸς ἀποτελέσματος.

Ριζικὸν μέσον θεραπείας θὰ ἦτο ἡ μέχρι τοῦ ἐλαχίστου ἐλάττωσις τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ἀντιπροσώπων τοῦ ἔθνους, καὶ κατ' ἀκολουθίαν τῶν ὑποψηφίων ἐγκληματιῶν. Δέον πρὸς τοῦτοις νὰ ἐλαττωθῇ ἀντὶ ν' αὐξήσῃ ἡ συγκέντρωσις τῆς ἐξουσίας, καὶ ἐπίσης καὶ ἡ πηγὴ δελεασμάτων ὑπεράγαν μεγάλων ὥστε νὰ μὴ εἶνε ἰσχυρὸς πειρασμὸς διὰ τοὺς κοινούς ἀνθρώπους.

Δέον ἐπίσης νὰ χορηγηθῇ ἡ μέγιστη δυνατὴ ἐλευθερία εἰς τὸν τύπον, ὅστις καὶ ἐν αὐτῇ ἔτι τῇ Γαλλίᾳ εἶνε περιορισμένος ὑπὸ νόμων, τῶν δῆθεν φιλελευθέρων· δέον ὁ τύπος οὗτος νὰ δύναται πάντοτε νὰ λέγῃ τὴν ἀλήθειαν, νὰ εἰδοποιῇ τὸ κοινὸν περὶ τῶν ἐπαπειλούντων αὐτὸ κινδύνων.

Μοὶ φαίνεται ἀκόμη ἐπίκαιρος ἡ πρότασις ἣν προέβαλον ἐν τῷ «Πολιτικῷ Ἐγκλήματί μου» κοινοβουλευτικοῦ δημαρχικοῦ ἀξιώματος, κατὰ τὸν τύπον τοῦ ἀξιώματος Ῥωμαίων δημάρχων. Οἱ περιβεβλημένοι τὸ ἀξίωμα τοῦτο θὰ ἔχουσι τὸ δικαίωμα καὶ τὸ καθῆκον νὰ λέγωσι τὴν ἀλήθειαν παντοῦ καὶ πάντοτε καὶ ἄνευ κινδύνου δίκης ἐπὶ συκοφαντίᾳ· δέον νὰ ἐνθυμηθῶμεν ὅτι εἰς τοὺς Δημάρχους αὐτοὺς ἡ ρωμαϊκὴ πολιτεία ὤφειλεν ἐπὶ τοσοῦτους αἰῶνας τὴν παγιότητα αὐτῆς καὶ τὴν ἰσορροπίαν. Ἄνευ βουλευτῶν «δημάρχων» ὡς τὸν Ἰμβριάνην καὶ τὸν Δε-

ρουλιέδ, ἡ ἀλήθεια δὲν θ' ἀπεκαλύπτετο ἐν Γαλλίᾳ καὶ Ἰταλίᾳ περὶ τῆς δωροδοκίας.

Ὁλόκληρος Βουλὴ ἐν ὁμοίαις περιπτώσεσι σημαίνει ὀλιγώτερον ἢ εἰς μόνος εὐτολμος ἀνὴρ.

Ἦδη, ἐπειδὴ ἡ ἀνεύρεσις τοιούτων ἀνθρώπων δὲν εἶνε ἐπίσης δυσχερῆς ὡς ἡ εὗρεσις μεγάλων πολιτικῶν ἀνδρῶν ἐντίμων, δέον νὰ κηδόμεθα τῶν ἀνθρώπων αὐτῶν καὶ νὰ παρέχωμεν αὐτοῖς πᾶσαν ἐλευθερίαν ἐνεργείας καὶ λόγου.

Ἡ δικτατορία τοῦ λόγου, εἶνε ἡ ἥττον ἐπικίνδυνος πασῶν.

ΟΙ ΠΥΓΜΑΙΟΙ ΠΑΡΑ ΤΑΣ ΠΗΓΑΣ ΤΟΥ ΝΕΙΛΟΥ

ΟΠΟΥ ΟΙ ΑΡΧΑΙΟΙ ΕΛΛΗΝΕΣ ΚΑΙ ΠΑΛΙΝ ΑΛΗΘΕΥΟΥΣΙΝ

Ὁ δόκτωρ Στούλμαν, ὁ συνοδοιπόρος τοῦ Ἐμὶν πασσᾶ κατὰ τὰς ἐκδρομάς του εἰς τὰ πλησιόχωρα τῆς λίμνης Βικτωρίας, ἐπέτυχε διὰ πρώτην φοράν νὰ φέρῃ ζῶντας εἰς Εὐρώπην ἀνθρώπους ἐκ τῆς φυλῆς τῶν νάνων ἢ πυγμαίων, περὶ ὧν οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες ἔλεγον ὅτι κατώκουν παρὰ τὰς πηγὰς τοῦ Νείλου. Ἐξέθηκε δὲ αὐτοὺς πρό τινων ἡμερῶν ἐν Βερολίῳ, καὶ ἔδωκε περιέργους τινὰς περὶ αὐτῶν πληροφορίας. Εἶνε ἐκ τῆς φυλῆς τῶν αἰθιόπων, καὶ τὸ ἀνάστημά των εἶνε ὡς ἐννεαετῶν ἢ δεκαετῶν παιδίον. Διατρέχουσι τὰ πυκνὰ παρθένα δάση κατὰ στίφη, ποικίλλοντα τὸν ἀριθμὸν ἀπὸ ἀπλῆς δρακὸς μέχρι πολλῶν ἑκατοντάδων, ἰστάμενοι ἐπὶ τινα χρόνον εἰς μέρη ἔνθα εὐρίσκουσιν ἀρκετὰ ζῶα πρὸς φόνον· ἕνεκα τῆς ταχύτητος τῶν κινήσεών των, τῆς ὀξύτητος τῆς ὀράσεως καὶ τῆς ἀκοῆς των, καὶ τῆς ἐκτάκτου εὐστοχίας τῶν ὄπλων των, εἶνε ἐξαιρετοὶ θηρευταί. Ὁ ἀριστος σκοπευτῆς καὶ ὁ τολμηρότατος μαχητῆς ἐν τῇ θήρᾳ καὶ τῷ πολέμῳ ἀναγνωρίζεται πάντοτε ὡς ἀρχηγός· οὗτος προσδιορίζει τὰς πορείας ἃς θὰ ὀδεύσωσι, καὶ ἐκλέγει τὰ μέρη ὅπου θὰ κτίσωσι τὰς καλύβας των. Αἱ καλύβαι αὗται εἶνε σφαιρικαὶ τὸ σχῆμα καὶ ἔχουσιν ὕψος τεσσάρων περίπου ποδῶν καὶ τριῶν δακτύλων, ὥστε ἀνὴρ συνήθους ἀναστήματος τετραποδίζων δύναται νὰ εἰσέλθῃ. Ἀπὸ τῶν καλυβῶν τούτων ὀρμῶνται εἰς τὰς θηρευτικὰς ἐκστρατείας των, καὶ εἰς τὰς καλύβας ταύτας ἐπανέρχονται

κομίζοντες τὰ ζῶα ὅσα φρονέουσι καὶ ὅσους κλέπτουσι καρπούς.

Οἱ αἰθίοπες ὅσοι ἀσκοῦσι τὴν γεωργίαν εἰς τὴν γειτονίαν των σκληρῶς ὑποφέρουσιν ἐκ τῆς ἐμφύτου ἀνικανότητός των τοῦ νὰ διακρίνωσι μεταξὺ τοῦ ἐμοῦ καὶ τοῦ σοῦ, καὶ οἱ τρόφιμοι τοῦ Στούλμανν πολλάκις ἔλαβον ἀλγεινὴν πείραν τῶν ἀπὸ σχίζας καλάμου κατεσκευασμένων ἀνθρωποπαγίδων, δι' ὧν ἐκεῖνοι προσπαθοῦσι νὰ προφυλάξωσι τοὺς βανανοφόρους ἀγρούς των ἀπὸ τὰς ἐπιδρομὰς τῶν βραχυσώμων λυμεῶνων. Οἱ ἄνδρες εἶναι μανιώδεις καπνισταί. Ἡ πίπα των, ἀρχέγονος καὶ πρωτότυπος, συνίσταται εἰς φύλλον βανάνας ἐκατέρωθεν τρυπημένον. Ῥοφῶσι τὸν καπνὸν ὡς ἐντὸς τῶν πνευμόνων των, καὶ τὸν ἐκφυσῶσι πάλιν εἰς μεγάλα νέφη, βήχοντες ἅμα σφοδρῶς. Μεθ' ἐκάστην τοιαύτην εἰσπνοὴν καὶ ἐκπνοὴν, τὸ στόμιον τῆς πίπας ἀποκόπτεται. Περὶ τῆς ἀγάπης των πρὸς τὸ κάπνισμα ἰδέαν δύναται νὰ σχηματίσῃ τις ἐκ τοῦ γεγονότος ὅτι, ὅταν εἰς τούτων ἀποθνήσκῃ, προσπαθοῦσι νὰ τῷ προμηθεύσωσι διὰ μίαν ἀκόμη φορὰν τὴν ἥδονήν τοῦ καπνίσματος. Εἰσάγουσι τὸ στόμιον μιᾶς πίπας εἰς τὸ στόμα τοῦ νεκροῦ, καὶ εἶτα φυσῶσι διὰ τῆς χράνης ἐωσότου ὁ καπνὸς ἐξέλθῃ διὰ τῶν ῥωθίωνων.

Ὁ θεσμὸς τοῦ γάμου εἶνε γνωστὸς αὐτοῖς, ἀλλ' αἱ ὑποχρεώσεις του οὐδὲν ἀσθενῶς τηροῦνται αὐστηρῶς, καὶ ὑπάρχουσιν οἱ ἀποδίδοντες τὸ νανοφυῆς τοῦ ἀναστήματός των καὶ ἄλλας σωματικὰς ἐλλείψεις των εἰς ἐκφυλισμὸν ἐξ αἰμομιξίας προερχόμενον. Εἶνε φιλύποπτοι, πονηροὶ καὶ πανούργοι, καὶ λίαν ἐπιφοβοὶ ἐν πολέμῳ. Ἐν τῇ διαλέξει ἦν ἀπήγγειλεν ὁ Στούλμανν πρὸς τοὺς ἄλλοις εἶπε :

«Κατὰ τὴν δευτέραν διατριβὴν μας παρὰ τῷ Φυλάρχῳ Μασαμβιρῆ, πρὸς μεσημβρίαν τῆς Νυάνζας Ἀλβέρτου, οἱ Μανιεμά ἐξῆλθον πρὸς ἀνθρωποθηρίαν εἰς τὸ δάσος, καὶ ἀπεκόμισαν δύο Πυγμαίους, ἄνδρα καὶ γυναῖκα, δεσμίους χεῖρας καὶ πόδας. Ἦσαν ἐκ τοῦ δάσους τοῦ κειμένου βορειοδυτικῶς τῶν ὀρέων Κίσακα. Τοὺς ἠγοράσαμεν, καὶ ἐπετύχομεν ἕνα μῆνα ὕστερον ν' ἀποκτήσωμεν καὶ ἄλλην γυναῖκα ἐκ τῶν Μανιεμά. Ἐλαβαν ταχέως θάρρος καὶ ἐμπιστοσύνην, ὅσον ἐπέτρεπεν ἡ φυσικὴ δειλία των, καὶ συναπῆλθον μεθ' ἡμῶν εἰς τὴν ἀνατολικὴν ἀκτὴν τῆς Ἀφρικῆς. Ὁ ἀνὴρ ἦτο εἰκοσιπεντούτης περίπου, τεσσάρων ποδῶν καὶ ἐξ δακτύλων τὸ ἀνάστημα, καὶ τόσον σκαιὸς ὥστε δυσκολώτατον ἦτο νὰ πεισθῇ ν' ἀπαντήσῃ εἰς ἐρωτήσεις. Δὲν ἠδύνατο νὰ μᾶς προσβλέψῃ κατὰ πρόσωπον, ἀλλ' οἱ ὀφθαλμοὶ του ἐπλανῶντο πάντοτε ἀνησυχῶς πέραξ. Ἀκολουθῶντες ἔμαθεν ὀλίγας λέξεις ἐκ τῆς γλώσσης τῆς φυλῆς παρ' ἣ ἐξε-

νιζόμεθα, ἐγέλα ἐνίοτε μὲ τοὺς ἀνθρώπους μας ὅταν ἐνόμιζεν ὅτι κανεὶς δὲν τὸν παρετήρει, ἀλλ' οὐδέποτε ἀπέβαλε τὸ σιωπηλὸν τοῦ ἤθους. Ἐνεκα βαρείας νόσου, ἣτις μὲ ἔρριψε κλινῆρη κατ' ἐκεῖνον τὸν χρόνον, δὲν ἠδυνήθη νὰ ἐπιμελῶμαι αὐτοῦ, ὥστε ἔμενεν ἐν παραβύσῳ, καὶ δὲν εἶπε τίποτε περὶ τινος καταλαβόντος αὐτὸν πυρετοῦ, ἐξ οὗ δυστυχῶς καὶ ἀπέθανεν. Ἐπεμψα τὸν σκελετόν του εἰς τὸν καθηγητὴν Βίρχωβ, ὅστις ἐξέφρασε τὴν ἐπιθυμίαν νὰ τὸν ὑποβάλλῃ εἰς ἀνθρωπολογικὴν ἔρευναν.

«Ἄν λάθωμεν ὑπ' ὄψει τὴν αὔξησιν καὶ ἀνάπτυξιν τῶν βραχυσώμων τούτων ἀνθρώπων, ἴσως δὲν θὰ εἶνε ὀρθὸν νὰ τοὺς ὀνομάζωμεν νάνους, διότι ἡ λέξις αὕτη ἐνέχει καὶ τὴν ἰδέαν τοῦ κακοῦ σχηματισμοῦ. Τὸ ὕψος τῶν ἀνδρῶν ποικίλλει ἀπὸ 4 ποδῶν καὶ 2 δακτύλων μέχρι 4 ποδῶν καὶ 9 1)2 δακτύλων, ἀλλ' ὅσοι εἶνε ἄνω τῶν 4 ποδῶν καὶ 6 δακτύλων δὲν εἶνε πιθανῶς ἀμιγοῦς γένους. Τὸ ἀνώτερον μέρος τοῦ σώματος εἶνε τὸ πληρέστατα ἀνεπτυγμένον. Τὰ σκέλη εἶνε ἰσχνὰ, τὰ τῆς γυναικὸς ἐντούτοις ὀλιγώτερον ἰσχνὰ τῶν τοῦ ἀνδρός. Οἱ πόδες εἶνε ἰσχυροὶ καὶ εὐκαμπτοί. Ὅταν βαδίζουσιν, οἱ δάκτυλοι δὲν στρέφονται πρὸς τὰ ἔξω, ἀλλὰ πρὸς τὰ ἔσω, ἢ καὶ τηροῦνται εὐθείς. Τὸ βᾶδισμά των εἶνε κυματοειδὲς καὶ προφυλακτικόν, ἀλλ' ὄχι ἀσθενές. Οἱ βραχίονες εἶνε καλῶς σχηματισμένοι· αἱ χεῖρες λίαν μικραὶ, μετὰ κομφῶν, κυκλοτερῶν καὶ λευκαζόντων ὀνύχων. Ἐν ὄλῳ τῷ σχηματισμῷ τῶν ὀστέων των παρατηρεῖται ὁμοιότης πρὸς τὴν τῶν ἡμετέρων παιδίων. Ἡ κεφαλὴ εἶνε στρογγύλη, καίτοι ἰσχυραὶ πλάγια προεξοχαὶ τοῦ μετώπου καὶ τοῦ βρεγματικοῦ ὀστοῦ τὴν κάμουν νὰ φαίνεται τετράγωνος. Τὸ μέτωπον εἶνε ὑψηλὸν καὶ κάθετον, καὶ αἱ ὀφρύες πολλάκις λίαν ἀνεπτυγμέναι. Ἡ ρίς εἶνε πλατεῖα καὶ σιμῆ αἰθιοπικῆ, καὶ κατ' ἀκολουθίαν αἱ ἐσώτεραι γωνίαι τῶν ὀφθαλμῶν ἀφίστανται εὐρέως ἀπ' ἀλλήλων. Οἱ ὀφθαλμοὶ εἶνε μεγάλοι καὶ ἀμαυροῦ βαθέος χρώματος. Ὁ σχηματισμὸς τοῦ ἀνωτέρου χείλους, ἐπικαμπῶς προέχοντος, εἶνε λίαν χαρακτηριστικὸς. Τὰ χεῖλη δὲν εἶνε πολὺ παχέα, καὶ τὸ ἰδιάζον γνώρισμα, ὅπερ ἐσημείωσεν ὁ Ἐμίν, εἶνε εὐδιάκριτον, ὅτι ἡ γλοιώδους μεμβράνα των εἶνε ῥοδόχρους, ἐνῶ παρὰ τοῖς αἰθίοψιν εἶνε βαθέως ἀμαυρά. Ἡ κόμη εἶνε μαλλοειδῆς, καὶ καθόσον αὐξάνει εἰς μῆκος δακτύλου καὶ ἡμίσεως σχηματίζεται εἰς μικροὺς βοστρύχους. Αἱ ρίζαι τῶν τριχῶν δὲν φαίνονται συμπεπλεγμέναι καὶ ψηκτροειδεῖς, ὡς παρὰ πολλοῖς τῶν αἰθίοπων, ἀλλ' ἀνέρχονται ὁμαλαὶ ἀπὸ τοῦ δέρματος τῆς κεφαλῆς. Τὸ χρῶμα τῆς κόμης εἶνε στιλπνὸν μέλαν, πολλάκις μετ' ἀποχρώσεως ἀμαυροῦ. Ὁ μύ-

σταξ φύεται πυκνῶς ὑπερθεν τοῦ ἄνω χείλους, ἀλλ' ἐπὶ τοῦ πώγωνος τὸ γένειον εἶνε ἀσθενές. Τὸ χρῶμα τῆς ἐπίδερμίδος ποικίλλει ἀπὸ βαθέος ἀμαυροῦ σοκολατοειδοῦς μέχρις ἀμαυροῦ κιτρινωποῦ. Πολλὰι ρυτίδες ὑπάρχουσιν, αἵτινες φαίνονται ἐν τούτοις νὰ εἶνε συνέπεια ἀνεπαρκοῦς τροφῆς ἢ γήρατος. Αἱ γυναῖκες φαίνονται κατὰ κανόνα κατ' ὀλίγα ἐκαστόμετρα βραχύτεραι τῶν ἀνδρῶν.

« Ἡ ἐνδυμασία τῶν ἀνδρῶν συνίσταται μόνον ἐκ στενῆς φυτικῆς ταινίας ἢ τοῦ ἐσωτερικοῦ φλοιοῦ εἶδους συκῆς. Οὐδέποτε εἶδον παρ' αὐτοῖς τὸ ἐλάχιστον ἕγνος κοσμηματικοῦ στολισμοῦ ἢ καὶ στίγματος. Τὰ μόνα κοσμήματά των εἶνε μικρὰ ὀπαὶ ἐπὶ τοῦ ἄνω χείλους, ἐξ ὧν κρεμῶσι λεπτοτάτους βλαστούς. Ἐπίποτε τρυπᾶται καὶ τὸ πτερύγιον τῆς ρίνος ἢ τοῦ ὠτός, ὅτε ἀναρτῶσι μικρὰ ξύλινα κάρφη. Οἱ ὀδόντες σπανιώτατα εἶνε εἰς ὀμαλὴν γραμμὴν τεταγμένοι παρ' αὐτοῖς. Ἡ ἐνδυμασία τῶν γυναικῶν εἶνε καὶ τῆς τῶν ἀνδρῶν ἀπλουστέρα. Συνίσταται ἐκ σχοινίου περὶ τὰ νεφρά, ἐξ οὗ κρεμῶνται χλωρὰ φύλλα, ἀνανεούμενα πᾶσαν πρωίαν ἐκ τοῦ δάσους. Οἱ ἄνδρες ἐν γένει κείρουσι τὴν κόμην, ἐκτός στενῆς ταινίας ὑπεράνω τοῦ δεξιοῦ ὠτός. Εἶνε λίαν ῥυπαροὶ καὶ τρέφουσιν ἀπέχθειαν πρὸς τὸ ὕδωρ· ἐνῶ οἱ αἰθίοπες εἶνε λίαν καθάριοι, καὶ περισσότερον τῶν πλείστων Εὐρωπαίων. Ὅταν κοιμῶνται, συγκάμπτουσι τὰ γόνατα καὶ θέτουσι τὴν μίαν τῶν χειρῶν ὑπὸ τὴν κεφαλὴν. Διατηροῦσιν ἀκοίμητον τὸ πῦρ τῶν ἐστιῶν των· φαίνονται ἀνίκανοι ν' ἀνάψωσι πῦρ διὰ προστριβῆς ξύλων, καὶ διὰ τοῦτο, ὅταν μετοικῶσι, λαμβάνουσι μεθ' ἑαυτῶν δᾶδα, ἣν φυλάττουσιν ἐπιμελῶς ἀνημμένην. Τὸ ὄπλον των εἶνε μικρὸν τόξον μετὰ νευρᾶς ἐξ ἰνῶν καλάμου. Τὰ βέλη των φυλάττουσιν ἐν σάκκῳ ἐξ ἄδρου δέρματος, ὃν φέρουσιν ἀνηρτημένον ἀπὸ τοῦ ὤμου. Συνήθως εἶνε ξύλινα, ἀλλὰ τινα ἔχουσι τὴν κορυφὴν ἐκ σιδήρου, ὃν προμηθεύονται δι' ἀνταλλαγῆς ἀπὸ τῶν ὁμόρων λαῶν. Τὰ φαρμακευμένα βέλη των φέρουσι βαθεῖαν ἐγκοπὴν κάτωθεν τῆς κορυφῆς, καὶ πολλάκις ἔχουσι ἀκίδας, ὥστε πᾶσα ἀπόπειρα πρὸς ἀπόσπασιν τοῦ βέλους καθιστᾶ χεῖρονα τὴν πληγὴν. Ἄντι πτερῶν μεταχειρίζονται εἶδος φύλλου εἰς τὸ κάτω ἄκρον τοῦ ὄπισθοῦ. Τὸ δηλητήριον οὐ γίνεται χρῆσις εἶνε φυτικῆς οὐσίας, καὶ οἱ ἰθαγενεῖς τὸ φοβοῦνται πολὺ. Ἐὰν μείνη ἐπὶ τινα χρόνον ἐν τῷ τραύματι προξενεῖ θάνατον, ἀλλὰ καὶ ἂν ταχέως ἀποσπασθῇ, συνήθως τέτανος ἀπειλεῖται. Διὰ κατὰλλήλου ὁμως θεραπείας, τὸ δηλητήριον τοῦτο δὲν εἶνε λίαν ἐπικίνδυνον.

Ἀπὸ τῆς ἀποκλειστικῆς των χρήσεως τοῦ ξύλου πρὸς κατασκευὴν

τῶν ὄπλων των, δυνάμεθα νὰ ὑποθέσωμεν ὅτι οἱ Πυγμαῖοι οὗτοι εὐρίσκονται εἰς ἀρχέγονον κατάστασιν, εἰς τὴν «δούρειον» ἢ ξυλίνην γενεάν. Κατοικίδια ζῶα δὲν ἔχουσιν ἄλλα εἰμὴ κύνας. Οὗτοι εἶνε μικροί, χρώματος κιτρίνου δέρματος, ὀξύρρυγχοι, μετ' ἀνωρθωμένων τριγωνικῶν ὠτων. Βοηθοῦσιν εἰς ἀνίχνευσιν τοῦ θηράματος. Ἄγνοεῖται ἂν οἱ Πυγμαῖοι ἀνθρωποφαγοῦσιν ἢ ὄχι. Φαίνεται ὁμως ὅτι εἶνε ἀθῶοι τῆς ἀνοσιουργίας ταύτης, διότι ἐν Ἴτουρῇ ἐμάθομεν ὅτι ἐφόνευσαν πολλοὺς καὶ ἔρριψαν τὰ σώματα εἰς τὸν ποταμόν. Οἱ τρεῖς Πυγμαῖοί μας φαίνονται ἀγνοοῦντες ὅλως τὴν ἀνθρωποφαγίαν. Ἡ γλῶσσά των διαφέρει μεγάλως τῆς τῶν γειτόνων λαῶν. Δὲν ὑπῆρξεν ἀκόμη δυνατὸν νὰ συνταχθῇ γλωσσάριόν τι αὐτῶν, διότι ἀπαντῶντες εἰς ἐρωτήσεις ποιοῦνται ἐν γένει χρῆσιν τῶν διαλέκτων τῶν γειτόνων των. Αἱ δύο θήλειαι Πυγμαῖαι μας ἔμαθον τὴν γλῶσσαν τῶν Σουαλελί, καὶ μόνον ὅταν νομίζουσιν ὅτι εἶνε ἀπαρατήρητοι ὁμιλοῦσι καὶ ἄδουσιν ὁμοῦ εἰς τὴν μητρικὴν των γλῶσσαν. Οἱ αἰθίοπες διετήνοντο ὅτι οὗτοι τερετίζουσιν ὡς πτηνὰ, ἀλλ' ὅσαι τῶν φυλῶν ἔχουσιν οἰκειότερον πρὸς αὐτοὺς γνωρίζουν ὅτι ὁμιλοῦσι τὰς γλώσσας τῶν γειτόνων των. Οἱ τρεῖς ἡμέτεροι τοῦλάχιστον ἐδιδάχθησαν νὰ ὁμιλῶσι τὴν γλῶσσαν τῶν Βαμπουγά. Οὐδεὶς κατῴρθωσεν ἕως τώρα νὰ ἐξακριβώσῃ τὰς λέξεις, αἵτινες ἐκφράζουσι τοὺς ἀριθμοὺς εἰς τὴν γλῶσσαν των· ἴσως, καθὼς ἄλλαι τινὲς φυλαὶ εἶνε ἀνίκανοι νὰ μετρήσωσιν ὑπὲρ τὰ δύο, καλοῦντες ἀπλῶς π ο λ λ ἂ ὅσα εἶνε πέραν τῶν δύο. Καλοῦσιν ἑαυτοὺς Ἐβὲ ἢ Βαεβέ· ὑπὸ τῶν γειτόνων των καλοῦνται Βαμπουτί, Ἄου, Ἄγγο, Βασουμπέ, Ἄκκα, κτλ. Τὸ ὄνομα Ἄκκα λέγεται ὅτι ἀνήκει εἰς ἀρχαῖον αἰγυπτιακὸν μνημεῖον.»

Ἀκολούθως ὁ ὁμιλητὴς ἐξέφερε τὴν ἐθνολογικὴν ὑπόθεσιν ὅτι οἱ Πυγμαῖοι οὗτοι εἶνε οἱ τελευταῖοι ἀντιπρόσωποι ἀρχέγονου φυλῆς, καὶ ἴσως συγγενέουσι μὲ τοὺς Βουσμανοὺς, οἵτινες κατῴκουν ποτὲ τὴν ὅλην δασώδη ἀφρικανικὴν χώραν μετὰξὺ τοῦ Ἰσημερινοῦ καὶ τῆς Τρανσβαλίας. Ὅπως σχηματίσῃ τις κρίσιν ἐπὶ τῆς ὑποθέσεως, θ' ἀπηρτεῖτο πολὺ εὐρυτέρα βάσις παρατηρήσεως, ἢ ὅσην τώρα ἔχομεν. Ὅπως καὶ ἂν ἔχη, εἶπεν, ἐλπίζεται ὅτι, πρὸ τῆς ἐξαφανίσεως τῶν τελευταίων Βαμπουτί, ὁ κόσμος θὰ μάθῃ πλείονα περὶ τῆς ἀξιοπεριέργου ταύτης φυλῆς, ἢ ὅσα ἦσαν γνωστὰ εἰς τὸν Ὅμηρον καὶ τὸν Ἀριστοτέλη. Ὁ καθηγητὴς Βίρ-χωβ προτίθεται νὰ ὑποβάλλῃ τοὺς Πυγμαῖους τοῦ Ἄκκα εἰς ἀνθρωπολογικὴν ἐξέτασιν, καὶ θὰ δημοσιεύσῃ τὸ πόρισμα ταύτης.

ΤΟ ΜΑΥΡΟΒΟΥΝΙΟΝ

ΚΡΙΣΙΜΟΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΙΣ ΤΗΣ ΗΓΕΜΟΝΙΑΣ

(Ἐκ τῶν ΚΑΙΡΩΝ τοῦ Λονδίνου).

Τὸ πολίτευμα τοῦ Μαυροβουνίου εἶνε κατ' ἐξοχὴν ἀπολυταρχικόν. Ὁ ἡγεμὼν ἄρχει πάντων. Τιμωρεῖ καὶ ἀνταμείβει τοὺς ὑπηκόους τοῦ ἀπ' εὐθείας. Ὅπως κατανοήσῃ τις τὴν παροῦσαν κρίσιμον κατὰστασιν τῶν πραγμάτων, πρέπει νὰ ἐνθυμηθῇ ὅτι τὸ ἐν Βερολίῳ συνέδριον μετέβαλεν ὑλικῶς τοὺς ὅρους τῆς ὑπάρξεως τῆς ἡγεμονίας. Πρὸ τοῦ τελευταίου πολέμου, οἱ Μαυροβούνιοι ὀλίγον μόνον ἔδαφος ἄξιον καλλιιεργείας εἶχον εἰς τὰ ὄρη των. Ὁ σῖτος τοῦ ὁποίου εἶχον ἀνάγκη ἤρχετο αὐτοῖς ἐκ τῆς ἀλλοδαπῆς, ἦτοι ἐκ Τουρκίας. Ἐζων ἡμέρα τῆ ἡμέρα, καὶ αἱ ἀγέλαι των ἀπετέλουν μέρος τῶν μέσων τῆς ὑπάρξεώς των, τὰ ὅποια ἐνίστε συνεπληροῦντο δι' ἀρπακτικῶν ἐπιδρομῶν εἰς τὸ Τουρκικὸν ἔδαφος. Συμπλοκαὶ μεταξὺ Τούρκων καὶ Μαυροβουνίων καθημερινῶς συνέβαινον, καὶ οἱ ὄρειοι ἐνίκων ἐν γένει. Οἱ Τούρκοι στρατηγοὶ ὠδήγουν τὰ στρατεύματά των διὰ τῶν παρόδων τοῦ ὄρους, ἐνθ' οἱ Μαυροβούνιοι κατεῖχον τὰ ὑψώματα, καὶ εἰς δεδομένον σημεῖον ἐφόρμων κατὰ τοῦ ἐχθροῦ πρὶν οὗτος λάβῃ καιρὸν ν' ἀναπτύξῃ τὰς δυνάμεις του. Ἐπιδέξιοι ὅσον καὶ ἀνδρείοι, ἐπιτίθενται μόνον ὅταν εἶνε βέβαιοι περὶ τῆς νίκης.

Τὸ κοινόν τῆς Κεττίγγης, ἡ ἔδρα τῶν ἀρχαίων ἐπισκόπων, οἵτινες ἤσάν ποτε οἱ πνευματικοὶ καὶ κοσμικοὶ φυλάρχοι τῶν Μαυροβου-

νίων, δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς ἡ κοιτίς τοῦ Μαυροβουνίου τῶν καθ' ἡμᾶς χρόνων. Ὁ θεῖος τοῦ νῦν ἡγεμονεύοντος ἀπεχώρισε τὸ ἐκκλησιαστικὸν ἀξίωμα ἀπὸ τῆς κοσμικῆς ἐξουσίας, ἀλλ' αἱ σχέσεις τοῦ ἡγεμόνος καὶ τοῦ λαοῦ του ἐξηκολούθησαν νὰ εἶνε ὅλως πατριαρχικαί, καὶ ἡ στενὴ ἐνωσις ἣτις πλάττεται μεταξὺ των διὰ τῆς παρουσίας τοῦ κοινοῦ ἐχθροῦ, τοῦ Τούρκου, περιέστειλε τὸ πνεῦμα ἐκεῖνο τῆς ἰδιοτελείας, ὅπερ εἶνε κύριον χαρακτηριστικὸν τῶν Σλάβων τῶν μερῶν ἐκείνων.

Τὸ συνέδριον τοῦ Βερολίνου ἔδωκεν ἀφορμὴν εἰς πολλὰς δυσαρσεκείας. Τὸ Μαυροβούνιον ἐπέτυχεν αὐξήσιν ἐδάφους, ἀλλ' ὄχι τόσην ὅση ἐπεριμένετο, καὶ ἡ κατοχὴ τῆς Βοσνίας καὶ Ἐρζεγοβίνης ὑπὸ τῆς Αὐστρίας ἔδωκε τέλος εἰς τὸ πατροπαράδοτον ἔθιμον τῶν εἰς τὰς ἐπαρχίας ἐκεῖνας ἐπιδρομῶν. Ἀφ' ἑτέρου, αἱ πεδιάδες τοῦ Νίτσιτς καὶ τῆς Ποδγορίτσας προσηρτήθησαν εἰς τὸ Μαυροβούνιον, καὶ μετὰ τὴν ἀναχώρησιν τῶν Μουσουλμάνων ἰδιοκτητῶν, οἱ ἀγροὶ διενεμήθησαν εἰς τοὺς Μαυροβουνίους. Ὁ ἡγεμὼν καὶ τὰ μέλη τῆς ἡγεμονικῆς οἰκογενείας ἐνήργησαν εἰκονικὰς ἀγοράς τῶν κτημάτων τῶν Μωαμεθανῶν, οἵτινες ἠναγκάσθησαν νὰ μεταναστεύσωσιν.

Οἱ Μαυροβούνιοι ἦσαν μέχρι τοῦ καιροῦ ἐκείνου ὅμοιοι μὲ στρατιώτας, αἰεῖποτε ἀγρυπνοὶ, μέχρις ὀδόντων ὠπλισμένοι, καὶ ἠγνούον τι σημαίνει ἐργασία. Ἡ κυβέρνησις ἀφ' ἑτέρου δὲν εὗρισκε καιρὸν νὰ παιδαγωγῆσῃ τὸν λαὸν εἰς τὴν ἐργασίαν, ἀπορροφωμένη ἀπὸ τὴν ὑ ψ η λ ἡ ν π ο λ ι τ ι κ ἡ ν, ἀποβλέπουσα ἀπὸ ἔτους εἰς ἔτος εἰς νέον πόλεμον, τὸ ἀποτέλεσμα τοῦ ὁποίου, ὡς πρὸς τὸ Μαυροβούνιον, θὰ ἦτο, ὡς ἠλπίζετο, ἡ στέψις τοῦ ἡγεμόνος ὡς κυριάρχου τοῦ Αἴμου. Αἱ κυβερνώσαι τάξεις ἐλησμόνουν ὅτι ὑπῆρχε μαυροβουνιωτικὸς λαὸς ἐξηντλημένος ἀπὸ ἀένανον πόλεμον. Ἀντὶ νὰ σκέπτονται περὶ τῆς εὐημερίας τοῦ λαοῦ, ἐμεριμῶν μόνον περὶ τῶν ξένων ὅσοι ἐζήτουν καταφύγιον παρ' αὐτοῖς. Αἱ συνωμοσίαι ὠρίμαζον πανταχόσε, καὶ δὲν εἶνε ἀπόρητον ὅτι, ἐν καιρῷ τῆς ἐκλογῆς τοῦ πρώτου ἡγεμόνος τῆς Βουλγαρίας, ὁ ἡγεμὼν τοῦ Μαυροβουνίου ἐπωφθαλμία εἰς τὸ ἀξίωμα τοῦτο. Ἠλπίζετο πρὸς τούτοις ὅτι ὁ σερβικὸς θρόνος θὰ ἐξησφαλίζετο διὰ τὴν πριγκιπέσσαν Ζόρκαν, σύζυγον τοῦ πρίγκιπος Καραγιώργεβιτς.

Ἡ ναυτικὴ ἐπίδειξις ἐν Δουλίῳ ἐφείλκυσε τὴν προσοχὴν τῆς Εὐρώπης ἐπὶ τὸ Μαυροβούνιον, ἀποτέλεσμα δὲ ὑπῆρξεν ὅτι ἡ χαρακτηριστικὴ αὐτοῦπόληψις τῶν Μαυροβουνίων ἐπαίσθητῶς ηὐξήθη, καὶ ὅτι κατήντησαν νὰ πιστεύωσιν ὅτι ἡ ἀσφάλεια τῆς Εὐρώπης ἐξηρτάτο ἀπὸ

τὴν καλὴν τῶν θέλῃσιν. Δὲν εὖρον καιρὸν νὰ ἐργασθῶσι. Κατὰ τὰ πρῶτα μετὰ τὸν πόλεμον ἔτη δὲν ἤσθάνοντο τόσον ὀξέως τὸ δύσφορον τῆς θέσεώς των, ἢ τοῦλάχιστον εὖρον παραμυθίαν ἐν τῇ μνήμῃ τοῦ ἡρωικοῦ παρελθόντος. Μικρὸν κατὰ μικρὸν ἢ κατάστασις ἐχειροτέρευσε. Ὁ λαὸς προσέφυγεν εἰς τὸν ἡγεμόνα, ἐπικαλούμενος τὴν ἀρωγὴν του. Ἄλλ' ἢ ἀπάντησις ἀνελλιπῶς ἦτο ἡ ἐξῆς:

« Μετ' ὀλίγον θὰ προσαρτηθῇ ἡ Ἐρζεγοβίνα, καὶ τότε ἕκαστος θὰ ἔχη ὅσον γῆν χρειάζεται. » Ὁ λαὸς ἐπερίμενε, κοπανίζων ἀέρα, διανεμόμενος κατὰ φαντασίαν τὰς οἰκίας τοῦ Μοστάρ, καὶ προαπολαύων νοερῶς ὅλων τῶν ἀγαθῶν ὅσα ἐπιφυλάττει τὸ μέλλον. Καθ' ὅσον ὁμως παρήρχετο ὁ χρόνος καὶ ἡ γῆ τῆς ἐπαγγελίας δὲν ἦτο ὄρατὴ, κατέφυγον καὶ πάλιν εἰς τὸν ἡγεμόνα, ὅστις προσεπάθει νὰ τοὺς εὐχαριστήσῃ μὲ ζωηροτέραν ἀκόμη εἰκόνα τοῦ μέλλοντος. Ἐπὶ τέλους ὁμως οἱ ὑπῆκοοι ἤρχισαν ν' ἀνυπομονῶσι καὶ νὰ συγκρίνωσι τὴν ἐν Βοσνίᾳ κατάστασιν τῶν πραγμάτων μὲ τὴν ἐν Μαυροβουνίῳ. Ὁ πρακτικὸς κοινὸς νοῦς των ἐξανέστη ἐν τῷ κρυπτῷ κατ' αὐτοῦ τοῦ πρίγκιπος, καθόσον οὐδόλως νοοῦσι Κυβέρνησιν χωρὶς αὐτοῦ. Δὲν ἐγνώριζον τίποτε ἄλλο εἰμὴ τὴν ῥωμαλεάν χεῖρα ἣτις ἀπέβαινε ἐπίφοβος, καὶ τὸν δεσπότην τοῦ ὁποίου τὰ μόνα δῶρα συνίσταντο εἰς πατριωτικὰς διαμαρτυρίας. Ἡ ἀπορία καὶ ἡ ἔνδεια ἤϋξαν, καὶ ἡ κακῶς κρυπτομένη δυσφορία κατέστη γενικὴ.

Ἡσθάνθησαν ἐν Κεττίγγῃ ὅτι κἀτι πρέπει νὰ γείνη, ἀλλὰ τί; Δοκιμαίαι ἐγένοντο, ἀλλὰ παιδαριωδέσταται. Δὲν εἶχον πείραν τῶν πραγμάτων. Ἐμόρφωσαν ἀλλόκοτα σχέδια ὅλως δυσανάλογα πρὸς τὰ μέσα τὰ ὁποῖα εἶχον νὰ διαθέσωσιν. Ἐγχώριος ἀτμοπλοικὴ ἐταιρεία ἔμελλε νὰ συναγωνίζηται πρὸς πάσας τὰς ἄλλας ἀτμοπλοίας τοῦ Ἀδρία. Ἀπηυθύνθησαν εἰς τὴν Εὐρώπην ζητοῦντες κεφάλαια, ἀλλ' οὐδ' αὐτὴ ἡ Ρωσία ἤθελε νὰ εἰσφέρει ἐν καπίκιον. Ἡδύναντο νὰ βασισιθῶσιν ἐπὶ τῆς Ρωσίας ὅπως αἰτήσῃσιν βοήθημα διὰ σκοποὺς πολέμου, ἀλλ' οὐδεὶς ἐλάβανε πρόνοιαν διὰ τὸ ἔργον τοῦ πολιτισμοῦ. Οὐχ ἦττον, ἡ ἐπίσημος ἐφημερὶς τῆς Κεττίγγης ἀνέγραψεν ὅτι ἡ Ἀδριατικὴ, εἰς ἣν εἰσέβαλον οἱ Μαυροβούνιοι, κατέστη σλαβικὴ θάλασσα. Διωρίσθη διοικητικὸν συμβούλιον, καὶ εἰς τῶν ὑπουργῶν κατέστη πρόεδρος. Ἐκανονίσθη μάλιστα ὅτι ὁ τόκος ἐπὶ τοῦ κεφαλαίου ἔμελλε νὰ ὑπερβαίη τὰ 10 τοῖς ἑκατὸν, καίτοι δὲν ὑπεδείχθη τίς θὰ πληρώσῃ ἐν περιπτώσει καθ' ἣν ἡ ἐταιρεία ἤθελε φανῆ ἀνίκανος πρὸς τοῦτο. Ὅταν τὸ σχέδιον τοῦτο ἐκρίθη ἀνε-

φάρμοστον, ἐδοκιμάσθησαν ἄλλα. Ἐπροσπάθησαν εἰς μάτην νὰ δανεισθῶσι χρήματα, καὶ κατεσπατάλησαν τὴν ἐφευρετικότητά των εἰς ἀπειράριθμα μάταια σχέδια.

Πρὸ τοῦ πολέμου ἡ οἰκονομικὴ θέσις τοῦ Μαυροβουνίου ἦτο τοιαύτη, ὥστε ὀλίγα σχετικῶς χρήματα ἀπητοῦντο. Μετέπειτα ὁμως ἡ κατάστασις του αὐτῆ μετεβλήθη βαθμηδόν, καὶ ὁ Μαυροβούνιος ἐνόησεν ὅτι ἐχειρίζετο μετρητὰ διὰ νὰ πληρῶνῃ δι' εἶδη εἰσαγόμενα ἐκ τῆς ἀλλοδαπῆς, ὡς καὶ διὰ τὴν ἀπότισιν τῶν φόρων του. Πράγματι συνέβη ἐν μικρῷ οἰκονομικῇ ἐπανάστασις. Αἱ δαπάναι ἠϋξήθησαν καὶ αἱ πρόσδοι ἠλαττώθησαν. Τοῦτο ἐξακολουθεῖ ἀκόμη νὰ ὑπάρχῃ, καὶ συνοπτικῆ ἐξέτασις τῶν διαφορῶν κλάδων τῆς διοικήσεως δεικνύει ἐναργῶς τὸ αἷτιον τῆς γενικῆς δυσφορίας, ἣτις ἀναμφηρίστως ὑφίσταται ἐν τῇ χώρῃ. Ὁ ἡγεμὼν εἶνε ὁ ὑπέρτατος τοῦ Κράτους ἀρχηγός. Δὲν ὑπάρχει ἀντιπροσωπευτικὸν σύστημα οὔτε κἀν ἀγροτικαὶ κοινότητες. Δὲν ὑπάρχει νόμος, οὔτε ἔλεγχος, οὔτε προϋπολογισμός. Ἡ χώρα διαιρεῖται εἰς τόσα διαμερίσματα, τὰ ὁποῖα ὑποδιαιροῦνται εἰς ὑποδιαμερίσματα διοικουμένα ἀπὸ ἐπάρχους καλουμένους «καπετάνους», καὶ οἵτινες ἀσκοῦσιν ἐναχοῦ τὴν τε πολιτικὴν καὶ τὴν στρατιωτικὴν ἐξουσίαν. Ἡ ἐξουσία ἢ ἀσκουμένη ὑπὸ τῶν καπετάνων τούτων δὲν εἶνε ἀκριβῶς ὠρισμένη. Δὲν ὑπάρχουσι νόμοι κανονίζοντες τὴν ἐξάσκησιν τῆς δικαιοδοσίας των. Τὸ σύστημα κατ' οὐσίαν εἶνε τὸ αὐτὸ οἷον ἴσχυε καὶ πρὸ ἑκατονταετίας. Ἡ ἀπονομὴ τῆς δικαιοσύνης εἶνε πλημμελεστάτη. Ἐν πρώτοις, δὲν ὑπάρχουσι νόμοι καὶ ὑπερτάτη εἶνε ἡ θέλησις τοῦ πρίγκιπος. Αἱ μικρότεροι ὑποθέσεις δικάζονται ἀπὸ τοὺς καπετάνους. Ὑπάρχουσι πρωτοδικεῖα εἰς τὰ κεφαλοχώρια τῶν μεγάλων διαμερισμάτων, καὶ ὑπέρτατον δικαστήριον ἐν Κεττίγγῃ. Περίεργον χαρακτηριστικὸν τοῦ δικαστηρίου τούτου εἶνε ὅτι λαμβάνει γνώσιν ὅλων τῶν δικῶν ἀνευ διακρίσεως, εἴτε πρόκειται περὶ ἀγωγῆς πρὸς πληρωμὴν δεκαδράχμου ποσοῦ εἴτε περὶ ποινικῆς καταγγελίας. Εἶνε συγχρόνως Πρωτοδικεῖον καὶ Ἐφετεῖον, κατὰ τῆς ἀποφάσεως τοῦ ὁποίου ἐν τούτοις ὑπάρχει περαιτέρω ἐκκλησις πρὸς αὐτὸν τὸν ἡγεμόνα, ὅστις εἶνε ἀπόλυτος δεσπότης. Ὑπὸ δένδρον ἔμπροσθεν τοῦ παλατιοῦ ἐν Κεττίγγῃ δύναται τις νὰ ἴδῃ καθημερινῶς τὸν ἡγεμόνα Νικήταν, περικυκλούμενον ὑπὸ τῶν ὑπουργῶν καὶ τῶν ἀξιωματικῶν τῆς αὐλῆς του, κρίνοντα τὰς ὑποθέσεις τοῦ Κράτους. Ἐκεῖ αὐτὸς ὁ πρίγκιψ, ὅπως ὁ βασιλεὺς Σολομῶν, ἐκδίδει ἀποφάσεις ἐπὶ τῶν

διαφορῶν τῶν ὑπηκόων του, ἐδρεύων συνάμα ὡς πρωτόδικον δικαστήριον καὶ ὡς ἀκυρωτικόν.

Δὲν ὑπάρχει γραπτὸς νόμος ἐν Μαυροβούνῳ, ἐξαιρουμένου τοῦ ἀστικῆς κώδικος τοῦ δημοσιευθέντος πρό τινων ὑπὸ τοῦ Βόγιβιτς, ὅστις εἶνε λίαν ἀτελής, πραγματευόμενος μόνον περὶ ζητημάτων ιδιοκτησίας. Δύσκολον νὰ εὔρη τις ἀντίτυπον τοῦ κώδικος τούτου. Οἱ δικασταὶ ἐγνώρισαν τὸ περιεχόμενον του κληθέντες εἰς Κεττίγγην, ὅπου ἐμελέτησαν ἐπὶ δεκαπενθήμερον τὸν κώδικα. Εἶτα ἐδόθη ἀντίτυπον εἰς ἕνα ἕκαστον τῶν δικαστηρίων. Ὅσον ἀφορᾷ τὸ κοινόν, δὲν ὑπάρχει σχεδὸν μέσον νὰ ἐνοήσῃ τί θεσπίζει ὁ νέος κώδιξ. Ποινικὸς νόμος δὲν ὑπάρχει, καὶ ὅλαι αἱ δίκαι ἐκδικάζονται κατὰ τὰ καθεστῶτα ἔθιμα, ἢ μᾶλλον κατὰ τὴν διάκρισιν τοῦ δικαστοῦ. Ὁ λειτουργὸς οὗτος εἶνε συνάμα ἀνακριτὴς, εἰσαγγελεὺς καὶ δικαστής. Οἱ δικασταὶ εἶνε ἰθαγενεῖς τῶν διαμερισμάτων ἐν οἷς ἐρμηνεύουσι τὸν νόμον, καὶ ἕκαστος αὐτῶν θεωρεῖται ὑπὸ τῶν κατοίκων τοῦ χωρίου ὡς ὁ φυσικὸς τῶν προστάτης. Ὑπάρχει διαρκὴς σύγκρουσις συμφερόντων, ἀλλ' ὅλοι ἐνοῦνται κατὰ τοῦ ξένου, ὅστις θεωρεῖται ὡς ὁ φυσικὸς ἐχθρὸς τοῦ Μαυροβουνιώτου, χωρὶς νὰ γίνεται διάκρισις μεταξὺ τοῦ ἐκ Σερβίας ἢ Δαλματίας Σέρβου, τοῦ Γάλλου, τοῦ Τούρκου κτλ. Οἱ ἔμποροι τῆς Τεργέστης, ὅσοι στέλλουσι πραγματείας εἰς τὸ Μαυροβούνιον, εὐρίσκονται πάντοτε εἰς τὴν ἀνάγκην νὰ προσφεύγωσιν εἰς τὸ ἀνώτατον δικαστήριον, ὅπως λάβωσι τὰ χρήματά των. Αἱ δίκαι παρέλκονται ἐπὶ μῆνας, καὶ τὸ ἀποτέλεσμα ἐν γένει εἶνε ὅτι τὸ δικαστήριον κηρύττει τὸν ὀφειλέτην ἀνίκανον νὰ πληρώσῃ, ἀλλ' ὑπόσχεται ὅτι μετὰ τινα χρόνον θὰ καταστῇ ἀξιόχρεως.

Ὅσον ἀφορᾷ τὰ οἰκονομικὰ τοῦ Μαυροβουνίου, οἱ καπετάνιοι τῶν διαμερισμάτων εἰσπράττουσι τοὺς φόρους καὶ κομίζουσιν αὐτοὺς εἰς Κεττίγγην. Φθάνουσιν εἰς τὴν πρωτεύουσαν ἑφιπποὶ, προπεμπόμενοι ὑπὸ ἐνόπλου συνοδίας, δευτέρου ἵππου φέροντος τοὺς σάκκους τοὺς περιέχοντας τοὺς φόρους. Οὗτοι εἶνε κατὰ τὸ πλεῖστον εἰς μικρὰ νομίσματα, οἷα τὰ αὐστριακὰ τῶν 34 κρούτσερ καὶ τὰ τάλληρα τῶν δύο φιορινίων. Ἐνοεῖται ὅτι, κατὰ τὴν περίοδον τῆς εἰσπράξεως, ὁ ἐπὶ τῶν οἰκονομικῶν ὑπουργὸς ἔχει πολλὴν ἐργασίαν, διότι ὀφείλει νὰ μετρήσῃ τὰ χρήματα ταῦτα καὶ πληρώσῃ τοὺς ὑπαλλήλους τοῦ Κράτους, οἵτινες περιμένουσι πολλάκις ἐπὶ πέντε ἢ ἕξ μῆνας τοὺς μισθοὺς των. Ὁ μισθὸς ὑπουργοῦ εἶνε περὶ τὰς πέντε χιλιάδας φράγκα τὸ ἔτος, ὁ τοῦ ἀνωτέρου

δὲ λειτουργοῦ δὲν ὑπερβαίνει τὰ δισχίλια φράγκα. Ὁ ἡγεμὼν δὲν ἔχει ὠρισμένην ἐπιχορήγησιν. Ἀφοῦ πληρωθῶσιν οἱ ὑπάλληλοι, τὰ λοιπὰ εἶνε ἰδικὰ του. Ὅταν ὁ ἡγεμὼν μετέβη εἰς Πετροῦπολιν, ὅπως παρευρεθῇ εἰς τὸν γάμον τοῦ Μ. δουκὸς Πέτρου Νικολάεβιτς μετὰ τῆς πριγκίπισσης Μηλίτσας, ἔλαβε μαζὺ του ὅλα τὰ χρήματα ὅσα ὑπῆρχον εἰς τὸ Κράτος, ἐκτὸς 200 φιορινίων, καὶ ἐντεῦθεν οἱ ὑπάλληλοι εἶχον νὰ περιμένωσι τοὺς μισθοὺς των μέχρι τῆς ἐπανόδου τῆς Α. Ὑψηλότητος. Κατὰ τινα ὑπολογισμὸν, ἡ ἡγεμονικὴ αὐλὴ δαπανᾷ περὶ τὸ ἥμισυ τῶν ἐθνικῶν προσόδων.

Μόνον ὡς πρὸς τὸ σύστημα τῆς φορολογίας, τὸ Μαυροβούνιον ἠκολούθησε τὸ παράδειγμα τῶν μᾶλλον πολιτισμένων χωρῶν, διότι δὲν ὑπάρχει σχεδὸν φόρος ὑφιστάμενος εἰς τὰ μεγάλα Κράτη, ὅστις νὰ μὴ ἐπεβλήθη ὑπ' αὐτοῦ τοῦ μικροῦ. Ὁ ἀγρότης, ὅστις δὲν ἐπαρκεῖ εἰς τὰς ἀπαιτήσεις τοῦ εἰσπράκτορος, καταπιέζεται καὶ ὁ ἀγρὸς του πωλεῖται ἀνηλεῶς. Ὑπάρχει μάλιστα ἐταιρία, ἔργον ἔχουσα τὸ νὰ ἀγοράζῃ τὰ οὕτως εὐθηνὰ δημοπρατούμενα κτήματα. Ἡ αὕτη ἐταιρία ἐξάγει ἀμύπολλα κτήνη ἀγοραζόμενα ἀντὶ εὐτελοῦς ἀργυρίου ἀπὸ τὰς ἐπαύλεις τῶν χωρικῶν, ὅταν πλησιάζῃ ἡ εἰσπραξὶς τῶν φόρων. Τὰ ταξιδία τοῦ πρίγκιπος εἰς τὴν ἀλλοδαπὴν εἶνε σπουδαία ἀφορμὴ δαπάνης.

Τὸ ἐμπόριον τοῦ Μαυροβουνίου εἶνε εἰς χεῖρας τῶν Ἀλβανῶν, οἵτινες εἶνε φιλόπονος καὶ οἰκονόμος λαός. Οἱ Μαυροβούνιοι αὐτοὶ δυσκόλως λαμβάνουσι τὸν κόπον νὰ καλλιεργήσουν τὴν μικρὰν γῆν ἣν κατέχουσιν. Ἡ χώρα αὕτη, καὶ ἐν εὐφορίᾳ, οὐδέποτε παράγει ἀρκετοὺς δημητριακοὺς καρποὺς διὰ τὴν κατανάλωσιν τοῦ ἔθνους. Χρειάζεται πάντοτε νὰ εἰσαχθῇ ποσότης μεγάλη ἢ μικρά. Ἐπὶ τινα χρόνον αὕτη ἤρχετο ὡς δῶρον ἐκ Ρωσίας, καὶ ἐπωλεῖτο ὑπὸ τῆς Κυβερνήσεως εἰς τὸν λαὸν μετὰ τὸ θέρος εἰς τιμὴν κατὰ 20 τοῖς ἑκατὸν ἀνωτέραν τῆς ἀξίας της. Πολλοὶ χωρικοὶ τῶρα δὲν θέλουσι ν' ἀγοράσωσι σίτον ἀπὸ τὴν Κυβέρνησιν, λόγῳ τῆς ὑπερόγκου τιμῆς.

Ὁ Μαυροβούνιος εἶνε συμπαθὴς τύπος καὶ ἤρωσις εἰς τὸ εἶδος του. Ὁ πόλεμος εἶνε τὸ στοιχεῖόν του. Ἀποστρέφεται τὴν σταθερὰν ἐργασίαν, καὶ κάθε ἔτος εἰρήνης τὸ θεωρεῖ χαμένον. Μακρὰ εἰρηνικὴ περίοδος εἶνε δι' αὐτὸν αὐστηρὰ βάσανος. Πρὸ τεσσάρων ἐτῶν δεκαεχίλιοι Μαυροβούνιοι κατέλιπον τὴν πατρίδα των καὶ κατέφυγον εἰς Σερβίαν. Ὁ ἀριθμὸς οὗτος εἶνε σημαντικὸς ἀπέναντι τοῦ ὅλου πληθυσμοῦ τῶν Μαυροβουνίων, ἀνερχομένων εἰς 170 χιλιάδας. Ἐκτοτε αἱ μεταναστεύσεις

δὲν ἔπαυσαν. Ὁ λαὸς δὲν ἀπευθύνεται πλέον τόσον τακτικῶς πρὸς τὸν ἡγεμόνα, ὅστις ἐν μέρει τοὺς ἀπέφευγε, φοβούμενος μὴ τοῦ ζητήσῃσι χρήματα. Εἰσήχθη σύστημα ἀστυνομικῆς ἐπιτηρήσεως τέως ἄγνωστον ἐν Μαυροβουνίῳ. Ἡ ἐλαχίστη κατὰ τοῦ πρίγκιπος ἐπίκρισις κολάζεται νῦν αὐστηρῶς. Ὁ πρίγκιψ αὐτός δὲν ἐπιτρέπει ν' ἀναπτυχθῇ ἄλλη ἐπιρροή γείτων τῆς ἰδικῆς του. Ὁ γνωστότατος Μαυροβούνιος ἦρως Μάρκος Μιλγιάνωφ εἶνε καθειργμένος ἐν Ποδγορίτσα δι' οὐδένα ἄλλον λόγον εἰμὴ διὰ τὴν δημοτικότητά του. Ἐτερος εὐπόληπτος ἀνὴρ, ὁ Μάρκος Οὐρβίκας, ἠναγκάσθη νὰ καταλίπῃ τὴν πατρίδα ὑπερόριος. Οἱ δύο ἐξάδελφοι τοῦ ἡγεμόνος, ὁ Μάρκος καὶ ὁ Βλάζος Πέτροβιτς, μετενόστευσαν εἰς Σερβίαν, καὶ πολλὰ πρόσωπα μικροτέρας σπουδαιότητος ἀπῆλθον εἰς ἐκούσιον ἐξορίαν.

Ἐπάρχει καὶ ἄλλος κίνδυνος διὰ τὸ Μαυροβούνιον, ἥτοι οἱ Ἐρζεγοβίνιοι πρόσφυγες, οὓς ὁ ἡγεμὼν Νικήτας ἔκρινε καλὸν νὰ δεχθῇ μὲ ἀνοικτὰς ἀγκάλας. Οὗτοι συνέστησαν συμμορίας, αἵτινες ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν ὑπερέβαινον τὰ σύνορα τῆς Ἐρζεγοβίνης διὰ νὰ πλάσῃσι ταραχάς. Ἐντὸς ὅμως τῆς τελευταίας τετραετίας, ἰσχυρὰ ἔνοπλος δύναμις, σταθμεύουσα παρὰ τὰ σύνορα καὶ ὑποστηριζομένη ὑπὸ τοῦ ἰθαγενοῦς λαοῦ ἀπέκρουσε τὰς εἰσβολὰς ταύτας. Οἱ Ἐρζεγοβίνιοι πρόσφυγες ζῶσιν ἀναλώμασι το πρίγκιπος Νικήτα, ἀδυνατοῦντος νὰ πράξῃ ὑπὲρ αὐτῶν ὅλα ὅσα ὑπεσέβη. Τοῦτο ἐπροξένησε τελευταῖον γενικὴν δυσἀρέσκειαν μεταξὺ αὐτῶν, καὶ τώρα ἀποτελοῦσι πρόσθετον στοιχεῖον ἀταξίας ἐν Μαυροβουνίῳ.

ΑΙ ΕΛΒΕΤΙΔΕΣ

ΥΠΟ

ΛΟΥΔΟΒΙΚΟΥ ΔΥΜΩΡ

Γυναῖκες τῆς Γενεύης, ἀδρούς τοὺς πόδας ἔχουσαι, ἥκιστα χαρίεσαι, ἥκιστα προσηνεῖς, καλβινιστικῆς ὄλως ἀκαμψίας, γυναῖκες τῆς Βέρνης θαυμάσιαι, σαρκωβριθεῖς τὰς λαγόνας καὶ τὰ στέρνα ἔχουσαι, ἀγαλματώδεις καὶ σεμνοπρεπεῖς, χωρικαὶ ποιμενίδες τοῦ Ἄπενζελλ, ἀπλοῖκαὶ καὶ ἐργατικώταται ποικίλτραι τοῦ Σαῖν-Γκάλλ, τραχεῖαι κόραι τῆς παλαιᾶς Ἐλβετίας, μ' εὐτολμον καὶ εὐθὺ τὸ βλέμμα, γυναῖκες τῆς Νεσατέλ νοήμονες καὶ πεφυσιωμένοι, δέσποιναι τῆς Βασιλείας ἐπαιρόμεναι ἐπὶ τῇ ἀρχαίᾳ αὐτῶν ἀστικῇ καταγωγῇ, πλούσιαι, βαθύζωνοι, βωδουάζαι ὀλίγον, ὑπὲρ τὸ μέτρον παχεῖαι, πλὴν καλοκάγαθοι καὶ ἀφελεῖς, κάτοικοι τοῦ Τεσσίνου ζῶνται, μὲ σπινθηροβόλον ὄμμα καὶ ξηρὸν δέρμα, ὑπάρχουσι τύποι Ἐλβετῶν ἰσάριθμοι πρὸς τὰ ἐλβετικὰ διαμερίσματα.

Πῶς νὰ συγχύσῃ τις ὑπὸ ἓν καὶ τὸ αὐτὸ σῆμα τὰ προϊόντα τοῦ ἡλίου τῶν ἰταλικῶν λιμνῶν, τὰς ὑπομελάγχρους ἐκείνας ὄψεις, τὰς μελωδικωτάτας φωνάς, τὴν ζωηρότητα τῶν κινήσεων μετὰ τῶν προϊόντων τῶν ἀμπελοφόρων λόφων τοῦ Λεμάν, μετὰ τῶν παχουλῶν ἐκείνων σαρκῶν, τῶν λκκίσκων, τῶν ὀλολεύκων βραχιόνων, τὰ ἀλπειῶδη ἄνθη, τὰ λεπτὰ τὸ σχῆμα, τὰ ὑγιᾶ τὸ ἄρωμα, τὰ φυόμενα ἀναμέσον τῶν

βρωδῶν βράχων ἐν τῷ ζωογόνῳ ἀέρι τῆς ροδοδακτύλου πρωίας, μετὰ τῶν ἰνωδῶν φυτῶν, τῶν ἐπαφινόντων γεῦσιν πικρᾶς πτισάνης, τῶν ἀναρριχωμένων καθ' ὅλον τὸ μῆκος τῶν σκιερωτάτων ἀρχαίων προμαχῶνων τῆς Γενεύης;

***

Δὲν πρέπει πρὸς τούτοις νὰ λησμονήσωμεν ὅτι αἱ διαφοραὶ τῶν διαλέκτων ἐπιπροστιθέμεναι ἐπαυξάνουσι τὰς σωματικὰς καὶ ἠθικὰς διαφορὰς.

Μόλας αὐτὰς τὰς διαφορὰς ὑπάρχει ἐν τούτοις εἰς τύπος τῆς Ἑλβετίδος.

Ἐπὶ φυσικὴν ἔποψιν ἡ Ἑλβετία δὲν εἶνε εὐειδής. Γεμάτη, εὐσωμος, εὐρωστος, ὑγιής, εὐτονος εἶνε ἡ ἀληθὴς ἀντιπρόσωπος τῶν Ἄλπεων τῶν ἀδράς ἐχουσῶν τὰς βάσεις, τοῦ Ζυρὰ μὲ τὰς παχείας βοσκὰς, μὲ τὸ γόνιμον καὶ παραγωγικώτατον αὐτοῦ ὄροπέδιον. Τὰ ὅσῃ αὐτῆς εἶνε ὀγκώδη, αἱ ἀρμογαὶ τῶν μελῶν ἀδραῖ. Ὁ κορμὸς εἶνε ὑψηλός, τὰ ἰσχύα ἀνεπτυγμένα· ἀλλ' ἡ ὀσφὺς στερεῖται λεπτότητος καὶ αἱ κνήμαι εἶνε ὑπεράγαν βραχεῖαι. Σπανίως ὑψηλὴ μετὰ λιγυρότητος, οὐδέποτε ἐφηθικῶς ἰσχνή, ἀγνοεῖ νὰ δίδῃ εἰς τὴν κεφαλὴν αὐτῆς χαριέσσας θέσεις, καὶ ὁ ἥκιστα εὐλύγιστος λαιμὸς τῆς δὲν ἐπιτρέπει τὰς ἀβρὰς κινήσεις, δι' ἃς παραβάλλονται αἱ χαριέσσαί γυναικες πρὸς κύκλους. Οὐδὲν τὸ κυκνοειδές, οὐδὲν τὸ ἀναμιμνήσκον δορκάδα, οὐδὲν τὸ ἀέτειον, οὐδὲν τὸ ὀφιοειδές. Ἡ Ἑλβετία ἀναμιμνήσκει μᾶλλον τὴν γαλιναίαν καὶ ἤρεμον ἀγελάδα, τὴν ἀγελάδα μὲ τὰς ὠραίας λευκὰς καὶ πυρρόχρους κηλίδας, μὲ τὸ καμαρωτὸν μέτωπον, μὲ τοὺς μεγάλους ἠρέμους ὀφθαλμούς, τοὺς αἰωνίως ἀδιαταράκτους.

Ἡ Ἑλβετία βαδίζει ὑψαύχην καὶ προσβλέπει πρὸς τὰ ἐμπρὸς μετὰ θάρρους. Οὐδὲν τὸ μυστηριώδες ἀποπνέει τὸ ἄτομον αὐτῆς, ἀλλὰ συνείδησιν σαφῆ ἑαυτῆς, τῶν δικαίων καὶ τῶν καθηκόντων τῆς. Κράσεως μᾶλλον αἰματώδους, δὲν ὑποφέρει ἀλλ' οὔτε καὶ κάμνει χρῆσιν τῶν νεύρων τῆς. Ἴσως δὲν ἔχει νεῦρα. Δὲν ἀγαπᾷ τ' ἀκρότατα χρώματα· δὲν ὑπάρχουσιν ἐν Ἑλβετίᾳ οὔτε ἀληθεῖς ξανθοὶ, οὔτε ἀληθεῖς μελαγχροῖαι. Δὲν ἀγαπᾷ πρὸς τούτοις καὶ τὰ ἀλλόκοτα χρώματα· μάτην θ' ἀναζητήσῃ τις μεταξὺ τοῦ Ζυρὰ καὶ τῶν Ἄλπεων τὰ γλαυκὰ ὄμματα, τὰ προσφιλῆ εἰς τοὺς μυθιστοριογράφους, καὶ τὰς ἰοκύανα ὄμματα τὰ προσφιλῆ εἰς τοὺς ποιητάς. Ἡ Ἑλβετία ἐνδύεται μετὰ μετριότητος καὶ

συνέσεως, ἀποφεύγουσα φρονίμως πᾶν ἔκτροπον, ἀλλὰ διατελοῦσα δέκα ἔτη πάντοτε ὀπίσω ὡς πρὸς τὸν συρμόν.

***

Ἐπὶ ἠθικὴν ἔποψιν ἡ Ἑλβετία εἶνε ἰσόρροπος. Μᾶλλον μελαγχολικὴ ἢ φαιδρὰ, δὲν γινώσκει ἐν τούτοις τὰς ἀκρας ἀπελπισίας, τὰς φοβερὰς κρίσεις τῆς ἀποκαρτερήσεως, ἀλλ' οὔτε καὶ τοὺς παροδικοὺς παροξυσμούς τῆς μελαγχολώδους θλίψεως νοτίζοντας τὴν ψυχὴν, μετὰ τὰς ὑπὲρ τὸ μέτρον ζωῆς τοῦ ἡλίου ἀκτινοβολίας. Πάντοτε ὁμοία πρὸς ἑαυτὴν, ἀδιάφορος, ὡς φαίνεται, καίπερ συνταρασσομένη ἐνίοτε ἐνδομύχως ὑπὸ αἰσθημάτων ἄτινα οὐδεὶς ὑποπτέει, λογίζεται εὐτυχῆς καὶ εἶνε ἀναμφιβόλως, ἐὰν ἡ εὐτυχία συνίσταται εἰς τὴν ἤρεμον ἀποδοχὴν τῆς ζωῆς καὶ εἰς περιστολὴν πικρῶν περισσοῦ.

Ἐκτὸς τῆς κατοίκου τῆς Γενεύης ἡ Ἑλβετία οὐδαμῶς φιλοσοφεῖ. Φέρεται πρὸς τὴν πίστιν ἐπὶ τὸ ἀγαθόν, ἀλλ' οὐδέποτε ἐξικνεῖται μέχρις ἐνθουσιασμοῦ. Δὲν εἶνε φιλάρεσκος, καὶ τοῦτο εἶνε εὐχάριστον, διότι ἐὰν ἦτο, δὲν θ' εἶχε τὴν χάριν καὶ τὴν εὐτραπείαν, αἵτινες ἀπαιτοῦνται ὅπως ἡ φιλαρέσκεια καταστῆ γυναικεῖος κόσμος. Ἀξιοπρεπῆς λίαν, καθίσταται εὐχερῶς ὑπερήφανος, καὶ ἐὰν ἀνήκῃ εἰς ἀριστοκρατικὴν οἰκογένειαν, ἀγέρωχος καὶ ὑπερόπτις. Εἶνε ἐπιφυλακτικὴ, μᾶλλον ἐξ ἀπαθείας καὶ ἀγροικίας ἢ ἐξ ἀληθοῦς τῶν εὐγενῶν τρόπων ἀντιλήψεως. Ἡ Ἑλβετία δὲν γινώσκει νὰ ἔχῃ «σαλόνη»· ἀγνοεῖ τὰ πρῶτα στοιχεῖα τῆς ἐπιστήμης τοῦ δέχεσθαι· ἐν τῇ αἰθούσῃ αὐτῆς ἀπαντᾷ ἡ ἀνία· παγετὸς τὸ πᾶν· μόνον αἱ οἰκογενεακαὶ συναναστροφαὶ εἶνε ἐγκάρδιοι καὶ θερμαί.

Εἴτε διαμαρτυρούμεναι, εἴτε καθολικαί, αἱ Ἑλβετίδες εἶνε θρησκοί.

Ἐν τούτοις ἀδίκως δύναται τις νὰ κατηγορήσῃ αὐτὰς ἐπὶ ψευδευλαθείᾳ. Δυστυχῶς ἡ εὐσέβεια αὐτῶν ἀπολήγει εἰς μισαλλοδοξίαν, εἰς ἔλλειψιν πάσης ἀνεξίθρησκείας. Ἐπὶ τοῦ πεδίου τούτου, αἱ γυναῖκες αὐταί, αἱ τοσοῦτον μειλίχαι ἄλλως τὸ ἦθος, καθίστανται σκληραὶ καὶ ἀγριαὶ μέχρις ἀπανθρωπίας. Ἀπὸ αἱρέσεως πρὸς αἵρεσιν, καὶ Κύριος οἶδε πόσῳ πολυάριθμοι εἶνε αἱ αἱρέσεις ἐν τῇ ὑπὲρ πάσας ἐκλεκτῆ ταύτῃ γῆ! ἀλλήλαναθεματίζονται καὶ προορίζουσιν ἀλλήλας διὰ τὴν κόλασιν μετὰ τῆς οἰκτροτέρας κουφότητος.

***

Ἄλλὰ πρὸ παντός ἡ Ἑλβετίς εἶνε γυνὴ πρακτικὴ.

Ἡ οἰκονομία, αἱ κατ' οἶκον μέριμναι, ἰδοὺ τὸ στοιχεῖον αὐτῆς, ἰδοὺ τοῦ θριαμβεύει. Φαίνεται ὡσεὶ γεννηθεῖσα διὰ τὴν γίνῃ ὑπηρετρία ἐκ τῶν ἐκτελουσῶν πάντα τὰ οἰκιακὰ ἔργα. Ἐγειρομένη περὶ τὴν χαρὰν γῆν, μεταβαίνει εἰς τὴν ἀγορὰν, προμηθεύεται αὐτοπροσώπως πάντα τὰ λρειώδη, ἐξελέγγει τὴν ποιότητα, τὴν τιμὴν, τὸ βάρος· καὶ δὲν εἶνε σπάνιον κατὰ τὰς ὥρας τῆς ἀγορᾶς νὰ ἴδῃ τις μεγάλας δεσποίνας νὰ περιφέρωνται μὲ τὸ κἀνιστρον ἀνὰ χεῖρας. Μετὰ μεσημβρίαν ἀριθμεῖ τ' ἀσπρόρουχα αὐτῆς, καταγράφει τὰς δαπάνας αὐτῆς, ὑπολογίζει ἐπακριβῶς πόσος ἄρτος καὶ κρέας, πόσα ὑποκάμισα καὶ πόσα ζεύγη ὑποδημάτων ἀπαιτοῦνται διὰ τὴν παρέλθῃ ὁ μὴν, τὸ ἔτος ἄνευ οἰκονομικῶν δυσχερειῶν, καὶ ὅσον οἶόν τε εὐθηνότερον· καὶ ἐὰν μεταβαίῃ πρὸς ἀπόδοσιν ἐπισκέψεων, παραλαμβάνει πάντοτε μεθ' ἑαυτῆς τὸ πλέξιμόν τῆς, πλέξιμον κάλτσας, ἢ τὸ κέντημά τῆς, κέντημα ἐμβάδος.

Θεὲ, πόσον εἶνε πρακτικὴ.

Ἡ ὁμιλία αὐτῆς περιστρέφεται ἀείποτε περὶ τὴν τροφήν καὶ τὰ ἐνδύματα αὐτῆς. Χωρικὴ, αὐτὴ ὑπολογίζει· μικρὰ ἀστὴ, αὐτὴ πάλιν ὑπολογίζει, πλουσία ἀστὴ, ἀριστοκρατικὴ, ὑπολογίζει πάντοτε, καὶ ὁ σύζυγός τῆς βεβαίως εἶνε ἀδυνατώτερος αὐτῆς ἐν τούτῳ. Ὑπολογίζει μέχρι εὐτελείας, μέχρι φιλαργυρίας. Δόξαν αὐτῆς θεωρεῖ τὸ γέμον θησαυροφυλάκιον, τὰ γέμοντα ἐρμάρια, τὰ πάντα γέμοντα· δὲν ἀρέσκειται νὰ μεταχειρίζεται ὅ,τι ἔχει· οἰκονομεῖ· οἰκονομεῖ· δὲν ἀγαπᾷ ἐκ τῆς πολυτελείας ἢ τὴν σκέψιν ὅτι εἶνε εἰς θέσιν ὅταν θελήσῃ νὰ τὴν ἔχη.

* *

Κόρη, λαμβάνει ἐξαίρετον μόρφωσιν. Ἐφοίτησεν εἰς τὰς κατωτέρας σχολὰς, ἐνίστε καὶ εἰς τὰς ἀνωτέρας, καὶ ἐξέρχεται ἐκεῖθεν μετὰ διπλώματος. Ἐκτὸς τῆς λατινικῆς καὶ τῆς ἑλληνικῆς, ἐδόθησαν αὐτῇ αἱ αὐταὶ γνώσεις αἵτινες ἐδόθησαν καὶ εἰς τοὺς ἄνδρας. Γινώσκει τοῦλάχιστον δύο ξένας γλώσσας, μαθηματικὰ, φυσικὴν, χημείαν· ἔχει ἐπιχρισμά τι φιλοσοφίας καὶ ἱστορίας· δὲν ἐλησμονήθη ἐννοεῖται οὔτε ἡ παιδαγωγία οὔτε ἡ φυσιολογία. Ἄλλὰ σπανίως καθίσταται ἡ Ἑλβετίς σχολαστικὴ. Εἶνε παραπολὺ πρακτικὴ.

Ἡ ἐν τῷ σχολείῳ διδασκαλία προστίθεται εἰς τὴν ἐν τῷ οἴκῳ μόρφωσιν. Αἱ ὥραι σχολῆς διατίθενται εἰς χρῆσιμους ἀσχολίας. Καὶ ἐν

αὐτῇ ἔτι τῇ εὐπόρῳ τάξει ἡ κόρη ἐθίζεται νὰ ὑπηρετῆται μόνῃ. Αὕτη διευθετεῖ τὸν κοιτῶνά τῆς· ἐνδύεται καὶ διασκευάζει τὴν κόμην μόνῃ· ράπτει τὰς ἐσθῆτας αὐτῆς, σιδερόνει τ' ἀσπρόρουχα. Ἄντὶ νὰ ἔχη ἰδίαν θαλαμηπόλον εἰς τὰς διαταγὰς αὐτῆς, ἐκπληροῖ χρέη παραπληρωματικῆς ὑπηρετίας.

Ἡ τελευταία διαμόρφωσις προσδίδεται ὑπὸ τῶν πρακτικῶν καλουμένων σχολῶν. Ἰπάρχει ἀριθμὸς τις τοιούτων σχολῶν, ἰδίως εἰς τὰ γερμανικὰ διαμερίσματα, αἵτινες δέχονται νεάνιδας ἡλικίας δέκα ἔτη μέχρις εἴκοσιν ἐτῶν καὶ μουσοῖσιν αὐτὰς εἰς πάντα τὰ μυστήρια τῆς μαγειρικῆς, τῆς κοπτικῆς, τῆς ράπτικῆς, τῆς περιποιήσεως τῶν παιδῶν, τῆς κηπουρικῆς ἔτι καὶ τῆς οἰκιακῆς ἰατρικῆς.

Ἡ νεῆνις εἶνε τοῦ λοιποῦ ὄριμος πρὸς γάμον.

* *

Οὕτω παράγεται γυνὴ πεζοτάτη, ἀλλὰ συνετωτάτη καὶ ἰκανωτάτη! Ἄ! βεβαίως δὲν πρέπει νὰ ἐπιζητῆ τις παρ' αὐτῶν ρέμβην καὶ χάριν καὶ ρομαντισμὸν καὶ διασθοράν. Δὲν εἶνε οὔτε ἀξιολάτρευτος οὔτε μοιραίως ὀλεθρία. Πνεύματος στερεῖται ἐπαίσθητῶς. Δὲν εἶνε καλλιτέχνις. Ἐδιδάχθη ἀτελῶς κλειδοκύμβαλον, ἐδιδάχθη ὀλίγην ζωγραφικὴν, ἀλλὰ δὲν ἔχει κλίσιν οὔτε πρὸς τὴν μουσικὴν, οὔτε πρὸς τὴν ζωγραφικὴν. Ἡ ποίησις εἶνε δι' αὐτὴν γράμμα νεκρόν· ἡ αἰσθηματικότης αὐτῆς, ὅταν ἔχη τῆς αὐτῆς, εἶνε τοῦ κοινοτέρου εἶδους.

Ἐν τῷ ἔρωτι ὦ! ἐν τῷ ἔρωτι ἡ Ἑλβετίς εἶνε κοινοτάτη. Δὲν εἶνε οὔτε ἐρωτόληπτος γυνὴ, οὔτε ἐμμανὴς ἐρωμένη, ἀλλ' ἀπλῶς τρυφερὰ καὶ ἀφωσιωμένη. Αὐτὸ τῇ ἀρκεῖ, καὶ δὲν ἐννοεῖ οὐδὲ θεωρεῖ συγγνωστὰς τὰς θυέλλας τῆς καρδίας. Εἶνε ἀφωσιωμένη εἰς τὸν σύζυγόν τῆς, ἰδίως, φαίνεται, διότι εἶνε πατὴρ τῶν τέκνων τῆς. Τὸν περιποιεῖται μετ' ἀξίει-παίνου ζήλου, καὶ ἡ μεγίστη αὐτῆς μέριμνα εἶνε νὰ καταστήσῃ αὐτῷ ἄνετον τὴν ἐν τῷ οἴκῳ διατριβήν.

Ἡ πίστις τῆς Ἑλβετίδος εἶνε ἀναμφισβήτητος. Κατανοεῖ ἀρκούντως τί ἀνησυχίας ἐπιφέρει ἡ ἀταξία ὅπως ἐκτεθῆ εἰς αὐτήν. Ἄλλως, ποῖαν τέρψιν θὰ εὐρίσκεν ἐν αὐτῇ; Ὁ σύζυγος ἐπαρκεῖ αὐτῇ· καὶ ἡ φαντασία αὐτῆς ἢ φυλάσσοσα αὐτὴν ἀπὸ πάσης παρεκτροπῆς, δὲν εἶνε ἀρκούντως ζωηρὰ ὅπως θαμβώσῃ αὐτὴν διὰ τῆς φαντασμαγορίας τῶν ματαίων χιμαϊρῶν.

Ἀγαπάτε τὴν ρέγγουσαν ἡρεμότητα τῆς οἰκογενειακῆς ἐστίας, ἀπαιτεῖτε νὰ ἔχετε ἀνεπιλήπτως λευκὰ τὰ ὑποκάμισα ὑμῶν, καὶ τὸ φαγητὸν καλομαγειρευμένον, θέλετε νὰ μὴ πληροῦσι τὰ ὦτα ὑμῶν ματαιόσχολοι ὀμιλῖαι, ἀδιαφορεῖτε πρὸς τὴν κομψότητα, πρὸς τὴν γαργαλίζουσαν λεπτότητα, πρὸς τὴν ἄδηλον ἐκείνην γυ αικεῖαν μαγγανείαν, προτιμᾶτε τὴν ὑλικὴν συνείδησιν τῆς εὐζωίας, παντὸς λαμποκοποῦντος ἀδάμαντος τῆς γυναικείας ποιήσεως; Νυμφευθῆτε ἐν Ἑλβετίᾳ· αἱ Ἑλβετίδες εἶνε ἐξαιρετὰ ἀναχωρητήρια.

Ἡ ΠΡΟΣ
ΤΗΝ ΟΙΚΙΑΚΗΝ ΥΠΗΡΕΣΙΑΝ
ΑΠΕΧΘΕΙΑ

ΥΠΟ

ΤΗΣ ΜΙΣ ΚΛΗΜΕΝΤΙΝΗΣ ΒΛΑΚ

(Ἐκ τῆς «ΙΘ' ΕΚΑΤΟΝΤΑΕΤΗΡΙΔΟΣ»)

Δύο ἄρθρα ἐδημοσιεύθησαν τελευταῖον ἐν τῷ αὐτῷ περιοδικῷ, συνηγοροῦντα ὑπὲρ μεταβολῆς τινος τῶν παρόντων ὄρων τῆς οἰκιακῆς ὑπηρεσίας. Ἀμφότερα ἐπραγματεύοντο τὸ θέμα σχεδὸν καθ' ὅλοκληρίαν ἐκ τῆς ἀπόψεως τοῦ ἐργοδότη οἰκοδεσπότου. Τὸ ἐπόμενον βραχὺ ὑπόμνημα (ὅπερ κατὰ μέγα μέρος ἐγράφη πρὸ τῆς δημοσιεύσεως τοῦ πρώτου τῶν δύο ἄρθρων) ἀπτεται τοῦ αὐτοῦ ζητήματος ἐκ τῆς ἀπόψεως τῆς ὑπηρετρίας.

Ὅτι πλεῖστοι νεαραὶ γυναῖκες τῆς ἐργατικῆς τάξεως ἀποστρέφονται τὴν οἰκιακὴν ὑπηρεσίαν γενικῶς ἀνομολογεῖται· καὶ ὑπάρχει ροπή τις ἐκ μέρους τῶν προσώπων, ὅσα εὐρίσκουσι τὴν ἀποστροφὴν ταύτην ἀνάρμοστον, νὰ κηρύξωσιν αὐτὴν μοχθηρίαν καὶ διαστροφὴν πνεύματος. Ἡ ἀλήθεια ὅμως εἶνε ὅτι αἱ νεαραὶ ἐκεῖναι γυναῖκες, ὅπως καὶ ἄλλαι τάξεις τοῦ ἐργατικοῦ λαοῦ, ἐννοοῦσι τὰς ἰδίας τῶν ἀνάγκας καὶ τὰς ἰδίας τῶν δυσχερείας πολὺ καλλίτερον ἢ ὅσοι αὐταὶ ἐννοοῦνται ἀπὸ τοὺς μεσαιᾶς τάξεως ἐπικριτὰς τῶν.

* Αἱ συνθήκαι τῆς οἰκιακῆς ὑπηρεσίας εἶνε ἀκόμη αἱ τοῦ πρωϊμωτέρου βιομηχανικοῦ καὶ κοινωνικοῦ συστήματος, καὶ ἡ πρωϊμωτέρα αὕτη μορφή δὲν εὐρίσκεται εἰς ἄρμονίαν μὲ τὰ αἰσθήματα τῆς σήμερον. Εἰς ἄλλας ἐρ-

γασίας, τὸ ἐργαζόμενον πρόσωπον ἀφιεροῖ ἰκανὰς ὥρας εἰς τὴν ἐργασίαν, ὅταν δὲ παρέλθωσιν αἱ ὥραι αὐταί, πᾶσα σχέσις παύει μεταξύ ἐργοδότη καὶ ἐργαζομένης. Ἡ ἐργάτις ἔχει, ἐνὶ λόγῳ, ἴδιον αὐτῆς βίον, ἀπολύτως χωριστὸν ἀπὸ τῆς βιομηχανικῆς ζωῆς τῆς. Ἡ ὑπηρετρία οὐδένα ἴδιον αὐτῆς βίον ἔχει. Ἡ ὑπαρξίς τῆς δύναται ἴσως νὰ κατανοηθῇ ἀριστα, ὅταν διεξέλθῃ τις τὰ κεφάλαια ἐκεῖνα τοῦ ἡμερολογίου τῆς κυρίας Δ' Ἀρβλαί, ἐν οἷς ἀναγράφονται αἱ παρατηρήσεις τῆς ὡς ἐπιμελητρίδας παρὰ τῆ βασιλίτση Καρλόττῃ. Εἰς τὴν περίστασιν ἐκείνην ἡ θαλαμηπόλος (διότι ἀληθῶς θαλαμηπόλος ἦτο) ἐθεώρει ὡς διαπρεπῆ τὴν θέσιν τῆς καὶ ἔτρεφε θρησκευτικὸν σχεδὸν σέβας πρὸς τὴν κυρίαν τῆς. Καὶ ὅμως ὑπάρχει εἰς ἀναγνώστης τῆς ζωηρᾶς ἀφηγήσεώς τῆς, εἰς ὃν ἡ θέσις νὰ μὴ φαίνεται ἀφόρητος; Ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὸ νεῦμα τῆς κυρίας τῆς ἀπὸ πρωίας μέχρι ἐσπέρας· αἱ συντρόφισσάι τῆς καὶ αἱ ἀμέσως ἀνωτέραί τῆς δὲν εἶνε τῆς ἰδίας ἐκλογῆς τῆς καὶ δὲν εἶνε συμπαθεῖς. Εἶνε ἐξόριστος ἀπὸ τῆς οἰκογενείας καὶ τῶν φίλων τῆς. Φιλομειδῆς τρόπος καὶ εὐγένεια ἀπαιτεῖται παρ' αὐτῆς, οἰαδῆποτε καὶ ἂν εἶνε ἡ διάθεσις καὶ ἡ ὑγεία τῆς, καὶ οἰαδῆποτε καὶ ἂν εἶνε ἡ πρὸς αὐτὴν διαγωγὴ τῶν προσώπων μεθ' ὧν διατελεῖ εἰς συνάφειαν, καὶ ὅταν ἀκόμη ἐν τούτων εἶνε υἱὸς τοῦ οἴκου οἰνόφυλξ.

Ἡ κατ' οἶκον ὑπηρετρία, ἐνὶ λόγῳ, ζῆ εἰσέτι ὑπὸ σύστημα ὀλοσχεροῦς προσωπικῆς ὑποδούλωσεως. Ἄλλ' ἡμέρῃ τῇ ἡμέρῃ ἐγείρεται αἰσθημα ὅτι ὀλοσχερῆς προσωπικῆ ὑποδούλωσις εἶνε ἀφόρητος καὶ ταπεινωτικὴ· καὶ τὸ αἰσθημα τοῦτο κάμνει τὴν οἰκιακὴν ὑπηρεσίαν νὰ θεωρῆται ὡς εὐτελές τι καὶ ποταπὸν ὑπὸ γυναικῶν αἵτινες σκληρότερον καταπονοῦνται ἐν τῇ ἐργασίᾳ καὶ πολὺ χεῖρον διαιτῶνται ἢ πολλὰ τῶν ὑπηρετριῶν. Ἡ ὑπηρετρία περιφρονεῖται ὅχι διότι μαγειρεύει, σφουγγαρίζει ἢ τρέφει νήπιον, ἔτι ὀλιγώτερον διότι ὀφείλει ὑπακοὴν εἰς διαταγὰς, καθόσον καὶ πᾶς ἐργάτης ἐργοστασίου τὸ αὐτὸ πράττει κατὰ τὰς ἐργασίμους ὥρας, ἀλλὰ διότι συναινεῖ νὰ τίθεται διαρκῶς ὑπὸ τὸ νεῦμα ἄλλου προσώπου.

Μία τῶν συνεπειῶν τῆς θέσεως ταύτης εἶνε ὅτι ἡ ὑπηρετρία ἀποσπᾶται κατ' οὐσίαν ἐκ τοῦ ἰδίου αὐτῆς κύκλου καὶ τίθεται εἰς ἄλλον. Φοβοῦμαι ὅτι πολλοὶ τῶν εὐπορουμένων εἶνε πρόθυμοι, ἐν τῇ ἀμαθειᾷ τοῦ φαρισαισμοῦ των, νὰ θεωρῶσι τὴν τοιαύτην μεταφύτευσιν ὡς ἀχραιφνῆς πλεονέκτημα διὰ τὴν θυγατέρα τοῦ ἐργατικοῦ ἀνδρός. Καὶ ὅμως εἶνε προφανέστατον ὅτι, οἰαδῆποτε καὶ ἂν εἶνε ἡ κοινωνικὴ κατὰστασις νεαρᾶς

τινος κόρης, ἐνυπάρχουσι κίνδυνοι ἐν τῷ ἀποσύρειν αὐτὴν ἀπὸ τῶν οἰκογενειακῶν ροπῶν ἐν αἷς ἐτράφη, καὶ ἀπὸ τῆς ἐλευθέρως μετὰ τῶν ἴσων τῆς ἀναστροφῆς. Οἱ κίνδυνοι οὗτοι μεγεθύνονται, ἐὰν ἡ ἀγωγὴ τῆς ἀφῆκεν αὐτὴν σχετικῶς ἀνίκανον νὰ τηρῆ στενὴν δι' ἐπιστολῶν ἀνταπόκρισιν, ἢ νὰ πληροῖ τὴν μοναξίαν τῆς διὰ τινος μελέτης. Ἐπι μᾶλλον ἐπιτείνονται οἱ κίνδυνοι οὗτοι, ἐὰν νεαρὰί γυναῖκες οὕτω πως ἀποσπώμεναι ἀπὸ τοῦ φυσικοῦ περιβάλλοντος ἀπαιτῆται συνάμα νὰ ὑπέικωσιν εἰς ὠρισμένον καὶ συνθηματικὸν κώδικα τρόπων. Θεραπειῆς ἐν ὑπηρεσίᾳ συμμορφοῦται μὲ κανόνας αὐστηρᾶς ἐθιμοταξίας, τουτέστιν ἐξασκεῖ παρατεταμένον αὐτοκωλασμὸν ἐπιβάλλουσα ἑαυτῇ φρίμωτρον καὶ χειροπέδας. Οἱ προβεβηκότερες τῇ ἡλικίᾳ, καὶ μάλιστα οἱ διαφορούσης κοινωνικῆς τάξεως πρεσβύται, τείνουσι νὰ θεωρῶσι τὸ φρίμωτρον καὶ τὰς χειροπέδας ταύτας σωτήρια, καὶ ἐπιθυμοῦσιν ἵνα αἱ θεραπαινίδες κόραι ἐμμένωσι πάντοτε ἐντὸς τοῦ φραγμοῦ τῆς ἐθιμοταξίας. Ἄλλως ὅμως φρονεῖ ἡ φύσις, ἥτις ἔπλασεν ὅλους τοὺς νέους πάσης κοινωνικῆς τάξεως ἀπροθύμους πρὸς οὕτω κανονικὸν βίον, δοῦσα αὐτοῖς ἄπληστον ὄρεξιν πρὸς τὴν συναναστροφὴν, τὴν μεταβολὴν, καὶ μάλιστα τὴν ἐλευθερίαν. Ἐὰν ὁ πόνος τῶν πραγμάτων τούτων δὲν εὕρῃ ἱκανοποίησιν κατὰ τρόπους ὑγιεῖς καὶ θεμιτοῦς, εἶνε πιθανὸν νὰ ζητήσῃ διεξοδὸν δι' ἐπικινδύνων καὶ ἀπηγορευμένων τρόπων. Ἡ ἀπομόνωσις αὕτη, ἐν ἣ πολλὰ τῶν θεραπαινίδων ζῶσι, ἀπομακρυσμένα τοῦ χαλινοῦ τῆς κοινῆς γνώμης τῶν σχέσεών των καὶ τῆς ἰδίας των κοινωνικῆς τάξεως, ἀφαιρεῖ οὐκ ὀλίγα ἐχέγγυα, καὶ καταλείπει αὐτὰς ἐκτεθειμένας εἰς κινδύνους ἥκιστα κατανοούμενους ὑπὸ εὐπροαιρέτων προσώπων, οἵτινες, ἐκ τῶν ἰδίων οἴκων κρῖνοντες τοὺς ἄλλοτρίους, θεωροῦσι τὴν οἰκιακὴν ὑπηρεσίαν ὡς τὸ ὑγιέστατον τῶν ἐπαγγελημάτων. Δυστυχῶς ὑπάρχουσι παραπολλὰ οἰκίαι, ἐν αἷς ἀπροστάτευτος κόρη ὑπόκειται εἰς πειρασμούς καὶ προσβολὰς, καθ' ὧν θὰ ἦτο ἀσφαλῆς εἰς τὰ μαγαζεῖα καὶ τὰ ἐργοστάσια. Δὲν ἐπιθυμῶ νὰ ἐνδιατρίψω ἐπὶ τῆς ὀψεως ταύτης τοῦ ζητήματος. Πολλὰ ἤκουσα διὰ παραδειγμάτων ἐκ τῆς πείρας πολλῶν γυναικῶν προσωπικῶς γνωστῶν μοι, καὶ εἶνε ἀναμνήσκοντες ὅτι ἡ μεγίστη πλειονότης τῶν νεανίδων ὅσαι μεταβαίνουν εἰς οἴκους καὶ εἰς ἄσυλα ὑπῆρξαν ὑπηρετρία. Ἐλαφρυντικὴν περίστασιν βεβαίως ἀποτελεῖ τὸ ὅτι πᾶν ἐγνωσμένον ὀλίσθημα ὑπηρετρίας εἶνε σοβαρότερον πρόσκομμα πρὸς ἀνάκτησιν θέσεως ἢ ὅσον ἐν τῇ τάξει τῶν ἐργατῶν τῶν ἐργοστασίων· ἀλλ' ὅσας περιπτώσεις καὶ ἂν ἐξαιρέσῃ τις, πάλιν ἡ ἀναλογία μένει με-

γίστη. "Οχι· ἡ οικιακὴ ὑπηρεσία κατ' οὐδένα τρόπον εἶνε ἀσφαλὴς λιμὴν, καὶ τὸ νὰ στέλλῃ τις κόρην εἰς οἰκίαν ἀγνώστου χαρακτηῆρος δὲν εἶνε τόσον φιλανθρωπικὴ πράξις ὅσον πολλοὶ τῶν «εὖ φρονούντων» ὑποθέτουσιν.

Ὅφειλω νὰ ὁμολογήσω ὅτι, ἐὰν ἤμην μήτηρ θυγατέρων, ἥτις θὰ εἶχε νὰ ἐκλέξῃ μεταξὺ τοῦ ἐργοστασίου καὶ τῆς οικιακῆς ὑπηρεσίας, θὰ ἔδιδον ἀδιστακτικῶς τὴν ψῆφόν μου ὑπὲρ τοῦ ἐργοστασίου. Τὸ ἔργον θὰ ἦτο πιθανῶς σκληρότερον, αἱ ὑλικαὶ εὐμάρειαι ὀλιγώτεραι καὶ οἱ τρόποι τραχύτεροι, ἀλλὰ τὰ κοράσια θὰ εἰργάζοντο ἐν μέσῳ τῆς ἰδίας αὐτῶν τάξεως καὶ θὰ κατώκουν ἐν τῇ ἰδίᾳ των οἰκίᾳ καὶ ἡ ὑγεία των, ἡ εὐτυχία των, αἱ συναναστροφαὶ των θὰ ἦσαν ὑπὸ τὸ ὄμμα τῆς μητρός των. Οὕτε δύναμαι νὰ φρονῶ ὅτι ἡ ἀπροθυμία ἐκ μέρους τῶν θυγατρῶν ὅπως ἀποκόψωσιν ἑαυτὰς πάντων τῶν φυσικῶν δεσμῶν τῆς στοργῆς καὶ τοῦ περιβάλλοντος, ὅπως μένωσιν ἐν μέσῳ ξένων ἐν ἀγνώστῳ οἰκίᾳ καὶ συγχωνεύσωσι τέλειον τὴν ζωὴν των ἐν ἀλλοτρίᾳ οἰκίᾳ, εἶνε ποσῶς σημεῖον διεστραμμένης μωρίας.

Ἡ ἀπροθυμία οὕσα οὕτω φυσικὴ, λογικὴ καὶ βásiμος δύναται νὰ ἐκλίπῃ, μόνον ἅμα ἐκλίπωσιν οἱ ἰδιάζοντες ὄροι οἱ καθιστῶντες τὴν οἰκειτείαν ὄλως διάφορον ἄλλων ἐργασιῶν. Αἱ ὑπηρετρίαι δηλαδὴ πρέπει νὰ παύσωσι στεγαζόμεναι ὑπὸ τὴν ὄροφὴν τοῦ ἐργοδότου, καὶ πρέπει ἀντὶ τούτου νὰ προσέρχωνται ὅπως ἐργάζωνται ἐπὶ ὠρισμένης ἰκανῆς ὥρας, ὡς ποιοῦσιν ἤδη αἱ ῥάπτρια καὶ αἱ ἡμεροδουλεύτριαι. Θαρρούντως λέγω ὅτι, ὑπὸ τοιοῦτους ὄρους, ἡ οικιακὴ ὑπηρεσία ταχέως θὰ καταστῇ δημοφιλὲς ἔργον. Εἶνε εὐόϊωνον σύμπτωμα ὅτι ἀμφοτέρων τῶν ἄρθρων αἱ συγγραφεῖς γυναῖκες συνηγοροῦσιν ὑπὲρ τῆς αὐτῆς μεταβολῆς πρὸς τὸ συμφέρον τοῦ ἐργοδότου.

Ἡ μεταβολὴ αὕτη τοῦ συστήματος θ' ἀπήτει, ὡς εἰκὸς, καὶ ἄλλας τινὰς ἀλλοιώσεις. Θὰ ἦτο, φερ' εἰπεῖν, ἐπάναγκες νὰ συσταθῇ βελτιωμένον γραφεῖον καὶ πρακτορεῖον, τὸ ὁποῖον θ' ἀνελάμβανε νὰ προμηθεύῃ ἰκανὰς καὶ χρηστοήθεις ὑπηρετρίαις. Ὡν ἐκάστη νὰ εἴν' ἐξησκημένη εἰς τὸν ἴδιον κλάδον τῆς. Ὑπάρχουσιν ἤδη ἐκχτοντάδες μικρῶν οἰκιῶν, εἰς τὰς ὁποίας τοιοῦτο γραφεῖον θὰ ἦτο ὠφελιμώτατον. Πέποιθα δὲ ὅτι τοῦτο εἶνε ἐπικερδὲς στάδιον, περιμένον τὴν ἰκανὴν γυναῖκα ἥτις πρώτη θὰ κατορθώσῃ νὰ διοργανίσῃ στράτευμα καλῶν οὐχὶ ὀμοστέγων τοῦ κυρίου ὑπηρετριῶν.

ΤΟ ΦΥΤΡΟΠΛΑΣΜΑ

ΘΕΩΡΙΑ ΠΕΡΙ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΚΟΤΗΤΟΣ

Ὁ μέγας Θεόδωρος Σβάνν, ὁ θεμελιωτὴς τῆς περὶ κυτάρων θεωρίας, ὁ ἀνακαλυπτὴς τῆς ἐνεργείας τῆς ζύμης καὶ τῶν βακτηρίων ὡς αἰτίων τῆς ζυμώσεως καὶ σήψεως, ὁ σκαπανεὺς τῆς σωματικῆς διαμετρήσεως ἐν τῇ φυσιολογικῇ μελέτῃ, ὅστις φαίνεται εἰς ἡμᾶς σήμερον προκατακλυσμαῖος γίγας τῆς βιολογικῆς ἐρεύνης, ἐκάθητό ποτε μετ' Ἀγγλομαθητοῦ του, ὅστις καὶ διηγεῖται τὸ ἀνέκδοτον, καπνίζων τὴν πίπαν του καὶ πίνων τὸν ζυθόν του εἰς καφενεῖόν τι ἐν Βελγίῳ, καὶ ἀνέφερε πῶς ἐπὶ τριάκοντα καὶ πλέον ἔτη ὁ κόσμος δὲν ἤκουσε τίποτε περὶ αὐτοῦ. « Ἀφοῦ διετύπωσα τὴν περὶ κυτάρων θεωρίαν μου, εἶπε, καὶ ἀπέδειξα ὅτι τὰ κύτταρα εἶνε αἱ μονάδες, ἐν αἷς πρέπει νὰ ζητηθῇ ἡ ἐξήγησις πάντων τῶν φαινομένων τῆς ζωῆς, ἐκύτταξα ἐπὶ ὅλα ταῦτα τὰ ἔτη, μὲ τὴν ὑπερτέραν δύναμιν τοῦ μικροσκοπίου καὶ μὲ τὰς ὀσημέραι βελτιωμένας μεθόδους τῆς μικροσκοπικῆς ἐρεύνης, μήπως εὕρω ἄλλας μονάδας ἐντὸς τῶν μονάδων τούτων. Πρέπει νὰ ὑπάρχωσιν, ἂν καὶ ἀπέτυχῃ νὰ τὰς καταστήσω ὄρατάς. »

Τοιαῦται μονάδες, ἐφ' ὅσον ὑπάγονται εἰς τὸ κύταρον, ὅπως αὐτὸ τὸ κύταρον ὑπάγεται εἰς τὸ μέγα σύμπλεγμα τοῦ ἀνθρωπίνου σώματος, ὑπετέθησαν ὑπὸ διαφόρων μελετητῶν, οἵτινες προσεπάθησαν νὰ δώσωσι

μηχανικήν θεωρίαν περί τοῦ θαυμασίου φαινομένου τοῦ γνωστοῦ ὡς ἡ κληρονομικότης. Αἱ «φυσιολογικαὶ μονάδες» τοῦ Ἐρβέρτου Σπένσερ, τὰ «παγγενῆ βλαστήματα» τοῦ Δάρβιν, τὰ «ἡμικύταρα» τοῦ Ναίγελι καὶ ἄλλων προσβλήθησαν ὡς πιθανὰ κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἤττον εἰκασίαι.

Μέγα κατόρθωμα τοῦ ἐν Φραιβούργῳ καθηγητοῦ Βάϊσμμαν εἶνε ὅτι διεξήγαγεν ὀλοσχερῶς καὶ συστηματικῶς τοιαύτην μηχανικήν θεωρίαν περί κληρονομικότητος. Οὗτος δὲν ἠρέσθη νὰ ὑποδείξῃ μονάδας ἐνός ἢ ἄλλου εἶδους, ἀλλὰ προέβη ἐπὶ τῇ ἀρχῇ ὅτι θεωρία περί κληρονομικότητος, ἣτις θὰ μᾶς καταστήσῃ ἱκανοὺς νὰ τακτοποιήσωμεν τὰ γνωστὰ γεγονότα τῆς μεταβιβάσεως καὶ κληρονομίας ἐν ὄροις περί τῆς κατασκευῆς τοῦ πρωτοπλάσματος, πρέπει νὰ εἶνε ἐπαρκῆς ὅπως ἐκφράξῃ ὅλα ἐκεῖνα τὰ γεγονότα, καὶ περιπλέον, ὅτι πρέπει, βασιανίζομένη δι' ὑφαιρέσεως καὶ βεβαιωτικῶν πειραμάτων, νὰ ἄγῃ εἰς τὴν ἀναγκάλῃ ἀγνωσμένων τέως γεγονότων. Ὁ καθηγητὴς Βάϊσμμαν ἐδημοσίευσεν, κατὰ τὰ τελευταῖα δέκα ἔτη, σειρὰν δοκιμῶν ἐν οἷς ἐκθέτει τὰς τε εἰκασίας καὶ τὰς παρατηρήσεις του ἐφ' ὅσον προέβησαν. Τὰ δοκίμια ταῦτα μετεφράσθησαν ἀγγλιστί καὶ ἐδημοσιεύθησαν ὑπὸ τοῦ ἐν Ὁξωνίᾳ πανεπιστημίου.

Ἡ μέθοδος τοῦ «σκέπτεσθαι δημοσίᾳ», ἣν ἀπεδέχθη ὁ Βάϊσμμαν, ἔδωκεν ἀφορμὴν εἰς τινὰς ἐπιπολαίους κριτικούς νὰ μεμφθῶσιν αὐτὸν ὡς μεταβάλλοντα σπουδαίους χαρακτῆρας τῆς θεωρίας του ἀπὸ ἔτους εἰς ἔτος. Ἀλλὰ τῶρα εἶνε πιθανόν ὅτι οἱ ἀνυπόμονοι τοῦ εἶδους τούτου δὲν θὰ ἔχωσι περαιτέρω δικαιολογίαν διὰ τὰς ἀκρίτους μορφάς των. Ὁ καθηγητὴς Βάϊσμμαν ἔδωκε προσφάτως ἔκθεσιν τῆς θεωρίας του ἐν τῇ ὀριστικῇ καὶ πλήρει μορφῇ τῆς. Ἡ ἀγγλικὴ μετάφρασις ἐγένετο ὑπὸ τοῦ γαμβροῦ τοῦ Βάϊσμμαν, τοῦ ἐν Κάρδιφ καθηγητοῦ Νιούτων Πάρκερ, καὶ ἐδημοσιεύθη ταύτοχρόνως μετὰ τὸ γερμανικὸν κείμενον ὑπὸ τὸν τίτλον: «Τὸ φυτρόπλασμα: Θεωρία περί κληρονομικότητος.» (The Germ Plasm: a theory of Heredity). Τιμᾶται ἐξ σελλίνια. Οἱ ἐκδόται εἶνε ἐπαίνων ἄξιοι, καὶ εὐχαριστιῶν ἐκ μέρους ὄλων τῶν σπουδαστῶν τῆς βιολογίας, ἐπὶ παραγωγῇ ἔργου τοιαύτης ἐπιβλητικῆς σπουδαιότητος ἀντὶ τοιαύτης μικρᾶς τιμῆς. Ἡ ἀγγλικὴ μετάφρασις εἶνε ἐξαίρετος, καὶ ὅπερ σπουδαιότατον, ἀπολύτως πιστή.

Οὐδεὶς βιολόγος δύναται ν' ἀναγνώσῃ τὸ βιβλίον ἐκεῖνο ἄνευ θαυμασμοῦ διὰ τὸ θάρρος καὶ τὴν ἀποφασιστικότητα ἣτις ἤγαγε τὸν συγγραφέα, διὰ μέσου ὄλων τῶν ἀμέτρων δυσχερειῶν τοῦ προβλήματος, εἰς

τὴν τελικὴν ἐκπόνησιν τῆς μηχανικῆς περί κληρονομικότητος θεωρίας του. Περιττὸν νὰ εἴπωμεν ὅτι ἡ θεωρία περικλείει οὐ μικρὰν πληθὺν νέων ἐνοιῶν καὶ νέων ὄρων, οἵτινες καθιστῶσιν αὐτὴν οὐδαμῶς εὐκολον νὰ κατανοηθῇ διὰ τοῦ πρώτου ἀγῶνος, ἔτι ὀλιγώτερον δυνάμεθα νὰ ἐλπίζωμεν ὅτι θὰ δώσωμεν κατάλληλον περίληψιν αὐτῆς ἐν βραχείᾳ βιβλιογραφίᾳ. Ἐλπίζομεν ὅτι θὰ εὐρεθῇ ἕλληνας διδάκτωρ τῆς ἰατρικῆς, ἐκ τῶν πολλῶν ἐκ τῆς ἐσπερίας κατερχομένων, νὰ τὴν μεταφράσῃ ἑλληνιστί. Ἡ θεωρία ἀξίζει ἀναντιρρήτως νὰ ἀναγνωσθῇ μετὰ προσοχῆς ἀπὸ ὅλους τοὺς μελετητὰς τῆς κληρονομικότητος, ἔχει δὲ στερρὰς βάσεις, καὶ ἡ μέλλουσα πρόοδος εἰς τὰς γνώσεις καὶ τὰς ἐννοίας μας περί τοῦ σπουδαιότατου τούτου φαινομένου, εἴτε φιλοσοφούντες βιολόγοι εἴμεθα, εἴτε γενάρχη, εἴτε ἡθικολόγοι, ὀφείλει νὰ ὀρμάται ἀπὸ τῆς θεωρίας τοῦ Βάϊσμμαν ὡς ἀπὸ ἀφετηρίας. Δὲν εἶνε ὑπερβολὴ νὰ εἴπωμεν ὅτι, εἴτε αἱ θεωρητικαὶ σκέψεις τοῦ Βάϊσμμαν γείνωσιν ἀποδεκταὶ ἐν τῇ ὀλότητί των, ὅπερ ἀπίθανον, εἴτε ὄχι, δὲν ὑπῆρξε σύγγραμμα δημοσιευθὲν ἀπ' αὐτῶν τῶν βιβλίων τοῦ Δάρβιν, τὸ ὅποιον νὰ ἐχειρίσθη τόσον ἐντελῶς τὴν ὕλην περὶ ἧς πραγματεύεται, ἢ τὸ ὅποιον νὰ συντέλεσε τόσον νὰ θέσῃ τάξιν καὶ σαφῆνειαν εἰς τὸ ἀμέτρως περίπλοκον τῶν παραγόντων τῆς κληρονομικότητος, ἢ, τέλος, νὰ ἔφερεν εἰς φῶς τοσαῦτα νέα γεγονότα καὶ σκέψεις ἀφορώσας τὸ ὑποκείμενον.

Ἰδέαν περί τῆς φύσεως τῆς θεωρίας τοῦ Βάϊσμμαν δύναται νὰ σχηματίσῃ τις, ὅταν μάθῃ ὅτι ὁ σοφὸς εἶνε κεκηρυγμένος ὑπὲρ τῆς παλαιᾶς σχολῆς τῆς «ἐξελίξεως» (ἣτις δὲν πρέπει νὰ συγχέηται μετὰ τὴν νέαν περί ἐξελίξεως διδασκαλίαν), ὡς ἀντικειμένης πρὸς τὴν τῆς «ἐπιγενέσεως». Ἡ ζῶσα ὕλη πρέπει νὰ νοηθῇ, κατὰ τὴν θεωρίαν του, ὡς συγκειμένη ἐξ ἀκροτελευτίων μονάδων, τὰς ὁποίας καλεῖ βιοφόρα. Ἐκαστον βιοφόρον σύγκειται ἐξ ἑκατοντάδων μορίων. Ἐὰν ὑποθέσωμεν τὴν διάμετρον μορίου ὡς οὖσαν τὸ 1/2,000,000 χιλιοστομέτρου, καὶ χίλια μόρια ὡς σεσωρευμένα ἐν ἐνὶ βιοφόρῳ, τὸ βιοφόρον θὰ εἶνε τὸ 1/200,000 χιλιοστομέτρου τὴν διάμετρον. Σωματίδιον τοῦ ἀνθρωπίνου αἵματος θὰ περικλείῃ 700 ἑκατομμύρια βιοφόρων. Αἱ κατώταται αὐταὶ βιολογικαὶ μονάδες, τὰ βιοφόρα, ὑποτίθεται ὅτι εἶνε τεταγμένα εἰς συμπλέγματα καλούμενα τὰ «καθορίζοντα». Ταῦτα πάλιν συμπλέκονται ὀριστικῶς εἰς τρίτην τάξιν μονάδων καλουμένων «εἰδῶν» ἢ «αἰδίων», οὕτω καλουμένων, διότι ἀποτελοῦσι τὸ «ιδιόπλασμα», κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὸ «μορφόπλασμα» τοῦ ζῶντος κυτάρου. Τὰ «αἶδια» σχηματίζουσι τὸ μεγαλει-

τερον μέρος, ἐάν δὲν συνιστῶσι τὸ ὅλον τῶν πυρηνικῶν ράβδων ἢ χρωμοσωμάτων, τὰ ὁποῖα δυνάμεθα νῦν νὰ διακρίνωμεν διὰ μικροσκοπίου. Αἱ ράβδοι αὗται καλοῦνται ὑπὸ τοῦ Βάϊσμικν «ιδιοποιοί». Τὸ «φυτρώπλασμα», ἡ κληρονομικὴ οὐσία τῶν μεταζῶων καὶ μεταφύτων, συνίσταται ἐκ πλειοτέρων ἢ ὀλιγωτέρων ἰδιοποιῶν, τὰ ὁποῖα σύγκεινται καὶ αὐτὰ ἐξ αἰδίων». Ἐκαστον ἴδιον ἔχει ὠρισμένην καὶ ἰδιάζουσαν ἀρχιτεκτονικὴν, συγκείμενον ἐκ «καθοριζόντων», τὰ ὁποῖα εἶνε καὶ αὐτὰ συμπλέγματα βιοφόρων τεταγμένων κατὰ τινὰ τρόπον, τῶν βιοφόρων διαφορόντων κατὰ τινὰς ὠρισμένους τρόπους ἀπ' ἀλλήλων ὅσον ἀφορᾷ τὴν μοριώδη σύστασιν.

Αὕτη δὲ εἶνε ἡ συσκευὴ, ἣν ὁ Βάϊσμικν ἀναγκαῖον νομίζει νὰ φαντασθῆ. Δεδομένου τοῦ τριπλοῦ τούτου συστήματος βιολογικῶν μονάδων μεταξὺ κυτάρου καὶ μορίων, εἶνε δυνατὸν (ἀλλ' ὄχι μετ' ὀλιγώτερον περιπλόκου μηχανισμοῦ) νὰ ἀποτελεσθῆ μηχανικὴ θεωρία περὶ κληρονομικότητος. Ὡς γνωστὸν, ἐν τῶν ἀναγκαιῶν πορισμάτων τῆς θεωρίας ταύτης εἶνε ὅτι οἱ χαρακτῆρες οἱ κεκτημένοι διὰ τῆς ἐπενεργείας τοῦ περιέχοντος ἐπὶ τοῦ ἀτόμου, δὲν δύναται νὰ μεταβιβασθῶσι. Τὰ γεγονότα τῆς κληρονομίας καὶ τῆς ἀναπαραγωγῆς ἐκτίθενται λεπτομερῆστα ἐν τῷ ἀνά χειρας τόμῳ, οὕτως ὥστε νὰ διατυπῶνται ταῦτα δι' ὄρων τῆς θεωρίας.

Τὸ βάθος καὶ τὴν ἔκτασιν τοῦ ὑποκειμένου δύναται νὰ συμπεράνη τις ἐκ τινῶν ἐπιγραφῶν τῶν κεφαλαίων, π. χ. ἡ ἀναγέννησις, ἡ αὔξησις διὰ φυῆς, ἡ αὔξησις διὰ βλάστης, αἱ ἀλλοιώσεις τῶν γενεῶν, ὁ σχηματισμὸς τῶν φυτροκυτάρων, ἡ φύσις τῆς κατὰ φύλον ἀναπαραγωγῆς ἢ ἀμφίμιξις, ἡ ἀναστροφή ἐν τῇ σχέσει τῆς πρὸς τὴν ἀμφίμιξιν, ἡ διμορφία καὶ πολυμορφία, ἡ ὑποτιθεμένη μεταβίβασις τῶν κεκτημένων χαρακτήρων, ἡ παραλλαγή.

Ἡ ἀνάπτυξις τῆς θεωρίας τοῦ Βάϊσμικν δύναται μόνον νὰ διδαχθῆ διὰ μελέτης τοῦ βιβλίου του, ὅπερ συνιστᾶται ἀφ' ἑαυτοῦ εἰς πάντας τοὺς φιλοσοφικῶς σπουδάζοντας βιολόγους.

ΟΙ ΙΟΥΔΑΙΟΙ ΚΑΙ Ο ΑΝΤΙΣΗΜΙΤΙΣΜΟΣ

Ὁ γνωστὸς Γάλλος δημοσιολόγος Λεροᾶ Βωλιέ ἐδημοσίευσεν ἐν τῇ «Ἐπιθεωρήσει τῶν Δύο Κόσμων» μακρὰν πραγματείαν ὑπὸ τὸν ἀνωτέρω τίτλον, τὸ πέμπτον καὶ τελευταῖον μέρος τῆς ὁποίας ἐπιγράφεται «Ἡ Ἑβραϊκὴ ἀποκλειστικότης καὶ ὁ Ἑβραϊκὸς Κοσμοπολιτισμὸς». Ἐν τῇ κατακλειδί ταύτῃ τῆς πραγματείας ὁ Βωλιέ ἀποφαίνεται ὅτι οἱ Ἰουδαῖοι, οὐ μόνον δὲν ἔχουσι τάσιν ὅπως ἀποτελῶσι κράτος ἐν κράτει, ἀλλὰ προθύμως ἀναμιγνύονται μὲ πᾶν ἔθνος, μεταξὺ τοῦ ὁποίου κατοικοῦσιν, ἐάν μόνον ἡ τύχη καὶ αἱ περιστάσεις βοηθήσωσιν εἰς τοῦτο. Εἰς τὴν ἀποκλειστικότητα ἐξεβιάσθησαν ὑπὸ τοῦ διωγμοῦ, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ ὑπ' αὐτῆς τῆς ἀποκλειστικότητος ἄλλων ἐθνῶν, τὰ ὁποῖα φρονοῦσιν ὅτι, ὅ,τι καὶ ἂν συμβῆ, οἱ Ἑβραῖοι δὲν πρέπει νὰ ὁμοιάζωσι πρὸς αὐτοὺς τούτους. Ἀξίον σημειώσεως εἶνε ὅτι ὅπου οἱ ἀντιεβραϊκοὶ νόμοι ἰσχύουν ἢ ἴσχυσαν, ὁ σκοπὸς τῶν εἶνε νὰ στιγματίσωσι τὸν Ἰουδαῖον ὡς τοιοῦτον, καὶ νὰ καταστήσωσιν ἀδύνατον δι' αὐτὸν τὸ νὰ θεωρῆται ὡς συνήθης πολίτης, εἴτε φορῆ σκουφον ἰδιαιτέρου σχήματος, ἢ (ὡς εἰς τοὺς μέσους αἰῶνας) μικρὰν ταινίαν ἐρυθροῦ ἢ κιτρινοῦ ὑφάσματος, εἴτε βιάζεται νὰ βαδίξῃ γυμνόπους, ὡς ἐν Μαρόκῳ. Ὅπου οἱ Ἰουδαῖοι ἔτυχεν μεταχειρίσεως κοσμίας καὶ φιλανθρώπου,

κατὰ κανόνα ἀπέβησαν οἱ πατριωτικώτεροι πολῖται τῆς θετῆς πατρίδος των, καί, πιστοὶ εἰς τὴν πατροπαράδοτον θρησκείαν των, δὲν ἔδειξαν ἰδιάζουσαν ἐπιθυμίαν νὰ τηρήσωσιν ἔθνικὰς διακρίσεις. Ὅπου διάφοροι φυλαὶ συνυπάρχουσιν ἐν μιᾷ χώρᾳ, τείνουσι ν' ἀναμιχθῶσι μετὰ μιᾶς τῶν πολλῶν, συνήθως τῆς βαθύτερον ἐρριζωμένης ἐν τῇ χώρᾳ.

Ὁ κ. Λεροῦ Βωλιῆ φρονεῖ ὅτι τὸ ὄνειρον τῆς παλινορθώσεως τοῦ ἰσραηλιτικοῦ ἔθνους ἐν Παλαιστίνῃ δὲν ὑποθάλλεται πλέον ἐν τῇ κατὰ γράμμα ἐννοίᾳ του ὑπὸ τοῦ ζωτικωτέρου καὶ εὐρωστοτέρου μέρους τῆς φυλῆς. Ἐκεῖνοι οὐκ οἱ πόθοι των τοὺς ἔλκουσιν εἰς τοὺς Ἁγίους Τόπους, καὶ οἵτινες συνήθως πορεύονται ἐκεῖσε, εἶνε οἱ ἥκιστα δραστήριοι καὶ ἐπιχειρηματικοί, οἱ ἥκιστα φιλόδοξοι καὶ μορφωμένοι, καὶ οἱ ἥκιστα, οὕτως εἰπεῖν, νεάζοντες ἐκ τῶν υἱῶν τοῦ Ἰσραήλ. Εἶνε ἀληθὲς ὅτι ἑβραϊκαὶ τινες ἀποικίαι ἐγκατασταθεῖσαι τελευταῖον ἐκεῖ ἤρχισαν νὰ προκόπτωσι, καὶ δυνατὸν μικρὰ τις ἰσραηλιτικὴ ἡγεμονία ἢ ἐλαχίστη δημοκρατία νὰ ἐγερθῇ μιᾷ τῶν ἡμερῶν παρὰ τὰς ὄχθας τοῦ Ἰορδάνου· ἀλλ' ἐκτὸς τοῦ ὅτι ὀλόκληρος ἡ Συρία δύναται μόνον νὰ περιλάβῃ μειονότητα ἐκ τῶν ἐπτὰ ἢ ὀκτὼ ἑκατομμυρίων Ἰουδαίων τῶν διεσπαρμένων ἀνὰ τὸν κόσμον, ὑπάρχουσι πάμπολλοι, ὡς ἐν τῇ Δυτικῇ Εὐρώπῃ, οἵτινες, ἐν πάσῃ περιπτώσει, θὰ προτιμήσωσι νὰ μείνωσιν ὅπου εὕρισκονται. Ὡς πρὸς τοὺς ἐν διωγμῷ ἀνατολικούς Ἰουδαίους τὸ πρᾶγμα διαφέρει· ἀλλὰ καὶ οὗτοι χάνουσι τὴν ἐμμονὴν ἐν τῷ γράμματι τῶν προφητειῶν, καὶ ἀρχίζουσι ν' ἀποβλέπουσι πρὸς δυσμὰς διὰ τὴν Γῆν τῆς ἐπαγγελίας. Τὸ συμπέρασμα τοῦ Λεροῦ Βωλιῆ κατὰ τὸ ὅλον εἶνε ὅτι οἱ φόβοι τῶν ἀντισημιτῶν εἶνε ἀβάσιμοι, καὶ ὅτι πᾶν ἔθνος ἔχει «τὸν Ἑβραῖον ποῦ ἀξίζει.»

Η ΕΛΑΤΤΩΣΙΣ ΤΟΥ ΕΓΚΛΗΜΑΤΟΣ

ΥΠΟ

ΣΙΡ ΕΔΜΟΝΔΟΥ ΔΟΥΚΕΪΝ

(Ἐκ τῆς «ΙΘ' ΕΚΑΤΟΝΤΑΕΤΗΡΙΔΟΣ»)

Κατὰ Ἰούνιον τοῦ παρελθόντος ἔτους, ἐδημοσιεύθη ἄρθρον ἐν τῷ αὐτῷ περιοδικῷ τιτλοφορούμενον «Ἡ αὔξησις τοῦ ἐγκλήματος». Τὸ ἄρθρον ἐκεῖνο ἦτο κάπως ἐκπληξίς δι' ἐμὲ, διὰ πολλοὺς λόγους. Τὸ ὑποκείμενον τοῦτο μελετῶ ἀπὸ ἐτῶν, ὄχι ἀπλῶς διὰ τὸ ἐνδιαφέρον ὅπερ φυσικῶς ἔχει δι' ἄνθρωπον τῆς θέσεώς μου, ἀλλὰ διότι εἶνε ἀνάγκη δι' ἐμὲ καὶ τοὺς συναδέλφους μου νὰ ἐπιτηρῶμεν τὸ ἀποτέλεσμα τῶν νομοτελεстикῶν καὶ νομοθετικῶν μέτρων πρὸς περιστολὴν τοῦ ἐγκλήματος, καὶ νὰ προσπαθῶμεν τὸ κατὰ δύναμιν νὰ προεικάζωμεν τὸ μέλλον, ὥστε νὰ συμμορφώσωμεν πρὸς τοῦτο τὰ μέτρα μας.

Συμφέρει ἄρα νὰ σχηματίσῃ τις βάσιμον καὶ ὑγιᾶ γνώμην, ἐδραζομένην ἐπὶ οὐσιωδῶν γεγονότων, ὡς πρὸς τὴν τάσιν τοῦ ἐγκλήματος πρὸς αὔξησιν ἢ ἐλάττωσιν, καὶ νὰ μὴ ἀποπλανᾶται ἀπὸ προκαταλήψεις, ἐλπίδας, φόβους ἢ παντοίας ἀπάτας. Ἡ κρατίστη γνώμη τὴν ὁποίαν ἠδυνήθημεν νὰ μορφώσωμεν δι' ἐποπτείας ὄλων τῶν γεγονότων, καὶ ἐκ τῶν γνωμῶν προσώπων ὧν αἱ πρακτικαὶ πρὸς τὸ ὑποκείμενον συνάφεια προσδίδουσι βαρύτητα εἰς τὴν γνώμην των, εἶνε ὅτι τὸ ἐγκλημα ἐλαττοῦται.

Δὲν ὑπάρχει ἀμφιβολία ὅτι τὸ πλῆθος τῶν φυλακισμένων ἀπὸ τοῦ

1877 ἔδειξε σχεδὸν ἑνιαυσίαν ἐλάττωσιν. Ὁ μέσος ἀριθμὸς εἰς τὰς κατὰ τόπους φυλακὰς ἐν Ἀγγλίᾳ τῷ 1876—1877 ἦτο 20,361· τῷ 1891—1892 ἦτο 12,663. Αἱ εἰς ποινικὴν δουλείαν καταδίκαι ἐμειώθησαν συνεχῶς ἐπίσης ἀπὸ ἐτῶν, καὶ εἰς βαθμὸν ἀξιοσημείωτον. Τῷ 1869 ἀπηγγέλθησαν 2,006 τοιαῦται καταδίκαι. Τῷ 1891 ἀπηγγέλθησαν 751. Περὶ τὸ τέλος τοῦ 1869 τὸ πλῆθος τῶν καταδίκων ἐν ταῖς εἰρηκαταῖς ἀνῆρχετο εἰς 9,726, καὶ ἠύξησεν ἐπὶ τινα ἔτη ὕστερον. Κατὰ τὴν 31 Μαρτίου τοῦ 1892 οἱ καταδίκαι ἦσαν μόνον 4,701. Ποῖα τὰ αἷτια τῶν φαινομένων τούτων; Ὑπὸ τινῶν ἐξηγήθησαν ὡς ὀφειλόμενα εἰς τὸ βραχὺ τῶν ἐπιβαλλομένων ποινῶν, ἀλλὰ καὶ ἂν ἔχεται ὑποστάσεως τινος τὸ πρᾶγμα, οὐδὲν ὑπάρχει τεκμήριον περὶ τῆς συμφωνίας τῶν καὶ τῶν ἀνεξαρτήτων δικαστηρίων, τὸ ὁποῖον θὰ ἐδικαιολόγηι τὸν ἰσχυρισμὸν ὡς γενικὸν κανόνα. Περιπλέον, δὲν ὑπῆρξε δυνατὸν ν' ἀποδειχθῆ, καὶ οὔτε ἀπόπειρα ἔγεινεν ὅπως ἀποδειχθῆ, ὅτι τοῦτο θὰ ἐφηρμόζετο ἐπὶ τοῦ συνόλου τῆς ἐλαττώσεως· καὶ δὲν θὰ ἴσχυε παντάπασιν ὡς πρὸς τὸ συνεχές τῆς ἐκπτώσεως ἀπὸ ἔτους εἰς ἔτος, διότι ἡ διάρκεια τῶν ποινῶν δὲν ἠλαττώθη βαθμηδὸν βεβαίως ἀπὸ ἔτους εἰς ἔτος.

Ἄλλοι ἰσχυρίσθησαν ὅτι ἡ φαινομένη ἐλάττωσις ὀφείλεται εἰς τὴν ἐφαρμογὴν τοῦ προστίμου ἀντὶ τῆς φυλακίσεως, ὅπερ θὰ ἤρκει νὰ ἐξηγήσῃ μέρος τι τῆς ἐλαττώσεως, ἀλλ' ὄχι τὴν συνεχῆ ἐκπτώσιν. Τινὲς εἶπον ὅτι ὀφείλεται εἰς τὴν παρακμὴν τοῦ ἐμπορίου καὶ τῶν τεχνῶν, ἐξ οὗ ὀλιγότερα κερδίζει τις χρήματα ὅπως πίνη καὶ ἀτακτῆ, καὶ ἄλλοι ὅτι τάξις τις ἐγκληματιῶν εὔρε τὰς φυλακὰς ὀλιγότερον ἀνέτους ἢ ὅσον προτοῦ, καὶ ἐξῆλθεν αὐτῶν. Ἐφ' ὅσον καὶ ἂν εἴνε αἷτια τὰ δύο τελευταῖα, ἀμφοτέρωτα ἰσοδυναμοῦσιν ὡς νὰ λέγῃ τις ὅτι ἐπῆλθεν ἐλάττωσις τοῦ ἐγκλήματος. Ἄλλ' ἐπειδὴ ἡ γνώμη ὅτι ἐπῆλθε τοιαύτη ἐλάττωσις διαφιλονικεῖται, καὶ ἰσχυρίζονται μάλιστα τινες ὅτι ἐπῆλθεν αὔξησις, εὐκαταῖον εἶνε νὰ ἐξετάσωμεν τοὺς λόγους ἐφ' ὧν στηρίζεται ἡ τελευταῖα γνώμη, καὶ ν' ἀποδείξωμεν, ὡς πιστεύω, τὸ εὐκολον τῆς ἀνασκευῆς τῆς.

Ἴδου ἐν χωρίον ἐκ τοῦ ἄρθρου εἰς ὃ ἀναφέρωμαι, ὅπερ μοι φαίνεται ὡς ἱερεμίας ἐπὶ τῇ ἀνιάτῃ καὶ ἀδιορθώτῃ ἀνηθικότητι τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως: «Γενικαὶ σκέψεις βασιζόμεναι ἐπὶ συνήθους γνώσεως τῆς ἀνθρωπότητος εἶνε εἰς ἀρμονίαν μὲ τὴν στατιστικὴν, ἥτις οὐδεμίαν παρέχει κύρωσιν εἰς τὴν ἰδέαν ὅτι ὁ κόσμος εἰσῆλθεν ἀρτίως εἰς στάδιον αἰφνιδίας καὶ πρωτακρύστου ἠθικῆς ἀναγεννήσεως. Ἡ ἀνάπτυξις τῆς

ἠθικῆς εὐεξίας... δύναται ἴσως ν' ἀποδειχθῆ εἰς τὸ ἀπώτερον μέλλον, ὅταν τὰ νῦν μαινόμενα ἐν τῇ κοινῇ ἑτερογενῇ στοιχείᾳ ἔλθωσιν εἰς ἐναρμόνιον συμφωνίαν, ἀλλ' ἐπειδὴ ἡ ἀνατολὴ τῆς ἐκλάμπρου ταύτης ἡμέρας δὲν διακρίνεται ἀκόμη εἰς τὸν ὀρίζοντα, ὁ ἰσχυρισμὸς τοῦ Ρουσσῶ ὅτι ἀνώτερος πολιτισμὸς καθιστᾷ τοὺς ἀνθρώπους χείρονας ἀντὶ κρειττόνων, δύναται νὰ εἴνε ὡς ἔγριστα ὀρθός.»

Τὸ κατὰ Ρουσσῶ εὐαγγέλιον εἶνε κατὰ μέγα μέρος ὑπεύθυνον ἐπὶ τῇ ἀναπτύξει ἀγωγῆς τινος αἰσθηματικῆς τίγρεως, εἰς ἣν ὠφείλοντο πρωτίστως αἱ ὀμότητες τῆς Γαλλικῆς Ἐπαναστάσεως, καὶ οὐκ ὀλίγον ἐξέπεσεν εἰς τὴν ὑπόληψιν τῶν ἀνθρώπων ἀπὸ τοῦ τέλους τῆς παρελθούσης ἑκατονταετηρίδος. Τὸ δόγμα τοῦτο, περὶ τῆς προαγωγῆς τοῦ κακοῦ διὰ τοῦ πολιτισμοῦ, δύναται ἐν τούτοις νὰ πρεσβεύηται ἀκόμη εἰς τοὺς ἀναρχικοὺς κύκλους, καὶ ἂν ἦτο ὀρθόν, ἴσως θὰ ἐδικαιολόγηι κᾶπως τὴν ὑπαρξίν των. Ἄλλὰ πολλοὶ ἄνθρωποι, φιλόσοφοι καὶ ἄλλοι μὴ ὑποχρεωμένοι ἐξ ἐπαγγέλματος νὰ ὑποστηρίξωσι τὸ ἀρχαιότερον Εὐαγγέλιον, τὸ ὁποῖον ἐκηρύχθη πρὸ δεκαεννέα ἑκατονταετηρίδων, φρονοῦσιν ὅτι ἐπέδρασε βαθέως ἐπὶ τοῦ ἡμετέρου πολιτισμοῦ, καὶ εἰσήγαγε στοιχεῖα δυνάμεως, δι' ἧς ἐξ ἄπαντος ποιεῖ τοὺς ἀνθρώπους κρείττονας καὶ ὄχι χείρονας. Αὐτὸ τὸ ὑποκείμενον ὅπερ συζητοῦμεν παρέχει ἔξοχον παράδειγμα τούτου. Οὐδεὶς ἀρνεῖται, φαντάζομαι, ὅτι ἡ φιlanθρωπία εἶνε διακριτικὸν γνώρισμα τοῦ Εὐαγγελίου ἐκείνου τῆς ἀγάπης, ὅπερ εἶνε ἡ οὐσία τῆς χριστιανικῆς θρησκείας, καὶ ἡ φιlanθρωπία οὐδέποτε ἀνῆλθεν εἰς μεγαλειτέραν ἀνάπτυξιν ἢ νῦν, ὅτε εἶνε ἴσως ἐν τῶν κυρίων χαρακτηριστικῶν τοῦ παρόντος σταδίου τοῦ πολιτισμοῦ. Ἡ φιlanθρωπία ἤγαγεν εἰς ἐντελῶς νέον τρόπον τοῦ φέρεσθαι πρὸς τὸ ἐγκλημα, ὡς λόγου χάριν εἰς τὰ προληπτικὰ μέτρα ἀντὶ τῶν ποινικῶν, καὶ ἐν τῶν κυρίων ἀποτελεσμάτων τῆς φιlanθρωπικῆς ταύτης ιδέας εἶνε ἡ σύστασις βιομηχανικῶν σχολῶν, ἐν αἷς οἱ νέοι, ὅσοι φαίνονται ἔχοντες ἐγκληματικά σπέρματα, δύναται νὰ παιδαγωγῶνται καλλίτερον καὶ νὰ ἀναπτύσσωνται εἰς χρηστοὺς πολίτας.

Ἡ φιlanθρωπία ἤγαγεν εἰς τὰ κινήματα ἐκεῖνα περὶ πορισμοῦ καλλιτέρων διατριβῶν καὶ περὶ ἐξυψώσεως ἄλλως τῆς καταστάσεως ἐκείνων οἷτινες καλοῦνται πότε οἱ ἀπὸ κ' λ η ρ ο ι καὶ πότε οἱ π ν ι γ μ ἔ ν ο ι, τὰ ὁποῖα συντελοῦσιν εἰς ἄρσιν τῶν πρὸς τὸ ἐγκλημα δελεασμῶν, καὶ ἀπολυμαίνουσι τὴν ἀτμοσφαιραν, ἐν ἣ, ἐκεῖνοι οἷτινες δυνατὸν ν' ἀναπτύχωνται εἰς κακοποιούς, εἶνε ἠναγκασμένοι νὰ ζῶσιν.

Εἶνε ἴσως ἐν τῶν περιεργότερων χαρακτηριστικῶν ἐν τῇ προσφερομένῃ ἀποδείξει τῆς αὐξήσεως τοῦ ἐγκλήματος, ὅτι ἡ ἀποδοχὴ καὶ ἡ ἀνάπτυξις αὐτῶν τῶν μέσων δι' ὧν ἐλαττοῦται, ἀναφέρονται πρὸς ἐνίσχυσιν τῆς γνώμης ὅτι αὐξάνει, ὧν ἐν εἶνε καὶ ἡ αὐξήσις τοῦ ἀριθμοῦ τῶν εἰσαγομένων εἰς τὰς βιομηχανικὰς σχολὰς ἐφήβων. Ὅπως μᾶς ἀποδείξωσι τοῦτο, μᾶς δίδουσι τὸν ἀριθμὸν τῶν εἰσαχθέντων εἰς τὰ Ἐπανορθωτικὰ καὶ Βιομηχανικὰ Σχολεῖα, ὁμοῦ ἠθροισμένων. Τὰ Ἐπανορθωτικὰ εἶνε ποινικὰ καὶ σωφρονιστικὰ ἰδρύματα διὰ ὑποπεσόντας εἰς ἐγκλημα νέους, καὶ ἀντιστοιχοῦσι διὰ τοῦτο εἰς φυλακὰς. Τὰ Βιομηχανικὰ σχολεῖα ἀφ' ἑτέρου εἶνε προληπτικὰ ἰδρύματα διὰ νέους μὴ ἐγκληματῆσαντας, ἀλλὰ δυναμένους ἴσως νὰ ἐξοκειλωσιν εἰς ἐγκλημα δι' ἔλλειψιν ἐπιμελοῦς μερίμνης καὶ ἀγωγῆς. Ἀναμιγνύων τις τὰ δύο, προφανῶς ἐπισκοτίζει τὰ πράγματα, τόσῳ μᾶλλον, ὅσον οἱ εἰσαγόμενοι εἰς τὰ Ἐπανορθωτικὰ ὀλιγοστεύουσιν ἀπὸ δεκαετίας, οὕτως ὥστε ἡ αὐξήσις ἢ φαινομένη ἐν τῷ ἀθροίσματι ἀμφοτέρων τῶν ἀριθμῶν ὀφείλεται μόνον εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τῶν καθαρῶς προληπτικῶν ἰδρυμάτων, εἰς τὰ ὅποια μικρὰ ὑπάρχει ἀμφιβολία ὅτι ὀφείλεται κατὰ μέγα μέρος ἢ ὀλιγόστευσις τοῦ ἐγκλήματος καὶ τῶν ἐγκληματιῶν, καὶ τὰ ὅποια εἶνε προῖόν τοῦ χριστιανικοῦ πολιτισμοῦ, τὸν ὅποιον τόσον περιεφρόνει ὁ Ρουσσῶ. Τῷ ὄντι, ἡ μίξις καὶ τῶν δύο ὁμοῦ εἶνε ὡς ἐὰν ἡ αὐξήσις τῆς ἐπικρατήσεως τῆς εὐλογικῆς ἀπεδεικνύετο διὰ τῆς ἀθροίσεως τοῦ ἀριθμοῦ ἐκεῖνων παρ' οἷς ἀνεπτύχθη ἡ νόσος καὶ ἐκεῖνων οἵτινες εἶχον ἐμβολιασθῆ ὅπως προφυλαχθῶσι κατ' αὐτῆς.

Περιπλέον, οἱ ἀριθμοὶ οἱ διδόμενοι ἐν τῷ ἄρθρῳ συγκρίνουσι τὰς τρεῖς δεκάδας τὰς ἀρχομένας τῷ 1860, 1870 καὶ 1880, καὶ δεικνύουσιν, ὅπερ ἀρκούντως ἀληθεύει, ὅτι ὁ ἀριθμὸς τῶν οἰκοτρόφων τῶν δύο τούτων τάξεων ἠξήθη κατὰ πᾶσαν δεκαετίαν· ἀλλὰ τοῦτο δὲν ἀποδεικνύει αὐξήσιν καταδίκων ἢ καὶ ὑποδίκων, ἀλλὰ μόνον μᾶς ἐνθυμίζει ὅτι ὑπῆρχον σχετικῶς ὀλίγα τοιαῦτα σχολεῖα, ἐωσότου ἡ μεγάλη ἀνάπτυξις τῶν ἰδρυμάτων τούτων ἐπῆλθε μετὰ τὴν ἐπιψήφισιν τῶν περὶ Ἐπανορθωτικῶν καὶ Βιομηχανικῶν σχολῶν νόμων, τῷ 1866, ἐπὶ σκοπῷ ἐνθαρρύνσεως αὐτῶν, καὶ ὅτι ταῦτα ἐχρησιμοποιήθησαν μετὰ μείζονος δυνάμεως ἐν σχέσει πρὸς τὸν περὶ Ἐκπαιδεύσεως νόμον τὸν ἐπιψηφισθέντα καὶ ἐφαρμοσθέντα ἀπὸ τοῦ 1870 καὶ ἐντεῦθεν.

Καθ' ὅμοιον τρόπον, ἡ αὐξήσις τῆς ἀστυνομικῆς δυνάμεως ἀναφέρεται ὡς ἀπόδειξις τῆς αὐξήσεως τοῦ ἐγκλήματος. Ἐὰν ὁ τρόπος οὗτος

τοῦ θεωρεῖν τὰ πράγματα ἤτο ὀρθός, ἔπρεπε νὰ νομίζωμεν ὅτι ὅταν δὲν ὑπῆρχεν ὅλως ἀστυνομία, δὲν ὑπῆρχε καὶ ἐγκλημα, παραδοξολογία τὴν ὁποίαν οὐδεμία ἀνάγκη ἴσως εἶνε νὰ χάνωμεν καιρὸν ὅπως ἀναιρέσωμεν. Πρὸ πολλῶν ἐτῶν, οὐδεὶς ταξειδιώτης ἠδύνατο νὰ διαβῆ τὸ Χάουνσλο Χήδ, τὸ Οὐίμπελδαουν Κόμμαν, ἢ παρόμοια ἐρημικὰ μέρη τῆς Μητροπόλεως, χωρὶς νὰ εἶνε σχεδὸν βέβαιος ὅτι θὰ ληστευθῆ. Ἡ ἀγχόνη τόσων συλληφθέντων δὲν ἔπαυσε τὸ κακόν, ἀλλὰ τέλος ὁ Σίρ Τζῶν Φίλδινγ ἐσχημάτισε τὴν ιδέαν ὅτι τὸ κακόν ἠδύνατο νὰ προληφθῆ, καὶ ἐγκατέστησε τὴν ἐφιππον ἀστυνομικὴν περίπολον, ἣτις ταχέως ἐσωφρόνισε τοὺς ληστές. Ἡ ἐγκατάστασις τῆς δὲν ἤτο σημεῖον ὅτι ἠξήθη ἢ ληστεία τῶν μεγάλων ὁδῶν· ἤτο μόνον ἡ ἀποδοχὴ καλλιτέρου μέσου πρὸς πρόληψιν τῆς. Ἐτερον ἰσχυρὸν μέσον πρὸς πρόληψιν τῶν ἐγκλημάτων εἶνε ἡ αὐξήσις τῆς ἀνιχνευτικῆς δυνάμεως. Τῷ 1869 ὑπῆρχον μόνον δεκαπέντε ἰχνηλάται ἐν τῇ μητροπολιτικῇ ἀστυνομίᾳ· σήμερον εἶνε 434, αὐξήσις ἣτις αὐξάνει βεβαίως τὰς ἀνακαλύψεις ἀλλὰ δὲν πληθύνει τὰ διαπραττόμενα ἐγκλήματα. Αὐξήσις τῆς ἀστυνομικῆς δυνάμεως, ἐπὶ σκοπῷ μείζονος προληπτικῆς ἀποτελεσματικότητος, δὲν εἶνε, περισσότερον, σημεῖον ὅτι τὸ ἐγκλημα αὐξήθη, ἢ ὅσον, αὐξήσις εἰς τὸ ποσὸν τὸ δαπανώμενον εἰς τὰς ὑπονόμους καὶ τὴν ὑδρευσιν, ὅταν πόλεις καὶ χῶραι κατανοήσωσι τὴν ὠφελιμότητά των, εἶνε ἀπόδειξις αὐξήσεως ἀνθυγιεινότητος εἰς τόπους παραδεχθέντας τοιαύτας προληπτικὰς προφυλάξεις. Ἐὰν οἱ ἐξετάζοντες περὶ τῆς ὑγείας πόλεως προϋπέθετον ὅτι ἡ αὐξανομένη δραστηριότης τῆς καθαριότητος ἤτο σημεῖον κακῆς ὑγείας, καὶ ἠγνόουν καὶ ἀντιπαρήρχοντο ὅλως τὰ τεκμήρια τὰ παρεχόμενα ὑπὸ τῆς βελτιουμένης ἀναλογίας τῆς θνησιμότητος καὶ τῆς γνώμης τῶν ἰατρῶν τῆς πόλεως, θὰ ἤτο ἐντελῶς ὅμοιον καὶ τὸ νὰ ἐκλαμβάνη τις τὴν αὐξουσαν δραστηριότητα εἰς τὴν βαθμιαίαν ἀνάπτυξιν τῶν προληπτικῶν τούτων μέτρων ὡς σημεῖον αὐξήσεως τοῦ ἐγκλήματος, παραλείπων ὅλως πᾶσαν ἐξέτασιν περὶ τῆς ἐπιδράσεως των ἐπὶ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ἐγκληματικῶν τάξεων ἢ τῶν ἀτάκτων στοιχείων, καὶ ὑπερορῶν τὴν ἄμμεσον μαρτυρίαν τῆς ἀστυνομίας, ἣτις ὀφείλει νὰ γνωρίζῃ πῶς ἔχουσι τὰ πράγματα ταῦτα, ὅπως καὶ στρατός δύναται νὰ εἴπῃ ἂν προχωρῆ ἢ ὑποχωρῆ, ἂν νικᾷ ἢ ἠττᾶται.

Δὲν πρέπει νὰ λησμονῶμεν πρὸς τούτοις ὅτι ἡ διατήρησις ἀστυνομικῆς δυνάμεως δὲν ἤτο ἀναγκαστικὴ μέχρι τοῦ 1856, καὶ οἱ θεσμοὶ οὗτοι δὲν ὀριμάζουσι διὰ μιᾶς, ἀλλὰ χρειάζονται καιρὸν ν' ἀναπτυχθῶ-

σιν εἰς τὸ οἰκίον αὐτοῖς μέγεθος. Τοῦτο ἀναμφιβόλως ἐξαρτᾶται προ εἴτι ἐν μέρει ἐκ τῆς ἀξίας τῆς ιδιοκτησίας ἣτις χρήζει περιφρουρήσεως, ὡς καὶ ἐκ τοῦ πληθυσμοῦ, τὰ ὅποια ἀμφότερα μεγάλως ηὔξηθησαν, καὶ ἡ ἀπλή συνάθροισις μεγάλου πλήθους λαοῦ ἐπὶ τὸ αὐτὸ καθιστᾷ ἀναγκαίαν τὴν ἀστυνομικὴν δύναμιν, ἀσχέτως πρὸς τὸ ἐγκλημα τὸ ὅποιον διαπράττεται τυχόν. Πᾶς τις δύναται νὰ ἴδῃ ὅτι μέγα μέρος τῆς ἀστυνομικῆς δυνάμεως ἐν Λονδίῳ, ἢ ἐν πάσῃ μεγαλοπόλει, δὲν ἔχει νὰ κάμῃ μὲ τὸ ἐγκλημα περισσότερον ἢ οἱ ἐνοπλοὶ κύριοι, οἵτινες κανονίζουσι τὰς κινήσεις τῶν κυρίων καὶ τῶν κυριῶν ὅσοι παρευρίσκονται εἰς τὰς ὑποδοχὰς καὶ τοὺς χειρασπασμοὺς τῆς Ἀνάσσης εἰς τὸ Οὐίνδσορ ἢ τὸ Βάλμοραρ.

Ποία τότε εἶνε ἡ συμμαρτυρία τῆς ἀστυνομίας ὡς πρὸς τὴν αὐξήσιν ἢ ἐλάττωσιν τοῦ ἐγκλήματος καὶ τῶν ἐγκληματιῶν; Αὕτη κατὰ πᾶν ἔτος ἐξάγει στατιστικοὺς ἀριθμοὺς περὶ τῶν κακοποιῶν στοιχείων, καὶ σύγκρισις τῶν ἀριθμῶν κατ' ἄλλεπάλληλα ἔτη παρέχει ὅ,τι φαίνεται νὰ εἶνε ἀκαταμάχητος μαρτυρία περὶ μεγίστης βελτιώσεως εἰς τὸ κεφάλαιον τοῦτο. Ἀπὸ τοῦ ἔτους 1867—1888 ἐπὶ εἰκοσαετίαν ἡ μείωσις τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ὑπῆρξεν ὁπωσοῦν συνεχῆς, οὕτως ὥστε ἔπεσον ἀπὸ 87,668 εἰς 51,095. Δύναται νὰ πιστεύσῃ τις ὅτι, ἐνῶ αἱ ἐγκληματικαὶ τάξεις ἐμειώθησαν οὕτω τὸν ἀριθμὸν, τὸ ἐγκλημα ηὔξηθη; Δὲν θὰ ἦτο λογικώτερον νὰ εἴπωμεν ὅτι ἡ αὐξήσις εἰς τὴν ἀποτελεσματικότητα τῶν προληπτικῶν μέτρων καὶ προληπτικῶν θεσμῶν, καὶ τῶν μέσων πρὸς προσαγωγήν τῶν ἀδικούντων ἐνώπιον τῆς δικαιοσύνης, ἔφερε τὸ προσδοκώμενον ἀποτέλεσμα; Δὲν εἶνε τοῦλάχιστον ἄξιον σημειώσεως ὅτι ἡ ἐλάττωσις αὕτη συμπίπτει χρονικῶς μὲ τὴν ἐφαρμογὴν τῶν προληπτικῶν μέτρων, καὶ φαίνεται λαμβάνουσα πρόσθετον δύναμιν καθόσον τὸ ἀποτέλεμά των προσδοκᾶται ὅτι θὰ ὀριμάσῃ; Διότι ἡ ἔκπτωσις ὑπῆρξε μεγίστη καὶ ραγδαϊοτάτη ἀπὸ τοῦ 1882 καὶ ἐντεῦθεν, καθ' ὃν χρόνον ἀκριβῶς οἱ παῖδες, δι' οὓς ἐσκοπεῖτο νὰ ληφθῇ πρόνοια διὰ τῶν νόμων περὶ βιομηχανικῶν σχολῶν καὶ περὶ ἐκπαιδεύσεως, θ' ἀνεπτύσσοντο, ἀφινόμενοι εἰς ἑαυτοὺς, εἰς τελείους ἐγκληματίας.

Καὶ τί λέγει αὕτη ἡ ἀστυνομία ὡς πρὸς τὸ ἐγκλημα;

Ὁ διευθυντὴς τῆς ἀστυνομίας τῆς Μητροπόλεως ἐν προσθέτῳ ἐκθέσει παρατηρεῖ: «Ὁ ἐγκληματικὸς ἀπολογισμὸς τοῦ 1890 ἀναγράφει 17,491 ἐγκλήματα, ἧτοι 2,053 ὀλιγώτερα ἢ τῷ 1889, καίτοι οἱ διὰ τὸ 1889 ἀριθμοὶ ἐδείκνυον σημαντικὴν βελτίωσιν ἐν συγκρίσει μὲ τὸ

1888». Καὶ ἡ ἀστυνομία τοῦ Λίβερπουλ ἀναφέρει ὡς ἐξῆς: «Οὐδέποτε ἀπὸ τοῦ 1857 ἔδειξαν αἱ στατιστικαὶ μικρότερον ἀριθμὸν ἐγκλημάτων καὶ μεγαλείτερον πλῆθος παραπομπῶν ἐνώπιον τῆς δικαιοσύνης ἢ τῷ 1891. Κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο διεπράχθησαν ἐν ὄλῳ 3,320 ἐγκλήματα, ἧτοι 907 ὀλιγώτερον ἢ κατὰ τὸ προλαβόν ἔτος καὶ 967 ὀλιγώτερον ἢ τὸ πρὸ αὐτοῦ.»

Ἄλλὰ καὶ ἡ ἔκθεσις τῆς αὐτῆς πόλεως ἡ ὑποβληθεῖσα διὰ τὸ 1892 ἀναφέρει παραπλήσιον ἀποτέλεσμα, ἐκτὸς τῶν ἐγκλημάτων τῆς βίας, τὰ ὅποια μικρὸν ηὔξηθησαν, φαίνεται, ἐν Λίβερπούλῃ.

Θὰ μνημονεύσω τώρα τὴν μαρτυρίαν πεπειραμένου παρατηρητοῦ, ὅστις ἐξ ἀνάγκης ἀποβλέπει εἰς τὸ ζήτημα μὲ τὴν ξηρότητα στατιστικοῦ, καὶ ὅστις ἔχει περιπλέον τὴν ἀρετὴν ὅτι γνωρίζει τὴν ἀκριβῆ ἐννοίαν τῶν ἀριθμῶν τῶν διδομένων ἐν τοῖς ἐνιαυσίοις τόμοις τῆς ἀκριβοῦς στατιστικῆς, διότι ὁ ἴδιος ἐπὶ πολλὰ ἔτη κατήρτιζε τούτους. Οὗτος εἶνε ὁ πρῶν τμηματάρχης τοῦ ὑπουργείου τῶν Ἑσωτερικῶν, κ. Γρόσβενορ, ὅστις ἐνώπιον ἐταιρίας τινὸς ἀνέγνω τὸ 1890 ὑπόμνημα περὶ τοῦ ὑποκειμένου περὶ οὗ νῦν πραγματευόμεθα, ἐπιγραφόμενον ἢ «Ἡ ἔκπτωσις τοῦ ἐγκλήματος κατὰ τὴν μέχρι τοῦ 1867—88 εἰκοσαετίαν». Τὸ ὑπόμνημά του συμπεραίνει ὡς ἐξῆς:

«Εἶνε πρόδηλον ὅτι ὅλα τὰ αἷτια ταῦτα ὁμοῦ ὑλικῶς συνετέλεσαν εἰς τὴν ἔκπτωσιν τὴν ἐμφαινόμενῃν εἰς ὅλας σχεδὸν τὰς τάξεις τοῦ ἐγκλήματος κατὰ τὴν τελευταίαν εἰκοσαετίαν· ἐνῶ ἡ μεγάλη ἐλάττωσις ἐν τῷ ἀριθμῷ τῶν ἐγνωσμένων κλεπτῶν καὶ ἄλλων ὑπόπτων προσώπων καθ' ὅλου, ὡς καὶ εἰς τὰ δύσφημα καταγῶγια εἰς ἃ φοιτῶσιν οὗτοι, καὶ εἰδικώτερον ἢ ἔκτακτος ἐλάττωσις τοῦ ἀριθμοῦ τῶν κλεπταποδόχων, κατέστησε καταφανῆ τὴν αὐξουσαν ἐπάρκειαν τῆς ἀστυνομίας. Ὅταν προστεθῇ εἰς ταῦτα τὸ γεγονός ὅτι, κατὰ τὴν εἰκοσαετῆ ταύτην περίοδον, ὁ πληθυσμὸς τῆς Ἀγγλίας καὶ Οὐαλλίας ηὔξησε σχεδὸν κατὰ ἕξ ἑκατομμύρια καὶ ἡμισυ (6,463,957), ὀφείλομεν νὰ παραδεχθῶμεν ὅτι πολλὰ μέτρα τὰ ληφθέντα ἐπὶ σκοπῷ ἐλαττώσεως τῶν ἐγκλημάτων ἐφηρημώθησαν λίαν ἐπιτυχῶς, καὶ τὸ ἀποτέλεσμα δὲν δύναται νὰ μὴ εἶνε εὐάρεστον εἰς τοὺς ποθοῦντας τὴν φυσικὴν καὶ ἠθικὴν βελτίωσιν καὶ προκοπὴν τοῦ ἔθνους.»

Ἐξ ὅλων τῶν ἀρμολίων προσώπων, τῶν παρόντων ἐν τῇ ὀμηγύρει, οὐδεὶς ἐξέφρασεν ἀμφιβολίαν τινὰ περὶ τοῦ ὅτι ἡ ἔκπτωσις τοῦ ἐγκλήματος ἦτο οὐσιαστικὸν γεγονός.

Ἀναγράφων τὴν μεγίστην ἀραιώσιν τῶν ἐγκληματικῶν τάξεων ὁ κ. Γρόσβενορ, ἐφιστᾷ ἰδίως τὴν προσοχὴν εἰς τὴν ἑκτακτον ἐλάττωσιν τοῦ ἀριθμοῦ τῶν κλεπταποδόχων, ἐπιτυχία τὴν ὁποίαν ἀποδίδει εἰς τὸ εὐστοχον καὶ ἀνύσιμον τῶν ἀστυνομικῶν ἐρευνῶν· καὶ ἴσως οὐδεμία ἀποτελεσματικωτέρα ταύτης πληγὴ κατηιέχθη κατὰ τοῦ ἐγκλήματος, διότι ὀρθῶς ἐλέχθη ὅτι ἐὰν δὲν ὑπῆρχον κλεπταποδόχοι δὲν θὰ ὑπῆρχον κλέπται.

Ἀνάλογος μὲ τὴν μείωσιν ταύτην ἐν τῷ ἀριθμῷ τῶν κακοποιῶν εἶνε ἡ μείωσις τοῦ ἀριθμοῦ τῶν καταγωγίων, ὅπου καταφεύγουσιν οἱ κλέπται καὶ λωποδῦται, τὰ ὁποῖα, διὰ λόγους σαφέστατα ἐκτιθεμένους ἐν τῷ ὑπομνήματι, ἐξέπεσαν, διὰ τῶν ἐνεργειῶν τῆς ἀστυνομίας, ἀπὸ 8,743 τῷ 1869 εἰς 2,978 τῷ 1888, καὶ ἠριθμοῦντο μόνον εἰς 2,429 τῷ 1891, ἢ, ἀναλόγως πρὸς τὸν πληθυσμὸν, τὸ ἐν τέταρτον τοῦ πρώην ἀριθμοῦ.

Οἱ ἀριθμοὶ εἰς τὰ τελευταῖα ταῦτα ἐξαγόμενα δὲν εἶνε βεβαίως ὅσον οἱ τοῦ μητρώου τοῦ συντάγματος ἀκριβεῖς, ἀλλὰ δύναται νὰ ληφθῶσιν ὡς κατ' οὐσίαν παριστῶντες τὰ πράγματα, καὶ ἡ συνεχὴς καὶ ὁμοίμορφος ἐλάττωσις ἦν ἐμφαίνουσι δὲν δύναται νὰ προέρχεται ἐκ συμπαιγνίας ὄλων τῶν ἀστυνομικῶν δυνάμεων ὅπως κρύψωσι τὴν ἀλήθειαν.

Νομίζω, εἶπον ἀρκετὰ ὅπως δεῖξω ὅτι τὸ νὰ λογίζηται τις τὴν αὐξήσιν, τὴν ἐν τῇ ἀστυνομίᾳ καὶ τοῖς βιομηχανικοῖς σχολείοις, ὡς ἐμμέσους ἀποδείξεις αὐξήσεως τοῦ ἐγκλήματος, εἶνε ὡς νὰ συγχέη τὴν πρόληψιν τοῦ ἐγκλήματος μὲ τὸ ἐγκλημα αὐτὸ, καὶ τὸ νὰ μὴ λαμβάνη ὑπ' ὄψιν τὰ τεκμήρια τὰ παρεχόμενα ὑπὸ τῆς μεγάλης καὶ συνεχοῦς ἐλαττώσεως τοῦ ἀριθμοῦ τῶν καθ' ἕξιν κακοποιῶν, τῶν κλεπταποδόχων καὶ τῶν καταγωγίων, εἶνε ὡς ν' ἀγνοῖ τὴν πολυτιμοτάτην ἔμμεσον ἀπόδειξιν ἣν δύναται νὰ ἐπιτύχη τις.

Εἶνε ἀναγκαῖον τῶρα νὰ θεωρήσωμεν τοὺς ἀριθμοὺς, δι' ὧν μετρεῖται ἡ αὐξοελάττωσις ἐν αὐτοῖς τοῖς πραγματικοῖς ἐγκλήμασι· καὶ πρῶτον, νὰ ἐξηγήσωμεν ποῖον τὸ προβαλλόμενον πρὸς χρῆσιν ὑλικόν, καὶ ὀρίσωμεν τί νοεῖται διὰ τῆς λέξεως ἐγκλημα ἐν τῇ σχετικῇ ἐκδοχῇ τῆς.

Προτίθεται νὰ κάμω χρῆσιν τῶν ἐν ταῖς στατιστικαῖς ἐξαγομένων τοῦ ἀριθμοῦ τῶν διαπραττομένων ἐγκλημάτων, ἐφ' ὅσον ταῦτα δύναται νὰ ἐξακριβωθῶσιν. Εἰς τοὺς πίνακας τούτους τὰ διάφορα ἀδική-

ματα, ὅσα περιέχονται εἰς γινῶσιν τῆς ἀστυνομίας, τάσσονται εἰς δύο κατηγορίας. Ἡ πρώτη ἀναφέρεται εἰς τὰ ὑπόδικα ἐγκλήματα, καὶ δίδει τὸν ἀριθμὸν τῶν πραχθέντων ἀδικημάτων, ἐφ' ὅσον εἶνε γνωστὰ εἰς τὴν ἀστυνομίαν, καὶ οὐχὶ συνοπτικῶς κολασθέντων· ἡ δευτέρα ἀναφέρεται εἰς τὰ ἐγκλήματα τὰ συνοπτικῶς κολασθέντα, καὶ δίδει τὸν ἀριθμὸν τῶν ἀδικημάτων, ἐφ' οἷς οἱ ἔνοχοι συνοπτικῶς ἐδικάσθησαν. Οἱ δύο οὗτοι πίνακες προφανῶς δὲν μεταχειρίζονται τὰ ἀδικήματα κατὰ τὸν αὐτὸν ἀκριβῶς τρόπον, ἀλλ' ἀποτελοῦσι τὸ ἄριστον ὑλικόν τὸ ὁποῖον ἔχομεν ὅπως φθάσωμεν εἰς τὸν ἀριθμὸν τῶν διαπραχθέντων ἀδικημάτων, καὶ ὅταν τοὺς μεταχειρισθῆ τις πρὸς σκοποὺς συγκρίσεως ἀπὸ ἔτους εἰς ἔτος, παρέχουσιν ἐκ περισσοῦ τὰ μέσα ὅπως φθάσῃ εἰς ὀρθὸν ἀποτέλεσμα.

Ὅσον ἀφορᾷ αὐτὸν τὸν ὄρον ἐγκλημα, πᾶς ὁ μελετῶν τοὺς πίνακας τούτους, καὶ μὲ σκοπὸν νὰ ἐξακριβώσῃ τὰς διακυμάνσεις τοῦ ἐγκλήματος, ἀποβλέπων ἀπλῶς εἰς τὸ παρὰ πόδας τούτων ἄθροισμα, θὰ συνεπέριαινε πιθανώτατα, ὡς πράττουσι προφανῶς συγγραφεῖς τινες, ὅτι, ὁ ὅλος ὄγκος τῶν ἐγκλημάτων λίαν ὑλικῶς ἠῤῥήθη, διότι οἱ ἀριθμοὶ ἀνέρχονται ἀπὸ 578,841 τῷ 1869—70 εἰς 770,392 τῷ 1890—1, ἐὰν, ἐπὶ παραδείγματι, συγκρίνωμεν τὰ ἔτη ἐκεῖνα· ἀλλ' ἐὰν ἀποβλέψωμεν ὀλίγον τι ἐγγύτερον εἰς τοὺς ἀριθμοὺς ἐξ ὧν συνίστανται τὰ ἄθροισματα ταῦτα, βλέπομεν ὅτι μεγίστη ἀναλογία τῶν ἀδικημάτων τούτων δὲν εἶνε ὅλως ἐγκλήματα, κατὰ τὴν συνήθη ἐκδοχὴν τῆς λέξεως. Ἐπὶ παραδείγματι, παραβάσεις τῶν ἐκπαιδευτικῶν νόμων δὲν ἠδύνατο νὰ πραχθῶσι πρὸ τοῦ 1870, ἀλλ' αὐταὶ ἀριθμοῦνται εἰς 96,601 κατὰ τὸ ἔτος ἐκεῖνο. Ὀλίγιστοι ἐν τούτοις ἄνθρωποι θὰ ἰσχυρισθῶσιν ὅτι τὸ ἐγκλημα αὐξάνει καὶ ὁ πολιτισμὸς μᾶς διαφθείρει, διότι τῶρα ἀναγκάζομεν τοὺς γονεῖς νὰ πέμπωσι τὰ τέκνα των εἰς σχολεῖον καὶ παραπέμπομεν εἰς τοὺς δικαστὰς τοὺς μὴ πράττοντας τοῦτο, ὅσοι δὲν ἐξφκειώθησαν ἀκόμη μὲ τὸν νέον νόμον. Αἱ παραβάσεις τῶν δημοτικῶν καὶ κοινοτικῶν νόμων, αἵτινες δὲν εἶνε ἐγκλήματα, ἠῤῥήσαν συγχρόνως ἀπὸ 35,681 εἰς 59,108· ἡ ἐπαιτεία καὶ ἄλλαι παραβάσεις, ἀπὸ 41,780 εἰς 46,019· τὰ κατὰ τῶν ὁδῶν ἀδικήματα καὶ ἄλλα παραπλήσια, ἀπὸ 29,837 εἰς 32,889. Ἐὰν αἱ καταβαλλόμεναι προσπάθειαι, ὅπως καταστῆ ἀξιόποιος πρᾶξις τὸ νὰ ἐργάζεται τις ὑπὲρ τὰς ὀκτῶ ὥρας τὴν ἡμέραν, τελεσφορήσωσι, δυνάμεθα νὰ προσδοκῶμεν ὅτι θὰ εὐρωμεν πολὺς ἑκατοντάδας χιλιάδων ἀδικήματα προστιθέμενα εἰς τὰ παραπεμπτέα

ένώπιον τῶν δικαστῶν, ἀλλ' οὐδείς θά θεωρήσῃ τοῦτο ὡς ἀποδείξιν τῆς αὐξήσεως τοῦ ἐγκλήματος.

Τὸ ἄρθρον, ἐν ᾧ ὑποστηρίζεται ὅτι τὰ ἐγκλήματα ἠϋξήσαν, μνημονεύει τὸν περὶ ἐκπαιδεύσεως νόμον ὡς ὑποθάψαντα τὴν αὐξήσιν τοῦ ἐγκλήματος, ὅπερ πρωτάκουστον δι' ἐμὲ, διὰ τῆς αὐξήσεως τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ἀξιοποιῶν πράξεων, ἀλλὰ λέγει ὅτι τοῦτο ἀντισταθμίζεται ἐν μέρει διὰ τῆς καταργήσεως πολλῶν παλαιῶν ποινικῶν νόμων, ὡς καὶ διὰ τῆς μεγαλειτέρας ἀπροθυμίας τῆς ἀστυνομίας καὶ τοῦ κοινοῦ ὅπως θέτωσιν εἰς ἐνέργειαν τὸν νόμον ἐναντίον κοινοτάτων πταιστῶν. Οὐδεμίαν πληροφορίαν δίδει τὸ ἄρθρον περὶ τῶν «πολλῶν ποινικῶν νόμων», οἵτινες ἐφηρμόζοντο πρὸ μικροῦ, ἀλλὰ κατηγορήθησαν τώρα, οὔτε περὶ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ἀδικημάτων καθ' ἃ ἐλαττοῦται οὕτω τὸ ἄθροισμα. Νόμοι τινὲς δυνατὸν νὰ κατηγορήθησαν, ἀλλ' ἐὰν εἶχον ἀποδοῖ ἀχρηστοὶ πρὶν ἢ καταργηθῶσιν, ἢ ἀνάκλησις δὲν θ' ἀπετέλει διαφορὰν, καὶ ἐν πάσῃ περιπτώσει τὸ ἐν μέρει δυνατὸν νὰ εἶνε ἐλάχιστον ἐν συγκρίσει πρὸς τὸν νόμον περὶ ἐκπαιδεύσεως μόνον. Οὔτε δίδεται αὐθεντικόν τι ἢ στατιστικὸν πόρισμα ὅπως ἀποδειχθῇ ὅτι ἡ πρὸς καταδίωξιν ἀπροθυμία ἠϋξήσε, ἐνᾷ βεβαίως ὁ διορισμὸς ἐν ἔτει 1879 δημοσίου κατηγοροῦ, οὐ δὲν γίνεται μνεία, τείνει πρὸς τὴν ἀντίθετον διεύθυνσιν, ὡς πρὸς τοὺς περὶ τῶν καθ' ἕξιν ἐγκληματιῶν καὶ περὶ προλήψεως ἐγκλημάτων νόμους τοῦ 1871 καὶ 1879· καὶ ἡ μεγάλη αὐξήσις ἢ γενομένη ἐν τῇ ἀνιχνευτικῇ δυνάμει τῆς Μητροπολιτικῆς ἀστυνομίας, ἣτις ἀνῆρχετο, ὡς εἶπομεν ἤδη, εἰς 15 μόνον ἀνδρας τῷ 1869, σήμερον δὲ ἀνῆρχεται εἰς 434, συνετέλεσεν εἰς αὐξήσιν τῶν καταδιώξεων.

Ὅθεν, ὅπως εὐρωμεν ἂν τὸ ἐγκλημα ἠϋξήσῃ ἢ ἐλαττώθῃ, ἀνάγκη νὰ ἀποσπᾶσωμεν ἐκ τοῦ συνόλου τῶν ἀριθμῶν ἐκεῖνους οἵτινες πράγματι διαφορίζουσι τὸ ὑποκείμενον· καὶ τὸ πρῶτον βῆμα δὲν εἶνε δύσκολον, διότι ἡ στατιστικὴ παρέχει ἀνάλυσιν τῶν ἀδικημάτων κατ' εἶδη, ἐν ἧ ὅσα συνίστανται εἰς παραβάσεις τῶν νόμων περὶ προστασίας τοῦ ἀτόμου ἢ τῆς ἰδιοκτησίας ἐκτίθενται εἰς πέντε τάξεις, αἰτινες ἀποτελοῦσι κατ' οὐσίαν ὅ, τι νοοῦσιν οἱ ἄνθρωποι ὁμιλοῦντες περὶ αὐξήσεως ἢ ἐλαττώσεως τοῦ ἐγκλήματος

Ἡ ταξινομήσις αὕτη ἐν ταῖς στατιστικαῖς ἐφαρμοζέται μόνον εἰς τοὺς πίνακας τῶν ἐπισημασθέντων ἀξιοποιῶν πράξεων, τῶν μὴ συνοπτικῶς ἐκδικασθεισῶν. Ἐκεῖναι αἰτινες συνοπτικῶς ἐδικάσθησαν δὲν ταξινομοῦνται οὕτω. Οἱ πρῶτοι πίνακες παρέχουσι σαφεῖς ἀποδείξεις συνεχοῦς

ἐλαττώσεως ἐν τῷ ἀριθμῷ τῶν διαπραχθέντων ἐγκλημάτων, αἰτινες ἀνατρέπουσιν ἄρδην τὴν περὶ αὐξήσεως τῶν ἐγκλημάτων θεωρίαν. Ἐντεῦθεν ἰσχυρίζονται οἱ ἀντιφρονούντες, ἀλλ' ἄνευ ἔχρους ἀποδείξεως, ὅτι ἡ ἐλάττωσις αὕτη εἶνε μόνον κατὰ τὸ φαινόμενον, καὶ ὅτι πρέπει ν' ἀπορρῆ ἐκ τοῦ ἀποτελέσματος τοῦ περὶ Συνοπτικῆς Διαδικασίας νόμου τοῦ 1879, τῇ ἐνεργείᾳ τοῦ ὁποίου ἐγκλήματά τινα κατέστησαν συνοπτικῶς δικάσιμα, καὶ οὕτω ἀφηρέθησαν ἐκ τοῦ ταξινομημένου συστήματος τῶν πινάκων, καὶ ἀπεκρύβησαν ἐν τῷ ἀτάκτῳ ὄγκῳ τῶ ἀποτελοῦντι τὸ ἕτερον σύστημα. Ἐντεῦθεν ἀποδίδεται εἰς τὸν νόμον τοῦτον πρωτίστη μερίς ἐν τῇ ἐλαττώσει τῆς Γ' τάξεως (τῶν κατὰ τῆς ἰδιοκτησίας ἐπιβουλῶν ἄνευ βίας), ἣτις περιλαμβάνει περὶ τὰ δύο τρίτα τοῦ ὅλου τῶν ἐγκλημάτων, τῶν ποινικῶς δικάζομένων. Ἄλλ' ὁ νόμος οὗτος ἀνέπτυξε μόνον κατὰ τι μεταρρύθμισίν τινα δικονομίας ἐγκαινισθεῖσαν πολλὰ ἔτη πρότερον (τῷ 1855), καὶ οἰονδήποτε καὶ ἂν ἔσχεν ἀποτέλεσμα ἐν τῇ μειώσει τοῦ ἀριθμοῦ, ὡς μεταξύ τοῦ 1879 καὶ τοῦ 1880 ἢ τοῦ 1881, δὲν ἠδύνατο προδήλως νὰ ἔχη σχέσιν πρὸς τὴν περαιτέρω συνεχῆ ἐκπτώσιν, ἣτις δὲν ἔπαυσεν ἔκτοτε.

Οἱ πίνακες τῶν συνοπτικῶς κολαζομένων ἀδικημάτων ἐν τοσοῦτῳ, καίτοι οὐχὶ ταξινομημένοι, ἐκθέτουσι τὰ ἀδικήματα ἐκεῖνα λεπτομερῶς, ὥστε, μετὰ τινος κόπου, εἶνε δυνατὸν διὰ τὸν ἐξετάζοντα νὰ ταξινομήσῃ αὐτοὺς πρὸς ἰδίαν του χρῆσιν, καὶ οὕτω παρέχουσι οὐσιωδῶς πλήρη καὶ ὀρθὴν ἀποψιν τῆς διακυμάνσεως τοῦ ἐγκλήματος, ἀνεξάρτητον ἀπὸ παντὸς ταραχώδους αἰτίου προερχομένου ἐκ μεταβολῆς ἐν τῷ τρόπῳ τῆς δίκης.

Διάφορον ὁμως μέθοδον ἐφαρμόζει ὁ συγγραφεὺς τοῦ περὶ «αὐξήσεως τοῦ ἐγκλήματος» ἄρθρου. Ἐκλέγει ἐκ τῶν διαφόρων τάξεων τοῦ ἐγκλήματος ἐν ὅπερ εἶνε τὸ σοβαρώτατον τῶν ἐγκλημάτων καὶ εἶνε ἐλεύθερον πάσης διαφορομένης ἐρμηνείας ἐν τῇ ἄνῳ ἐννοίᾳ, καὶ παραδέχεται τοῦτο ὡς κριτήριον τῶν διακυμάνσεων τοῦ ἐγκλήματος ἐν γένει, καὶ τοῦ ἀποτελέσματος τὸ ὁποῖον ἢ μεταβολὴ τῆς δικονομίας ἔσχεν ἐπὶ τῶν ἀριθμῶν εἰς τὰς ἄλλας τάξεις. Τὸ πρότυπον ἐγκλημα τὸ λαμβανόμενον οὕτω κατ' ἐπιλογὴν ἀποτελεῖ τόσον μικρὰν ἀναλογίαν τοῦ ὅλου καὶ εἶνε τόσον ἰδιάζοντος χαρακτῆρος, ὅσον ὁ φόνος. Ἐκ συνόλου ἐγκλημάτων εἰς τὰς πέντε τάξεις τὰς δικαστέας κατὰ παραπομπήν, τὸ ὁποῖον ἀνῆρχεται εἰς στρογγύλους ἀριθμοὺς εἰς 200 χιλιάδας, ἐν ἐγκλημα τὸ ὁποῖον, ἐπεκτεινομένου τοῦ ἀριθμοῦ του εἰς τὸ ἑπακρον, ἰσοδυναμεῖ

μὲ ὀλιγώτερον τοῦ ἐνός ἐπὶ τοῖς χιλίοις, λαμβάνεται ὡς πρότυπον ἢ κριτήριον τοῦ ὅλου. Εἶνε ὡς νὰ ἐκρίνετο ἡ αὐξήσις ἢ μείωσις τῆς εἰσαγωγῆς ἐκ τῆς ἀξίας ἰδιάζοντός τινος καὶ σπανίου προϊόντος, οἷον ἀδαμάντων ἢ καλλιτεχνημάτων εἰσαγομένων ἐν τῇ χώρᾳ. Ἐκτὸς τούτου, τὸ ὑπόμνημα τοῦ κ. Γρόσβενορ δίδει καὶ ἄλλην νύξιν περὶ τῆς ἐννοίας τῆς ἀποδοτέας εἰς τὸν φόνον, ὑπομιμνήσκον ὅτι μεγάλη ἀναλογία τῶν ἐγκλημάτων τούτων, τῶν ἀναφερομένων ὡς φόνων ἐξ ἐτυμηγοριῶν ἐκδεδομένων ὑπὸ τῶν παρὰ τῷ ἱατροδικαστῇ ἐνόρκων, ἀποδεικνύεται εἰς τὸ τέλος ὅτι ἦσαν ἀνθρωποκτονία ἐξ ἀμελείας ἢ ἀποκρύψεις τοκετῶν, ἀδικήματα τὰ ὅποια ἔπρεπε βεβαίως νὰ διακριθῶσιν ἐν ἐρεύνη τοῦ εἵδους τούτου ἀπὸ τοῦ «σβαρωτάτου τῶν ἐγκλημάτων», ὡς καὶ διεκρίθησαν πάντοτε κοινῶς ἐν τῇ συνηθείᾳ. Εἶνε πρόδηλον διὰ τοῦτο ὅτι τὸ ἐγκλημα τοῦτο δὲν δύναται νὰ ληφθῇ ὡς πρότυπον ἐγκλήματος ἐν γένει, οὔτε πρέπει οἱ ἀριθμοὶ ν' ἀναγράφωνται ἄνευ νύξεως περὶ τῆς ἀληθοῦς ἐννοίας καὶ τῆς δυνάμεως τῶν.

Ὁφείλω πρὸς τούτοις νὰ παρατηρήσω ὅτι ἡ μέθοδος, ἧς γίνεται χρῆσις, τοῦ συγκρίνειν τὸν μέσον ἀριθμὸν δι' ἐκάστην δεκάδα μὲ τὸν μέσον τῆς προηγούμενης ἢ τῆς ἐπομένης δεκάδος, δὲν διαφωτίζει τὰ οὐσιώδη γεγονότα ὡς ἔχουσιν. Ἐπιθυμοῦμεν νὰ μάθωμεν ἂν τὸ βαρόμετρον ἀνέρχεται ἢ ἐκπίπτει· ἂν συνεχῶς ἀνέρχεται, προβλέπομεν εὐδίαν· ἂν ἐκπίπτει, δυνάμεθα νὰ περιμένωμεν χειμῶνα. Ὁλίγον ἐνδιαφέρει ἂν τὸ μέσον ὕψος τὴν ἐβδομάδα ταύτην εἶνε ἀνώτερον ἢ χαμηλότερον τοῦ μέσου ὕψους τῆς προλαβούσης ἐβδομάδος· καὶ παραπλησίως, ἂν ὁ ἀριθμὸς τῶν ἐγκλημάτων, ἀφοῦ ἀνῆλθε ἐπὶ δέκα ἔτη, φέρ' εἰπεῖν, δὲν ἔπαυσε συνεχῶς νὰ ἐκπίπτει ἐπὶ δέκα ἢ πλείονα ἔτη ὕστερον, τοῦτο τείνει ν' ἀποδείξῃ ὅτι συνέβη τι τὸ ὅποιον πρὸ δέκα ἢ πλείονων ἐτῶν μετέβαλε τὴν ὕψωσιν εἰς συνεχῆ ἐκπτώσιν, καὶ δὲν πρέπει νὰ εἴμεθα ἀπαρηγόρητοι ἂν ὁ μέσος ἀριθμὸς τῶν τελευταίων δέκα ἐτῶν εἶνε, οὐχ' ἦττον, κατὰ τὸ ὅλον μεγαλείτερος ἢ κατὰ τὰ δέκα προλαβόντα ἔτη.

Ἐὰν, παραδείγματος χάριν, ἐν τῇ προηγούμενῃ δεκάδι ὁ ἀριθμὸς τῶν κρουσμάτων κακουργίας τινὸς ἀνῆλθε κανονικῶς ἀπὸ χιλίων εἰς δισχιλία, καὶ ἐν τῇ ἐπομένῃ δεκάδι ἐξέπεσεν ἀπὸ δισχιλίων εἰς χίλια καὶ διακόσια, ὁ μέσος ὅρος ἐν τῇ δευτέρᾳ περιόδῳ θὰ ἦτο ἀνώτερος ἢ ἐν τῇ πρώτῃ· ἀλλὰ λέγων τις ἐντεῦθεν ὅτι τὸ ἐγκλημα ἠῤῥησεν, ἐπισκοπεῖ τὸ σπουδαῖον γεγονὸς ὅτι ἐξέπεσε σημαντικῶ τῷ τρόπῳ ἐπὶ δεκαε-

τίαν, καὶ πᾶσα πρᾶξις βασιζομένη ἐπὶ τῆς ὑποθέσεως ὅτι ἠῤῥησε θὰ ἦτο σφαλερωτάτη.

Ἐντεῦθεν δὲν θέλω νὰ παραδεχθῶ ἐγκλημά τι ὡς πρότυπον ὅλων τῶν ἄλλων, ἀλλ' ἐπιθυμῶ νὰ λάβω τὸν ἀπόλυτον ἀριθμὸν τῶν ἀναφερομένων ἐγκλημάτων, τῶν τε συνοπτικῶς καὶ τῶν διὰ κανονικῆς διαδικασίας κολαζομένων, ἐφ' ὅσον παρέχουσι τὰ μέσα αἱ ἀκριβέστεραι στατιστικά. Θὰ προσπαθῆσω ν' ἀναπτύξω τὴν ὑπόθεσιν ὅσον δύναμα· πληρέστερον καὶ ὀρθότερον, χωρὶς νὰ κατακλύσω τὸ κείμενον τοῦτο μὲ πλημμύραν ἀριθμῶν, καὶ θὰ δώσω διὰ τοῦτο τοὺς ἀριθμοὺς τοῦ ἔτους, εἴ τινες ὑπάρχουσιν, ἐν οἷς φαίνεται ἀναπτυσσομένη συνεχῆς καὶ ἀποφασιστικὴ ἔντασις, καὶ διὰ τὸ τελευταῖον ἔτος οὐ οἱ ἀριθμοὶ εἶνε γνωστοί. Διὰ πλείονας πληροφορίας θὰ παραπέμψω τοὺς βουλομένους εἰς αὐτὰς τὰς ἐπισήμους στατιστικάς, καὶ εἰς τὸ διάγραμμα τὸ δημοσιευθὲν μετὰ τῆς ἐκθέσεως τῶν ἐποπτῶν τῶν εἰρκτῶν διὰ τὸ ἔτος 1891—1892.

Καὶ ἐνταῦθα ὀφείλω νὰ ἐπιστήσω τὴν προσοχὴν εἰς τινὰ μέθοδον συγκρίσεως, ἧτις εἶνε ἰκανὴ νὰ ὀδηγήσῃ καὶ ὀδηγῆι τινὰ εἰς ἐσφαλμένα συμπεράσματα, καὶ τὴν ὁποίαν προτίθεμαι ν' ἀποφύγω. Ἡ σύγκρισις τῶν διακυμάνσεων τῶν ἐγκλημάτων εἰς τὰς διαφόρους τάξεις, ἢ γινόμενη ἐπὶ τῇ βᾶσει τῶν ἀριθμῶν τῶν κατὰ παραπομπὴν δικασθέντων προσώπων, δὲν δίδει ὀρθὸν μέτρον περὶ τῶν διακυμάνσεων ἐν τῷ ἀριθμῷ τῶν διαπραχθέντων ἐγκλημάτων. Θὰ παρέλειπεν, ἐπὶ παραδείγματι, πᾶσαν μνείαν περὶ τῶν φόνων ἐκείνων τοῦ Οὐαϊττάπελ, ἐφ' οἷς οὐδεὶς ἐδικάσθη. Τότε προδήλως θὰ ἔδιδεν ἀνακριβὲς μέτρον περὶ τῶν ἐγκλημάτων ἐν τῇ χώρᾳ, διότι συγγέει καὶ ἀναμιγνύει ὁμοῦ τὴν αὐξήσιν καὶ ἐλάττωσιν τοῦ ἐγκλήματος μὲ τὴν αὐξήσιν καὶ ἐλάττωσιν τῆς ἐπιτυχίας περὶ τὸ προσάγειν τὸ ἐγκλημα ἐνώπιον τῆς δικαιοσύνης.

Τὸ κεφάλαιον τοῦτο πληρέστατα συνεζητήθη ἐν τῇ ἐκθέσει τῆς ἀστυνομικῆς ἐπιτροπείας, τῷ 1839, ἧτις ἀπέριψε καθ' ὀλοκληρίαν τὸν τρόπον τοῦτον τῆς συγκρίσεως, λέγουσα:

Πόσον ὀλίγον αἱ ἀναπτύξεις τῆς κατηγορίας δύνανται νὰ ληφθῶσιν ὡς τεκμήριον τῆς αὐξήσεως καὶ μειώσεως τῶν ἐγκλημάτων, δύναται νὰ κατανοήσῃ τις ὅποταν ἀνατρέξῃ εἰς τοὺς ἀριθμοὺς τῶν ἐγκλημάτων, τῶν ἐγνωσμένων διαπραχθέντων. Θὰ συνεπείρανέ τις ἐκ τῆς ἀντιπαβολῆς τοῦ ἔτους 1817 πρὸς τὸ ἔτος 1820 ὅτι τὸ ἐγκλημα ἐτριπλασιάσθη, καὶ τοι πράγματι κατὰ τι ὀλιγότευεν. Ἡ σύγκρισις τῶν ἀναπτύξεων κατηγορίας τοῦ 1806 πρὸς τὸ 1826 θὰ ἐλαμβάνετο ὡς

ἀποδεικνύουσα ὅτι μέχρι τῆς δευτέρας περιόδου τὰ ἐγκλήματα ἐδιπλασιάσθησαν, ἐνῶ πράγματι ἠλαττώθησαν πλέον ἢ κατὰ τὸ ἥμισυ· ὡς μεταξὺ τοῦ 1812 καὶ τοῦ 1820 ὅτι τὸ ἐγκλημα ἠύξησεν ἑπταπλασίως, ἐνῶ μόλις ἐδιπλασιάσθη.»

Τὰ ἐγκλήματα, ὡς ὄρισα ἀνωτέρω αὐτὰ, τάσσονται ἐν ταῖς ἐπίσημοις στατιστικαῖς εἰς πέντε κλάσεις :

Κλάσις Α'. Προσβολαὶ κατὰ τοῦ ἀτόμου μετ' ἐπιθέσεως.

Κλάσις Β'. Προσβολαὶ κατὰ τῆς ἰδιοκτησίας μετὰ βίας.

Κλάσις Γ'. Προσβολαὶ κατὰ τῆς ἰδιοκτησίας ἄνευ βίας, ἐν αἷς ἢ κλοπῇ, ὁ σφετερισμός, τὰ ἀδικήματα κατὰ τοῦ περὶ τυχηρῶν παιγνιδίων νόμου κτλ.

Κλάσις Δ'. Κακόβουλοι βλάβαι ἰδιοκτησίας, καταστροφαι αἱμασιῶν, καρπῶν, δένδρων, κτλ.

Κλάσις Ε'. Κιβδηλοποιία καὶ ἀδικήματα κατὰ τοῦ τρέχοντος νομίσματος.

Αἱ κλάσεις αὐταὶ οὐσιωδῶς περικλείουσιν ὅλας τὰς προσβολὰς κατὰ τοῦ ἀτόμου καὶ τῆς ἰδιοκτησίας τὰς νοουμένας συνήθως διὰ τῆς λέξεως ἔ γ κ λ η μ α. Πρὸς οικονομίαν χώρου καὶ χρόνου, θὰ κάμνω χρῆσιν τῆς λέξεως π α ρ α π ε μ π τ έ ο ν ὡ σ μ α ι ν ο ύ σ η ς μόνον τὰ μὴ συνοπτικῶς δικασθέντα, καὶ κ ο λ ά σ ί μ α, δι' ἐκεῖνα τὰ ἐγκλήματα τὰ ὁποῖα ἐμπίπτουσι μὲν ἐντὸς τῶν αὐτῶν πέντε κλάσεων, ἀλλ' ἐδικάσθησαν συνοπτικῶς.

Πιστεύω ὅτι δι' ἐξετάσεως τῶν ἀριθμῶν θὰ δειχθῇ ὅτι ἐπῆλθεν οὐσιωδῶς ἐπὶ πολλὰ ἔτη, μέχρι τοῦ τελευταίου μνημονευθέντος ἔτους, συνεχῆς ἔκπτωσις ἐν τῷ ἀριθμῷ τῶν διαπραχθέντων ἐγκλημάτων· ὅτι μόνον μία κλάσις ἐγκλημάτων ἐξέπεσεν ἐπὶ χρόνον τόσον βραχὺν ὅσον μία ἐξαετία· ὅτι πλεῖστα τούτων ἐξέπεσαν ἐπὶ δέκα ἕως δεκατέσσαρα ἔτη, καὶ μία τάξις ἐπὶ εικοσιπενταετίαν. Καὶ πρέπει νὰ σημειωθῇ ἐπίσης ὅτι ἡ ἔκπτωσις αὕτη ἐπῆλθεν ἐν ᾧ χρόνῳ ὁ πληθυσμὸς τῆς χώρας μεγάλως ἠύξησε καὶ ἡ ὑγεία ἐβελτιώθη.

Τὰ παραπεμπτέα ἐγκλήματα τῶν πέντε τούτων τάξεων ἐξέπεσαν ἐν συνόλῳ ἀπὸ τοῦ 1867—8, ὁπότε ὁ ἀριθμὸς ἦτο 57,812, καὶ ἡ ἔκπτωσις ὑπῆρξε σχεδὸν συνεχῆς ἀπὸ τοῦ 1877—8, ὅτε ὁ ἀριθμὸς ἦτο 52,397, ἕως τοῦ 1890—1 ὁ ἀριθμὸς κατῆλθεν εἰς 35,335. Τὰ συνοπτικῶς κολάσιμα ἐγκλήματα τῶν αὐτῶν πέντε τάξεων ἐξέπεσαν ἀπὸ

τοῦ 1873—4, ὅτε ὁ ἀριθμὸς ἦτο 192,440. Τῷ 1890—1 ὁ ἀριθμὸς κατῆλθεν εἰς 159,534.

Πρόδηλον ἀποβαίνει ἐκ τῶν ἀριθμῶν τούτων ὅτι ἂν ὁ περὶ συνοπτικῆς διαδικασίας νόμος τοῦ 1879 ἠλάττωσε τὰ παραπεμπτέα ἐγκλήματα κατὰ τρισχίλια, τοῦτο ἀναφέρεται μόνον εἰς τὸ τρίτον περίπου τῆς ὅλης αὐξήσεως· ὅτι δὲν ἰσχύει διὰ τὴν ἔκπτωσιν τῶν συνοπτικῶς κολασίμων ἐγκλημάτων ἐπὶ ἕξ ἔτη πρότερον· προσέτι, ὅτι ἡ προσθήκη τοῦ ἀνωτέρω ἀριθμοῦ εἰς τὰ συνοπτικῶς κολάσιμα δὲν ἐκώλυσε καθαρὰν ἔκπτωσιν εἰς τὰ ἀδικήματα ταῦτα κατὰ 32,906.

Τώρα, ὡς πρὸς τὴν διακύμανσιν τῶν ἐγκλημάτων ἐκάστης κλάσεως χωριστά :

ΤΑΞΙΣ Α'

Προσβολαὶ κατ' ἀτόμου μετ' αἰκίας.

Τὰ παραπεμπτέα ἐγκλήματα διεκυμαίνοντο πολὺ πρὸ τοῦ 1884—5, χωρὶς ν' ἀναπτύσσεται συνεχῆς ἐπαισθητὴ τάσις ἢ πρὸς ὕψωσιν ἢ πρὸς ἔκπτωσιν, ἀλλὰ κατὰ τὸ ἔτος ἐκεῖνο αἰφνιδίως ἠύξθησαν ἀπὸ τῶν 3,073 καὶ εὗρισκοντο τῷ 1885—6 εἰς 3626. Ἐκτοτε μικρὸν ἐξέπεσον, καὶ ἴσταντο τῷ 1890—1 εἰς 3,352.

Τὰ συνοπτικῶς κολάσιμα ἐγκλήματα τῆς τάξεως ταύτης συνεχῶς σχεδὸν ἐξέπεσον ἀπὸ τοῦ 1875—6, ὅτε ἠριθμοῦντο εἰς 100,422. Τῷ 1890—1 ἠριθμοῦντο εἰς 77,857.

ΤΑΞΙΣ Β'

Προσβολαὶ κατὰ ἰδιοκτησίας μετὰ βίας.

Π α ρ α π ε μ π τ έ α. Δύσκολον εἶνε νὰ δοθῇ σαφῆς καὶ βραχεῖα ἔκθεσις τῶν διακυμάνσεων ἐν τῇ τάξει ταύτῃ, καὶ αἱ μεταβολαὶ ἐν τῷ τρόπῳ τῆς ταξινομήσεως τῶν ἀδικημάτων τὰ ἠύξθησαν εἰς ἄγνωστον ποσὸν πρὸς καιρὸν, καὶ ἄλλοτε τὰ ἠλάττωσαν. Πᾶν ὅ,τι δύναται νὰ λεχθῇ εἶνε ὅτι ἀπὸ τοῦ 1881—2 ἡ τάσις ὑπῆρξε πρὸς ἔκπτωσιν. Ὑπῆρχον τῷ 1881—2, 7,112. Τῷ 1890—1, 5,938 κρούσματα. Ὁ ἀριθμὸς τῶν κ ο λ α σ ί μ ω ν ἐν τῇ τάξει ταύτῃ εἶνε παραπολὺ μικρὸς ὥστε νὰ ληφθῇ ὑπ' ὄψιν, καθόσον οὐδέποτε ὑπερέβησαν τὰ 87, καὶ ἔφθασαν μέχρι τοῦ ἑνός.

ΤΑΞΙΣ Γ'

Προσβολαὶ κατὰ ἰδιοκτησίας, ἄνευ βίας, οἶον κλοπαί, σφετερισμοὶ, παραβάσεις τῶν περὶ τυχηρῶν παιγνιδίων νόμων, κτλ.

Παραπεμπτέα. Ταῦτα ἐξέπεσον σχεδὸν συνεχῶς ἀπὸ τοῦ 1877—8, ὅτε ὁ ἀριθμὸς ἦτο 41,341· τῷ 1890—1 ἦτο 25,086. Αὕτη εἶνε ἡ κλάσις ἣτις λέγεται ὅτι ἐξέπεσεν ἐπαισθητῶς διὰ τῆς ἐφαρμογῆς τοῦ περὶ συνοπτικῆς διαδικασίας νόμου τοῦ 1879, ὅπερ ἐντοσοῦτῳ ἰσχύει μόνον δι' ἐλάττωσιν περίπου 3,000, ἐκ καθαρᾶς ἐκπτώσεως 16,000.

Κολάσιμα. Ὁ ἀριθμὸς τῶν ἀδικημάτων τούτων δὲν ἠύξησε προφανῶς καθ' ὃν ἀριθμὸν ἐμειώθησαν τὰ παραπεμπτέα, διότι κατ' οὐσίαν ἔμεινεν ὁ αὐτὸς ἀπὸ τοῦ 1879—80 μέχρι τοῦ 1881—2 ὅτε ὑπῆρχον 72,434. Ἀπὸ τοῦ χρόνου ἐκείνου συνεχῶς ἐξέπεσε, καὶ τῷ 1890—1 ἦτο 62,990.

ΤΑΞΙΣ Δ'

Καιόβουλοι προσβολαὶ κατὰ τῆς ἰδιοκτησίας· καταστροφὴ φρακτῶν, καρπῶν, δένδρων, κτλ.

Παραπεμπτέα. Ὁ ἀριθμὸς δὲν ἐξέπεσεν οὐδ' ἀνῆλθε κατ' ἐπαισθητὸν τρόπον, ἀλλὰ παρέμεινεν ὡς ἔγγιστα περὶ τὰ 600 τὴν τελευταίαν δεκαετίαν, ὅτε ὑπῆρξεν ἀνώτερος μὲν τοῦ τῆς προλαβούσης δεκαετηρίδος, κατώτερος δὲ τοῦ τῆς ἀμέσως προηγουμένης αὐτῆς.

Τὰ συνοπτικῶς τιμωρητέα τῆς τάξεως ταύτης ἐξέπεσον σχεδὸν συνεχῶς ἀπὸ τοῦ 1873—4, ὅτε ἦσαν 25, 800, καὶ τῷ 1890—1 ἠριθμοῦντο εἰς 18, 675.

ΤΑΞΙΣ Ε'

Κιβδηλοποιεῖα καὶ ἀδικήματα κατὰ τοῦ νομίσματος.

Παραπεμπτέα. Ὁ ἀριθμὸς τῶν ἀδικημάτων τούτων ἐξέπεσε μετὰ βραχέων διαλειμμάτων ἀπὸ τοῦ 1856—7, ὅτε ἦσαν 2,839· τῷ 1890—1 ἦσαν 446. Ἡ τάξις αὕτη παρέχει πρόσθετον ἀποδειξιν τῆς

σφαλερότητος τοῦ μετρεῖν τὴν κατάστασιν τοῦ ἐγκλήματος διὰ τῶν δικαστικῶν ἀναπτύξεων, διότι ἐν τῷ ἄρθρῳ ἐν ᾧ ὑπεστηρίζετο ὅτι τὸ ἐγκλημα ἠύξησε, λέγεται ὅτι τὰ ἀδικήματα ταῦτα ἠύξησαν κατὰ τὰς δύο τελευταίας δεκαετίας ἀπὸ 421 εἰς 499 ἐτησίως, ἐνῶ τὰ ἐγκλήματα αὐτὰ, κατὰ τὰς αὐτὰς περιόδους τῶν δέκα ἐτῶν, ἐξέπεσον, κατὰ μέσον ὄρον, ἀπὸ 853 εἰς 841, ὅπερ ἀποδεικνύει ὅτι τὰ μὲν ἀδικήματα ἠλαττώθησαν, ἀλλὰ μεγαλειτέρα ἀναλογία προσήχθη ἐνώπιον τῆς δικαιοσύνης. Παρατήρησα προηγουμένως πόσον ἡ μεγάλη αὐξήσις τῆς ἀνιχνευτικῆς δυνάμεως συμβάλλει πρὸς τὰ ἀποτελέσματα ταῦτα. Προσέτι δὲ αὕτη ἐπαίροθαι τὸ σφαλερὸν συμπέρασμα τὸ ὅποιον δύναται νὰ ἐξαχθῇ ἐκ τῆς ἐπιλογῆς ἰδιαιτέρων τινῶν περιόδων πρὸς σύγκρισιν, διότι, ἐὰν αἱ λαμβανόμεναι ἐκάστοτε δεκαετηρίδες ἦσαν αἱ ἀρχόμεναι τῷ 1871 καὶ 1881, ὁ μέσος ἀριθμὸς τῶν ἐγκλημάτων θὰ ἐδείκνυε μεγάλην ἐλάττωσιν ἀπὸ 861 εἰς 742, ἀντὶ τῆς μικρᾶς ἐλαττώσεως ἀπὸ 853 εἰς 841.

Ἐξέφρασα ἤδη τὴν γνώμην μου ὅτι τὰ ἐξαγόμενα ταῦτα δὲν πρέπει νὰ ἐκπλήττωσι τινα, καθόσον καθ' ὅλα τὰ φαινόμενα ἠκολούθησαν τὰ προληπτικὰ μέτρα τὰ ληφθέντα πρὸς ἐπίτευξιν αὐτῶν, καὶ ἰδίως ὠνόμασα τὴν σύστασιν ἰδρυμάτων πρὸς προφύλαξιν τῶν νέων ἀπὸ τοῦ νὰ ὑποπίπτωσιν εἰς ἐγκλημα. Τοῦτο ἔτι μᾶλλον κρατύνεται διὰ τῆς μειώσεως ἐν τῷ ἀριθμῷ τῶν πρώτων καταδιώξεων, αἵτινες βαθμηδὸν ἐξέπεσον ἀπὸ 109,916 τῷ 1883 εἰς 93,390 τῷ 1892, καὶ τῆς ἐλαττώσεως ἐν τῷ ἀριθμῷ τῶν κάτω 16 ἐτῶν ἡλικίας νέων, τῶν καθειργμένων (ὅπερ περικλείει ὅλους τοὺς πεμπομένους εἰς τὰ ἐπανορθωτικὰ σχολεῖα), ὅστις ἀριθμὸς τῷ 1869—70 ἦτο 9,998, τῷ 1880—1, 5,579, καὶ τῷ 1891—2, 3,855.

Κλίνω νὰ ὑποθέτω ὅτι ἡ γνώμη ὅτι τὸ ἐγκλημα ὀλιγοστεύει εἶνε εἰς τινὰς ὀλιγώτερον παραδεκτὴ ἀπὸ τὴν ἀντίθετον, διότι εἶνε ἀμβλυτέρα καὶ ὀλιγώτερον τείνει εἰς τὸ νὰ ἐμποῖ ἢ αἰσθησιν, καὶ μάλιστα ἐὰν ἡ περὶ αὐξήσεως γνώμη συνοδεύηται ὑπὸ καταπληκτικῆς αὐξήσεως φόνων καὶ παντὸς ὅ,τι παγώνει τὸ αἶμα. Τὸ πλεονέκτημα ὅμως τοῦτο δὲν τὸ ζηλεύω.

Γνωρίζω ὅτι πᾶς ὅστις δὲν λαμβάνει ἐξ ἄπαντος ζοφώδη ἄποψιν τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων, καὶ εὕρισκει ἑαυτὸν ἠναγκασμένον νὰ πιστεύῃ καὶ νὰ λέγῃ ὅτι δὲν εἶνε τόσον κακὰ ὅσον ἐνίοτε παρίστανται, ὑπόκειται εἰς τὴν τιμωρίαν τοῦ νὰ ὀνομασθῇ αἰσιόδοξος, καὶ ἂν τύχῃ νὰ εἶνε εἰς

τὴν ὑπηρεσίαν τῆς Κυβερνήσεως καὶ νὰ συζητῆ περὶ δημοσίων συμφερόντων, τὸ ἔγκλημά του λογίζεται βαρύτερον, καὶ καταδικάζεται ὡς ἐπισήμως αἰσιόδοξος. Ἄλλὰ τὰ ὀνόματα ἀπλῶς τίποτε δὲν ἀποδεικνύουσιν. Ὅπως καὶ ἂν ἔχη, ἀνέφερα τοὺς λόγους ἐφ' ὧν στηρίζω τὴν γνώμην μου, καὶ δύναιμαι μόνον νὰ ἐπαναλάβω ὅ,τι ἤκουσά ποτε τὸν Σὶρ Οὐίλλιαμ Ἄρκουρτ νὰ εἶπῃ πρὸς τινὰ ὅστις ἐπέριπτε κατ' αὐτοῦ τὴν ἰδίαν μομφήν. «Καλλίτερον νὰ εἶνέ τις αἰσιόδοξος μετὰ ὄριμον ἐξέτασιν παρὰ ἀπαισιόδοξος χωρὶς αὐτήν.»

Ἐκτός τούτου, καίτοι ἐξέθεσα τοὺς λόγους τῆς πεποιθήσεώς μου ὅτι τὸ ἔγκλημα ἠλαττώθη, καὶ ἔδειξα ὅτι τὴν πεποίθησιν ταύτην συμπερίζονται ἐκεῖνοι, ὧν ἡ πείρα, ὡς διατελούντων κατ' οὐσίαν εἰς συνεχῆ ἐπαφὴν πρὸς τὰ γεγονότα, εἶνε σχεδὸν πολυτιμότερα ἀποδείξεις ἀπὸ τὰς στατιστικάς, φρονῶ ὅτι καλῶς ἐπίσης θὰ ἔχη νὰ προσπαθῆσω ν' ὑποφύγω τὴν ὑπόψιν ἣν θὰ συλλάβωσιν οἱ φιλύποπτοι, ὅτι ἔχω ἰδιαίτερον συμφέρον ν' ἀποδείξω τοῦτο πρὸς δόξαν τοῦ κυβερνητικοῦ τμήματος εἰς ὃ ἀνήκω. Ὁ ἀναγνώστης θὰ ἴδῃ ὅτι δὲν ἀνέφερα λίαν μακρυσμένως τὴν τιμωρίαν ὡς ἐν τινι μέτρῳ αἰτίαν τῆς μειώσεως, καίτοι καλῶς ἐνθυμούμαι ὅτι, ὅταν τὸ ἔγκλημα ἠῤῥξανεν, ἀπεδίδοτο ἐν γένει εἰς τὸ σύστημα τῶν φυλακῶν. Δὲν θ' ἀποπειραθῶ νὰ ἐκτιμῆσω τὴν μερίδα ἣν ἡ τιμωρία ἔχει εἰς τὴν ἐλάττωσιν τοῦ ἐγκλήματος, ἀλλὰ θὰ ἐπαναλάβω ὅτι, κατὰ τὴν γνώμην μου, τὰ προληπτικὰ μέτρα εἶνε πολὺ καὶ ἀσυγκρίτως καλλίτερα πάσης δυνατῆς ποινῆς, καὶ ὅτι εὐθύς μετὰ τὰ προληπτικὰ μέτρα ἔρχεται ἡ ἀνίχνευσις καὶ ἡ προσαγωγή ἐνώπιον τῆς δικαιοσύνης. Ἡ ποινὴ φυσικῶς εἶτα ἔρχεται εἰς πράξιν ὅπως χρησιμεύσῃ ὡς νοθεσία καὶ ὡς χαλινὸς εἰς τοὺς ἐν σπέρματι κακοποιούς, καὶ εἰς τὸν φωραθέντα ἔνοχον ὡς τιμωρὸς μάστιξ, ἥτις θὰ συνοδεύηται πάντοτε ἀπὸ ἐπιδράσεις σκοπὸν ἐχούσας τὴν διόρθωσιν.

ΑΝΑΚΑΛΥΨΙΣ

ΣΥΡΙΑΚΟΥ ΚΕΙΜΕΝΟΥ ΤΩΝ ΕΥΑΓΓΕΛΙΩΝ

ΑΠΟ ΔΥΟ ΑΓΓΛΙΑΣ ΚΥΡΙΑΣ

Τὸ παρελθὸν ἔτος, ὡς ὅλοι ἐνθυμοῦνται, ὁ καθηγητὴς Ἄνακ ἐξέπληξε τὸν θεολογικὸν κόσμον ἀνακαλύψας ἐντὸς Αἰγυπτιακοῦ τάφου ἀπόσπασμα τοῦ κατὰ Πέτρον Εὐαγγελίου καὶ τῆς Ἀποκαλύψεως. Σήμερον ἄλλη ἀνακάλυψις ἀναγγέλλεται ὑπὸ τοῦ ἐκ Κανταβριγίας καθηγητοῦ I. B. Ἄρρις ὅστις διατρίβει νῦν ἐν Αἰγύπτῳ καὶ ἔγραψεν ἐκ Σουεῖζ ἐπιστολὴν περιγράφουσαν τὸ συμβεβηκὸς πρὸς τὸν ἐν Τυβίγγῃ καθηγητὴν Νέστελ. Δύο Κυρίαί, ἡ κ. Λιούις καὶ ἡ κ. Γίψων, ἡ ἀδελφὴ τῆς, ἀμφότεραι ἐντριβεῖς περὶ τὰς Ἑλληνικὰς γλώσσας καὶ ὁμιλοῦσαι ἐλευθέρως τὴν Ἀραβικὴν καὶ τὴν Νεοελληνικὴν, ἀπῆλθον πέρυσιν εἰς τὸ Σινᾶ ὄρος, ἀφοῦ ἐδιδάχθησαν κάλλιστα ὑπὸ τοῦ Ἄρρις πῶς νὰ φωτογραφῶσι τὰ χειρόγραφα. Καίτοι τὸ μοναστήριον πολλάκις διερευνήθη πρὸς εὔρεσιν πολυτίμων χειρογράφων ἀπὸ τῆς μεγάλης ἀνακαλύψεως τοῦ Τίσσενδορφ, ὡς καὶ ὑπ' αὐτοῦ τοῦ καθηγητοῦ Ἄρρις πρὸ τριῶν ἐτῶν μόνον, ἡ παροῦσα ἀνακάλυψις ἔμεινε κρυπτὴ ἀπὸ τῶν προτέρων ἐρευνῶν.

Τὸ ἀνακαλυφθὲν εἶνε παλῖμψηστον χειρόγραφον. Ὅταν ἡ κ. Λιούις τὸ εἶδε διὰ πρώτην φορὰν ἦτο εἰς ἐλεεινὴν κατάστασιν. Ὅλα τὰ φύλλα ἦσαν συγκολλημένα καὶ ρυπαρὰ, ἀπεχώρησε τὰ φύλα ἀπ' ἀλλήλων

διὰ τοῦ ἀτμοῦ τῆς τειοδόχης της, καὶ ἐφωτογράφησεν ὅλον τὸ κείμενον ἀπὸ 300—400 σελίδων. Εὐρέθη δὲ ὅτι ἦτο συριακὸν κείμενον καὶ τῶν τεσσάρων Εὐαγγελίων, ἔχον στενὴν σχέσιν μὲ τὰ γνωστὰ εἰς τοὺς θεολογοῦντας «Λεῖψανα ἀρχαιοτάτου Συριακοῦ κειμένου τῶν τεσσάρων Εὐαγγελίων» τοῦ Κούρτωνος, καὶ πλὴν ἄλλων περισθεσιῶν μαρτυριῶν περιέχει τὰ ἀρχαιότατα αὐθεντικὰ κείμενα τῶν Εὐαγγελίων. Μόνον ἀποσπάσματα τοῦ Συριακοῦ κειμένου ἐγνώσθησαν μέχρι τοῦδε εὐρισκόμενα ἐν μοναδικῷ χειρογράφῳ τοῦ Βρεττανικοῦ Μουσείου καὶ εἰς δύο φύλλα τοῦ αὐτοῦ κομισθέντα εἰς Βερολίνον. Τώρα καὶ τὰ τέσσαρα Εὐαγγέλια ἐν τῷ κειμένῳ τούτῳ εἶνε σχεδὸν πλήρη.

Ὁ κ. Ἄρρις ἅμα μαθὼν τὴν ἀνακάλυψιν ἀπῆλθεν ὁ ἴδιος εἰς τὸ ὄρος Σινᾶ καὶ ἐπὶ 40 ἡμέρας αὐτὸς καὶ αἱ δύο κυρίαί ἐμειναν ἐν τῷ μοναστηρίῳ, κοπιᾶζοντες νὰ ἀναγνώσωσι τὰ φύλλα τοῦ παλιμψήστου. Εἶτα ἀπῆλθον ἀποκομίζοντες τὰ πορίσματα τῆς ἐργασίας των.

Περὶ τῆς ἀνακαλύψεως τοῦ χειρογράφου τούτου τὰ «Ἡμερήσια Νέα» τοῦ Λονδίνου γράφουσι τὰ ἑξῆς :

Ἡ σπουδαία ἀνακάλυψις νέου Συριακοῦ κειμένου τῶν Εὐαγγελίων ἧτις ἠγγέλθη ἡμῖν τηλεγραφικῶς ὑπὸ τοῦ ἐν Βερολίῳ ἀνταποκριτοῦ μας, εἶνε πλήρως προσφιλῶν ἐλπίδων. Εἶχεν ἀναγγελθῆ πρό τινας χρόνους ὅτι πολῦτιμον χειρόγραφον εὐρέθη ἐν τῷ μοναστηρίῳ τῆς Ἁγίας Αἰκατερίνης, ἀλλ' ἡ πλήρης ἀξία καὶ σημασία τοῦ ἀνεκτιμήτου θησαυροῦ τώρα μόνον ἐξετέθη διὰ τῆς ἐπιστολῆς τοῦ Ἄρρις πρὸς τὸν Νέστελ εἰς Τυβίγγην, τὴν οὐσίαν τῆς ὁποίας μᾶς δίδει ὁ ἡμέτερος ἀνταποκριτής. Ὁμοία ἐπιστολὴ τοῦ καθηγητοῦ Ἄρρις δημοσιεύεται νῦν ἐν τῇ «Βρεττανικῇ Ἑβδομαδιαίᾳ.» Ἡ κ. Λιούις εἰς ἣν ὀφείλεται ἡ διάσωσις τοῦ χειρογράφου εἶνε ἡ χήρα τοῦ αἰδεσίμου Σ. Λιούις, τοῦ κολλεγίου Corpus Christi τῆς Κανταβριγίας, καὶ τὸ ταξιδιδίον της μετὰ τῆς ἀδελφῆς της κ. Γίψων τοῦ καθηγητοῦ Βένσλεϋ, τῆς κ. Βένσλεϋ, τοῦ κ. Ρένδελ Ἄρρις καὶ ἄλλων συνοδοιπόρων δὲν ἦτο ὡς μανθάνομεν ἄμοιρον κινδύνου. Διεδόθη τοῦλάχιστον ἐν Κανταβριγίᾳ ὅτι διαβαίνοντες τὴν ἔρημον μετὰ καρabanίου 30 καμήλων ἐληστεύθησαν ὑπὸ Βεδουίνων Ἀράβων, καὶ ὅτι ἦσαν κατεσκηνωμένοι ἐν τῷ κήπῳ τοῦ μοναστηρίου. Ἡ ἀνακάλυψις τοῦ χειρογράφου, ὁ χωρισμὸς τῶν φύλλων διὰ τοῦ ἀτμοῦ τῆς τειοδόχης καὶ ἡ ἀντιγραφή τοῦ συνόλου διὰ φωτογραφίας ἐξετελέσθησαν ὑπὸ τῆς κ. Λιούις ἐν προηγουμένῳ ταξιδιδίῳ. Αἱ φωτογραφικαὶ πλάκες ἐκομίσθησαν εἰς Κανταβριγίαν καὶ ἐπιμελῆς

ἐξετάσις ἔκαμε τοὺς ἐρευνητὰς νὰ πιστεύσωσιν ὅτι ἡ ἀρχαιοτέρα γραφὴ ὑπὸ τὸ νεώτερον παλιμψήστον ἦτο κείμενον τῶν Εὐαγγελίων εἰς Συριακὴν γλῶσσαν ὁμοίον πρὸς τὸ ἀνακαλυφθὲν καὶ ἐκδοθὲν ὑπὸ τοῦ Κούρτωνος καὶ δημοσιευθὲν ὑπὸ τοῦ Μούρρεϋ τῷ 1858. Ἡ συνοδεία ἧτις διέτριψε νῦν ἐπὶ τεσσαρακονθήμερον ἐν τῷ μοναστηρίῳ τῆς Σιναιτικῆς ἐρήμου ἀπῆλθεν ἐκεῖσε μὲ σκοπὸν ν' ἀντιγράψῃ τὸ ἀρχαῖον χειρόγραφον. Ὁ ἄπειρος κόπος ὃν ἀπαιτεῖ ἡ ἐργασία αὕτη δύναται μόνον νὰ ἐννοηθῆ καλῶς ἀπὸ ἐκείνους οἵτινες γνωρίζουσι τί πρᾶγμα εἶνε ὁ Συριακὸς χαρακτήρ καὶ ποίας δυσκολίας παρουσιάζει ἐν παλιμψήστον. Ἡ ἀρχαία γραφὴ ἔχει ἐξαιρεθῆ ἢ ἐκτριβῆ καὶ τὸ νέον κείμενον γράφεται ἐπὶ τῆς ἐν μέρει καθαρισμένης ἐπιφανείας· ἀλλ' ἐν τῇ παρόδῳ τῶν αἰώνων ἡ μελάνη τῆς προηγουμένης γραφῆς ἀνακτᾷ μέρος τοῦ χρώματός της καὶ τὸ παλαιὸν σύγγραμμα δύναται νὰ ἀναγνωσθῆ ὑπὸ τὸ νέον. Τοιοῦτῳ τρόπῳ πολλὰ τιμαλφῆ πρᾶγματα διεσώθησαν. Τὸ χειρόγραφον τοῦ γνωστοῦ κώδικος τοῦ Ἐφραῖμ, τὸ ἐπιτυχὲς τῆς ἀναγνώσεως τοῦ ὁποίου κατέστησε τὸ πρῶτον γνωστὸν τὸν Τίσσεन्दορφ, ἐγράφη ἐν τῇ Ε'. ἑκατονταετηρίδι, ἀλλ' εἶχε καλυφθῆ δι' ἀντιγράφου τῶν ἔργων Ἐφραῖμ τοῦ Σύρου, μὲ γραφὴν τῆς IB'. ἑκατονταετηρίδος. Περιεῖχε μόνον μέρη τῆς Παλαιᾶς καὶ Νέας διαθήκης ἐλληνιστί. Δὲν ἐμάθομεν τί ἦτο τὸ μεταγενέστερον κείμενον ἐπὶ τοῦ παλιμψήστου τοῦ ἀνακαλυφθέντος ὑπὸ τῆς κ. Λιούις. Διαφέρει ἐν τούτοις πλείστον ἄλλων παλιμψήστων κατὰ τὸ περιεχόμενον, ὑπὸ τὴν νεωτέραν γραφὴν, τοῦ συνόλου τῶν ἀρχαιοτέρων βιβλίων. Συνήθεια ὑπῆρξε νὰ βιβλιογράφος ὅστις μετεχειρίζετο τὸν ἀρχαῖον πάπυρον ἢ τὴν διφθέραν ἐλάμβανε συνήθως παλαιὰ φύλλα καὶ δὲν ἐλάμβανεν ὀλόκληρον βιβλίον διὰ τὴν νέαν ἀντιγραφὴν του. Ἐν τῇ περιπτώσει ὁμοῦ ταύτης ἔπραξεν εὐτυχῶς οὕτω.

Ἡ κυρία Λιούις καὶ οἱ σὺν αὐτῇ φιλόπονοι ἀναγνώσται ἐν τῇ μονῇ τοῦ Σινᾶ ὑπῆρξαν εὐτυχέστεροι τοῦ Τίσσεन्दορφ. Ὁ μέγας Γερμανὸς ἐρευνητῆς ἐπισκεφθεὶς τὸ Σινᾶ τὸ 1864 εὗρε φύλλα τινὰ ἀρχαίου κειμένου τῶν Εὐαγγελίων ἐν τῷ καλάθῳ τῶν ἀχρήστων τοῦ Μοναστηρίου, καὶ ἐπετράπη αὐτῷ νὰ ἀποκομίσῃ 43 ἐξ αὐτῶν, γνωστὰ τὰ νῦν ὡς ἀποτελοῦντα μέρος τοῦ Σιναιτικοῦ κώδικος. Μόνον τὸ 1859 κατωρθώθη τῇ συνδρομῇ τῆς Ρωσικῆς Κυβερνήσεως νὰ καταστῆ προσιτὸν αὐτῷ τὸ λοιπὸν τοῦ χειρογράφου, ὅπερ καὶ ἐδημοσιεύθη τῷ 1862. Οἱ

μοναχοὶ δὲν φαίνονται νὰ ὑπῆρξαν τόσον ζηλωταὶ κατὰ τὴν παροῦσαν περίπτωσιν, καίτοι δὲ τὸ πολῦτιμον παλίμψηστον μένει εἰς τὴν κατοχὴν των τὸ ὅλον τοῦ κειμένου ἐπιμελῶς ἀντεγρᾶφη. Τὰ ἀντίγραφα προσέτι δύνανται νὰ συγκριθῶσι μὲ τὰς φωτογραφίας, ὥστε πᾶσα ἐγγύησις ὑπάρχει ὑπὲρ τῆς ἀκριθείας τοῦ ἔργου. Διαφέρει προφανῶς τοῦ κειμένου τοῦ μεταφρασθέντος ὑπὸ τοῦ Κούρτωνος, καὶ ἐλπίζομεν ὅτι ἡ πρώτη ἐντύπωσις ὅτι εἶνε ἀρχαιότερον δυνατόν νὰ ἐπικυρωθῇ διὰ λεπτομερεστεράς μελέτης. Τὸ τοῦ Κούρτωνος εἶνε μᾶλλον ἀποσπασματικόν, περιέχον τὸ μείζον μέρος τοῦ Ματθαίου καὶ Λουκᾶ, ὀλίγα ἐδάφια ἐκ τοῦ ΙΣΤ' κεφαλαίου τοῦ Μάρκου καὶ περὶ τὰ ἐπτὰ κεφάλαια τοῦ Ἰωάννου. Πρόδηλον ἄρα ὅτι ἡ ἀναγγελλομένη νῦν ὀριστικῶς ἀνακάλυψις εἶνε ἀσυγκρίτως σπουδαιότερα πάσης ἄλλης γενομένης ἀφ' ὅτου ὁ Τίσσενορρ εὔρε τὸν Σιναϊτικὸν κώδικα· καὶ οἱ περὶ τὰς Γραφὰς ἀσχολούμενοι ἀνά τὸν κόσμον μετὰ μεγίστου ἐνδιαφέροντος θὰ ἀποβλέψωσι πρὸς τὴν δημοσίευσίν του.

Ο ΠΛΑΝΗΤΗΣ ΑΡΗΣ

ΚΑΙ ΑΝ ΚΑΤΟΙΚΕΙΤΑΙ ΟΥΤΟΣ

ΜΕΛΕΤΗ

ΚΑΜΙΛΛΟΥ ΦΛΑΜΜΑΡΙΩΝΟΣ

ΥΠΟ

ΟΥΙΛΛΙΑΜ ΛΟΚΚΥΕΡ

Ἐν ὠραιότατῳ τεύχει, ἐκδοθέντι ἐσχάτως ὑπὸ Γωτιέ Βιλλάρ ἐν Παρισίοις, ὁ Κάμιλλος Φλαμμαριῶν συγκεντρώνει πᾶσαν ὠφέλιμον παρατήρησιν καὶ πληροφορίαν, ἥτις δυνατόν νὰ συναχθῇ ἐκ δημοσιευμένων καὶ ἀδημοσιευτῶν συγγραμμάτων, ἐν σχέσει πρὸς τὸν λίαν πλησιόχωρον ἐνίοτε γείτονά μας τὸν πλανήτην Ἄρην. Τὸ νὰ κατορθώσῃ τις τοιαύτην συγκέντρωσιν δὲν εἶνε, ὡς θ' ἀναγνωρίσῃ εὐκόλως πᾶς τις, εὐκόλον ἔργον· καὶ ἐπειδὴ ἕως τώρα κανεὶς δὲν ἔκαμεν ἀπόπειραν νὰ συλλέξῃ τὰς ὑπαρχούσας παρατηρήσεις καὶ νὰ τὰς συζητήσῃ (καίτοι ἴσως ἡ ἀξία τοῦ βιβλίου τούτου ἐστὶ μᾶλλον αὐξάνει ἐκ τούτου), ἡ δυσκολία τῆς ἐπιχειρήσεως ὑπῆρξε μὲν πολὺ μεγάλη, ἀλλ' εἰς χεῖρας οἱ αἱ τοῦ Φλαμμαριῶνος εὐωδῶθη ἐντελῶς.

Τὸ τεῦχος διαιρεῖται εἰς δύο κύρια μέρη, ὧν τὸ πρῶτον περικλείει τὴν ἔκθεσιν καὶ συζήτησιν αὐτῶν τῶν παρατηρήσεων καὶ τὸ δεύτερον περιέχει τὰ συμπεράσματα τὰ ἐξαχθέντα ἐκ τῆς μελέτης ὅλων τῶν γεγονότων. Τὸ διάλειμμα μεταξὺ τοῦ 1636 καὶ τοῦ 1892, τούτέστι τὸ ὅλον τοῦ χρόνου ἐφ' ὅσον φθάνουσιν τὰ ὑπομνήματά μας, διαιρεῖται εἰς τρεῖς κυρίας περιόδους, ὧν αἱ δύο πρῶται λήγουσιν ἢ μὲν εἰς τὸ ἔτος 1830 ἢ δὲ εἰς τὸ ἔτος 1877.

Μελετῶντες πρῶτον τὴν περίοδον τὴν ἀρχομένην μετὰ τῶν παρατη-

ρήσεων του Φοντάνα (1636—1638), εύρισκόμεθα διὰ μίαν εἰς τὰ μάλλον ἀξιοσπουδάστα μέρη τοῦ βιβλίου. Ἐνταῦθα ὁ συγγραφεὺς ἐνέκυψεν εἰς ὅλας τὰς παλαιὰς ἀρχικὰς ἐκθέσεις καὶ μνείας, καὶ μᾶς τέρπει καὶ μᾶς διδάσκει διὰ τε τῶν εἰκονογραφιῶν καὶ τοῦ κειμένου. Ἐπειδὴ δὲν δυνάμεθα ἐνταῦθα προχείρως νὰ φέρωμεν εἰς μέσον τὰ πρῶτότερα διαγράμματα τοῦ πλανήτου τὰ γενόμενα ὑπὸ τοῦ Φοντάνα, ἄς μᾶς ἐπιτραπῇ τοῦλάχιστον νὰ μεθερμηνεύσωμεν ἐκ τοῦ Λατινικοῦ τὰς ἀρχικὰς παρατηρήσεις τοῦ ἀστρονόμου ἐκείνου. «1636. Ἡ μορφή τοῦ Ἄρεως τελείως σφαιρική, σαφῶς καὶ ἐναργῶς παρατηρεῖται. Καὶ ἐν τῷ μέσῳ εἶχε κῶνον ἐν εἶδει παμμέλανος κόμβου.

» Ὁ κύκλος τοῦ Ἄρεως ἄγρους, ἀλλ' ἐν τῷ πυκνῷ μέρει διεκρίνετο πῦρ. Ἐξαιρουμένου τοῦ ἡλίου, τῶν ἄλλων πλανητῶν πάντων ὁ Ἄρης πυκνότερος ἀποδεικνύεται.»

Τὸ δεύτερον διάγραμμα, γενόμενον κατ' Αὐγούστον δύο ἔτη ὕστερον, συναδεύετο ὑπὸ τῆς ἐπομένης σημειώσεως :

« Ὁ κόμβος τοῦ Ἄρεως, ἦτοι ὁ μέλας κῶνος, ἐφάνετο ἀναλόγως ἐλλιπής· καὶ ἴσως σημαίνει τὴν περιστροφὴν τοῦ Ἄρεως περὶ τὸ ἴδιον κέντρον.»

Μετὰ τὸν Φοντάναν, οἱ πρῶτοι εἰδικῶς μελετήσαντες τὸν πλανήτην τοῦτον ὑπῆρξαν ὁ Ριτσιόλης, ἡ Χιρτγάρτερ, ὁ Ρέιτας, ὁ Ἐβέλιος καὶ ὁ Οὐίγγεν (1656), ὁ τελευταῖος τῶν ὁποίων προσέθηκε πολὺ εἰς τὴν γνῶσιν τῶν σημείων τῆς ἐπιφανείας τοῦ πλανήτου. Μέχρι τοῦ τέλους τῆς περιόδου ταύτης (1830), ὁ ἀριθμὸς τῶν παρατηρητῶν, καὶ ἐπομένως ὁ ἀριθμὸς τῶν παρατηρήσεων πολὺ εἶχεν ἀυξήσῃ, ἐνῶ ἡ ραγδαία πρόοδος ἢ γενομένη ἐν τῇ τελειοποιήσει τοῦ τηλεσκοπίου ἦτο ὅχι ὁ ἐλάχιστος παράγων διὰ τὴν πρόοδον ταύτην. Συγκεφαλαιουμένων τῶν συμπερασμάτων ὅσα δύνανται νὰ συναχθῶσιν ἐκ τῶν 192 τούτων ἐτῶν παρατηρήσεων, δύναται τις νὰ εἴπῃ ὅτι αὐταὶ ἀνεφέροντο μάλλον εἰς τὰ στοιχεῖα τοῦ πλανήτου ἢ εἰς τοὺς χαρακτῆρας τῆς ἐπιφανείας του, καίτοι κηλίδες ποικίλου μεγέθους ἐσημειώθησαν πολλάκις· ἡ γενικὴ δὲ ἰδέα περὶ τῶν διαφορῶν σκιῶν ὡς παριστωσῶν ξηρὰς καὶ θαλάσσας εἶχεν ἀπορριφθῆ, καὶ τὰ πολικὰ ἀκρωτήρια εἶχον σημειωθῆ ὡς ποικίλλοντα καὶ οὐχὶ συμπίπτοντα μὲ τοὺς γεωγραφικοὺς πόλους.

Ἡ δευτέρα περίοδος, ἢ ἀρχομένη ἀπὸ τοῦ ἔτους 1830, ἐγκαινίζεται δι' ἐκθέσεως τῶν πολλοῦ ἀξίων παρατηρήσεων, τῶν γενομένων ὑπὸ τοῦ Βῆρ καὶ τοῦ Μαϊδλερ. Περὶ τὸν χρόνον τοῦτον περίπου, ἡ ἀληθὴς

γεωγραφία τῆς ἐπιφανείας τοῦ πλανήτου ἤρχισε νὰ γνωρίζηται καλλίτερον, καὶ συστηματικὴ μέθοδος χαρτογραφίας εἰσήχθη. Μετὰ τοὺς δύο τούτους ἐργάτας ἐπῆλθε στίφος ἄλλων, οἵτινες ὅλοι προσέθετον τὸν ἔρανόν των, πότε μέγαν πότε μικρὸν, πρὸς λύσιν τοῦ προβλήματος. Μεταξὺ τούτων μνημονεύομεν τὸν Δελαροῦ, τὸν Σέκκι, τὸν Λόκκυερ, τὸν Φίλλιψ, τὸν λόρδον Ρὸς, τὸν Λασσέλ, τὸν Κάιζερ, τὸν Φλαμμαριῶνα καὶ τὸν Τρουβλό. Μὲ τοιούτους παρατηρητὰς, ὅποιοι οὗτοι, καὶ πολλοὺς ἄλλους ἐπίσης ἱκανοὺς, ἀλλ' ὦν τὰ ὀνόματα ὡς πολυἀριθμα δὲν μνημονεύομεν, οὐδὲν ἄπορον ὅτι καλὴ ἐργασία ἔγεινε, καὶ μεγάλως ηὔξηθησαν αἱ γνώσεις μας μέχρι τοῦ ἔτους 1877. Ἀκριβεστέρα γνῶσις τῶν στοιχείων ἐπετεύχθη, χαρακτῆρες ξηρὰς καὶ ὑδάτων ἐπεβεβαιώθησαν, συστήματα νεφῶν παρατηρήθησαν, παραλλαγαὶ εἰς τὰ πολικὰ ἄκρα ἐσημειώθησαν καὶ αὐτῆς, κτλ. ἦτοι, ἐν συντόμῳ, ὅλαι αἱ ἐπὶ τῆς γῆς παρατηρήσεις ἐφηρμόσθησαν καὶ ἐπὶ τοῦ Ἄρεως.

Ἐν τῇ τρίτῃ καὶ τελευταίᾳ περιόδῳ, τῷ κύκλῳ, τοῦ Ἄρεως ἀπὸ τοῦ 1877 μέχρι τοῦ 1892, ἔχομεν παρατηρήσεις ἐκτετατομένας ἐπὶ 239 ὅλας σελίδας τοῦ πονήματος. Ἡ ἐποχὴ ἄρχεται λίαν καταλλήλως ἀπὸ τῆς ἀνακαλύψεως ὑπὸ τοῦ Ἀσάφ Χάλλ τῶν δύο μικρῶν δορυφόρων, καὶ μὲν ἡμᾶς εἰς τὰς παρατηρήσεις τοῦ Σκιαπαρέλλη, οὐ αἱ ἐργασίαι περὶ τὸν πλανήτην τοῦτον ἀντημείφθησαν διὰ τοιούτων λαμπρῶν ἀνακαλύψεων. Τὸ νὰ εἰσέλθωμεν, ἔστω καὶ διὰ βραχείων, εἰς τὸ μεταλλεῖον τοῦ ἀξίου σπουδῆς καὶ πολυτίμου ὕλικου τοῦ συναχθέντος ἐνταῦθα, θὰ μᾶς ἔφερε πέραν τῶν ὁρίων τοῦ ἄρθρου τούτου, ἀλλ' ἀφήνομεν εἰς τὸν φίλον τῆς ἀστρονομίας ἀναγνώστην νὰ ζητήσῃ αὐτὸ τὸ βιβλίον, ἀρκούμενοι νὰ εἴπωμεν ὅτι ὁ Φλαμμαριῶν ἀπέδωκεν εἰς ἕκαστον παρατηρητὴν τὴν ἰδίαν ἀξίαν του.

Μεταβαίνων εἶτα εἰς τὸ δεύτερον μέρος, τὸ ὅποιον δίδει τὰ ἐξαγόμενα τὰ ἐπιτευχθέντα ἐκ τῆς γενικῆς μελέτης τοῦ πλανήτου, ὁ κ. Φλαμμαριῶν εύρίσκειται οἰονεὶ εἰς τὴν οἰκίαν του, καὶ κατὰ τὸν ἀριστοτεχνικὸν του τρόπον συγκομίζει ὅλα τὰ κύρια γεγονότα εἰς ἓν κέντρον, κοσμητικῶν καὶ ἀπολιμιζῶν αὐτὰ καὶ τελικῶς συνάγων τὰ ὀριστικὰ ἐξαγόμενα. Διὰ τῶν ἐπομένων βραχείων ἀποσπασμάτων σκοποῦμεν νὰ δώσωμεν ἰδίαις λέξεσι τοῦ συγγραφέως τινὰ τῶν σπουδαιωτέρων συμπερασμάτων εἰς ἃ τὸν ἤγαγεν ἡ ἐξέτασις τῶν γεγονότων, καὶ θ' ἀρχίσωμεν ἀπὸ τῆς ἐρυθρωπῆς ὄψεως μεθ' ἧς ἐμφανίζεται ὁ πλανήτης, τὸ αἴτιον τῆς ὁποίας ὑπῆρξε πάντοτε καὶ εἶνε ἀμφίβολον· ὡς πρὸς τὴν γνώμην ὅτι δυνατὸν

νά εἶνε ἐρυθρὰ καὶ ὄχι ἀναγκαιῶς πρασίνη βλάστη ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τοῦ Ἄρεως, λέγει:

« Διατί, θὰ εἶπη τις, ἡ φυτεία τοῦ Ἄρεως νὰ μὴν εἶνε πρασίνη;

» Διατί νὰ εἶνε; ἢ ἀπαντήσωμεν. Ἡ γῆ δὲν πρέπει νὰ θεωρηθῆ, ὑπὸ οὐδεμίαν ἔποψιν ὡς τὸ πρότυπον τοῦ σύμπαντος.

» Ἄλλως, ἡ φυτεία τῆς γῆς θὰ ἠδύνατο νὰ εἶνε κοκκινωπὴ καὶ αὐτὴ, καὶ ὑπῆρξε τοιαύτη κατὰ πλειονότητα ἐπὶ πολλοὺς αἰῶνας, καθόσον τὰ πρῶτα γῆινα φυτὰ ὑπῆρξαν λυκόποδα, ὧν τὸ χρῶμα εἶνε ὑποκίτρινον πυρρὸν οἶον τὸ τοῦ Ἄρεως. Ἡ πρασίνη οὐσία ἦν δίδει εἰς τὰ φυτὰ ὁ χρωματισμὸς των, ἡ χλωρότης, σύγκειται ἐκ δύο στοιχείων, πρασίνου καὶ κιτρίνου. Τὰ δύο ταῦτα στοιχεῖα δύναται ν' ἀποχωρισθῶσι διὰ χημικῶν μεθόδων. Εἶνε ἄρα ἐπιστημονικώτατον νὰ παραδεχθῶμεν ὅτι, ὑπὸ ὄρους διαφέροντας τῶν ὄρων τῆς γῆς, τὸ κιτρινόφυλλον δύναται μόνον νὰ ὑπάρχη ἢ νὰ δεσπόζῃ. Ἐπὶ τῆς γῆς ἡ ἀναλογία εἶνε ἔν πρὸς ἑκατόν. Ἐπὶ τοῦ Ἄρεως δυνατόν νὰ εἶνε τὸ ἐναντίον.»

Ἐν ἀξίῳ πολλῆς μελέτης κεφαλαίῳ παραβάλλονται τὰς ὥρας τοῦ ἔτους τοῦ Ἄρεως καὶ τῆς γῆς, ὑποδεικνύονται πολλαὶ διαφοραὶ καὶ ὁμοιότητες. Ἐνῶ αἱ ὥραι τοῦ Ἄρεως εἶνε σχεδὸν τῆς αὐτῆς ἐντάσεως μὲ τὰς παρ' ἡμῖν, οὐχ ἦττον αἱ λειτουργικαὶ δυνάμεις, οὕτως εἰπεῖν, διαρκουσι σχεδὸν τὸ διπλάσιον. Ἡ ψυχρὰ καὶ ἡ θαλπρὰ ὥρα ἐν τῷ βορείῳ ἡμισφαιρίῳ ἐξακολουθοῦσιν ἢ μὲν ἐπὶ 381 ἡμέρας ἢ δὲ ἐπὶ 306, καὶ τὸ γεγονός τοῦτο ἐξηγεῖ τὴν μεγάλην μεταξὺ τῶν δύο ἡμισφαιρίων διαφορὰν. Τὰ πολικὰ ἄκρα, ὡς παρ' ἡμῖν, ποικίλλουσι κατὰ τὰς ὥρας, ἀλλὰ φθάνουσι εἰς τὸν μέγιστον καὶ τὸν ἐλάχιστον ὄρον των τρεῖς ἔως ἕξ μῆνας μετὰ τὸ χειμερινὸν καὶ τὸ θερινὸν ἡλιοστάσιον. Αἱ διαστάσεις, τὰς ὁποίας λαμβάνουσι, καλύπτουσι κατὰ τὸν χειμῶνα 45° ἕως 50° διαμέτρου, καὶ ἐλαττοῦνται κατὰ τὸ θέρος εἰς 4° ἢ 5°. Ἀκριβῶς ἕξω τῶν πολικῶν χωρῶν, «πτώσεις χιόνος παρετηρήθησαν εἰς τὰς εὐκράτους χώρας, καὶ ἄποτε μέχρι τοῦ ἰσημερινοῦ. Παρετηρήθησαν εἰς τὸ βόρειον ἡμισφαίριον σπειροειδεῖς ὄγκοι προερχόμενοι ἐκ τοῦ πόλου, σημειοῦντες τὰ ἀτμοσφαιρικὰ ρεύματα, ἐρ' ὧν ἐπιδρᾷ ἡ περιστροφικὴ κίνησις τοῦ πλανήτου. Τὸ βόρειον πολικὸν κάλυμμα φαίνεται κεντροῦμενον ἐπὶ τοῦ πόλου. Τὸ νότιον ἀπέχει αὐτοῦ εἰς 5°, 4 ἢ 340 χιλιομέτρα, εἰς τὸ μήκος 30°, εἰς τρόπον ὥστε εἰς τὰς ἐποχὰς τοῦ ἐλαχίστου ὄρου ὁ νότιος πόλος εἶνε ὀλοσχερῶς ἀκάλυπτος ἢ πολικὴ θάλασσα εἶνε ἔλευθερα.»

Ὅτι πραγματικαὶ μεταβολαὶ συνέβησαν ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τοῦ πλανήτου, μεθ' ὅλας τὰς πολυαριθμοὺς πηγὰς τῆς πλάνης εἰς ἃς τοιαῦται λεπτοφυεῖς παρατηρήσεις ὑπόκεινται, φαίνεται ὅτι ἀπεδείχθη διὰ τῆς συζητήσεως τοῦ ὀλικοῦ. Ὁμιλῶν περὶ τῶν πηγῶν τούτων τῆς πλάνης, λέγει: «Τὰ διάφορα ταῦτα αἷτια τῶν φαινομένων παραλλαγῶν εἰς τὰς ἀπόψεις τῶν γεωγραφικῶν συστηματισμῶν τοῦ Ἄρεως, ἀρκουσι ὅπως ἐξηγήσωσιν ὅλας τὰς παρατηρηθείσας παραλλαγὰς;

« Ὁχι.

« Πραγματικαὶ μεταβολαὶ συμβαίνουσιν εἰς τὴν ἐπιφάνειαν τοῦ πλανήτου, μεταβολαὶ οὐδὲν τὸ ἀνάλογον ἔχουσαι εἰς ὅ,τι συμβαίνει εἰς τὴν ἐπιφάνειαν τῆς γῆς... Θέλομεν νὰ εἴπωμεν περὶ τῆς μεταβολῆς τῆς ἐκτάσεως τῶν σκοτεινῶν κηλίδων, αἵτινες θεωροῦνται ὡς θάλασσα, λίμναι ἢ ποταμοί.»

Αἱ χαράδραι, ὧν ἡ ἀρχὴ ἔδωκεν ἀφορμὴν εἰς τοσαύτας εἰκασίας, ὀφείλονται κατὰ τὸν Γάλλον ἀστρονόμον εἰς ἐπιπολαίους σκαφὰς παραχθείσας ὑπὸ τῶν γεωλογικῶν δυνάμεων, ἢ ἴσως καὶ πρὸς ἐπισκευὴν τῶν ἀρχαίων ποταμῶν ὑπὸ τῶν κατοίκων, σκοπὸν ἔχουσαι τὴν γενικὴν διανομὴν τῶν ὑδάτων εἰς τὴν ἐπιφάνειαν τῶν ἡπείρων. Ὅσον ἀφορᾷ τὰς ἀναδιπλώσεις, μετ' ἐξέτασιν πολλῶν εἰκασίων, ἄγεται νὰ θεωρηθῆ τὸ πρᾶγμα ὡς ἀποτέλεσμα ρωγμῶν καὶ καθιζήσεων, καίτοι παρατηρεῖ ὅτι αἱ γνώσεις μας εἶνε ἀνεπαρκεῖς, καὶ ὅτι τὸ γνωστὸν εἶνε σμικροτάτη νῆσος χανομένη εἰς τὸν ὠκεανὸν τοῦ ἀγνώστου. Λέγει δέ:

«Ὅσον διὰ τὰς ἀναδιπλώσεις, εἶνε δύσκολον νὰ παραδεχθῶμεν ὅτι πρᾶγματι νέαι διώρυγες σχηματίζονται ἀπὸ ἡμέρας εἰς ἡμέραν, ὅμοιαι καὶ παράλληλοι πρὸς τὰς πρῶτας. Προτιμῶμεν νὰ φανταζώμεθα ὅτι ὀφείλονται ἢ εἰς τὰς ὁμίχλας περὶ ὧν ὠμιλήσαμεν, ἢ εἰς διπλὴν μᾶλλον ρωγμὴν ἐν τῇ ἀτμοσφαιρᾷ τοῦ Ἄρεως. Θεωρουμένων τῶν ὄρων τῆς θερμοκρασίας (καθόσον τὸ ἡλιακὸν θάλπος διασχίζει εὐκόλως τὴν ἀτμοσφαιραν τοῦ Ἄρεως ὅπως θερμάνη τὸ ἔδαφος), ἡ ἐξάτμισις πρέπει νὰ εἶνε λίαν σύντονος, καὶ πρέπει νὰ ὑπάρχη διαρκῶς, ὑπεράνωθεν τῶν ρευμάτων τούτων τοῦ ὕδατος, μεγάλη ποσότης ἀτμοῦ εὐκόλως ψυχρανομένου, ἥτις νὰ δύναται νὰ παράγῃ ἰδιαίτερα φαινόμενα ρωγμῶν.»

Ἐν τῷ τελευταίῳ κεφαλαίῳ, δίδων οἶονεὶ συγκεφαλαίωσιν τινα τῶν ὄρων τῆς ζωῆς ἐν τῇ ἐπιφάνειᾳ τοῦ πλανήτου, ὁ συγγραφεὺς συνοψίζει τινα τῶν κυριωτέρων πορισμάτων. «Ὁ πληθυσμὸς τοῦ Ἄρεως φαίνεται νὰ εἶνε, ὡς παρετήρησεν ἤδη ὁ Οὐίλλιαμ Ἐρσελλ, ἐξ ὄλων τῶν πλα-

156
5.489
1.499

νητῶν τοῦ ἡμετέρου ἡλιακοῦ συστήματος, ἐκεῖνος ὅστις πλειότερον ὁμοιάζει μὲ τὸν ἰδικὸν μας. Δυνάμεθα νὰ ἐπαναλάβωμεν σήμερον, περὶ τῶν κατοίκων τοῦ "Αρεως, ἐκεῖνο ὅπερ ὁ μέγας οὗτος παρατηρητὴς ἔγραφε, πρὸ ἑκατονταετηρίδος καὶ πλέον, τῇ 1ῃ Δεκεμβρίου 1783· «οἱ κάτοικοί του, κατὰ πᾶσαν πιθανότητα, εὐρίσκονται εἰς θέσιν κατὰ πολλὰ ὁμοίαν μὲ τὴν ἰδικήν μας.» Εἶνε δυνατόν, προσθέτει, ὁ κόσμος ἐκεῖνος νὰ κατοικῆται ἀπὸ ὄντα παραπλήσια πρὸς ἡμᾶς αὐτούς· φυλὴν ὑπερτέραν καὶ πλέον προωδευμένην, διότι ἡ σφαῖρα τοῦ "Αρεως, καθ' ἃ ὑποστηρίζει ὁ Φλαμμαριῶν, εἶνε ἀρχαιότερον μέρος τοῦ ἡλιακοῦ συστήματος ἀπὸ τὴν ἰδικήν μας.

Τοιαύτη ἡ ἐν γένει περίληψις τῶν περιεχομένων τοῦ ὠραίου τούτου ἐκ σελίδων 600 τόμου. Δι' ἐνὸς βλέμματος δύναται ὁ ἀναγνώστης νὰ πεισθῇ ὅτι δὲν ἐφείσθ' ἄνθρωποι, ὅτε συγγραφεὺς καὶ ὁ ἐκδότης, ὅπως τὸ καταστήσωσι καθ' ὅλα τέλειον· ἐνῶ αἱ εἰκόνες, αἵτινες εἰς τοιοῦτον ἔργον εἶνε τῆς ὑψίστης σπουδαιότητος, ἐσκορπίσθησαν ἐν αὐτῷ δι' ἀφειδοῦς χειρὸς, καὶ μετὰ πάσης ἀκριβείας καὶ ἐπιμελείας, ἀνερχόμενα εἰς 580 τηλεσκοπικὰ διαγράμματα καὶ εἰς 23 χάρτας.

Μεταξὺ τῶν καὶ τῶν γεγονότων, ὅσα μνημονεύονται ἐν τῷ βιβλίῳ, ἐν μόνον μικρὸν σφάλμα εἰσεχώρησε, καὶ τοῦτο ἐν σελίδι 287, ὅπου λέγεται ὅτι ὁ κ. Σιούρ ἐν τῷ ἀστεροσκοπεῖῳ τῆς Βρεσλαυίας ἐξετέλεσε καταμετρήσεις τινὰς τῆς διαμέτρου τοῦ πλανήτου, ἐνῶ ἔπρεπε νὰ εἴπῃ ἐν τῷ ἀστεροσκοπεῖῳ τοῦ Στρασβούργου, μεθ' ἡλιόμετρο τῆς Βρεσλαυίας.

Δι' ὅλου τοῦ συγγράμματος, ὁ Φλαμμαριῶν παραθέτει πλήρεις μαρτυρίας, αἵτινες μεγάλως αὐξάνουσι τὴν ἀξίαν του, ἐνῶ ἐν τῷ παραρτήματι παρεντίθενται πολλὰ διαγράμματα, γενόμενα κατὰ τὸν ἀντικρυσμὸν τοῦ πλανήτου, ἐν ἔτει 1892.

Οὐδέποτε πρότερον ὁ πλανήτης ἐπεσκοπήθη μετὰ τοσαύτης ὀξυδερκειᾶς ὑπὸ τῶν ἀστρονόμων, μεθ' ὅσης πέρυσι, καὶ παρ' αὐτοῖς ὡς καὶ παρ' ἐκεῖνοις οἵτινες οὐδέποτε ἔτυχον τοιαύτης εὐκαιρίας, τὸ ἔργον θ' ἀποδειχθῇ ὑψίστου ἐνδιαφέροντος. Ἡ ἀστρονομικὴ φιλολογία μεγάλως πλουτίζεται διὰ τοῦ βιβλίου τούτου.

ΜΕΤΡΑ ΕΝΑΝΤΙΟΝ ΤΗΣ ΧΟΛΕΡΑΣ

Ὁ δόκτωρ Ἑρνέστος Χάρτ, συγγραφεὺς τοῦ ἄρθρου «ἡ Μαγεία εἰς τοὺς καθ' ἡμᾶς χρόνους», τὸ ὅποιον ἐδημοσιεύσαμεν ἐν προηγουμένῳ φυλλαδίῳ τοῦ «Νέου Πνεύματος», καὶ εἰς τῶν μᾶλλον ἀκαμάτων ἰατρικῶν συγγραφέων, δημοσιεύει ἐν τῇ «Νέῃ Ἐπιθεωρήσει» μακρὸν ἄρθρον περὶ τῆς ἀπειλουμένης χολέρας, ἐν τῇ κατακλειδί τοῦ ὁποίου συμπεραίνει ὡς ἑξῆς: «Πρὸς πρόληψιν τῆς χολέρας πρέπει κατὰ πρῶτον λόγον, νὰ ἐμπιστευθῶμεν εἰς τὰ μέτρα τοῦ Κράτους ἢ εἰς τὰ κατὰ τόπους μέτρα φιλοτίμων δημοτικῶν ἀρχῶν, εἰς τὴν ἀπολύμανσιν μάλιστα τοῦ ἐδάφους καὶ τοῦ ὕδατος ὡς ἀμέσων καὶ διαρκῶν φορέων τῆς διαδόσεως τοῦ βακτηριδίου τῆς χολέρας· δεύτερον, ὀφείλομεν νὰ καθαρῶμεν τὸν ἀέρα, πρὸ πάντων, διότι ἀκάθαρτος ἀὴρ εἶνε τὸ μέσον πρὸς μείωσιν τῆς ζωτικότητος τοῦ ἀνθρωπίνου ὀργανισμοῦ, μέσον τὸ ὅποιον προδιαθέτει οὕτω πρὸς ὑποδοχὴν καὶ μετάδοσιν τοῦ βακτηριδίου τῆς χολέρας εἰς τὸν ἀνθρώπινον στόμαχον καὶ τὰ ἐντόσθια — ὄχι διότι εἶνε πράγματι μέχρι τινὸς ἀγωγὸς τῶν μiasματικῶν μορίων· τρίτον, ὀφείλομεν ν' ἀποφύγωμεν ἐκ παντὸς τρόπου τὴν δι' ἀργιλλοτιτάνου καὶ ὀπίου θεραπείαν, ἣτις προσφάτως συνεστήθη ἐξ αὐθεντίας (ὡς εἰς τὰς προεπιστημονικὰς ἡμέρας), ὡς πολύτιμον χρῆμα διὰ τὴν δημοσίαν ὑγίειαν, τὸ ὅποιον μεγάλως πρέπει νὰ μελετήσωσιν αἱ δημοτικαὶ ἀρχαί· καὶ ὡς ἄτομα

πρέπει σταθερῶς νὰ ἐμμείνωμεν, πρῶτον, εἰς τὸ συνεχὲς βράσιμον παντός ὑπόπτου ὕδατος πρὶν δοθῆ πρὸς πόσιν, καὶ δεύτερον, εἰς τὴν χρῆσιν ὀξέων ποτῶν οἷον τὸ θεικὸν ὀξύ, ἢ λεμονάδα καὶ ἢ μετὰ θειούχου ὀξέως πορτοκαλλάδα· καὶ ὡς τρόπος θεραπείας τῆς ἀρχικῆς διαρροίας, μίγμα διαλελυμένου θειούχου ὀξέος μετ' ἀρωματώδους ἐρεθιστικοῦ ὀφείλει νὰ εἶνε ἢ βάσις τῆς συνήθους προκαταρκτικῆς θεραπείας τῆς διαρροίας ἢ τῶν πρωϊμωτέρων σταδίων τῆς χολέρας.

Ο ΕΜΒΟΛΙΑΣΜΟΣ ΚΑΤΑ ΤΗΣ ΑΣΙΑΤΙΚΗΣ ΧΟΛΕΡΑΣ.—

Ἡ « Δεκαπενθήμερος Ἐπιθεώρησις » ἐδημοσίευσεν ἔκθεσιν τῶν δοκιμῶν τῆς πρώτης ἀποφασιστικῆς κυρίας, ἣτις ἐδέχθη νὰ ἐμβολιασθῆ κατὰ τῆς ἀσιατικῆς χολέρας. Ὁ ἐφευρέτης τῆς μεθόδου ταύτης, δόκτωρ Χάφκιν, γράφει ἄρθρον ἐξηγοῦν τὰ χαρακτηριστικὰ τῆς μεθόδου του. Ἐν συνόλῳ, λέγει, ἑκατὸν ἐνέσεις ἀντιχολερικῆς δαμαλίδος ἐξετελέσθησαν ἐπὶ ἀνθρωπίνων πλασμάτων. Περιέργον καὶ πρωτοφανὲς πρᾶγμα, τὸ ὅποιον μνημονεύει ὁ Χάφκιν, εἶνε ὅτι τὰ τεθνεῶτα μικροβία εἶνε τόσον χρήσιμα ὅσον καὶ τὰ ζῶντα. Ἐὰν φονεύσης τὸ μικροβίόν σου δύνασαι νὰ τὸ διατηρήσης διὰ φανικῶν ὀξέος ἐφ' ὅσον χρόνον θέλης καὶ ἢ ἠνθρακωμένη δαμαλὶς παρέχει ἀσφάλειαν τόσον πλήρη σχεδὸν ὅσον καὶ ἢ χρῆσις ζώσης δαμαλίδος. Ὁ Ἄγγλος ἰατρός τρέφει ἀκλονητον πεποίθησιν ὅτι, ἐὰν τῷ ἐπιτρέπεται μόνον νὰ δοκιμάσῃ τὴν μεθόδον του ἐν ἰνδικῷ ἢ σιαμικῷ χωρίῳ, ὅπου ὁ κατὰ τῆς χολέρας δαμαλισμὸς νὰ ἐπιβληθῆ ὡς ὑποχρεωτικὸς εἰς πάντας, ἢ χολέρα ταχέως καὶ ἐντελῶς θὰ ἐξέλπειν. Ἄτυχῶς, πρὶν ἢ περὰν τὸ ἄρθρον του, δίδει νύξιν ὅτι ἀναγκαῖον θὰ ἦτο νὰ γίνεταί περιοδικῶς ὁ κατὰ τῆς χολέρας δαμαλισμὸς. Εἶνε μὲν βέβαιος ὅτι ἐξασφαλίζεται τις διὰ τέσσαρας μῆνας, ἀλλ' ἐπὶ πόσον πλείονα χρόνον διαρκεῖ ἢ ἀσφάλεια, δὲν γνωρίζει· τὸ πολὺ δὲ θὰ ἦτο μόνον ἀναγκαῖον ν' ἀνανεοῦται ὁ δαμαλισμὸς ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρόν. Ἐξ οὗ δύναται τις νὰ συμπεράνῃ ὅτι, ὅπως πηγαίνωμεν, δὲν θὰ περάσῃ πολὺς καιρὸς καὶ θὰ χρειασθῆ νὰ ἐξοδεύωμεν ὅλην τὴν ζωὴν μας ἐμβολιαζόμενοι πότε κατὰ μιᾶς πότε κατ' ἄλλης τῶν νόσων, ὧν εἶνε κληρονόμος ἢ σὰρξ, μέχρις οὗ τέλος ἢ ἀνθρωπότης ἔλθῃ εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι αὐτὴ ἢ ζωὴ δὲν ἀξίζει διὰ νὰ ζῆ τις ὑπὸ τοιοῦτους ὄρους.

Ο ΧΡΩΜΑΤΙΣΜΟΣ ΤΩΝ ΖΩΩΝ

Ὁ αἰδέσιμος Τζῶνς ἐφημέριος ἐνορίας τοῦ Δεβονσάιρ καὶ ἐμμανὴς ἀλιεὺς ἀττακέων ἐν ταῖς ὥραις τῆς σχολῆς αὐτοῦ, παρεδίδοτο ἡμέραν τινὰ εἰς τὴν προσφιλεῖ αὐτοῦ ἐνασχόλησιν παρὰ τὴν ὄχθην ποταμοῦ τινος ῥέοντος ἐγγὺς τῆς κατοικίας του. Ὅποια ὑπῆρξεν ἢ ἐκπληξίς του ὅταν εἶδεν αἰωρούμενον ἀπὸ τοῦ ἀγίστρου αὐτοῦ ἰχθὺν χρώματος σχεδὸν μαύρου! Τῷ ἐφαίνετο ἀδύνατον ν' ἀναγνωρίσῃ ἓνα ἀττακέα ὑπὸ τὸν μεταμφορισμὸν τοῦτον.

Ἐν τούτοις ἠναγκάσθη νὰ παραδεχθῆ τὴν ἐνάργειαν τοῦ φαινομένου παρὰ τὸν χρωματισμὸν αὐτοῦ, ὅστις ἦτο βαθὺς ἐλαιοπράσινος μετὰ μελανῶν ἀνταυγείων, ὁ ἰχθύς συνεδέετο διὰ δεσμῶν ἀναμφισβητήτου αὐθεντικότητος μετὰ τῆς εὐγέστου οἰκογενείας τῶν ἀττακέων.

Ὁ κληρικὸς ἔρριψε τὴν ὀρμιάν αὐτοῦ ὀλίγον περαιτέρω καὶ δὲν ἐβράδυνε νὰ σύρῃ ὑπεράνω τῆς ἐπιφανείας τοῦ ὕδατος δεύτερον ἰχθὺν, οὗ ἢ ῥάχιν ἦτο χαλυβόφαιος καὶ ἢ κοιλία ἀργυρόφαιος μετὰ στιγμάτων βαθερυθρῶν ἢ πορφυρῶν. Ἦτο καὶ οὗτος ἀττακέας, ἀλλ' ὁ κ. Τζῶνς μάτην ἐξήτασεν αὐτὴν ἐπισταμένως, δὲν ἠδυνήθη ν' ἀνακαλύψῃ ἐν αὐτῇ οὐδὲν τὸ προσομοιάζον πρὸς ἰχνοσ πρασίνου χρωματισμοῦ.

Ὁ αἰδέσιμος ἐπροχώρησε περὶ τὰ ἑκατὸν βήματα κατὰ μῆκος τοῦ μικροῦ ποταμοῦ καὶ ἠλίευσεν καὶ τρίτον ἀττακέα. Οὗτος εἶχε τὴν ῥάχιν βαθυκεραμόχρου μετὰ κελίδων πορφυροβαφῶν καὶ τὴν κοιλίαν κιτρί-

νην ὡσεὶ χρυσὸς μετὰ στιγμάτων ζωηροτάτου ἐρυθροῦ χρώματος.

Πῶς τρεῖς ἰχθύς τοῦ αὐτοῦ εἴδους ἐν τῷ αὐτῷ ποταμῷ, εἰς ἀπόστασιν ὀλίγων μέτρων, ἠδύνατο νὰ εἶνε ἐπὶ τοσοῦτον διάφοροι κατὰ τὸ χρῶμα ;

Δὲν ἀνεζήτησεν ἐπὶ μακρὸν ὁ κ. Τζῶνς διὰ νὰ εὕρῃ τὴν λύσιν τοῦ αἰνίγματος τούτου τῆς φύσεως. Ὁ πρῶτος ἀττακεὺς ἠλείυθη ὑπὸ τὴν ἀψίδα μύλου, ὅπου τὸ ὕδωρ ἔρρεεν ἐπὶ κοίτης πανταχοῦ ἐπιστρωμένης διὰ βρύου· ὁ δεῦτερος εἰς τόπον ὅπου τὰ ὑδρόβια φυτὰ ἐφύοντο ἐπὶ ἀνοικοφαιῶν ἀσβεστολιθικοῦ κοιτάσματος. Ὁ τρίτος τέλος εἰς σημεῖον ὅπου τὰ ὕδατα ἦσαν ἀβαθῆ καὶ ὅπου οἱ χάλικες καὶ ἡ ἄμμος ἐμάρμαiron ὑπὸ τὰς ἀκτῖνας τοῦ ἡλίου. Ἐκαστος τῶν τριῶν ἰχθύων ἔφερε τὴν οἰκοστολὴν τοῦ ἰδίου αὐτοῦ ἐνδαιτιήματος.

Ὁ ἐφημέριος ἠθέλησε νὰ ἐπεκτείνῃ τὸ πείραμα. Ἠλίευσεν ἕτερον ἀττακέα σχεδὸν μαῦρον καὶ ἐνέκλεισεν αὐτὸν ἐντὸς λεκάνης ἣν εἶχεν ἐπιστρώσῃ διὰ λευκοῦ ὀθονίου. Τὴν ἐπαύριον ὁ ἰχθύς εἶχεν ἀπολέσει ἐντελῶς τὸ βαθύ αὐτοῦ χρῶμα, εἶχε γίνῃ σχεδὸν ἐπίσης λευκὸς ὡς οἱ τοῖχοι τῆς εἰρκτῆς του. Ὁ Αἰδέσιμος ἀφήρесе τὸ ὀθόνιον καὶ ἀντικατέστησεν αὐτὸ διὰ βρύου βαθυπρασίνου. Μετὰ εἴκοσι τέσσαρας ὥρας ὁ αἰχμάλωτος εἶχεν ἀναλάβει τὸ ἀρχικὸν τῶν ἀττακέων χρῶμα καὶ δὲν διεκρίνετο πλέον ἐκ τοῦ περὶ αὐτὸν βρύου.

Ἐκ τοῦ διπλοῦ τούτου πειράματος ὁ κ. Τζῶνς δὲν ἀπέειχε πολὺ νὰ συμπεράνῃ ὅτι οἱ πλείστοι ἰχθύς καὶ ἰδιαιτέρως οἱ ἀττακεῖς ἔχουσι τὸ ἰδίωμα νὰ λαμβάνωσι κατὰ βούλησιν τὸ κυριαρχοῦν χρῶμα τοῦ περιέχοντος ἐν ᾧ βιοῦσι.

ΤΟ ΜΑΡΤΥΡΙΟΝ ΣΥΛΑΚΟΣ. Ἦτο ἴσως πολὺ κατεσπευσμένον τὸ συμπέρασμα. Ἐν περιεργοτάτῳ ἄρθρῳ περὶ τοῦ χρωματισμοῦ τῶν ζῶων ὁ κ. Ὄττο Γκόττιλζ διευκρίνισεν ἀριθμὸν τινα τοιοῦτων προβλημάτων.

Οἱ σύακες κέκτηνται ἐν ἴσῳ βαθμῷ πρὸς τοὺς ἀττακεῖς τὸ ἰδίωμα νὰ μεταβάλλωσι χρῶμα. Ὁ γερμανὸς φυσιοδίφης ἐκθέτει τὰ πειράματα ἅτινα ἐγένοντο ὅπως ἀνακαλυφθῆ ἡ ἀρχὴ τῆς παραδόξου ταύτης δυνατόμεως. Ἐκοψαν τὸ ὀπτικὸν νεῦρον σύακος καὶ παρετήρησαν ὅτι ἀφ' ἧς στιγμῆς τὸ ταλαίπωρον ζῶον ἐγένετο τυφλόν, τὸ χρῶμα αὐτοῦ προσέλαβε διάμεσον χρῶμα καὶ ἔπαυσε τροποποιούμενον κατὰ τὴν ἀλλαγὴν περιέχοντος. Δὲν πρόκειται ὅθεν περὶ τοπικοῦ ἐρεθισμοῦ παραγομένου ἀπ' εὐθείας ἐπὶ τοῦ δέρματος τοῦ ζώου ὑπὸ φωτεινῆς ἀκτίνος. Μᾶλλον ἐπὶ τοῦ ὀφθαλμοῦ ἐπιδρᾷ τὸ φῶς, οὐ ἢ ἐπίδρασις διαβιβάζεται εἰς τοὺς

χρωματιστικούς ἀδένας διὰ τῶν νευρικών κέντρων. Ἀφ' ἐτέρου τὸ φῶς τοῦτο τὸ παράγον ἐπὶ τινῶν εἰδῶν ἰχθύων τὸ περιέργον τοῦτο φαινόμενον χρωματισμοῦ σχεδὸν στιγμιαίου δὲν προέρχεται ἐξ ἀμέσου προσπτώσεως ἀκτίνων, ἀλλ' ἀντανακλᾶται ὑπὸ τῶν πέριξ σωματίων.

Ἀμείλικτοι ἐπιστήμονες ἔλαβον τὴν περιέργειαν ν' ἀκολουθήσωσι κατὰ ποδας ἐν αὐτῷ ἔτι τῷ σώματι ἀτυχοῦς σύακος τὴν ὁδόν, ἣν τὸ φῶς εἰσερχόμενον διὰ τοῦ ὀφθαλμοῦ ἀκολουθεῖ ὅπως φθάσῃ μέχρι τῶν χρωματιστικῶν ἀδένων. Ἀπέκοψαν τὰ νεῦρα αὐτοῦ τὸ ἐν μετὰ τὸ ἄλλο, καὶ παρετήρησαν ὅτι αἱ μεταβολαὶ τοῦ χρωματισμοῦ δὲν παρήγοντο πλέον ἐπὶ τῶν παραλύτων μελῶν τοῦ σώματος. Ἀπότου ἡ Ρωμαϊκὴ Σύγκλητος εἶχε συνέλθῃ εἰς σύσκεψιν ἐπὶ τοῦ σύακος τοῦ Δομιτιανοῦ, οὐδέποτε ἰχθύς τοῦ εἴδους τούτου παρέσχεν ἀφορμὴν εἰς τόσῳ ἐνδιαφέρουσαν συζήτησιν.

ΚΑΝΑΡΙΑ ΕΡΥΘΡΑ ΚΑΙ ΟΡΝΙΘΕΣ ΛΕΥΚΑΙ. Ἀσχολοῦνται ἐν Παρισίοις εἰς τὴν τέχνην ν' ἀφαιρῶσιν ἀπὸ τῶν γαρυφάλων τὸ φυσικὸν αὐτῶν χρῶμα καὶ νὰ προσδίδωσιν εἰς αὐτὰ ἀηδῆ πρᾶσινον χρωματισμόν. Ἐν Ἀγγλίᾳ εἰς βάρους τῶν καναρίων ἐκτελεῖται παρόμοιον πείραμα.

Ἐὰν ἀναμιχθῆ εἰς τὴν συνήθη τροφήν τῶν πτηνῶν τούτων ἰσχυρὰ δόσις πιπέρεως τῆς Καγιέννης, δὲν βραδύνουσι συνήθως ν' ἀποθάνωσιν ἐκ φλογώσεως τοῦ στομάχου, ἀλλ' ἐὰν ὁμως ταῦτα εἶνε ἀρκούντως εὐρωστα ὅπως ἀντιστῶσιν εἰς τὴν ἐρεθιστικωτάτην ταύτην δίαιταν παύουσιν ἐπὶ τέλους νὰ εἶνε κίτρινα καὶ ἀποκτώσι ὠραῖον πορφυροῦν χρῶμα. Προτοῦ κοινολογηθῆ ἡ μέθοδος αὕτη τοῦ τεχνητοῦ χρωματισμοῦ, ἐρυθρὸν κανάριον ἦτο τι σπανιώτατον, ἄγνωστον ἐντελῶς εἰς τὴν ἡπειρωτικὴν Εὐρώπην, ἀποτελοῦν τὸ καύχημα τῆς ἀγγλικῆς πτηνολογίας.

Οἱ Γερμανοί, ἦττον εὐφυεῖς τῶν Ἀγγλῶν, ἀλλὰ πεπροικισμένοι διὰ πνεύματος ἐπιστημονικωτέρου ἐπελάβοντο τῆς ἀνακαλύψεως ταύτης, καὶ παρετήρησαν ἐπιστημονικῶς τ' ἀποτελέσματα αὐτῆς ἐπὶ τῶν λευκῶν ὀρνίθων.

Σημειοῦμεν ἀμέσως ὅτι δὲν παρουσίασαν μεταλλαγὰς χρώματος μεθ' ὅσης προθυμίας ἔπραξαν τοῦτο τὰ κανάρια. Τινὲς αὐτῶν εἰδείχθησαν ἐντελῶς ἀνυπότακτοι εἰς τὸ πέπερι τῆς Καγιέννης. Ἡ φύσις παρήγαγεν αὐτὰς λευκάς· λευκαὶ ἠθέλησαν ν' ἀποθάνωσιν. Ἔτεροι δὲν συνήνεσαν νὰ βᾶψωσιν ἐρυθρὸν ἢ μέρος μόνον τῶν πτερῶν αὐτῶν, γενικῶς τὰς ἄκρας τῶν πτερύγων καὶ τὸν τράχηλον.

Τὰ πειράματα ταῦτα ἔφερον εἰς φῶς φαινόμενον λίαν περιέργον. Ὁ

τεχνητός χρωματισμός δὲν διενεργεῖται ποτὲ ἐπὶ τῶν πεφυκότων ἤδη πτερῶν. Τὸ ἐρυθρὸν πέπερι τῆς Καγιέννης δὲν παράγει τ' ἀποτελέσματα αὐτοῦ ἢ κατὰ τὴν περίοδον τῆς ἀλλαγῆς τῶν πτερῶν ἐπὶ τῶν νεοφύτων πτερῶν.

Ἴδου καὶ ἄλλη ἀνακάλυψις. Πρόκειται περὶ τῆς ἐπιδράσεως τῶν λιπαρῶν οὐσιῶν. Ἐὰν ἀρτύσητε διὰ βουτύρου τὴν τροφήν περιστερᾶς, τὰ πτερὰ αὐτῆς προσλαμβάνουσι μεταλλικὴν λάμψιν· ἀφ' ἧς ὅμως ἡμέρας λιπαραὶ οὐσίαι δὲν τίθενται πλέον ἐντὸς τῆς τροφῆς αὐτῆς ἢ μεταλλικὴ αὐτῆ λάμψις ἐκλείπει.

ΕΠΙ ΤΗΣ ΠΤΕΡΥΓΟΣ ΤΩΝ ΧΡΥΣΑΛΛΙΔΩΝ. Ἡ πτέρυξ τῶν χρυσαλλίδων εἶνε πυξίς ζῶσα ἧς τὰ χρώματα ἐπιδέξις φυσιοδίφης δύναται κατὰ βούλησιν νὰ μετατοπίσῃ.

Μεταβάλατε τὴν τροφήν τῆς κάμπης καὶ δὲν θὰ ἔχητε πλέον τὴν αὐτὴν χρυσαλλίδα. Τὸ πείραμα τὸ ἐπιτυχάνον ἐνίοτε ἐπὶ τῶν καναρίων καὶ ἔτι σπανιώτερον ἐπὶ τῶν ὀρνίθων παράγει ἀλάνθαστα ἀποτελέσματα ἐπὶ ἐντόμων ὧν αἱ πτέρυγες εἶνε ἀραχνοφῆς ἰστός προωρισμένος νὰ ἐμποτιζῆται πᾶσας τοῦ οὐρανοῦ τόξου τὰς ἀποχρώσεις.

Ἐν τούτοις δὲν εἶνε ἀπαραίτητον νὰ μεταβάλληται ἡ τροφή τῆς κάμπης ὅπως παρατηρῶνται τὰ μᾶλλον ἀπροσδόκητα φαινόμενα τοῦ τεχνητοῦ χρωματισμοῦ. Ἄρκει πρὸς ἐπίτευξιν τοῦ ἀποτελέσματος τούτου νὰ διατηρῆται ἡ θερμοκρασία ἀνωτάτη ἢ χαμηλοτάτη.

Κατὰ τὸν κ. Ὄττο Γκόττλιφ. ἡ *Araschnia levana* καὶ ἡ *Araschnia prorsa* παρέσχον ἀφορμὴν εἰς παράδοξον ἀπάτην· οἱ φυσιοδίφαι ἐνόμισαν ὅτι διέκριναν δύο διάφορα ἔντομα ἐν τῇ χειμερινῇ καὶ ἐν τῇ θερινῇ μορφῇ μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς χρυσαλλίδος. Πράγματι, ἡ *Araschnia*, ἧς ὁ βίος οὐδέποτε ὑπερβαίνει τοὺς ἑξὶ μῆνας, λαμβάνει χρῶμα ὅπως διάφορον ἐὰν προέρχεται ἐκ χρυσαλλίδος τοῦ θέρους ἢ χρυσαλλίδος τοῦ χειμῶνος. Ὑποβάλλετε ἐπὶ περίοδον ἀρκούντως μακρὰν κάμπην εἰς θερμοκρασίαν μηδὲν ἢ θερμοκρασίαν βαθμῶν τριάκοντα καὶ θὰ ἴδητε ἐκκολαπτομένην χρυσαλλίδα ἣτις θὰ συμβουλευθῇ τὸ θερμόμετρον μᾶλλον ἢ τὸ ἡμερολόγιον καὶ θὰ ἔλθῃ εἰς τὸν κόσμον μὲ περιβολὴν τῆς ἀδυσωπῆτος ὥρας τοῦ ἔτους ἢ τῶν μηνῶν τῶν ἡλιολογημένων ὑπὸ τοῦ ἡλίου.

ΕΠΙΤΟΠΙΟΝ ΧΡΩΜΑ. Ὡς βλέπουσιν οἱ ἡμέτεροι ἀναγνώσται, ὁ γενικὸς χρωματισμὸς τοῦ περιέχοντος, ἢ δίαίτα καὶ ἡ θερμοκρασία καθιστῶσιν αἰσθητὴν τὴν ἐπίδρασιν αὐτῶν ἐπὶ τῶν χρωματιστικῶν ἀδένων τῶν ζώων· ἀλλ' ἐκ τῶν τριῶν τούτων ἐξωτερικῶν παραγόντων, ὧν ἡ

ἐπίδρασις ἐνασκειται πολλάκις κατ' ἀντίθετον φορᾶν, ὁ πρῶτος εἶνε πολὺ ἰσχυρότερος τῶν δύο ἐτέρων. Εἰς τὰς χεῖρας τοῦ ἀπωτάτου Βορρᾶ, αἵτινες κατὰ τὸ ἡμισυ ἔτος, διατελοῦσιν ἐπικεκαλυμμένα διὰ χιόνος, ἅπαντα ἡ φύσις περιβάλλεται χιτῶνα ἄσπιλον, τὰ πλείστα πτηνὰ, ἢ ἰκτίς, ὁ λαγῶς, καὶ ἡ ἀλώπηξ καθίστανται ἐκπᾶγλως λευκά. Εἰς τὴν Σαχάραν τὸ κιτρινόφαιον χρῶμα τῆς ἄμμου μεταδίδεται εἰς τὰ ἔρπετα, εἰς τὰ μαστοφόρα καὶ εἰς τὰ πτηνὰ. Οἱ πράσινοι ψιττακοὶ ἀφθονοῦσιν εἰς τὰ δάση τῶν τροπικῶν, καὶ εἶδομεν ἀνωτέρω ὅπως εὐχερῶς οἱ ἄττακεις καὶ οἱ σύακες ἐμποτιζοῦνται ἐκ τοῦ φωτός τοῦ ἀνανακλωμένου ἐκ τῶν σωμάτων ὑπὸ τῶν ὁποίων περιστοιχίζονται. Τέλος, ὅτι οἱ ῥομαντικοὶ ἀποκαλοῦσιν ἐπιτόπιον χρῶμα φαίνεται ἐπινοηθὲν πρὸ πάντων τῶν αἰώνων ὑπὸ τῶν ζώων.

Οἱ ὄπαδοὶ τοῦ Δάρβιν φρονοῦσιν ὅτι ἀνακαλύπτουσιν ἐν τῷ γεγονότι τούτῳ γενικὸν νόμον τῆς φύσεως, καὶ θεωροῦσι τὸ χρῶμα τοῦ ζώου ὡς θώρακα προωρισμένον νὰ προστατεύῃ αὐτὸ ἐν τῷ ὑπὲρ ὑπάρξεως ἀγῶνι. Ἐὰν ὁ λαγῶς τοῦ Καναδά δὲν ἦτο λευκός, ἡ ἀλώπηξ θὰ διέκρινεν αὐτὸν μακρόθεν καὶ θὰ συνελθάνεν αὐτὸν μετὰ πολλῆς εὐκολίας, καὶ ἐὰν ἀφ' ἐτέρου ἢ ἀλώπηξ παρέμενε πεισιμόπως πυρόχρους, θὰ κατεδικάζετο ν' ἀποθάνῃ τὸν ἐξ ἀσιτίας θάνατον, διότι ὁ λαγῶς θὰ ἔβλεπεν αὐτὴν ἀπὸ μεγάλης ἀποστάσεως καὶ θὰ ἠδύνατο νὰ τρέπηται ἐγκαίρως εἰς φυγὴν. Οἱ δύο ἀντίπαλοι προσέλαβον τὸ χρῶμα τοῦ χιονώδους τάπητος ἐπὶ τοῦ ὁποίου βιοῦσι καὶ ἡ ἰσορροπία ἀποκαθίσταται.

Οἱ ΑΝΥΠΟΤΑΚΤΟΙ. Ὁ κανὼν οὗτος, ἐν τούτοις, ἔχει πολυαριθμούς ἐξαιρέσεις. Οἱ κόρακες, οἵτινες εἶνε ἐνδελεγεῖς ζῆνοι τῶν βορείων χωρῶν, διατηροῦσι τὰ πτερὰ αὐτῶν ἐντελῶς μαῦρα, καὶ δὲν ἐκδηλοῦσι τὴν ἐλαχίστην τάσιν νὰ γίνωσι λευκοί.

Εἰς τὴν ἀντίρρῃσιν ταύτην οἱ ὄπαδοὶ τοῦ Δαρβίνου ἀπαντῶσιν ὅτι οἱ κόρακες δὲν ὑπήχθησαν εἰς τὸν κοινὸν νόμον διότι δὲν εἶχον ἀνάγκην νὰ προστατευθῶσι. Δὲν ἔχουσιν ἐχθροὺς νὰ φοβῶνται καὶ τοῖς εἶνε ἀδιάφορον νὰ διακρίνωσιν μακρόθεν ἐπὶ τῆς χιόνος· ἀφ' ἐτέρου, τρέφονται ἰδίως ἐκ σεσηπυίας σαρκός, καὶ οὐδεμίαν εἶνε ἠναγκασμένοι νὰ λαμβάνωσι προφύλαξιν ὅπως ἀποκρύψωσι τὴν προσέγγισιν αὐτῶν εἰς τὰ θνησιμαῖα ἐξ ὧν τρέφονται.

Τῇ ἀληθείᾳ, ἡ ἐξήγησις αὕτη δὲν δύναται νὰ ἐφαρμοσθῇ εἰς τὸν ἄρρενα φασιανόν, ὅστις εἰς τὰς εὐκράτους χώρας περικυκλοῦται ὑπὸ ἐχθρῶν καὶ δὲν φοβεῖται ἐν τούτοις νὰ φέρῃ πτέρωμα ζωηροτάτων χρω-

μάτων. Ἄντι νὰ περιβάλληται στολήν ἐκθέτουσαν αὐτὸν ἀκαταπαύ-
στως εἰς τὸν θάνατον, διατί δὲν μιμείται τὴν σύνεσιν τῆς ὄρτυγος ἢ τὰ
πτερὰ συγγέονται μετὰ τοῦ χρώματος τοῦ ἐδάφους ;

Ὅπως ἀπαλλαγῆ τῆς ἀντιρρήσεως ταύτης, ἣτις φαίνεται ἐκ πρώτης
ὄψεως ἀρκούντως δυσχερής, ἡ θεωρία τοῦ Δάρβιν προβάλλει λόγους
ὑψίστης φιλαρεσκείας. Φαίνεται ὅτι ἡ τοιαύτη μέριμνα ἔχει ἰδιαίτατον
λόγον ὑπάρξεως εἰς τὸν κόσμον τῶν ὀρνιθοειδῶν. Οἱ ἀλέκτορες, οἱ ταῶ,
οἱ φασιανοὶ φέρουσι λαμπρὸν πτέρωμα διότι εἶνε ἠναγκασμένοι ν' ἀρέ-
σκωσιν εἰς τὰ θήλεα ὧν ἐκλιπαροῦσι τὴν εὐνοίαν. Ἡ ἐξήγησις αὕτη,
ἡ ἀφομοιοῦσα τὰ ἄρρενα πτηνῶν τινῶν πρὸς νεαροὺς ἀξιωματικοὺς
προθύμους νὰ ἐκθέσωσιν εὐτολμότατα τὴν ζωὴν αὐτῶν ἐπὶ τοῦ πεδίου
τῆς μάχης εἰς τὰ νὰ ἔχωσι τὸ δικαίωμα νὰ φέρωσιν ἔκπαγλον στολήν θαυ-
μαζομένην ἐν ταῖς αἰθούσαις, παρίσταται ἡμῖν εὐφυῆς μᾶλλον ἢ ἀσφα-
λῆς. Αἱ ἔρευναί ὧν ἐπελήφθη ἡ ἐπιστήμη δὲν ἐπροχώρησαν εἰσέτι ἀρ-
κούντως ὥστε ν' ἀποκαλυφθῆ καὶ ἐν ἀκόμῃ τῶν περιεργωτάτων μυ-
στηρίων τῆς φύσεως.

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΑ ΑΝΑΛΕΚΤΑ

ΑΙ ΓΥΝΑΙΚΕΣ ΕΝ Τῇ ΙΑΤΡΙΚῃ

Ἡ κυρία Γάρρετ Ἄνδερσον διηγεῖται τὴν ἱστορίαν τῆς κινήσεως τῆς
διεξαγομένης ὑπὲρ τῆς ἀναπετάσεως τῶν πυλῶν τῆς ἱερᾶς τέχνης τοῦ
Ἀσκληπιοῦ εἰς τὸ ἥμισυ τοῦ ἀνθρωπίνου γένους, τὸ ὅποῖον ἐξόχως εἶνε
πεπραιοισμένον πρὸς ἐπιμέλειαν τῶν νοσοῦντων. Ἀπονέμει εἰς τὴν κυ-
ρίαν Βλάχουελλ τὴν τιμὴν τοῦ ὅτι κατέστη ἡ ἀρχιμυσταγωγὸς τοῦ κι-
νήματος, ἀλλ' ἀποδίδει τὸν πρέποντα φόρον εὐγνωμοσύνης εἰς τὴν ἀδά-
μαστον δραστηριότητα τοῦ δόκτωρος Δζέξ Βλέικ. Ἡ μάχη, λέγει,
εἶνε τώρα σχεδὸν κερδημένη. «Κατὰ τὰ δεκαεῖς ἔτη, ὅσα διέρρευσαν ἀπὸ
τοῦ 1877, πολὺ ραγδαιότερα ἐγένετο ἡ πρόοδος. Ἄντι μιᾶς ἐξεταστι-
κῆς ἐπιτροπῆς ἀποφασισμένης νὰ δίδῃ διπλώματα εἰς γυναῖκας, ὑπάρ-
χουσι τῶρα ἕξ, καὶ ἀντὶ μιᾶς ἰατρικῆς Σχολῆς, ὑπάρχουσιν ὀκτώ. Ἐν
Λονδίῳ μετέρχονται σήμερον τὴν ἰατρικὴν 45 ἀνεγνωρισμένοι ἰατροὶ
γυναῖκες, καὶ 144 εἶνε ἐγγεγραμμένοι εἰς τὸ ἰατρικὸν μητρώον. Πολλὰ
δὲ ἄρχονται ἐπ' αἰσίσις τοῦ σταδίου των εἰς τὰς ἐπαρχιακὰς πόλεις.
Καταλαμβάνουσι θέσεις, ὑπὸ τὴν αἰγίδα τῆς γενικῆς ἐταιρίας τῶν Ἀ-
σύλων, εἰς τὰ νοσοκομεία, εἰς τὰ βρεφοκομεία, ὡς ἐπιθεωρήτριαι τῶν
ἐξω τῶν ἀσύλων πτωχῶν παιδίων, ὡς ὑγιονομικοὶ ἀξιωματικοὶ παρὰ
τοῖς ἐκ τοῦ γυναικείου φύλου ὑπαλλήλοις εἰς τὴν Γεν. διεύθυνσιν τῶν
Ταχυδρομείων ἐν Λονδίῳ, καὶ ἐν τοῖς Ταχυδρομείοις τῆς Μαγχεστρίας

καὶ τοῦ Λίβερπουλ. Ἰκανὸν πλῆθος γυναικῶν λαβουσῶν ἰατρικὰ διπλώματα ἀπῆλθον εἰς Ἰνδίας, εἰς Κίναν, Νότιον Ἀφρικὴν καὶ Αὐστραλίαν.

Η ΙΑΤΡΙΚΗ ΩΣ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑ

Ὁ δόκτωρ I. Βίλλιγξ διδάσκει τὴν εὐφυῆ νεολαίαν τῆς σήμερον ὅτι, καίτοι ἐνδεχόμενον νὰ μὴ πλουτήσῃ ἐκ τῆς ἐξασκήσεως τοῦ ἰατρικοῦ ἐπαγγέλματος, ἀλλὰ δὲν θὰ εὕρῃ ἄλλο στάδιον τὸ ὁποῖον νὰ ἔχῃ τόσα θελγητρα. Λέγει δέ: «Εἰς τὸν νέον τὸν εὐρισκόμενον εἰς τὴν ἀκμὴν νὰ ἐκλέξῃ στάδιον ἐπαγγέλματος, ἢ ἰατρικὴ κατὰ τὸν παρόντα χρόνον παρέχει εὐκαιρίας πρὸς χρῆσιν καὶ ἀνάπτυξιν τῶν ὑψίστων νοητικῶν δυνάμεων, πρὸς αὐξήσιν γνώσεων, πρὸς κοινωφελίαν ἐν τῷ κόσμῳ, καὶ πρὸς ἐπίτευξιν εὐτυχίας ἀληθοῦς, οἷας οὐδὲν ἄλλο στάδιον παρουσιάζει.» Ὁ δόκτωρ ὑπολογίζει ὅτι, ἐν Ἀμερικῇ, πᾶς νέος ἀποδύομενος εἰς τὸ ἰατρικὸν στάδιον ὀφείλει νὰ δαπανήσῃ πέντε ἔτη εἰς καλὸν σχολεῖον τῆς μέσης ἐκπαιδεύσεως, πρὶν μεταβῆ εἰς τὸ πανεπιστήμιον, ὅπου θὰ καταναλώσῃ πέντε ἔτη, ἐξερχόμενος αὐτοῦ 21 ἐτῶν, εἶτα θὰ ἐξοδεύσῃ ἄλλα τέσσαρα ἔτη ἐν ἰατρικῇ Σχολῇ, ἥτις εἶνε χωριστὴ ἀπὸ τὸ πανεπιστήμιον, ἐν καὶ ἡμισυ ἔτος ἐν νοσοκομείῳ, καὶ δύο ἔτη εἰς ταξείδα καὶ εἰδικὰς μελέτας. Ὅταν γείνη εἰκοσιοκταέτης θὰ ἔχῃ δαπάνησιν περὶ τὰς 1,800 λίρας ἢτοι ὑπὲρ τὰς 40 χιλ. φράγκα, εἰς τὴν ἐκπαίδευσίν του, καὶ θὰ εἶνε ὄριμος πλέον ὅπως ἐξασκήσῃ πρακτικῶς τὴν ἰατρικὴν. Ὅχι, δηλ. καθὼς γίνεται εἰς τὴν Ἑλλάδα.

Ο ΠΟΙΝΙΚΟΣ ΝΟΜΟΣ ΕΝ ΓΑΛΛΙΑ

Ἡ κυρία Ἰουλιέττα Ἀδάμ δημοσιεύει διεξοδικὸν ἄρθρον ἐν τῷ περιοδικῷ ἢ «Βορειαμερικανικῇ Ἐπιθεώρησις», ἐν ᾧ περιγράφει τὴν μέθοδον καθ' ἣν ἀπονέμεται ἐν Γαλλίᾳ ἢ δικαιοσύνη. Διηγεῖται δὲ ἀξιοπεριέργον ἀνέκδοτον περὶ τινος κλέπτου ὅστις ἐλήστευσε δικαστὴν τινα ἐν Τουλών, φορέσας ἀπὸ κεφαλῆς μέχρι ποδῶν τὰ ἐνδύματα τοῦ λειτουργοῦ τῆς Θέμιδος. Ἀφῆκε δὲ τὰ ράκη του κρεμάμενα ἐν τῷ ἱματιοφυ-

λακείῳ τοῦ δικαστοῦ, μετὰ τεμυχίου χάρτου ἐφ' οὗ ἔγραψε: «Σεῖς ποῦ εἰσθε τόσο ἰκανός, κύριε Μκσεμὲν, εὐρέτε ποῖος εἶμαι, ἂν εἴμπορεῖτε.» Ἐπὶ ἐν ὀλόκληρον ἔτος ὁ κλέπτης διέφυγε τὴν καταδίωξιν. Μιᾶ τῶν ἡμερῶν ἐντούτοις συνελήφθη καὶ προσήχθη ἐπὶ ἄλλη κλοπῇ ἐνώπιον τοῦ δικαστοῦ. Ἀνακαλυφθεὶς ὡς ὁ ἴδιος αὐτουργὸς τῆς προτέρας λωποδυσίας, εἶπε πρὸς τὸν δικαστὴν: «Πρέπει νὰ ὁμολογήσω ὅτι τὰ ροῦχά σας εἶχαν ὠραῖον κόψιμον, καὶ μοῦ ἐπήγαιναν καλὰ. Μόνον τὰ στιβάλια σας ἦσαν μετρίως ποιότητος» ἔλυωσαν εἰς ἕξ μῆνας.» Ἡ περιγραφή τῆς κυρίας Ἀδάμ περὶ τοῦ τρόπου, καθ' ὃν οἱ Γάλλοι ἔνορκοι ἐκδίδουσι τὰς ἐτυμηγορίας των, εἶνε ἀκόμη περιεργότερα. Ἐν ἰσοψηφίᾳ ἀπολύεται ὁ κατηγορούμενος, καὶ ποτε ἠθώωτων κόρη Μαρίαν τὸ ὄνομα, λόγῳ ὅτι ἀπόγονος τῆς Παρθένου Μαρίας δὲν ἠδύνατο νὰ εἶνε ἔνοχος. Ἡ περιγραφή τῆς περὶ τοῦ τρόπου καθ' ὃν διεξάγονται αἱ ἀνακοπαὶ καὶ ἐφέσεις εἶνε ἀξία μελέτης, καὶ καταδεικνύει τὰς καταχρήσεις εἰς ἃς ἄγει ἡ ἀνοικτὴ θύρα τοῦ δικαίωματος τῆς ἐρέσεως ἐπὶ τῶν ποιωνικῶν δικῶν.

ΔΙΩΡΥΞ ΑΠΟ ΜΑΣΣΑΛΙΑΣ ΕΙΣ ΤΟΝ ΡΟΔΑΝΟΝ

Ὁ Γάλλος βουλευτὴς Κάρλος Ροῦ γράφει συνηγορῶν ὑπὲρ τῆς κατασκευῆς διώρυχος ἀπὸ Μασσαλίας εἰς τὸν Ροδανὸν ποταμὸν, ὡς μελλούσης νὰ συντελέσῃ πρὸς αὐξήσιν τῶν πόρων τοῦ λιμένος τούτου. Πρὸς τὸ παρὸν ὁ σιδηρόδρομος Παρισίων-Λυῶνος-Μεσογείου εἶνε τὸ μόνον ἠπειρωτικὸν μέσον μεταφορᾶς, τὸ ἀνοικτὸν διὰ τὴν Μασσαλίαν· ἐπομένως τὸ σύνολον τοῦ εἰσαγωγικοῦ ἐμπορίου τῆς δὲν εἶνε ὅσον ἠδύνατο νὰ εἶνε μέγα.

ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗ ΑΤΜΟΠΛΟΪΚΩΝ ΕΤΑΙΡΙΩΝ

Ἐν τῷ περιοδικῷ «Ἔθραι Σχολῆς», δημοσιεύεται ἀξιοσπουδάστος στατιστικὴ περὶ τῶν μεγάλων ἀτμοπλοικῶν ἐταιριῶν τοῦ Κόσμου. Τάττει τὰς ἐταιρίας κατὰ τὸν ἀριθμὸν τῶν πλοίων των, καὶ ὄχι ἐν σχέσει πρὸς τὸ μέγεθος τούτων, μέθοδος ἥτις ἔχει τὸ περιεργὸν ἀποτέλεσμα νὰ φέρῃ ἐπὶ κεφαλῆς τοῦ καταλόγου τὴν ἐταιρίαν τοῦ Στολίσκου τοῦ

ποταμού 'Ιραβαδδύ, ἥτις κέκτηται 120 πλοῖα ἀναπλέοντα τὸν ποταμόν. Εἶτα ἔρχεται ἡ 'Ιταλικὴ 'Εταιρία 'Ρουμπατίνο, ἔχουσα 107 πλοῖα, ἀκολούθως ἡ Βρεττανικὴ 'Εταιρία τῶν 'Ινδιῶν, ἔχουσα 106 πλοῖα, καὶ μετ' αὐτὴν ἡ ἰσάριθμα πλοῖα ἔχουσα Δανικὴ ἔταιρία τοῦ Φόρνεδ. Οἱ Οὐίλσωνες τοῦ Χούλλ ἔρχονται κατόπιν μὲ 85 πλοῖα, καὶ τὰ Αὐστριακὰ καὶ Βορειογερμανικὰ Λούδ μὲ 72 πλοῖα ἐκάτερον. Ἡ Ὑπερατλαντικὴ Γαλλικὴ 'Εταιρία ἔχει 68 πλοῖα, ἡ 'Ρωσικὴ 'Ατμοπλοικὴ 65 καὶ ἡ Γαλλικὴ τῶν Διαπορθμεύσεων 60. Ἡ τοῦ Εἰρηνικοῦ καὶ τῆς 'Ανατολῆς ἔχει 60 πλοῖα, ἀλλ' εἶνε πολὺ μεγαλείτερα, καὶ θὰ ἦσαν ἐπὶ κεφαλῆς τοῦ καταλόγου, ἐὰν ὡς κριτήριον ἐλαμβάνετο ἡ ἀξία καὶ ὄχι ὁ ἀριθμὸς. Ἡ ἔταιρία τοῦ Δέμπστερ καὶ ἡ ἀτμοπλοικὴ 'Ενωσις τῆς Νέας Ζηλανδίας ἔρχονται κατόπιν, ἀκολουθούμεναι ὑπὸ τῆς 'Ιταλικῆς Ὑπερατλαντικῆς 'Εταιρίας καὶ τῆς Γενικῆς 'Ατμοπλοικῆς 'Εταιρίας, αἵτινες ἔχουσιν ἀνὰ 49, ὅσα καὶ ἡ Γραμμὴ τοῦ Ἄλλεν. Ἡ 'Εταιρία τῆς 'Αγκύρας, ἡ τοῦ Λάμπορτ καὶ τοῦ Χόλτ ἔχουσιν ἀνὰ 44 ἐκάστη. Ἡ ἀτμοπλοία τοῦ Ἀμαζονεῖου ποταμοῦ ἔχει 38 καὶ ἡ τοῦ Εἰρηνικοῦ ἀτμοπλοία 37. Μετ' αὐτὴν οἱ ἀριθμοὶ κατέρχονται, ἕως οὗ φθάσωμεν εἰς τὴν ἔταιρίαν τοῦ Κόναρδ, ἔχουσαν 26, ἐξ ὧν τὰ τέσσαρα ῥυμουλκά. Ἐξ ὄλων τούτων τῶν πλοίων ὑπάρχουσι 30 πλέοντα μὲ ταχύτητα ἄνω τῶν 19 μιλίων τὴν ὥραν, 160 ἄνω τῶν 18 μιλίων, καὶ 200 ἄνω τῶν 15 μιλίων.

ΠΙΣΤΕΥΤΑ ΠΡΑΓΜΑΤΑ ΠΕΡΙ ΤΟΥ ὙΠΝΩΤΙΣΜΟΥ

Ὁ κ. Λούδ Στόρ-Βέστ ἰσχυρίζεται ὅτι ὁ ὑπνωτισμὸς κατορθώνει πάμπολλα πράγματα, τὰ ὅποια ὁ τακτικὸς ἰατρός δὲν δύναται νὰ κατορθώσῃ: « Ἀντιθέτως πρὸς τὴν ἐμπειρικὴν ἐφαρμογὴν τῆς ἰατρικῆς τῆς φαντασίας, καθὼς τὴν ὀνομάζουσι τινες, εἶνε τὸ εὐστοχον τῆς ὑπνωτικῆς θεραπείας, δι' ἧς, δεδομένης ἐπαρκῶς βαθείας ὑπνώσεως, δυνάμεθα μετὰ βεβαιότητος νὰ θέσωμεν τὸν ἀσθενῆ εἰς τὴν διανοητικὴν ἐκείνην ἀτμοσφαῖραν, τὴν μάλιστα εὐνοϊκὴν πρὸς ἀνάρρωσίντου. Ἐὰν καταταρανηῆται ἀπὸ μελαγχολικὰς ἰδέας, αἱ ἰδέαι αὗται δύνανται διὰ τοῦ ὑπνωτισμοῦ νὰ ἐξορκισθῶσιν, ὑποκαθιστωμένων φαιδρῶν ἰδεῶν. Ἐὰν ὁ ἀσθενὴς ἀμοιρεῖ ἐλπίδος, δύναται δι' ὑποβολῆς νὰ ἐμπνευσθῆ αὐτῷ τοιαύτη, καὶ τὸ πνεῦμά του νὰ παρασκευασθῆ μετ' εὐφροσύνου προσ-

δοκίας πρὸς τὰ συμπτώματα τῆς ἐπανιούσης ὑγείας. Τελευταῖον, ὑπολείπεται νὰ μελετηθῆ ἂν ὁ ὑπνωτισμὸς δύναται νὰ χρησιμεύσῃ κατὰ τι εἰς τὰς αὐτομάτους ὀργανικὰς παθήσεις. Ἐνταῦθα φαίνεται πιθανόν ὅτι θὰ κατορθώσωμεν διὰ μέσου ὑπνωτικῆς μεταχειρίσεως ὅπως τροποποιήσωμεν νοσηρὰς διαθέσεις, ἀναστειλωμεν τὸν ἐκφολισμὸν τῆς κατασκευῆς καὶ ἐξεγείρωμεν πρὸς ρωμαλεωτέραν ζωὴν τὸ νοσοῦν μέρος βελτιοῦντες τὴν θρέψιν του δι' αὐξήσεως τῆς τοῦ αἵματος προμηθείας.

ΟΙ ΕΡΓΑΤΑΙ ΩΣ ΜΙΑ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑ

Φιλάνθρωπος ἐργοστασιάρχης, ὁ κ. Γοδὲν, ἐσύστησεν ἴδρυμά τι ἐν Γυίτζη τῆς Γαλλίας, τὸ ὅποιον ὀνομάζει Φαμιλιστέρην, καὶ ὅπου οἱ ἐργάται εἶνε ὡς ἀδελφοὶ πρὸς ἀλλήλους. Ὁ Ἄγγλος Κάρολος Χάγκοκ, ἐπισκεφθεὶς τὸ ἐργοστάσιον τοῦτο, γράφει περὶ αὐτοῦ ἐγκωμιστικώτατα ἐν τῇ « Δεκαπενθημέρῳ Ἐπιθεωρήσει. » Λέγει δέ: Τὸ μέγα χαρακτηριστικὸν τῆς κοινωνικῆς ταύτης ἀμοιβαιότητος εἶνε ὅτι, ἐκτὸς τοῦ ὅτι οἱ ἐργάται λαμβάνουσι γενναῖον μέρισμα ἀπὸ τὰ κέρδη τοῦ ἐργοστασίου, κάλλιστον σύστημα κοινοτικοῦ βίου ἀποκατέστη παρ' αὐτοῖς. Τὰ ἔργα τὰ ἐκτελούμενα ἐν Γυίτζη συνίστανται πρωτίστως εἰς τὴν κατασκευὴν κλιβάνων καὶ θερμομαντικῶν συσκευῶν, σιδηρῶν εἰδῶν καὶ οἰκοδομικῶν ἐργαλείων· εἰς ταῦτα ἐργάζονται χίλιοι διακόσιοι ἄνθρωποι. Ἄλλ' εἶδα ἀρκετὰ διὰ νὰ πεισθῶ ὅτι ἡ κοινωνικὴ αὕτη ἐγγύσις ἢ τεθειμένη εἰς ἐνέργειαν ἐν Γυίτζη δικαιολογεῖ ἐκ περισσοῦ τὴν ὑπὲρ αὐτῆς ἀναγραφομένην ἀξίωσιν, ὅτι εἶνε ἡ σπουδαιότατη καὶ πρακτικωτάτη ἐπιχείρησις κοινωνικοῦ καὶ βιομηχανικοῦ εἶδους τῆς ἐποχῆς.

Η ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΤΟΥ ΟΙΝΟΥ ΕΝ ΚΑΛΛΙΦΟΡΝΙΑ

Ἐν τῇ « Δεκαπενθημέρῳ Ἐπιθεωρήσει, » ὁ κ. Οὐίλλιαμ Ρόβερτς γράφει λαμπρῶς καὶ μὲ καλὰς πληροφορίας περὶ τῆς βιομηχανίας τοῦ οἴνου ἐν Καλλιφορνίᾳ. Ἡ παραγωγή τοῦ οἴνου ἐν τῇ χώρᾳ ἐκείνῃ εὐρίσκειται νῦν ἐν στασιμότητι, καίτοι ὁ οἶνος ὑπεσκέλισε μέχρι τοῦδε τὸ

ούισκυ, ὥστε νὰ παρατίθεται ἐλευθέρως εἰς ὅλας τὰς τραπέζας ἐν τοῖς ἐστιατορίοις. Χαρακτηριστικὸν τῆς κλλιφορνιακῆς ἀμπέλου εἶνε ὅτι ἡ φυλλοξήρα δὲν θά τὴν θίξῃ. Δυστύχημα ὅμως εἶνε ὅτι ἐν τῇ καμπανίτιδι χώρα τῆς Γαλλίας τὸ ἔδαφος εἶνε παραπολὺ λεπτόγειον διὰ τὴν καλλιφόρνειον ἀμπέλον ὅπως αὐξήθῃ. Ὁ Ρόβερτς εἶνε πολὺ αὐστηρὸς πρὸς τοὺς Γάλλους ἀμπελοκτῆμονας, οἵτινες τρέφουσιν ἀπέχθειαν πρὸς τὰ μηχανικὰ μέσα, τὰ ὁποῖα μεταχειρίζονται οἱ Ἀμερικανοὶ ὅπως ἐξαγάγῃσι τὸν ὀπὸν ἀπὸ τῆς σταφυλῆς. Εἰς Γάλλος ἀμπελοκτῆμων εἶπε πρὸς τὸν φιλοπρόδον Ἄγγλον, τοῦ ὁποίου ἡ πατρις ἠδικήθη δυστυχῶς ἀπὸ τὴν φύσιν καὶ δὲν παράγει θότρυς, ὅτι ὁ οἶνος ποτὲ δὲν εἶνε καλὸς ἐκτὸς ἐὰν πιέζηται ἐντὸς τῆς ληνοῦ, καὶ πατεῖται — ὦ! shocking! — ἀπὸ γυμνοὺς ἀνθρωπίνους πόδας. Καὶ ὅσον διὰ τὸν ἐξαφρισμὸν τοῦ οἴνου διὰ μηχανήματος, ὁ αὐτὸς ὀπισθοδρομικὸς Ἄγγλος ἐδήλωσεν ὅτι ποτὲ τοῦτο δὲν κατορθοῦται, ἐκτὸς ἐὰν γυμνοὶ ἄνδρες βυθισθῶσιν ἄχρι λαιμοῦ ἐντὸς τοῦ οἴνου, καὶ ζεστάνωσιν οὕτω τὸν οἶνον ὥστε ν' ἀποπτύσῃ τὸν ἀφρόν του!

ΤΟ ΟΛΕΘΡΙΟΝ ΤΩΝ ΕΠΙΔΗΜΙΩΝ ΥΠΟ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΝ ΕΠΟΨΙΝ

Ἡ κολοσιαία δαπάνη τῶν χρημάτων τοῦ φορολογουμένου λαοῦ, ἣν συνεπιφέρει ἡ διάδοσις τῶν ἐπιδημιῶν νόσων (ὅπου αἱ οἰκονομίαι τοῦ πτωχοῦ λαοῦ καταδαπανῶνται εἰς καταπολέμησιν δεινῶν τὰ ὁποῖα ἔπρεπε νὰ προληθῶσι, καὶ τὰ ὁποῖα ἐνέσκηψαν μόνον ἕνεκα τῆς ἐφ' ἧ μὴ δεῖ κατασπαταλήσεως αὐτῶν τῶν φόρων τοῦ πτωχοῦ λαοῦ, οἵτινες ὄφειλον νὰ δαπανηθῶσι πρὸς ὑγιεινὰ καὶ προληπτικὰ μέτρα) καθιστᾷ τὸ ζήτημα τῆς προλήψεως τῶν τὰ μάλιστα διαφέρων διὰ τε τὸν οἰκονομολόγον καὶ τὸν ἀνθρωπιστήν. Ἡ διεύθυνσις μόνον τῶν Ἀσύλων τῆς Μητροπόλεως τοῦ Λονδίνου ἐβιάσθη νὰ δαπανήσῃ ὑπὲρ τὰς 100 χιλ. λίρας στερλίνας πρὸς στεγασμὸν καὶ νοσηλείαν τῶν πασχόντων ἐξ ἰλέρως κατὰ τοὺς τελευταίους ἑξ μῆνας· εἰς τὸ ποσὸν τοῦτο πρέπει νὰ προστεθῶσιν αἱ δαπάναι τῶν κατ' ἐνορίας νοσηλειῶν καὶ τῶν κατὰ μέρος ἀτόμων. Ἐν τῇ μεταξὺ τὰ λαμβανόμενα μέτρα πρὸς ἀπομόνωσιν, κάθαρσιν καὶ ἀπολύμανσιν εἶνε τόσον συγκεχυμένα καὶ ἀτελεῖ, ὥστε μέγα μέρος τούτων εἶνε καθαρὰ ματαιοπονία. Αἱ δαπάναι, ὅσας

ἀπήτησαν τὰ μέτρα πρὸς καταπολέμησιν τῆς εὐλογίᾳς ἐν τῇ Βορείῳ Ἀγγλίᾳ, εἶνε ὑπέρογκοι καὶ δυσκόλως δύνανται νὰ ὑπολογισθῶσιν. Ἐν μιᾷ τῶν πόλεων ὑπελογίσθη ὅτι ἕκαστος τῶν πασχόντων ἐκόστισεν ἕως 100 λίρας στερλίνας τοῦ δημοσίου ταμείου, τοῦ ἐκ τῶν ἰδρώτων τοῦ ἐργατικοῦ λαοῦ πληρωθέντος. Ἐν Οὐαριγγτῶνι οἱ λογαριασμοὶ ἀνήλθον εἰς ποσὸν ἀμύθητον, καὶ εἶνε πιθανὸν ν' αὐξηθῶσι καὶ πληθυνθῶσιν ἀνα τὴν Λαγκασίρην καὶ Ἰορκσίρην, ὅπου, χάρις εἰς τὰς διδασκαλίας τῶν ἀντιδαμαλιστῶν, ὁ ἐμβολιασμὸς καὶ ὁ ἀναδαμαλισμὸς μεγάλως ἐξέπεσον καὶ ἐκινδύνευσαν νὰ πέσωσιν εἰς ἀχρησίαν. Μεγίστη ἀνησυχία καὶ φόβος ἐπικρατεῖ τανῦν, καὶ εἰς τὰς πρώην κοιτίδας τοῦ ἀντιδαμαλισμοῦ, ὁ λαὸς συρρέει αὐθόρμητος πρὸς τοὺς ἐμβολιαστάς καὶ δαμαλιστάς, οἵτινες ἐν τούτοις στενοχωρούμενοι δὲν δύνανται νὰ ἐκτελέσωσιν ἀμέμπτως τὸ ἔργον τῶν πρὸς πλήθη ὁμαδῶν καὶ ὑπὸ πίεσιν.

ΟΙ ΠΡΟΣΚΥΝΗΤΑΙ ΤΗΣ ΜΕΚΚΑΣ ΚΑΙ Η ΧΟΛΕΡΑ

Τὸ περιοδικὸν ὁ Σ κ ῶ τ ο ς ἐν ἐνὶ τῶν τελευταίων φυλλαδίων του γράφει: Ἐπειδὴ ἡ βασίλισσα Βικτωρία ἔχει τὸ μέγιστον πλῆθος τῶν μουσουλμάνων ὑπηκόων, ἡ κυβέρνησις τῆς Βομβάης συνεκινήθη πρότινων ἐτῶν ὑπὸ τῶν κακοπαθειῶν καὶ τῆς θνησιμότητος, εἰς ἃς πλείστοι τούτων ἐκτίθενται κατὰ τὴν προσκυνητήριον ἀποδημίαν τῶν εἰς Μέκκαν κατ' ἐνιαυτόν. Συμβόλαιον ἐπομένως ὑπεγράφη μετὰ τῶν κ. κ. Κούκ καὶ υἱῶν, καθ' ὃ οἱ χατζῆδες προπέμπονται εἰς τοὺς λιμένας τῆς Ἐρυθρᾶς Θαλάσσης καὶ ἀποπλεύουσιν ἐξ αὐτῶν ἐν ἀνέσει καὶ ἀσφαλείᾳ. Ἀλλὰ τοῦτο μικρὸν ὠφελεῖ ἂν μέλλουσι ν' ἀποθάνωσιν ἀπὸ τὴν ἀκαθαρσίαν τῆς Μέκκας αὐτῆς καὶ νὰ λάβωσιν ἐξ αὐτῆς τὰ σπέρματα ἐκείνα τῆς χολέρας, τὰ ὁποῖα διαδίδουσιν ἀνα τὴν ἀνατολικὴν Εὐρώπην καὶ τὴν Ἀσίαν. Ἐνθαρρυνθέντες ἀπὸ ἐν ἄρθρον περὶ τοῦ ὑποκειμένου ἐν τῇ «ἸΘ'». Ἐκατονταετηρίδι» γραφῆν ὑπὸ τοῦ κ. Ἐρνέστου Χάρτ, οἱ μωαμεθανοὶ τοῦ Μαδουρά, παρὰ τὸ ἀκρωτήριον Κομορίνον, συνῆλθον εἰς δημοσίαν συνάθροισιν, καὶ ὑπέβαλον ὑπόμνημα εἰς τὸν Σουλτάνον τῆς Τουρκίας, παρακαλοῦντες αὐτόν νὰ διατάξῃ κατάλληλα μέτρα πρὸς βελτίωσιν τῶν ὑγιεινῶν ὄρων τῆς Μέκκας καὶ ἄλλων προσκυνημάτων. Ἐπρότειναν προσέτι ἵνα, κατὰ πᾶν ἔτος κατὰ τὴν ἐποχὴν

τῆς προσκυνήσεως, οἱ προέχοντες τῶν χατζήδων ἀπὸ πάσης χώρας συνέρχονται καὶ συντάττωσιν ἔκθεσιν περὶ τῆς καταστάσεως τῆς πόλεως καὶ τοῦ προσκυνήματος πρὸς τὸν Σουλτάνον, ἐξαίτουμένοι παρ' αὐτοῦ τὰς ἀναγκαίας μεταρρυθμίσεις. Ἐὰν ὁ Σουλτάνος δὲν ἐφοβεῖτο καὶ νέον πόλεμον πρὸς τὸν Σερίφην, ὅστις εἶνε ὁ ἀληθὴς κύριος τῆς Μέκκας, θ' ἀπῆτει ὅπως δαπανᾶται πρὸς ὑγιεινοὺς σκοποὺς μέρος τῶν πλουσιῶν προσφορῶν καὶ ἀναθημάτων τῶν μουσουλμάνων προσκυνητῶν, καὶ τότε ἡ Μέκκα θὰ καθίστατο εἰς τῶν ὑγιεινοτέρων τόπων τῶν κτήσεών του.

Ο ΑΝΘΡΩΠΟΣ ΚΑΙ Η ΕΞΕΛΙΞΙΣ

ὑπὸ τὸν τίτλον «Ὁ Ἄνθρωπος καὶ ἡ Ἐξέλιξις» ἐξεδόθη ἀρτίως βιβλίον ἐν Λονδίῳ, ὑπὸ Ἑρρίκου Καλδεργουδ, καθηγητοῦ τῆς ἠθικῆς φιλοσοφίας ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ Ἐδιμβούργου. Τὸ ἔργον τοῦτο φαίνεται νὰ ἐγράφη ἐπὶ σκοπῶν νὰ ἐκθέσῃ τὰς σκέψεις τοῦ συγγραφέως ὡς πρὸς τὴν διπλὴν φύσιν καὶ ἀρχὴν τοῦ ἀνθρώπου. Ὁ κ. Καλδεργουδ παραδέχεται πληρέστατα καὶ ἀνεπιφυλάκτως ὅτι ὁ τε σωματικὸς ὄργανισμὸς καὶ ἡ κατωτέρα διανοητικὴ φύσις τοῦ ἀνθρώπου ἀνεπτύχθησαν συνάμα δι' ἐξελίξεως ἀπὸ ὑποδεστέρας ζωικῆς μορφῆς· ἀλλ' ἰσχυρίζεται μετὰ πολλῆς δυνάμεως, καὶ ἐνίοτε μετ' εὐγλωττίας καὶ διαλεκτικῆς δεινότητος ὅτι ἡ λογικὴ φύσις τοῦ ἀνθρώπου δὲν ἀνεπτύχθη κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον, ἀλλ' ἐδόθη ὡς δῶρον ὑπὸ τοῦ δημιουργοῦ εἰς τὸ τελειότερον ἐπὶ τῆς γῆς πλάσμα του. «Ἡ διαφορὰ, γράφει, ἥτις ἀποχωρίζει τὸν ἄνθρωπον ἀπὸ τῶν ζώων κεῖται ἐπέκεινα παντὸς ὀρισμοῦ καὶ πάσης ἐξετάσεως. Ἀνευρίσκομεν αὐτὴν εἰς τὰ περὶ τῆς ἡμέρας σχέδιά του, εἰς τὴν παρασκευὴν τῶν ὄπλων του, εἰς τὴν πρὸς τοὺς οὐρανοὺς ἀνάβλεψίν του, εἰς τοὺς λογαριασμοὺς καὶ τὰς κατευθύνσεις του· ἐξετάζει τὴν σχέσιν τῶν μέσων πρὸς τὰ τέλη· χρησιμοποιεῖ τὴν πείραν τοῦ παρελθόντος εἰς τὰς σκέψεις του περὶ παντὸς ὅπερ συνέβη, καὶ φθάνει εἰς γενικὰ συμπεράσματα.» Ἀλλὰ καὶ εἰς τὸ τελευταῖον μέρος τοῦ βιβλίου, ὅπου ὁ συγγραφεὺς πραγματεύεται περὶ τοῦ ἠθικοῦ αἰσθήματος, καταδεικνύει ἀναμφηρίστως τὴν ἄμετρον καὶ ἀσύγκριτον ὑπεροχὴν τοῦ ἀνθρώπου, ἥτις ἀδύνατον ἦτο νὰ ἐπιτευχθῇ διὰ τῆς ἐξελίξεως, ἥτις, κατὰ τοὺς δαρβινιστάς, δὲν εἶνε ἄλλο εἰμὴ ζετύλιγμα, διὰ τοῦ ὁποίου, εἰς

μῆκος ἀναριθμητῶν αἰῶνων τὸ φυτὸν, φέρ' εἰπεῖν, ἔγεινε ζωόφυτον, τὸ ζωόφυτον ὄστρεον ἢ καθούριον, τὸ καθούριον ἰχθύς, ὁ ἰχθύς ἀμφίβιον, τὸ ἀμφίβιον τετράποδον, τὸ τετράποδον τετράχειρον, ἦτοι πίθηκος, ὁ πίθηκος οὐραγοτάγκος, καὶ τέλος ὁ οὐραγοτάγκος ἄνθρωπος. Τὴν θεωρίαν ταύτην, ἥτις ἀπὸ πολλοῦ ἤδη ἔπαυσε νὰ εἶνε τοῦ συρμοῦ ἐν Εὐρώπῃ, καὶ μόνον παιδάριον δύναται νὰ ἐξιππάξῃ τοῦ λοιποῦ, πολυεμεῖ μυριοστός αὐτὸς καὶ ὁ περὶ οὗ ὁ λόγος συγγραφεὺς.

ΤΑ ΜΙΚΡΟΒΙΑ ΤΟΥ ΚΑΠΝΟΥ

Ἐκ τῶν γενομένων ἐρευνῶν ἀπεδείχθη ὅτι ἡ «ἀφίδρωσις» ἢ διαπνοή, εἰς ἣν ὑπόκεινται τὰ φύλλα τοῦ καπνοῦ ἐν τῇ πρὸς χρῆσιν παρασκευῇ, παρέχει ἀφορμὴν εἰς ζυμωτικὰς τινὰς μεταβολὰς αἰτινες δὲν ὀφείλονται, ὡς ὑπετίθετο, εἰς καθαρῶς χημικὰς ἐνεργείας, ἀλλ' ἐπιφέρονται ἀπὸ μικροβία. Τὰ εἶδη τούτων ποικίλλουσι κατὰ τὰ διάφορα εἶδη τοῦ νικοτιανοῦ φυτοῦ. Ἄλλ' ὅ,τι εἶνε σπουδαιότατον, εἶνε ὅτι καθαρὰ καλλιέργεια βακτηριδίων ἐγένετο, καὶ μετ' αὐτῶν εὐρέθη ὅτι εἶνε δυνατόν νὰ μεταφέρηται ἡ ἰδιάζουσα γεῦσις καὶ τὸ ἄρωμα ἐνὸς εἶδους καπνοῦ εἰς ἄλλο, καὶ οὕτω νὰ βελτιοῦται ἡ ποιότης τῶν ὑποδεστέρων εἰδῶν. Ἄλλαι ἐρευναὶ Γερμανῶν κατὰ τοὺς τελευταίους μῆνας ἀποδεικνύουσιν ὅτι καὶ ἡ ποιότης τοῦ οἴνου μεταβάλλεται κατὰ τὸν ζυμίτην ἀφρόν τοῦ ὁποίου γίνεται χρῆσις. Ἐπειδὴ δὲ καὶ ἡ ποιότης τοῦ βουτύρου καὶ τοῦ τυροῦ ἐξαρτᾶται ἐκ μικροβίων, ὡς λέγεται, δὲν εἶνε δυνατόν νὰ βελτιωθῇ καὶ ἡ ποιότης τῶν γαλακτερῶν δι' ἐμβολιασμοῦ μετ' ἐκλεκτῶν θρεμμάτων βακτηριδίων ;

ΝΕΟΝ ΕΙΔΟΣ ΤΑΧΥΔΡΟΜΙΚΩΝ ΔΕΛΤΑΡΙΩΝ

Ὁ ἐν Βουλῶνῃ βιβλιοπώλης κ. Μέρριδιου ἐφεῦρε νέον εἶδος ταχυδρομικῶν δελταρίων, τὰ ὁποῖα περικλείουσι καὶ τινὰ χῶρον μετὰ σχεδίου πρὸς ἀπάντησιν. Τὰ δελτάρια ταῦτα θ' ἀποδειχθῶσιν εὐεργετικώτατα εἰς τοὺς πολυασχόλους ἀνθρώπους, διότι ἔχουσι τὴν ἀπάντησιν

ετοίμην ἤδη καὶ προπληρωμένην ἐκ μέρους τοῦ πρώτου ἀποστέλλοντος καὶ ἀπαιτοῦντος τὴν ἀπάντησιν. Ὁ παραλήπτης τοῦ δελταρίου δὲν ἔχει νὰ προσθήσῃ ἢ δύο λέξεις καὶ τὴν ὑπογραφήν του, ὅπως πληρώσῃ τὰ κενὰ, μεταξὺ τῶν τυπωμένων γραμμῶν ἀπὸ τοῦ « Ἔλαβον τὴν ἐπιστολήν σας καὶ σὰς ἀπαντῶ ὅτι . . . » μέχρι τοῦ « Μένω προθυμότατος καὶ ταπεινότατος δούλός σας. » Βεβαίως τὸ εἶδος τοῦτο τῆς ἀλληλογραφίας εἶνε τὸ ἀσφαλέστερον, καὶ ὁ γράφων θὰ εἶνε πάντοτε βέβαιος ὅτι θὰ λάβῃ τοῦλάχιστον οἰανδήποτε ἀπάντησιν.

Ἡ ΒΑΣΙΛΕΙΑ ΤΟΥ ἩΛΕΚΤΡΙΣΜΟΥ Εἰς ΤΟΝ ΑἰΩΝΑ ΜΑΣ

Ἐπιχειρηματίας τις βιομήχανος ἐπροκῆρυξεν εἰς τὰς ἀμερικανικὰς ἐφημερίδας ὅτι κατασκευάζει ἠλεκτρικὰ πιεστήρια, ἠλεκτρικὰ σιλωτήρια, ἠλεκτρικὰ ἐργαλεῖα πιλοποιίας, ἠλεκτρικούς λέβητας καὶ χύτρας, ἠλεκτρικὰ τηγάνια καὶ καθουρδιστήρια, ἠλεκτρικὰ ἰγθία, ἠλεκτρικούς φούρνους, ἠλεκτρικὰ ἐργαλεῖα μεταλλουργίας, ἠλεκτρικούς σμιλευτήρας, ἠλεκτρικὰς σφραγίδας, ἠλεκτρικὰ ἀγγεῖα τῆς κόλλας, καὶ ἠλεκτρικὰς θερμάστρας δι' οἰκίας, γραφεῖα καὶ βαγόνια. Ἐὰν ἐξακολουθήσῃ ὁ κόσμος νὰ προοδεύῃ οὕτω, ἐντὸς ὀλίγου δὲν θὰ ὑπάρχῃ τίποτε τὸ μὴ ἠλεκτρικόν. Τί θὰ ἔλεγον οἱ προπάτορές μας εἰάν τοὺς ἐπληροφόρει τις ὅτι, εἰς τὰς ἐσχάτας ταύτας ἡμέρας, αὐτὸς ὁ λεπτουργὸς θὰ ἐφοδιασθῇ μὲ ἠλεκτρικὴν κόλλαν;